

TAMPEREEN YLIOPISTO

Suvi Iivari

PROFEETTOJA JA SEURAPIIRIJULKKIKSIA
Kirjailijoiden henkilöjulkisuus Avussa, Me Naisissa ja Suomen
Kuvalehdessä vuonna 2011

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2017

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta

IIVARI, SUVI: Profeettoja ja seurapiirijulkiksia. Kirjailijoiden henkilöjulkisuus Avussa, Me Naisissa ja Suomen Kuvalehdessä vuonna 2011.

Pro gradu -tutkielma, 123 sivua, 15 liitesivua

Journalistiikka

Toukokuu 2017

Pro gradu -tutkielmani käsittelee kirjailijoiden henkilöjulkisuutta kolmessa aikakauslehdessä. Lähtökohtana tutkimukselle on ollut se julkisessa keskustelussa usein esitetty havainto, että kirjailijat ovat nykyisin yhä voimakkaammin esillä mediassa. Kirjailijat ovat esillä paitsi kirjallisuuden edustajina myös esimerkiksi yksityishenkilöinä ja viihdyttäjinä. Tämä on herättänyt keskustelua siitä, täytyykö nykykirjailijan olla kiinnostava mediapersoona menestyäkseen työssään.

Tutkielmassa selvitän, miten kirjailijat ovat henkilöinä esillä aikakauslehtien jutuissa: minkälaisissa rooleissa he esiintyvät, mistä aiheista he puhuvat ja minkälaisia puhetapoja he käyttävät kyseisistä aiheista puhuessaan. Aineisto muodostuu Avun, Me Naisten ja Suomen Kuvalehden kirjailijajutuista vuodelta 2011. Tutkimus on laadullista sisällönanalyysiä, ja menetelmänä on teemoittelu. Teoreettisesti tutkimus kytkeytyy medioitumisen ja journalismin henkilöitymisen tutkimukseen. Medioituneessa yhteiskunnassa kirjallisuusinstituutio ja tiedotusvälineet tarvitsevat toisiaan. Kirjailijat ja kustantajat tarvitsevat medianäkyvyyttä, jotta lukijat kiinnostuvat teoksista. Tiedotusvälineet puolestaan tarvitsevat kiinnostavia henkilöitä juttuihinsa.

Kirjailijat esiintyvät aikakauslehdissä moninaisissa rooleissa ja puhuvat lehtijutuissa mitä vaihtelevimmista aiheista. Kirjailijat ovat lehdissä yhtä lailla yhteiskunnallisia keskustelijoita kuin seurapiirijulkiksia. Kaikissa kolmessa lehdessä puheenaiheina ovat niin kirjailijan työ, yksityiselämä kuin yhteiskuntakin. Kirjailijat puhuvat jutuissa yhtä lailla Lähi-idän kriisistä ja ydinvoiman vaaroista kuin perhesuhteistaan ja jääkaappinsa sisällöstä. Useat kirjailijat esiintyvät sujuvasti eri genren aikakauslehdissä. Sama kirjailija voi puhua rakkaussuhteistaan ja ulkonäöstään Me Naisissa ja pohtia sodan moraalia Suomen Kuvalehdessä. Lehden konsepti vaikuttaa puheenaiheisiin merkittävästi. Avussa ja Suomen Kuvalehdessä kirjailijoita haastatellaan tietyn aihepiirin asiantuntijoina siinä missä tutkijoitakin. Me Naisissa yhteiskunnalliset aiheet nousevat esiin, kun kirjailija kertoo arjen valinnoistaan esimerkiksi kuluttajana. Me Naisissa kirjailijat myös pääsevät määrittelemään onnistuneiden ihmissuhteiden ja hyvän elämän kriteerejä. Suomen Kuvalehdessä kirjailijoiden yksityiselämää käsitellään lähes yksinomaan siten, että yksityiset kokemukset liitetään osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua.

Työstään kirjailijat puhuvat usein käytännöllisesti. Kirjailijan työ näyttäytyy tavallisena ja arkisena työnä, joka vaatii vaivannäköä. Kirjailijan työssä voidaan korostaa yrittäjämäisyyttä, elannon ansaitsemista ja ”työ muiden joukossa” -asennetta. Yrittäjäkirjailijan rinnalla elää kuitenkin yhä romanttinen käsitys kirjailijasta, jolla on poikkeuksellinen kyky nähdä ja ilmaista. Etenkin Suomen Kuvalehdessä kirjailija on yhä luova nero ja yhteiskunnan suunnannäyttäjä, jonka työ on älyllistä pohdiskelua ja yhteiskunnallista keskustelua. Kirjailijat näyttävät hyväksyvän julkisuuden osaksi työtään, mutta useimmiten julkisuus mielletään edelleen välttämättömäksi pahaksi.

Asiasanat: henkilöjulkisuus, kirjailijat, aikakauslehdet, medioituminen, journalismin henkilöityminen

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
1.2 Tutkimuksen rakenne.....	3
2 TUTKIELMAN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Kirjailijat, kirjemarkkinat ja julkisuus	6
2.2 Medioitunut kirjailija ja henkilöitynyt journalismi.....	15
2.2.1 Yhteiskunnan medioituminen.....	16
2.2.2 Journalismin henkilöityminen.....	20
2.3 Aikakauslehtien genret ja konseptit.....	26
2.4 Tutkimuskysymykset.....	31
3 AINEISTO JA MENETELMÄ.....	34
3.1 Kolme erilaista aikakauslehteä.....	34
3.2 Menetelmänä laadullinen sisällönanalyysi.....	43
3.3 Analyysin kulku käytännössä.....	47
4 KIRJAILIJOIDEN MONET ROOLIT.....	52
4.1 Kirjailijat.....	53
4.2 Julkkikset.....	53
4.3 Yhteiskunnalliset keskustelijat.....	54
4.4 Oman elämänsä pohdiskelijat.....	56
4.5 Läheiset.....	56
4.6 Arjen eläjät.....	57
4.7 Myyntivaltit.....	58
5 MISTÄ KIRJAILIJAT PUHUVAT?.....	61
5.1 Kirjailijat puhuvat kirjailijan työstä.....	62
5.1.1 Käytännöllinen puhetapa: kirjailijan työ ammattina muiden joukossa.....	64
5.1.2 Älyllinen puhetapa: kirjoittaminen ajattelijan työnä.....	70
5.1.3 Mystinen puhetapa: sanat eivät tavoita työn ydintä.....	74
5.1.4 Menestys- ja julkisuuspuhe: menestys ja julkisuus osana kirjailijan työtä.....	77
5.1.5 Yhteenveto: lehdet vertailussa.....	81
5.2 Kirjailijat kertovat yksityiselämästään.....	83
5.2.1 Ihmissuhteita yksityisessä ja yleisessä kontekstissa.....	85
5.2.2 Miten minusta tuli minä: kirjailijoiden identiteetikertomukset.....	92

5.3 Kirjailijat keskustelevat yhteiskunnasta.....	97
5.3.1 Yhteiskunnalliset kannanotot Avussa ja Suomen Kuvalehdessä.....	98
5.3.2 Sivistynyttä kulttuurikritiikkiä Suomen Kuvalehdessä.....	102
5.3.3 Elämänpoliittinen puhetapa Me Naisissa.....	103
6 PÄÄTELMÄT.....	109
Lähteet.....	118
Liite: Analysoidut jutut.....	124

1 JOHDANTO

Kirjailijan työ on yksinäistä työtä, ja kirjailijat ovat yleensä vetäytyviä ihmisiä. Kirjoittaminen on niin privaatti prosessi, että harva ryntää iloiten kammiostaan ihmisjoukkojen eteen puhumaan siitä.

Suuri Bisnes astui raskaalla saappaalla Suomeen pari vuotta sitten ja ryhtyi opettamaan suomalaisia kirjailijatollukoita, kuinka tulee olla ja elää. Estradeille siitä! Markkinoikaa itseänne! Glitteriä, näyttävyyttä, persoonallisuutta. Sujuvaa esiintymistä, nokkelaa sanankäyttöä. Pukeutukaa rohkeasti. Käykää puhetaidon kursseilla, tomppelit. (Utrio 2011.)

Kirjailija Kaari Utrio kuvailee Apu-lehteen kirjoittamassaan kolumnissa kirjallisuusmaailman muutoksia. Utrio kirjoittaa ”valon nopeudella etenevästä” kehityksestä, jonka myötä kirjailijoilta edellytetään entistä enemmän julkista esiintymistä. Vuonna 2011 keskustelu kirjailijoiden julkisuudesta, brändäämisestä ja henkilökeskeisestä markkinoinnista kävi kiivaana. Kommentteja ja kannanottoja ilmaantui julkiseen keskusteluun tasaisin väliajoin. Kirjailija Sofi Oksanen kertoi Imagen haastattelussa havainneensa, että kirjailijoiden näkyvyys mediassa on lisääntynyt huomattavasti. Tekijät kirjojen takana kiinnostavat aiempaa enemmän. (Hiltunen 2011.) Kustannusyhtiö WSOY:n silloinen johtaja Jacques Eijkens puolestaan vaati suomalaisia kirjailijoita ajattelemaan entistä kaupallisemmin (Majander & Saarikoski 2010). Tiedotusvälineissä alettiin pohtia, kuuluuko kirjailijan työhön julkinen esiintyminen ja täytyykö nykykirjailijan olla kiinnostava mediapersoonana menestyäkseen työssään (Helsingin Sanomat 2011; Vaarala 2011).

Utrion (2011) kuvailema ”Suuri Bisnes” viitanee juuri Eijkensiin ja tämän ajatuksiin, joiden mukaan kirjailijoiden on oltava omalla persoonallaan läsnä eri medioissa. Utriota kirjallisuusmaailman kehityksen suunta ei miellytä. Kolumnissaan hän kysyy, millä ajalla kirjailija kirjoittaa teoksensa, jos kaikki aika kuluu studioissa pyörimiseen, tiedotteiden kirjoittamiseen ja myyvien juttujen keksimiseen. Kirjailijalla on kuulemma muutakin tekemistä, kuin markkinoida teoksiaan. Utrion esittämät ajatukset edustavat kenties melko yleistä tapaa mieltää kirjailijan työ ja kirjailijan luonne: kirjailijat ovat vetäytyviä ihmisiä, ja kirjailijan työ on yksinäistä puuhaa. Tähän mielikuvaan median valokeilassa paistatteleva ja teoksiaan markkinoiva kirjailija sopii huonosti.

Viisi vuotta myöhemmin – kun kirjoitin käsillä olevaa pro gradu -tutkielmaani kirjailijoiden henkilöjulkisuudesta – kirjailija Juha Itkonen varasti toistuvasti huomioni. Itkonen ilmaantui näköpiiriini eri tiedotusvälineiden avustuksella. Milloin hän istui televisiojuontaja Arto Nybergin

sohvalla, milloin hän poseerasi Helsingin Sanomien kulttuurisivuilla kitara sylisään. Aina hän puhui uudesta, keväällä 2016 julkaistusta romaanistaan *Palatkaa perhoset* – ja samalla myös itsestään. Lukuisten mediaesiintymisten lisäksi Itkonen järjesti rock-muusikosta kertovalle teokselleen julkistamisfestivaalin Helsingin Tavastia-klubilla. Itkosen isännöimällä klubilla esiintyi kirjailijan suosikkiyhtyeitä, ja paikan päältä sai tietysti ostaa romaanin mukaansa. Samoihin aikoihin sosiaalisessa mediassa levisi kustannusyhtiö Otavan mainosvideoita, joissa suomalaiset muusikot ja toimittajat kertovat kuvitteellisesta suhteestaan romaanin päähenkilön kanssa.

Itkosen kirjan ympärillä pyöri keväällä massiivinen markkinointikampanja, jonka keulakuvana esiintyi kirjailija itse omilla kasvoillaan ja omalla persoonallaan. Helsingin Sanomien haastattelussa Itkonen poseeraa kitara olallaan ja kertoo musiikkiharrastuksestaan. Samassa haastattelussa Itkonen pohti kirjallisen maailman ja julkisuuden muutoksia: ”Kirjailijan työstä 90 prosenttia on edelleen tekstin tuottamista, mutta ympäröivä kirjallinen maailma on muuttunut. Lukijat on etsittävä eri tavoin kuin ennen.” (Ahola 2016.) Itkosen mukaan kirjallisuuden asema on nykyisin toinen kuin ennen, ja siksi kirjallisuuden ja kirjailijoiden on taisteltava näkyvyydestä. Toimittaja Suvi Ahola kuvailee kirjailijoiden asemaa julkisuudessa:

Vuonna 2016 kirjailijakin on yhä enemmän esillä koko persoonallaan, kuin poptähdet ja filmidiivat aina. Työhön kuuluu sosiaalisuutta ja interaktiivisuutta, esiintymistä ja jopa työnsä puhdasta markkinointia. (Mt.)

Itkonen näyttää edustavan uudenlaista kirjailijatyyppeä, jolle on hyväksyttävää suhtautua kirjailijan työhön ammattimaisesti ja ainakin osittain myös kaupallisesti. Tällainen kirjailija ei pidä markkinointia syntinä, eikä hyvin myyvä kirja tarkoita automaattisesti taiteellisesti vähempiarvoista teosta. Kantava ajatus näyttää olevan, että kirjailija saa – ja hänen pitääkin – esiintyä julkisuudessa, jos hän mieli saada työlleen rahallista korvausta.

Itkosen ympärillä pyörinyt julkisuusmylly on yksi esimerkki henkilökeskeisestä kirjailijajulkisuudesta, joka on tämän pro gradu –tutkielman aihe. Lähtökohtani tutkimukselle on ollut se usein esitetty havainto, että kirjailijat ovat esillä mediassa entistä näkyvämmiin ja kuuluvammin. Sen lisäksi, että kirjailijajulkisuudesta on keskusteltu tiedotusvälineissä, kirjailijoiden voimistunut mediajulkisuus on pistetty merkille myös akateemisessa tutkimuksessa. Useat kirjailijat ovat niin ikään ottaneet uudenlaiset julkisuusvaatimukset teostensa aiheeksi. Toiseksi minua alkoivat kiinnostaa ne ristiriitaiset näkemykset, jotka nousevat esiin kirjailijan

työstä ja julkisuudesta keskusteltaessa. Kirjailijajulkisuus on epäilemättä jännitteinen aihe, jossa risteävät erilaiset käsitykset siitä, minkälainen kirjailijan kuuluu olla ja mitä hänen kuuluu tehdä. Kirjailijaa koskevassa mielikuvassa on pitkään elänyt ajatus yksilöllisestä kirjailijanerosta, joka joko kirjoittaa kansakuntaa yhdistäviä merkkiteoksia tai valuttaa paperille poikkeuksellisen mielikuvituksensa virtaa. Mielikuvien ”oikea” kirjailija kirjoittaa aina sisäisen kutsumuksen ohjaamana, joten hänen on oltava riippumaton kaupallisista pyrkimyksistä. Ajatus uudenlaisesta, markkinoita ja mediaa hyödyntävästä kirjailijasta haastaa käsityksen kansallisesta arvokirjailijasta ja modernista kirjailijanerosta, joka tekee työtään sisäisen palon voimalla.

Keskustelua seurattessani olen miettinyt, millaista paljon puhuttu ja risteäviä mielipiteitä herättänyt kirjailijajulkisuus oikeastaan on: miten kirjailijat ovat esillä mediassa? Kirjailijoiden julkisuuteen liittyviä kysymyksiä on tutkittu Suomessa kirjallisuudentutkimuksen alueella, mutta mediasisältöjen tutkimisen näkökulmasta aihetta on tutkittu hyvin vähän, jos ollenkaan. Kirjallisuudentutkija Tarja-Liisa Hypén on tutkinut suomalaisten kirjailijoiden ja julkisuuden suhdetta, mutta kirjallisuudentutkijan lähtökohtana on tutkia ensisijaisesti kirjallisuutta ja kirjailijoita, ei mediasisältöjä tai median toimintatapoja. Kirjallisuustieteellisissä tutkimuksissa sivutaan usein median ja journalismin tutkimuksesta lainattua medioitumiskeskustelua. Medioitumisen käsitteellä viitataan muun muassa median lisääntyneeseen vaikutukseen kirjallisuuden alueella tai kirjailijoiden ja median symbioottiseen suhteeseen. Tutkimuksissa ei kuitenkaan empiirisesti perehdytä siihen, miten kirjailijoiden medioituminen ja kirjallisuusjournalismin henkilöityminen käytännössä näkyy mediasisällöissä. Näiden havaintojen ja ajatusten pohjalta päätin tutkia 2010-luvun kirjailijajulkisuutta mediasisältöjen tasolla. Aineistokseni valitsin kirjailijoita koskevan journalistisen sisällön kolmesta aikakauslehdestä.

1.2 Tutkimuksen rakenne

Tutkielmani käynnistyy teoreettisella katsauksella, joka taustoittaa kirjailijajulkisuuden luonnetta ja siinä tapahtuneita muutoksia. Nähdäkseni kirjailijajulkisuus muodostuu kahden instituution – median ja kirjallisuusinstituution – vuorovaikutuksessa. Siispä on luontevaa, että tutkielmani teoriapohjassa yhdistyvät median ja journalismin tutkimus sekä kirjallisuustieteellinen tutkimus. Luvuissa 2.1 ja 2.2 vastaan kysymykseen, miksi nykykirjailijat ovat voimakkaasti esillä mediassa. Luku 2.1 vastaa kysymykseen kirjallisuusinstituution ja kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta.

Käsittelen luvussa kirjallisuusinstituution muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet kirjailijajulkisuuteen ja kirjailijoiden esiintymiseen mediassa. Perehdyn kirjailijajulkisuuden ympärillä käytyyn nykykeskusteluun ja aiheesta tehtyyn tutkimukseen, kirjailijajulkisuuden historiaan, kirjajamarkinoiden ja kirjallisuuspolitiikan muutoksiin erityisesti 1990-luvulta alkaen sekä kirjailijakäsitysten muutoksiin.

Luku 2.2 vastaa edelleen samaan kysymykseen: miksi nykykirjailijat ovat voimakkaasti esillä mediassa? Tällä kertaa painopiste on kuitenkin median ja journalismin näkökulmassa. Käsittelen luvussa yhteiskunnan ja kulttuurin medioitumista sekä journalismin henkilöitymistä, jota on pidetty yhtenä medioitumisen seurauksena. Yhteiskunnan ja kulttuurin medioitumista on 2000-luvulla tutkittu paljon. Medioitumisen käsite on peräisin median ja journalismin tutkimuksesta, mutta käsitettä on hyödynnetty myös kirjallisuudentutkimuksessa. Itse ymmärrän medioitumisessa olevan kyse kahden instituution, tässä tapauksessa median ja kirjallisuuden, suhteesta. Yhteiskunnan eri instituutiot, kuten kirjallisuusinstituutio, ovat entistä riippuvaisempia median kontrolloimasta julkisuudesta, mutta yhtä lailla media on riippuvainen muilta instituutioilta saamistaan tiedoista. Kirjailijat ja kustantajat epäilemättä hyötyvät mediajulkisuudesta, jonka avulla lukijat löytävät teosten pariin. Vastaavasti tiedotusvälineet tarvitsevat uutta ja kiinnostavaa sisältöä julkaisuihinsa.

Empiirisen tutkimukseni kohde on kirjailijajulkisuus mediasisältöjen tasolla, ja tutkimuksen aineiston muodostavat kirjailijajutut kolmesta eri aikakauslehdestä vuoden 2011 ajalta. Teoriaosuuden kolmannessa alaluvussa (2.3) perehdyn siihen, millaisia reunaehtoja aikakauslehtien genret, konseptit ja kohderyhmät asettavat lehtien sisällöille, eli tutkimukseni aineistolle. Aikakauslehtiä tehdään lukijalähtöisesti. Se tarkoittaa, että lehti pyrkii vastaamaan kohderyhmänsä odotuksiin, tarpeisiin ja toiveisiin. Aikakauslehti pyrkii miellyttämään lukijoitaan niin aihevalinnoillaan, näkökulmillaan kuin esitystavoillaan. Lehdet noudattelevat johdonmukaisesti konseptin mukaisia puhe- ja esitystapoja. Aikakauslehtien sisältöjä tutkittaessa on oltava tietoinen niistä vaatimuksista, joita lehden genre ja konsepti asettavat sisällölle, ja nuo vaatimukset on otettava huomioon juttujen analyysissä. Teoriaosuuden viimeisessä luvussa (2.4) kerron, miten olen edellä esitellyn teoreettisen keskustelun pohjalta päätenyt tutkimuskysymyksiini.

Aineisto ja menetelmä -osuuden ensimmäisessä luvussa (3.1) esittelen aineistoni kolme aikakauslehteä, jotka ovat *Apu*, *Me Naiset* ja *Suomen Kuvalehti*. Esittelen lehtien konseptin, tavoitellun kohderyhmän ja lukijaprofiilin, ja kuvailen, millaisista jutuista aineistoni muodostuu. Tutkimukseni empiirinen osuus on laadullista sisällönanalyysiä. Analysoin aineistoani teemoittelun

keinoin. Menetelmään ja analyysin kulkuun perehdyn luvuissa 3.2 ja 3.3. Luvuissa 4 ja 5 raportoin analyysin tulokset. Ensin perehdyn siihen, millaisissa eri rooleissa kirjailijat esiintyvät aineistoni jutuissa (luku 4). Sen jälkeen kerron, millaisista aiheista kirjailijat puhuvat heistä kertovissa lehtijutuissa ja millaisia puhetapoja kirjailijat käyttävät kyseisistä aiheista puhuessaan (luku 5). Olen jakanut luvun kolmeen osaan teemojen, eli pääpuheenaiheiden, perusteella: luvussa käsittelen kirjailijoiden puhetta kirjailijan työstä, yksityiselämästä ja yhteiskunnasta. Lopuksi vedän yhteen analyysin tuloksia ja pohdin, miten tulokset suhteutuvat aiempaan tutkimukseen (luku 6). Päätelmissä palaan alussa esittelemääni teoriaan ja pohdin, mitä empiirisen analyysin tulokset kertovat kirjallisuuden ja kirjailijoiden medioitumisesta.

2 TUTKIELMAN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Ennen kuin alan tutkia empiirisesti, millaista kirjailijoiden henkilöjulkisuus nykyisin on, lähestyn tutkimuskohdettani teoreettisella taustoituksella. Seuraavissa teorialuvuissa perehdyn kirjailijajulkisuuden luonteeseen ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin, jotka ovat seurausta sekä kirjallisuusinstituution muutoksista (luku 2.1) että yhteiskunnan medioitumisesta ja journalismin henkilöitymisestä (luku 2.2). Teoriaosuudessa vastaan kysymykseen, miksi nykykirjailijat ovat voimakkaasti esillä mediassa, ja seuraavassa alaluvussa etsin vastauksia kirjallisuusinstituution ja kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta. Käsittelen luvussa kirjallisuusinstituution muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet kirjailijoiden esiintymiseen mediassa: teen tiiviin katsauksen kirjailijajulkisuuden historiaan, erilaisiin kirjailijakäsityksiin sekä kirjamarkkinoiden ja kirjallisuuspolitiikan muutoksiin viime vuosikymmenten aikana.

2.1 Kirjailijat, kirjamarkkinat ja julkisuus

Luovan ihmisen on hyvä totutella aikakauslehdistön ja sähköisten viestimien läsnäoloon, koska niistä riippuu löytääkö hänen taiteensa koskaan laajoja massoja. Tulevaisuudessa taiteilijoiden pitää jo nuoresta lähtien olla lähellä medioita, niiden lämpimässä kainalossa ja hoivaavassa sylissä, siellä on taiteen koti ja turva.
– Fiktiivinen kirjailija Hotakainen Kari Hotakaisen romaanissa *Klassikko* (1997).

Mediajulkisuus on olennainen osa nykykirjailijoiden työnkuvaa. Kirjailijoiden on paitsi esiinnyttävä erilaisissa kirjallisuusaiheisissa tapahtumissa, kuten kirjamessuilla ja kirjakauppakiertueilla, myös annettava haastatteluja lehdistössä ja sähköisissä viestimissä. Uudenlainen kirjailijajulkisuus on viime vuosina nostettu puheenaiheeksi ja tarkastelun kohteeksi niin mediassa, kaunokirjallisuudessa kuin akateemisessa tutkimuksessakin. Kesällä 2010 Sanoma-konsernin omistamaa WSOY:tä johtanut Jacques Eijkens hätkähdytti kirjamaailmaa uudennlaisella markkina-ajattelulla. Helsingin Sanomien haastattelussa Eijkens kehotti kirjailijoita ajattelemaan työtään aiempaa "kaupallisemmin" ja "ammattimaisemmin". Kustantamon johtaja edellytti, että kirjailijan pitää olla läsnä mediassa, verkossa, kännykässä ja liveinä: "On tärkeää, että kustannuskonseptin taustalla on kiinnostava persoona. Ihmiset eivät halua vain kirjaa, he haluavat kirjailijan". (Majander & Saarikoski 2010.) Eijkensin lausunnot herättivät keskustelua kirjailijan työn, markkinoinnin ja

julkisuuden suhteista, ja paikoin kustannusjohtajan ajatuksia kritisoitiin voimakkaasti (esim. Arminen 2012; Helsingin Sanomat 2011).

Kaunokirjallisuuden puolella kirjailijat ovat tarttuneet aiheeseen hanakasti parin viime vuosikymmenen aikana. Kirjailijan suhde julkisuuteen ja menestykseen on keskeinen teema muun muassa Kari Hotakaisen *Klassikossa* (1997), Jari Tervon romaanissa *Minun sukuni tarina* (1999) ja Anja Snellmanin pienoisromaanissa *Aura* (2000). Antero Viinikaisen romaani *Orgo* (2009, 5) alkaa fiktiivisen kustannustoimittajan sanoilla: ”Oma vikasi. Kirjailijan täytyy osata esiintyä, pantava huilu helisemään. Pilli tukossa, yleisö kateissa. Alkeellisen yksinkertaista, Saastamoinen.”

Kirjailijat ovat puhuneet julkisuustyöstä myös lehtihaastatteluissa. Päivi Alasalmi on Aamulehdessä kuvaillut työhönsä liittyvää julkisuutta kirjailijan näkökulmasta:

Sopimuksessanikin lukee, että pitää olla messuilla ja lehdissä ja markkinoida itseään. [...] Kirjailija voi hyväksikäyttää mediaa ja media taas kirjailijaa, mutta kirjailijan on osattava puhdistautua siitä, jotta hän pystyy kirjoittamaan. [...] Nykyään kirjailija ilmoittaa kustantamoon, kun lehtijuttu tai julkinen esiintyminen on sovittu. Kustantamo kertoo tulevasta näkyvyydestä kirjakaupoille ja toivoo, että ne tilaisivat lisää kirjoja myyntiin. Kustannusyhtiö on tietysti liikelaitos eikä hyväntekeväisyyttä. (Vaarala 2011.)

Alasalmen tiivistys kertoo osuvasti, millä tavalla kirjailijoiden mediaesiintymiset ovat yhteyksissä kirjojen kustantamiseen, markkinointiin ja myyntiin. Hollantilaisen kustannusjohtaja Eijkensin visioima kuva uudentyypisistä media- ja markkinakirjailijasta saattaa olla – ainakin toistaiseksi – vieras suomalaisessa kirjamaailmassa. Nykyisen kustannusmaailman todellisuutta kuitenkin on, että kustannussopimuksessa kirjailijalta edellytetään julkista esiintymistä ja markkinointiin osallistumista.

Kirjailijoiden kasvava mediajulkisuus on pistetty merkille kirjallisuudentutkimuksessa. Kirjallisuudentutkija Tarja-Liisa Hypén (2012, 5; 2016, 24) on todennut, että julkkiskirjailijat ovat nykyään yksi kirjallisuusinstituution näkyvimmistä osista yhteiskunnassa. Kun julkkiskirjailijoiden näkyvyys ja kaupallinen merkitys voimistuu, myös heidän kulttuurinen merkityksensä kasvaa. Julkkiskirjailijoiden asemaa kirjallisuusinstituution sisällä on alettu tutkia 2000-luvulla, mutta tutkimus on toistaiseksi ollut vähäistä ja hajanaista. Harvinaista julkkiskirjailijatutkimusta edustaa Suomessa Hypén (2016; 2012), joka on tutkinut kirjailija Jari Tervon julkisuuskuva ja sen vaikutusta Tervon teosten vastaanottoon. Hypén (2002) on tarkastellut niin ikään

kirjailijajulkisuudessa 1990-luvulla tapahtuneita muutoksia. Medioitunutta kirjallista julkisuutta on käsitelty myös esimerkiksi mediakulttuurin tutkija Mikko Lehtonen teoksessaan *Post Scriptum. Kirja medioitumisen aikakaudella* (2001).

Suomalaisessa kirjallisuudentutkimuksessa kirjailijoiden lisääntyvä julkisuus kytketään kirjallisen maailman muutokseen, erityisesti kirjallisuuden markkinoitumiseen. Usein viitataan kauppatieteen tutkijoiden Anne Brunilan ja Liisa Uusitalon teokseen *Kirjatuotannon rakenne ja strategiat* (1989). Teoksessa tutkijat sivuavat kirjailijajulkisuutta selvittäessään kirjakustantamisen, markkinoinnin ja median yhteyksiä. Brunila ja Uusitalo ovat jo 1980-luvun lopussa pistäneet merkille, että julkisuuden henkilöitymisen seurauksena kirjallisuuden markkinoinnin painopiste on siirtynyt kirjojen sisällöstä kirjailijoihin. Tutkijoiden mukaan henkilöjulkisuuden voimistuminen vaikuttaa myös kustannuspäätöksiin ja kirjojen markkinointiin: julkaisukynnyksen ylittäminen on helpompaa, jos on jo valmiiksi mediahenkilö, ja kustantajat keskittävät markkinointia jo tunnettujen kirjailijoiden teoksiin. (Mt., 15–16.)

Viime vuosina tutkimus on pureutunut kirjailijoiden ja julkisuuden suhteisiin esimerkiksi kirjailijakuvien ja -brändien rakentumisen näkökulmasta (esim. Hypén 2016; 2012; Sandbacka 2012). Kirjallisuudentutkija Elina Arminen (2012) on pohtinut sitä, miten kirjallisuuden markkinoituminen on vaikuttanut kirjailijan ammatilliseen rooliin 2000-luvulla. Arminen tarkastelee kahta kaunokirjallista teosta puheenvuorona keskustelussa, jossa määritetään kirjailijan ja kirjallisuuden paikkaa suhteessa markkinoihin ja mediaan. Kirjallisuudentutkija Anna Hollsten (2011) puolestaan on tutkinut kirjailijan tuotannon ja julkisen roolin suhdetta 1960–70-lukujen medioituvassa kulttuuriympäristössä.

Kirjailijat julkisuudessa: näköispatsaista lehtien lööppeihin

2000-luvulla keskustelu kirjailijoiden ja julkisuuden suhteesta on käynyt vilkkaana, mutta kirjailijajulkisuus ei suinkaan ole uusi ilmiö: julkkiskirjailijoita on ollut läpi kirjallisuuden historian. Julkisuuden muodot sen sijaan ovat muuttuneet. Jos kuljetaan kauas taaksepäin kotimaisen kirjallisuuden historiassa, voidaan kirjailijajulkis löytää jo parin vuosisadan takaa 1800-luvulta. Runoilija J.L. Runeberg oli jo eläessään ihailtu kulttihenkilö, joka nostettiin kansalliseen julkisuuteen kasvavan lehdistön välityksellä (Hypén 2012, 9; Niemi 2000, 68). Tarja-Liisa Hypén huomauttaa, että kirjailijoiden mainetta on ylläpidetty ulkokirjallisilla keinoilla jo kauan ennen

nykyisen kaltaista mediakulttuuria: ”Aikana, jolloin julkkiskirjailijuuutta ei vielä voinut ilmaista ja tuottaa television ja lehtikuvien kautta, kirjalliselle julkkikselle voitiin esimerkiksi pystyttää näköispatsas keskeiselle paikalle suuren yleisön katseltavaksi.” (Hypén 2012, 9.)

Kattavaa tutkimusta suomalaisten julkkiskirjailijoiden historiasta ei ole tehty (Hypén 2012, 16), mutta tähänastisen tutkimuksen perusteella on mahdollista paikantaa kaksi murroskohtaa kirjailijoiden ja julkisuuden suhteessa. Ensimmäinen sijoittuu 1960-luvulle, jolloin erityisesti televisio ja ajanvietelehdet muokkasivat mediakulttuuria ja loivat aiempaa henkilökeskeisempää julkisuutta (Hollsten 2011, 3; Saarenmaa 2010, 145). Anna Hollstenin mukaan uudenlainen mediakulttuuri aiheutti kirjallisessa maailmassa rajun muutoksen: ”Murroksen myötä kirjailijat astuivat yhdessä missien, iskelmälaulajien, näyttelijöiden ja poliitikoiden kanssa ennen näkemättömällä tavalla julkisuuden valokeilaan.” Tuon ajan näkyvimpiä suomalaisia kirjailijoita olivat muun muassa Pentti Saarikoski, Hannu Salama, Timo K. Mukka, Christer Kihlman sekä Henrik ja Märta Tikkanen (Hollsten 2011, 3). Kirjailijan työn muutosta sekä kirjailijoiden ja median suhdetta käsiteltiin 1960-luvulla myös suomalaisessa kaunokirjallisuudessa (esim. Arminen 2012, 35, 48–49).

Toinen murroskohta sijoittuu 1990-luvulle. Tarja-Liisa Hypénin mukaan 1990-luku synnytti Suomeen ensimmäiset varsinaiset mediakirjailijat. Kirjailijoista tuli uudella tapaa julkisia: kirjailija medioitui ja tuotteistui (Hypén 2002, 29). Kirjailijajulkisuuden muutosten taustalla on nähty taloudellisia ja yhteiskunnallisia muutoksia. Kilpailutalouteen siirtyminen 1980-luvulla on tehnyt kansalaisista yhä enemmän kuluttajia. Samalla myös kirjailijoiden asema on siirtynyt kansakunnan sivistyneistön ja suunnannäyttäjien paikalta yhä enemmän kohti tavaran- tai sisällöntuottajan paikkaa. Kirjasta on tullut yhä suuremmissa määrin kulutustuote.

Kirjamarkkinoiden ja kirjallisuuspolitiikan muutos

Kirjallisuudentutkimuksessa kirjailijajulkisuuden muutoksia selitetään usein kirjallisuuden medioitumisella ja markkinoitumisella. Kirjakustantamisen alalla on tapahtunut 1980-luvulta alkaen muutoksia, jotka heijastuvat kirjallisuuden markkinointiin ja kirjailijan työhön. Esimerkiksi Mikko Lehtosen (2001, 138) mukaan kirjailijoiden persoonalla ratsastavan julkisuuden takana on markkinalogiikan mukainen kilpailu kuluttajien huomiosta:

Tavaraistuneen kirjallisuuden kilpailu kuluttajien ajasta muiden viestimien kanssa samoin kuin kirjailijoiden keskinäinen kilpa huomiosta ovat omiaan tuottamaan uudenlaista kirjallista julkisuutta, jossa kirjailijoiden tekstien rinnalle ja usein myös ohi nousevat näiden persoonat.

Kirjallisuuden markkinoitumisesta, kaupallistumisesta tai tavaraistumisesta puhuttaessa on hyvä muistaa, että Suomessa kirjamarkkinat ovat olleet olemassa jo vuosisadan ajan. Kustantamoista tuli kaupallisia toimijoita alun perin 1900-luvun alussa, kun lukijoiden määrä ja kirjojen kysyntä kasvoi. 1920–30-luvuille tultaessa WSOY ja Otava olivat kasvaneet kaupallisiksi liikelaitoksiksi, jotka tarjosivat lukijoille taiteen lisäksi viihdettä. Kaupallistumisen myötä kustantamisen sivistykselliset päämäärät korvautuivat osittain viihteellisillä päämäärillä, mutta kaupallisuus ei täysin syrjäyttänyt kirjakustantamisen sivistystehtävää. (Lehtonen 2001, 114–115.) Kun puhutaan viimeaikaisesta tai käynnissä olevasta kirjallisuuden markkinoitumisesta tai kaupallistumisesta, viitataan uusliberalismin ja sen arvojen yleistymiseen kirjakustantamisen alalla 1980–1990-luvuilta lähtien. (Esim. Arminen 2012; Lehtonen 2001, 169.) Uusliberalismi merkitsee muun muassa kansallisen sääntelyn purkamista ja globaalin kilpailun vapauttamista (Turunen 2009, 93).

Vastaava siirtymä kohti kilpailutalouden periaatteita tapahtui myös valtion kirjallisuuspolitiikassa 1990-luvulla. Silloin kirjallisuuteen alettiin suhtautua entistä markkinahenkisemmin. Kilpailutalouden kirjallisuuspolitiikkaa edelsivät kansallisen (1860–1960-luvut) ja hyvinvointivaltiollisen (1960–1980-luvut) kirjallisuuspolitiikan vaiheet, jolloin kirjallisuus nähtiin joko osana suurempaa kansansivistyksellistä projektia tai taiteena, jolla on itseisarvo. Kirjallisuuden oli tarkoitus aktivoida lukijoita henkisesti, tiedollisesti ja poliittisesti. Hyvinvointivaltiossa kukoistanut valtion apurahajärjestelmä takasi kirjailijoiden luovan työrauhan ja kirjallisuuden elinvoimaisuuden. Kilpailutalouden vaiheessa kulttuurituotteita on alettu katsoa yhä enemmän markkinatalouden näkökulmasta. Kirjallisuuspolitiikassa on alettu suhtautua entistä myönteisemmin kaupallisuuteen ja markkinalähtöiseen toimintaan. Yleisösuosion merkitys on kasvanut, ja kysyntä on alkanut määrätä kirjojen arvoa yhä enemmän. Samalla on vahvistunut ajatus siitä, että kirjailijan on elätettävä itsensä omalla työllään, vaikka apurahajärjestelmä on toki edelleen voimissaan. (Jokinen 2010, 100–108; Lehtonen 2001, 117–118.)

Kustannusmaailmassa markkinaperustaiset muutokset ovat pistäneet kustantajat monin tavoin ahtaalle. Kirjanimikkeitä julkaistaan yhä enemmän, mutta kustantamoiden ja kirjakauppojen myyntikatteet ovat pienentyneet. Kirjojen myyntiaika on lyhentynyt. (Arminen 2012, 34; Turunen 2009, 82–83.) Yritysmaailman globalisoituminen ja kustannusalallakin yleistynyt uusliberalistinen

ajattelu ovat luoneet alalle uudentyyppejä ristiriitoja. Viime vuosina suomalaiset kustantamot ovat fuusioituneet, ja useat kustantamot ovat nykyään suurten kotimaisten tai kansainvälisten konsernien omistuksessa. Alalle on tullut puhtaasti liiketaloudellisia johtajia ja kansainvälisiä osakkeenomistajia (Arminen 2012, 34–35; Turunen 2009, 93; ks. myös Brunila & Uusitalo 1989, 19–21.) Kehitys on herättänyt huolta siitä, että taloudelliset pyrkimykset ja etenkin nopean voiton tavoittelu ajavat ohi kirjallisista ja sivistyksellisistä arvoista.

Elina Armisen mukaan kustantamoiden fuusioituminen ja kansainvälistyminen on yksi syy sille, että sivistyksellisten ihanteiden merkitys on vähentynyt kustannustoiminnassa. Suomessa kustantamista ovat pitkään ohjanneet sivistykselliset päämäärät ja ajatus kansallisesta hyvästä. Perinteisesti varsinkin suurille ja arvostetuille kustantamoille on ollut tyypillistä haalia riveihinsä nuoria, lupaavia kirjailijoita, joiden teoksista on tullut klassikoita ja jotka ovat tuoneet kustantamolle tuloja vuosikymmenestä toiseen. Armisen mukaan kustannustoiminta on ennen perustunut hitaasti kertyvään kulttuuripääomaan ja pitkän tähtäimen hyödyn tavoitteluun, kun taas nykyisin suomalaisessakin kustannustoiminnassa on yleistynyt lyhyen tähtäimen toiminta. Nopean hyödyn tavoittelu johtaa kustantamot arvioimaan, mitkä teokset myyvät varmasti heti ja paljon. (Arminen 2012, 35–36.)

Tunnetut kirjailijat ovat kustantamoille tärkeitä, sillä ne vähentävät kirjamyynnille tyypillistä epävarmuutta. Kustantajat keskittävät markkinointiaan jo valmiiksi tunnettujen kirjailijoiden teoksiin, sillä niiden myyntipotentiaali on suurin. (Brunila & Uusitalo 1989, 16, 23). Kun katsoo Suomen myydyimpien kirjojen listoja muutamalta edelliseltä vuodelta, saa nopeasti käsityksen, keiden teoksia maassa ostetaan. Vakionimet keikkuvat kymmenen kärjessä vuodesta toiseen. (Kirjakauppaliitto.fi) Tämä puolestaan johtaa kirjamarckkinoiden jakaantumiseen. Yhtäällä ovat kirjailijat, joita markkinoidaan ja myydään paljon, toisaalla kirjailijat, jotka eivät saa näkyvyyttä ja joiden teokset myyvät vain vähän. (Lehtonen 2001, 145, 151.)

Kustantamoille tunnetut kirjailijanimet ja -brändit ovat elinehto. Hyvin myyvien kirjailijoiden tuomilla tuloilla katetaan myös kannattamattoman kirjallisuuden kustantamista (Brunila & Uusitalo 1989, 23; Lehtonen 2001, 137). Kirjallisuuden merkkituotteiden, brändien, luomiseen tarvitaan kirjailijanimi. Kuluttaja ostaa teoksen ainoastaan kerran, joten teoksen nimi ei takaa pitkäaikaista myyntiä. Sen sijaan tunnettu kirjailijanimi houkuttaa ostamaan aina uuden tuotteen kyseiseltä kirjailijalta. (Brunila & Uusitalo 1989, 54; Lehtonen 2001, 132.) Kirjailijan brändi on kuin tavaramerkki, joka takaa yleisölle tunnistettavan, kirjailijalle tyypillisen tuotteen (Arminen 2012,

37). Moni suomalainen päätyy uutta kirjaa etsiessään hankkimaan hyllyynsä tuoreimman Jari Tervon tai Laila Hirvisaaren, koska saa varmasti sitä, mitä tilaa.

Muuttuva kirjailijakäsitys: kirjailijanerosta kirjailijayrittäjäksi

Samalla kun kirjailijoiden mediajulkisuus on voimistunut, myös kirjailijuutta ja kirjailijan työtä koskevat mielikuvat ovat muuttuneet. Suomessa on pitkään vallinnut käsitys kirjailijasta yksilöllisenä nerona ja näkijänä, ”kirjailijameediona”, joka tulkitsee teoksissaan erityisesti Suomen lähihistoriaa ja kansakunnan kollektiivista kokemusta ja tuottaa samalla kansallista yhtenäisyyttä. Tällaista kansakunnan näkijää on suomalaisen kirjallisuuden kentällä pidetty ”arvokirjailijana”. (Hypén 2002, 30.) Elina Armisen mukaan nykymedia sen sijaan ruokkii käsitystä, jonka mukaan ”kirjailijan pitäisi lunastaa paikkansa esiintymisellä ja nopealla kaupallisella menestyksellä” (Arminen 2012, 48). Romanttisen taiteilijanerona rinnalle on ilmestynyt julkisuudessa esiintyvä ja teoksiaan markkinoiva, kaupallinen kirjailija. Mediaa on ehkä helppo osoitella sormella, mutta täytyy muistaa, että kehityksen taustalla vaikuttavat myös kustannusmaailmassa yleistyneet uusliberalistiset periaatteet. Kun kustantamot tavoittelevat nopeaa taloudellista hyötyä, kirjailijan on mielellään oltava valmis tuote jo ensikättelyssä (mt., 35–36).

Markkinat eivät silti yksin määrää sen paremmin kirjailijajulkisuutta kuin kirjailijan työtäkään. Suomessa esimerkiksi valtion apurahajärjestelmä vähentää kirjailijoiden riippuvuutta markkinoista (esim. Jokinen 2010). Kirjallisessa julkisuudessa puolestaan on läsnä eri ajoilta peräisin olevia aineksia, joiden välillä on jännitteitä. Julkisuudessa esiintyvät kirjailijat tai kirjailijajulkikset ovat moniselitteisiä hahmoja kulttuurieliitin ja markkinoiden rajalla. (Lehtonen 2001, 131–132.) Amerikkalaista kirjailijajulkisuutta tutkineen Joe Moranin mukaan kirjailijajulkisten syntyminen on pitkälti seurausta markkina-arvojen rantautumisesta kirjatutontoon, mutta kirjailijatahteyteen tarvitaan kaupallisen menestyksen lisäksi myös kirjallinen auktoriteetti (Moran 2000, 3–4). Julkisuudessa esiintyvät kirjailijat eivät ole julkkiksia, jotka ovat tunnettuja siitä, että ovat tunnettuja. Kirjailijan täytyy lunastaa paikkansa julkisuudessa myös kirjallisilla ansioilla.

Nykyinen kirjailijakäsitys rakentuu eri aikakausien ajatuksista ja ihanteista, joiden taustalla on yhteiskunnallisia, taloudellisia ja kirjallisuuspoliittisia vaikuttimia. Kirjallisuudentutkija Elina Jokinen (2010) jakaa kirjailijan työtä ja Suomen apurahajärjestelmää käsittelevässä tutkimuksessaan kirjailijakäsitystä koskevan kirjallisuuspoliittisen puheen neljään diskurssiin: kansallinen diskurssi,

hyvinvointivaltion diskurssi, kilpailutalouden diskurssi ja 2000-luvun diskurssi. Nämä keskenään ristiriitaiset käsitykset ja ihanteet kirjailijan työstä ovat lähtöisin kirjallisuuspolitiikan historiallisista vaiheista, mutta kaikki diskurssit olivat yhä läsnä Jokisen tutkimassa kirjallisuuskeskustelussa vuosituhanen vaihteessa. Kansallisessa diskurssissa kirjailija on romanttinen taiteilijajaksilo ja kansallinen johtohahmo, joka tekee työtään kansakunnan palveluksessa sivistyksen, kansallisen identiteetin tai kielen vaalimisen puolesta (mt., 112–117). Hyvinvointivaltion diskurssissa kirjailija näyttäytyy edelleen romanttisena nerona, mutta tällä kertaa hän on vapaa taiteilija, joka on riippumaton sekä kansallisista että kaupallisista pyrkimyksistä. Tässä puhettavassa kaupalliset ja suurta yleisösuosiota nauttivat tuotteet nähdään todellisen taiteen vastakohtana. (Mt., 120–124.)

1990-luvulla kukoistanut kilpailutalouden puhetapa puolestaan korostaa kirjailijan yrittäjämäisyyttä ja kaupallisuutta. Ihannekirjailija on kirjoittajatyöläinen, joka elättää itsensä myymällä kirjojaan tai vaihtoehtoisesti toimii yhteiskuntakriitikkona. Kilpailutalouden diskurssissa taiteen itseisarvo, elitistisenä pidetty ”taidetta taiteen vuoksi” -asenne, on kyseenalaistettu. (Mt., 125–129.) 2000-luvun kirjailijaihanteesta on riisuttu kansalliselle ja hyvinvointivaltiolliselle diskurssille tyypillinen mystisyys ja romanttisuus. Niiden sijaan korostetaan kirjailijan työn ammattimaisuutta ja arkisuutta. Uuden vuosituhanen ihannekirjailija ei myy itseään massoille ja tuotteista itseään samalla tavalla kuin kilpailutalouden diskurssissa. Hän kuitenkin hankkii pääasiallisen toimeentulonsa itse useilla kirjoitus- tai muilla töillä. 2000-luvun ihannekirjailija on muuntautumiskykyinen ammattikirjoittaja, joka liikkuu suvereenisti kirjallisuuden kentillä ja osaa lisäksi markkinoida itseään. (Mt., 133–136.)

Kirjallisuuspoliittisen puheen lisäksi Jokinen on tutkinut sitä, miten nykykirjailijat itse hahmottavat kirjailijaidentiteettinsä. Jokinen on erotellut vuonna 2005 tehdyistä kirjailijahaastatteluista kolme kirjailijatyyppeä: romanttinen, moderni ja postmoderni kirjailija. Näiden kirjailijatyyppeiden juuret ovat edellä käsitellyissä, historian muovaamissa kirjailijaihanteissa. Jokisen mukaan pieni osa kirjailijoista mieltää kirjailijan työn edelleen romanttisen taiteilijamyytin kautta. Nämä ”viimeiset romanttikot” kertovat kirjoittavansa sisäisen pakon ohjaamina ilman selkeää päämäärää. Mystiseen kirjailijakäsitykseen kuuluu myös se, että kirjoittamisen lahjan ja työssä onnistumisen uskotaan tulevan joltain itseä suuremmalta voimalta. (Mt., 146–149.)

Kuten romantikoilla, myös moderneilla kirjailijoilla kirjoittaminen ohjautuu sisäisestä kutsumuksesta käsin. Kirjoittaminen on identiteettityötä, ajattelemista sekä elämän ja maailman tutkimista. Sekä romanttinen että moderni kirjailija ovat poikkeuksellisia yksilökirjailijoita, joilla on yliverlainen kyky nähdä ja ilmaista asioita (vrt. Hypén 2016, 28; Jokinen 2010, 151–163).

Yksilökirjailija on teostensa ”luojajumala”, ja hänen mielikuvituksensa ja yksilöllisyytensä on kirjailijakäsityksen ytimessä (Hypén 2016, 28). Jokisen tyypittelyssä moderni kirjailija kuitenkin suuntautuu romanttista kirjailijaa enemmän kohti maailmaa ja lukijoita: hänelle kirjoittaminen on pyrkimys herättää ajatuksia ja vaikuttaa yhteiskuntaan tai keino pohtia elämän mysteerejä yhdessä lukijoiden kanssa. (Jokinen 2010, 151–163.) Modernien kirjailijoiden suhtautuminen mediajulkisuuteen on tyypillisesti kriittisistä: he ovat huolissaan julkisuuskuvan vaikutuksista esimerkiksi apurahapäätöksiin (mt., 229). Jokisen mukaan suurin osa nykykirjailijoista kuuluu modernien kirjailijoiden ryhmään (mt., 182).

Postmodernit ammattikirjoittajat ovat selvästi edellisiä kirjailijatyyppejä käytännöllisempiä. Ammattikirjoittajia motivoi ennen kaikkea halu elättää itsensä mielekkäällä työllä. Tällaiset ”kirjailijayrittäjät” näkevät kirjailijan työn ammattina ammattien joukossa. Kirjailija ei ole suuri näkijä, vaan pikemminkin kirjoittamisen käsityöläinen. Monialaisen ja moneen taipuvan kirjoittajan päämäärät ja kirjoittamisen tavat voivat vaihdella projektista toiseen: hän kirjoittaa yhtä lailla kokeilevaa runoutta kuin television saippuaoopperaa. Postmodernien ammattikirjoittajien päämääränä voi yhtä hyvin olla elämyksien tarjoaminen, kirjallisuuden uudistaminen tai kirjallisuusinstituutioon vaikuttaminen. (Mt., 164–167.) Postmoderneille ammattikirjoittajille myös julkisuus ja esillä olo ovat osa kirjailijan työtä ja ammattitaitoa (mt., 229).

Julkisessa keskustelussa limittyvät – ja toisinaan törmäävät – yhä erilaiset kirjailijakäsitykset. Otan tässä alaluvussa esiteltyt kirjailijakäsitykset huomioon tutkimukseni empiirisessä osuudessa, sillä oletettavasti erilaiset käsitykset kirjailijuudesta ja kirjailijan työstä näkyvät myös tutkimissani aikakauslehtien kirjailijajutuissa. Juttujen analyysissä hyödynnän jo tehtyä tutkimusta siten, että käyn vuoropuhelua tutkimuksissa eriteltyjen kirjailijakäsitysten ja aineistossani esiintyvien käsitysten välillä. Aineistoa tarkastellessani pidän silmällä sitä, miten erilaiset kirjailijakäsitykset tutkimissani lehtijutuissa mahdollisesti näkyvät.

Erilaisten kirjailijakäsitysten väliset jännitteet ovat nousseet pintaan 2010-luvulla esimerkiksi silloin, kun on keskusteltu kirjailijoista ja mediajulkisuudesta. Hyvä esimerkki kirjailijajulkisuuden jännitteistä on Aamulehden juttu ”Tuleeko kirjailijan olla hovinarri vai vimmainen metsäläinen?”, jossa suomalaiset kirjailijat pohtivat suhdettaan julkisuuteen (Vaarala 2011). Artikkelissa asetetaan vastakkain romanttinen kirjailijanero ja kaupallinen, itseään markkinoiva kirjailija. Edellinen on pystymetsästä kirjallisille areenoille asteleva luonnonlapsi, kirjailija sisäisen palon voimasta.

Jälkimmäinen tuotteistaa itsensä ja esiintyy julkisuudessa silläkin uhalla, että saa pellen leiman teostensa kansiliepeeseen.

Käsitys romanttisesta (tai modernista) yksilökirjailijasta on edelleen vahva, laajalti jaettu mielikuva todellisesta kirjailijasta. Julkisuudessa paljon esiintyvät kirjailijat voivat sen sijaan herättää epäilyä. (Hypén 2016, 31.) Vääränlainen julkisuuskuva voi vähentää arvostusta kirjallisuuspiirien sisällä, mutta myös karkottaa osan lukijoista. Jos kirjailijan teokset mielletään brändin perusteella tietynlaisiksi, osa lukijoista voi jättää ne lukematta siksi, että brändi ei kiinnosta heitä (Hypén 2012, 12). Julkisuus on kirjailijalle kaksiteräinen miekka. Yhtäältä mediajulkisuus on kustantajien määräämä velvoite ja kirjailijan keino saada työtään yleisön tietoisuuteen. Toisaalta liiallinen tai vääränlainen julkisuus voi syödä kirjailijan uskottavuutta.

2.2 Medioitunut kirjailija ja henkilöitynyt journalismi

Edellisessä luvussa (2.1) pyrin vastaamaan kirjallisuusinstituution ja kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta kysymykseen, miksi nykykirjailijat ovat voimakkaasti esillä mediassa. Tämä teorialuku antaa vastauksia samaan kysymykseen, mutta tällä kertaa median ja journalismin tutkimuksen näkökulmaan keskittyen. Tukeudun medioitumisen käsitteeseen, jota on tutkittu ja kehitetty median ja journalismin tutkimuksessa, mutta hyödynnetty myös muun muassa kirjallisuudentutkimuksessa. Kun tarkastelen medioitumista, kyse on median ja kirjallisuusinstituution suhteesta: miten medioitumiseksi nimitetty, koko yhteiskunnan ja kulttuurin läpäisevä prosessi vaikuttaa esimerkiksi kirjakustantajiin ja kirjailijoihin? Vastaavasti journalismin henkilöitymistä voi tarkastella sekä journalismin omien käytäntöjen että esimerkiksi kirjakustantamoiden intressien näkökulmasta. Siten kirjallisuusinstituution näkökulma kulkee automaattisesti mukana myös tässä luvussa.

Yhteiskunnan medioitumista ja journalismin henkilöitymistä koskevat teoreettiset pohdinnat antavat tarpeellista taustaa tutkielmani empiiriselle analyysille. Käytän käsitteitä teoreettisina työkaluina, joiden avulla sidon analyysin tuloksia yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Medioitumisen teoria asettaa tutkimukseni osaksi laajempaa kuvaa median läpäisemästä yhteiskunnasta. Teoria auttaa ymmärtämään, miksi kirjailijajulkisuus on nykyisin sellaista, kuin se on.

2.2.1 Yhteiskunnan medioituminen

Medioitumisesta on tullut 2000-luvulla suosittu käsite niin mediatutkimuksen kuin kirjallisuudentutkimuksenkin alueella. Suosion seurauksena käsite on saanut useita eri määritelmiä ja käyttötarkoituksia asiayhteydestä riippuen. Käsitteen sisällöstä käydäänkin jatkuvaa kädenvääntöä (Väliverronen & Kunelius 2009, 226). Laajan ja usein käytetyn määritelmän mukaan medioituminen tarkoittaa sitä, että havainto- ja kokemusmaailmastamme on tullut yhä enenevässä määrin mediavälitteistä. Jokapäiväinen elämä on yhä enemmän median läpäisemää, ja tieto ja kommunikaatio kulkevat median välityksellä. (Esim. Hypén 2002, 33; Lehtonen 2001, 93.)

Medioitumista koskevan tieteellisen keskustelun juuret ulottuvat ainakin 1970-luvulle (esim. Kunelius ym. 2009, 58; Väliverronen & Kunelius 2009, 226). Kun 1980–90-lukujen aikana median merkitys kasvoi huomattavasti kaikilla elämän alueilla, myös aihetta koskeva tutkimus on lisääntynyt. On alettu puhua mediayhteiskunnasta ja mediakulttuurista, jossa niin politiikka, yhteiskunta, kulttuuri kuin arkielämäkin on medioitunutta. (Herkman 2011, 26). Viimeaikaisessa tutkimuksessa on korostettu sitä, että media on muuttanut kaikkien keskeisten yhteiskunnan instituutioiden toimintaa. Medioitumisen prosessin ajatellaan läpäisevän koko yhteiskunnan. (Hjarvard 2014, 201; Kunelius ym. 2009, 48.) Tutkijat ovat selvittäneet niin politiikan, yritysmaailman kuin kasvatuksenkin medioitumista. Yhtä lailla on tutkittu medioitumista muun muassa taiteessa, tieteessä, uskonnossa ja urheilussa. (Esim. Lundby 2014.)

Edellä mainituissa esimerkeissä, kuten politiikan, yritysmaailman tai taiteen medioitumisessa, on usein kyse instituutioiden välisistä suhteista. Medioitumista on tarkasteltu useista eri näkökulmista, ja institutionaalinen näkökulma on niistä yksi. Medioitumista voi lähestyä niin ikään kulttuurisesta näkökulmasta, jolloin medioituminen ymmärretään laajemmaksi kommunikaatiota ja sosiaalista todellisuutta muokkaavaksi prosessiksi. Ilmiötä voi tarkastella myös teknologiakeskeisesti, jolloin huomion kohteena ovat eri viestintävälineiden vaikutukset yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kahden viimeksi mainitun näkökulman aikajänne voi ulottua huomattavasti kauemmas ihmiskunnan historiaan kuin institutionaalisen näkökulman tarkastelussa. Kulttuurisesta ja teknologisesta näkökulmasta ajateltuna jonkinasteista medioitumista on tapahtunut siitä lähtien, kun ihmiset ovat käyttäneet viestintään jotakin välinettä. Institutionaalinen näkökulma puolestaan tarkastelee myöhäismodernin yhteiskunnan instituutioiden medioitumista. (Lundby 2014, 5, 10–11.)

Itse tukeudun tässä tutkimuksessa medioitumisen institutionaaliseen näkökulmaan, sillä tutkimukseni kohteena on kirjailijajulkisuus, jota median ja kirjallisuusinstituution välinen suhde tuottaa. Teoreettinen mielenkiintoni kohdistuu siihen, mitkä seikat selittävät kirjailijajulkisuuden luonnetta yhtäällä kirjallisuusinstituution näkökulmasta, toisaalta median ja journalismin näkökulmasta. Kun medioituminen määritellään institutionaalisesta näkökulmasta, tarkoitetaan yleisesti ottaen sitä, että media vaikuttaa yhä enemmän yhteiskunnan muiden instituutioiden toimintaan. Mediatutkija Stig Hjarvard määrittelee medioitumisen kaksipuoliseksi kehitykseksi, jossa yhtäältä media on itsenäistynyt omaksi instituutiokseen ja toisaalta muut instituutiot ovat tulleet entistä riippuvaisemmiksi median kontrolloimasta julkisuudesta. (Hjarvard 2014, 204).

Kun media on kaupallistumisen seurauksena itsenäistynyt omaksi instituutiokseen, siitä on tullut valtatekijä, jolla on oma toimintalogiikkansa. Media ei ole enää vain muiden instituutioiden, kuten politiikan tai kulttuurin, esittäytymisen ja asiainhoidon kenttä. (Kunelius ym. 2009, 48; Lundby 2009, 5.) Mediainstituution ja muiden instituutioiden välille on syntynyt molemminpuolinen riippuvuusuhde. Media tarvitsee instituutioiden informaatiota saadakseen uutisia. Instituutioiden puolestaan on omassa toiminnassaan otettava huomioon median toimintalogiikka. Median toimintalogiikkaan sisältyvät median omat päämäärät, säännöt ja käytännöt, kuten uutiskriteerit ja kerrontatavat, joilla tiedotusvälineet tavoittelevat yleisön huomiota. Median käyttämiä kerrontatapoja ovat muun muassa yksinkertaistaminen, vastakkainasettelu, henkilöittäminen ja visualisointi. (Lundby 2009, 7–8; Strömbäck 2008, 233.) Näihin median toimintatapoihin yhteiskunnan toimijoiden on sopeuduttava, jos he mielivät julkisuuteen. Mediatutkijat Risto Kunelius, Elina Noppari ja Esa Reunanen (2009, 65) ovat mediatutkija Jesper Strömbäckiiä mukailleen erottaneet median itsenäistymisen ja muiden instituutioiden sopeutumisen lisäksi medioitumisen kolmannen tason. Medioitumisen kolmannella tasolla media alkaa vaikuttaa instituutioiden toimintaan niiden omilla kentillä.

Erityisesti politiikan medioitumiseen on tutkimuksessa kiinnitetty paljon huomiota. Poliitiikan ja median suhteita on selvitetty ahkerasti median, journalismin ja poliittisen viestinnän tutkimuksessa (esim. Esser & Strömbäck 2014; Herkman 2011; Kunelius ym. 2009; Väliverronen & Kunelius 2009). Poliitiikan medioitumisella tarkoitetaan ensinnäkin sitä, että kansalaiset saavat tietonsa poliitikasta lähinnä median kautta ja poliitikkaa tehdään pitkälti mediaviestien välityksellä. Tästä seuraa se, että poliitikot ovat riippuvaisia mediajulkisuudesta. Media puolestaan on kaupallistumisen myötä alkanut toimia oman toimintalogiikkansa mukaisesti. Mediasta on tullut vallan vahtikoira, joka kriittisen etäisyyden päästä tarkastelee poliitikkojen toimia ja asettaa näitä

vastuuseen sanomisistaan ja teoistaan. Julkisuutta tavoitellessaan poliitikkojen on sopeuduttava median esitystapoihin. Puolueet satsaavat entistä enemmän ammattimaiseen markkinointiin ja viestintään. Medioitumisen päätepisteeksi on ajateltu tilanne, jossa median toiminta alkaa ratkaisevasti vaikuttaa politiikan tekemisen tapoihin, eli medialogiikka alkaa muokata politiikan logiikkaa (Herkman 2011, 24–25; Väliverronen & Kunelius 2009, 226.)

Vastaavasti taiteen medioituminen tarkoittaa sitä, että gallerioiden ja museoiden ohella taidetta esitellään yleisölle tiedotusvälineissä. Yleisö katsoo taideteoksia yhä useammin jonkin tiedotusvälineen kautta. Taiteen vastaanottaminen on mediavälitteistä. Taidealalla medioituminen merkitsee myös sitä, että museot ovat lisänneet huomattavasti markkinointia ja viestintää. Mediatutkija Jürgen Wilken mukaan taidemuseot ja galleriat ovat havahtuneet siihen tosiasiaan, että niiden tulee itse aktiivisesti tarjota näyttelyitään yleisölle. Taidealalle on syntynyt markkinoinnin ammattilaisten ryhmä, joka tavoittelee sekä tiedotusvälineiden että yleisön huomiota. Taidealalla medialogiikan omaksuminen näkyy siten, että alan toimijat ottavat huomioon median uutiskriteerit ja kerrontatavat hankkiessaan huomiota taiteilijoille ja heidän teoksilleen. Yleensä mediahuomion kohteena ovat vain tunnetut taiteilijat. (Wilke 2014, 472–477, 479.) Myös yritysmaailmassa on huomattu, että onnistunut markkinointiviestintä hyödyntää journalistien omia konventioita. Yritysten PR-ammattilaiset tarjoavat medialle sen kaipaamia ”konflikteja, kasvoja ja tunteita”. (Ihlen & Pallas 2014, 432.)

Medioituminen ulottuu niin ikään kirjallisuusinstituutioon ja sen toimijoihin, kuten kirjailijoihin ja kustantajiin. Kirja-alan toimijat ovat sisäistäneet median toimintatavat, kuten tiedotusvälineiden asettamat uutisstandardit, ja muokkaavat tarvittaessa omaa toimintaansa vastaamaan median toimintatapoja. Joe Moranin mukaan amerikkalaisten kirjakustantamojen markkinointiosastojen merkitys on kasvanut 1980-luvulta lähtien. Kustantamot ovat niin ikään huomanneet kirjailijakeskeisen mediajulkisuuden arvon: kirjailijan esiintyminen lehdissä, televisiossa ja radiossa on halvempaa ja tehokkaampaa markkinointia kuin perinteinen mainostaminen. (Moran 2000, 37.) Suomessakin kustantajat edellyttävät sopimuksissaan kirjailijoilta julkista esiintymistä ja siten osallistumista markkinointiin omalla persoonallaan.

Medioituminen vaikuttaa paitsi kustantajien toimintaan ja kirjailijoiden työhön, myös kirjailijakuvan rakentumiseen ja kirjallisuuden vastaanottoon. Tarja-Liisa Hypénin mukaan kirjailija medioitui 1990-luvulla. Silloin Suomeen syntyivät ensimmäiset varsinaiset mediakirjailijat. Hypénin mukaan kirjailijan medioituminen tarkoittaa sitä, että kirjailijakuva ei synny ainoastaan

eikä aina ensisijaisestikaan kirjailijan tuotannon tai kirjallisuusinstituution välineiden, kuten kritiikin tai tutkimuksen, kautta. Mediakirjailija on kirjailija, jonka kirjailijakuvaa luodaan erilaisin julkisuuden keinoin ja eri välineiden kautta. Medioituminen viittaa paitsi kirjailijoiden esiintymiseen eri tiedotusvälineissä, myös teosten intermediaalisuuteen: yksi kirjailijan kirjoittama teos voi ilmestyä esimerkiksi kirjana, elokuvana, radiokuunnelmana ja teatteriesityksenä. Käsitksemme kirjailijasta muodostuu kirjailijan kaikista teoksista ja niiden eri versioista, teosten arvioista ja mainoksista sekä kirjailijan julkisista esiintymisistä. Kirjailijat ovat yhä useammin – joko henkilöinä tai teostensa kautta – samanaikaisesti läsnä eri välineissä, ja kirjailijakuva syntyy kaikkien esiintymisten yhteisvaikutuksesta. (Hypén 2002, 29, 32–33, 38; Lehtonen 2001, 91–93.)

En tutki kirjailijoiden henkilöjulkisuutta kokonaisuudessaan. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että kirjailijoiden henkilöjulkisuus ulottuu laajalle alueelle, kuten olen edellä todennut. Kirjailijat näkyvät paitsi aikakauslehtien haastatteluissa myös esimerkiksi iltapäivälehtien lööpeissä ja televisio-ohjelmissa. Yhdysvalloissa kirjailijan tv-esiintymisillä on huomattava merkitys kirjamyynnin kannalta: esiintyminen talk-showssa on yksi tehokkaimmista keinoista markkinoida kirjaa (Moran 2000, 37). Ei ole syytä epäillä, etteikö sama vaikutus toteutuisi myös Suomen kirjamarkkinoilla. Kirjailijoiden teoksista voidaan tehdä elokuva- ja tv-filmatisointeja, ja kirjailijat tuottavat itse eri välineisiin sisältöä, kuten kolumneja, jatkokertomuksia ja tv-käsikirjoituksia. Mikko Lehtosen (2001, 164) mukaan kirjallisuuden ja kirjailijoiden medioitumisen yksi seuraus on, että kirjan menestykseen vaikuttaa entistä suurempi joukko ihmisiä ja sellaisetkin henkilöt, jotka eivät ole kirja-alalla: muun muassa elokuvatuottajat, viihdeohjelmien juontajat ja televisioyhtiöiden johtajat liittävät kirjallisuuden ja kustantamisen joukkoviihteen maailmaan.

Medioitumisen tutkimuksessa on keskusteltu siitä, kuinka kattavasti ja perinpohjaisesti medialogiikka on tunkeutunut muiden instituutioiden toimintaan. Yhtäällä medioituminen nähdään yksisuuntaisena prosessina, jossa median logiikka alkaa määrätä muiden instituutioiden toimintalogiikkaa. Toisen näkemyksen mukaan medioitumisessa on kyse siitä, että instituutioiden väliset monensuuntaiset suhteet muuttuvat. Media ei ”koloniso” muita instituutioita, vaan instituutiot vaikuttavat toinen toisiinsa uusilla tavoilla. (Hjarvard 2014, 202; Kunelius ym. 2009, 55.) Esimerkiksi poliitikot kyllä huomioivat median vaikutuksen omaa toimintaa suunnitellessaan ja sopeutuvat median asettamiin ehtoihin julkisuudessa esiintyessään. Kuitenkin vain harvoin median toiminta vaikuttaa suoraan poliittiseen päätöksentekoon. Poliitikot eivät omalla kentällään toimi täysin medialogiikan mukaisesti, eikä median logiikka korvaa politiikan logiikkaa. Sen sijaan kyse on siitä, että poliitikot hyödyntävät mediaa strategisesti tai joutuvat median painostuksesta

käsittämään asioita julkisuudessa. Poliitikot ovat riippuvaisia mediajulkisuudesta, mutta yhtä lailla toimittajat ovat riippuvaisia poliitikoilta saamistaan tiedoista. (Herkman 2011, 27–29; Kunelius ym. 2009.)

Itse miellän medioitumisen monensuuntaiseksi prosessiksi, jossa media vaikuttaa kirjallisuusinstituutioon ja toisin päin. Jos medialogiikka olisi ottanut täyden komennon esimerkiksi kirjakustantamoissa, alalla julkaistaisiin vain teoksia, jotka saavat varmasti laajaa mediahuomiota. Kirjallisuudentutkimuksesta löytyy kuitenkin esimerkkejä siitä, miten medialogiikka vaikuttaa kirjallisuusinstituution toimintaan sen omalla alueella. Tällaista kolmannen tason medioitumista ilmenee esimerkiksi kustannuspäätösten ja markkinoinnin yhteydessä. Julkaisukynnyksen ylittäminen on helpompaa, jos kirjailijakokelas on julkisuuden henkilö. Lisäksi kustantajat keskittävät markkinointia jo valmiiksi tunnettujen kirjailijoiden teoksiin. (Brunila & Uusitalo 1989, 15–16.) Kirjoja julkaisseet julkikset ovat osoittaneet, että kirjan markkinointi ja myynti on vaivattomampaa, jos kirjailija on tunnettu, ”mediaystävällinen” henkilö. (Moran 2000, 37.)

Tässä tutkielmassa määrittelen medioitumisen käsitteen institutionaalisesta näkökulmasta. Viittaan käsitteellä kirjallisuusinstituution ja median keskinäiseen riippuvuussuhteeseen. Kuten kirjailija Päivi Alasalmi edellä mainitussa sitaatissa hieman kärjekkäästi muotoilee: ”Kirjailija voi hyväksikäyttää mediaa ja media taas kirjailijaa” (Vaarala 2011). Medioituminen ei tarkoita sitä, että kirjailijoiden olisi väistämättä alistuttava median vallan edessä, vaan sitä, että kaksi instituutiota toimivat toisiaan hyödyntäen. Lukijat löytävät kirjallisuuden pariin pitkälti tiedotusvälineiden kautta, joten kirjallisuuden on saatava näkyvyyttä mediassa. Kustantajat tarvitsevat tunnettuja kirjailijanimiä ja -brändejä, joiden teokset myyvät hyvin ja tuovat kustantamoille valtaosan kirjamyynnin tuloista. Kirjailijabrändit rakennetaan paitsi kirjailijan tuotannon myös henkilöjulkisuuden avulla. Nykykirjailijoiden on siten esiinnyttävä julkisuudessa menestyäkseen. Vastaavasti tiedotusvälineet tarvitsevat uutta, kiinnostavaa ja myyvää sisältöä lehtiinsä ja ohjelmiinsa. Kun henkilöittäminen ja visualisointi kuuluvat olennaisesti tiedotusvälineiden kerrontatapoihin, voi olettaa, että kirjallisuusjuttuihin halutaan usein nimenomaan kirjailijoita.

2.2.2 Journalismin henkilöityminen

Kuten medioitumisesta, myös julkisuuden ja journalismin henkilöitymisestä on mediatutkimuksessa puhuttu jo ainakin 1970-luvulta lähtien (Linko 2010, 107, 184). Journalismin henkilöityminen

linkittyy yhteen yhteiskunnan medioitumisen kanssa, ja usein tutkimuksessa puhutaan samassa yhteydessä sekä yhteiskunnan medioitumisesta että julkisuuden tai journalismin henkilöitymisestä. Usein journalismin henkilöitymisen ajatellaan olevan seurausta yhteiskunnan instituutioiden medioitumisesta. On väitetty, että kaupallinen medialogiikka ja kilpailun paine saavat tiedotusvälineet suosimaan henkilökeskeistä ja viihteellistä käsittelytapaa. Medioitumisen on näin uskottu lisäävän henkilöitymistä esimerkiksi politiikan journalismissa. (Herkman 2011, 30.)

Julkisuuden ja journalismin henkilöityminen on käsite, johon viitataan paljon, mutta jota harvemmin tarkasti määritellään. Henkilöitymiseen viitataan toisinaan itsestään selvänä asiana, jolloin ilmiön olemassaoloa tai sen laajuutta ei osoiteta mihinkään empiiriseen tutkimukseen viittaamalla. Käsitteellistä sekavuutta luo se, että henkilöitymisen sijaan voidaan puhua personoitumisesta, ja intimisoitumisen käsitettä voidaan käyttää lähes synonyyminä henkilöitymiselle. Henkilöitymisen yhteydessä voidaan puhua joko julkisuuden, journalismin tai jonkin yhteiskunnallisen instituution, kuten politiikan, henkilöitymisestä. Käsitteellä voidaan viitata joko laajaan julkisuuskulttuurin muutokseen tai konkreettisten journalististen esitystapojen yleistymiseen.

Jos henkilöitymisellä tarkoitetaan muutosta journalismin konkreettisissa käytännöissä, viitataan sellaisen journalistisen esitys- ja kerrontatavan yleistymiseen, jossa henkilön merkitys jutun kantavana elementtinä korostuu. Kyse on henkilökeskeisen journalismin voimistumisesta: journalismin aiheita, kuten poliittisia kysymyksiä, yhteiskunnallisia ilmiöitä tai taideteoksia, käsitellään henkilöiden kautta. Asiakysymys ei yksinään kannattele juttua, vaan jutussa esiintyy keskeisessä roolissa henkilö, joka tekee asiasta kiinnostavan ja helposti lähestyttävän (esim. Linko 2010, 90). Henkilöittäminen on yksi journalistinen kerrontatapa, jolla tiedotusväline tavoittelee yleisön huomiota (Strömbäck 2008, 233). Tiedotusvälineet pyrkivät luomaan kiinnostavaa ja ihmisläheistä journalismia – kertomaan hyviä tarinoita, joissa esimerkiksi kokemukset ja tunteet näyttelevät suurta osaa (Hujanen 2009, 117–119). Tällöin on tarkoituksenmukaista kertoa uutisista, ilmiöistä ja kulttuurituotteista kiinnostavien ihmisten ja kasvojen kautta. Aikakauslehtien kohdalla kiinnostavuuden tavoittelu korostuu erityisesti, sillä aikakauslehdet on räätälöity tietyille lukijaryhmälle ja lehtiä tehdään oman lukijakunnan mieltymyksiä ja kiinnostuksen kohteita silmällä pitäen (Töyry 2009, 129).

Henkilökeskeisyys journalistisena näkökulmana vahvistui Suomessa 1960-luvulla yhtäältä yhteiskunnan medioitumisen ja toisaalta uuden viestintävälineen, television, vakiintumisen seurauksena. Kun julkisuuden merkitys alkoi kasvaa politiikan, kulttuurin ja viihteen alueilla,

alettiin journalismia tehdä aiempaa henkilövetoisemmin. Tiedotusvälineet vaativat esimerkiksi kirjailijoiden kasvoja näkyviin, ja monet kirjailijat omaksuivat entistä näkyvämmän roolin julkisuudessa. Journalismin henkilöitymistä vauhditti 1960-luvulla niin ikään julkkiskulttuurin syntyminen sekä television ja ajanvietelevien välinen kilpailu ihmisten vapaa-ajasta. Henkilökohtaista ja persoonallista korostavan esitystavan yleistyminen on yhdistetty etenkin televisioitumiseen: televisio teki esiintyjistään laajalti tunnettuja sekä läheisen ja tutun oloisia. Ajanvieteleviedet puolestaan omaksuivat uudenlaisen roolin kulttuurin ja median takahuoneena, jossa lukijat pääsivät tutustumaan tv-esiintyjien todelliseen persoonaan. (Saarenmaa 2010, 145, 163.)

Sanomalehtitutkimuksen perusteella kulttuurijournalismin henkilöitymisen voi sijoittaa 1980–1990-luvuille – ainakin Suomen luetuimman sanomalehden, Helsingin Sanomien, tapauksessa. Kulttuurijournalismia tutkineiden Heikki Hellmanin ja Maarit Jaakkolan tutkimuksesta käy ilmi, että henkilökeskeisyys nousi Helsingin Sanomien kulttuurisivuilla kukoistukseensa 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla. Tuolloin henkilöjuttujen prosentuaalinen osuus lehden kulttuurisivuilla kasvoi selvästi. (Hellman & Jaakkola 2009, 35).

Henkilöitymisen käsitteeseen sisältyy ajatus, että nimenomaan henkilökohtaiset asiat ovat julkisuudessa esillä entistä enemmän. Henkilöt eivät esiinny julkisuudessa ainoastaan poliittisten kysymysten tai kirjallisuuden edustajina, vaan myös yksityishenkilöinä. Henkilöityminen näyttää merkitsevän myös yksityiselämän ja muiden intiimien aiheiden käsittelyn voimistumista. (Ks. esim. Linko 2010, 89–90.) Poliitiikan julkisuutta tutkineen Juha Herkmanin mielestä politiikan henkilöitymisen sijaan pitäisikin puhua politiikan intimitisoinnista. Herkmanin mukaan olennainen muutos politiikan journalismissa ei ole niinkään se, että henkilöt esiintyvät julkisuudessa aiempaa enemmän. Keskeistä on se, että poliitikkojen yksityiselämää on käsitelty julkisuudessa entistä hanakammin ainakin 1990-luvulta lähtien (Herkman 2011, 34–35.)

Henkilöitymisen ja intimitisoinnin käsitteitä käytetään toisinaan toistensa synonyymeinä ja usein rinnakkaisina käsitteinä. Mediatutkija Laura Saarenmaan (2010, 237) mukaan henkilöityminen on seurausta julkisuuskulttuurin intimitisoinnista. Kulttuurin ja julkisuuden intimitisointi on johtanut siihen, että henkilön esillä oleminen tarkoittaa henkilökohtaisen esillä olemista. Intimitisoinnin käsitteellä on tutkimuksessa viitattu niin intiimin ilmaisutavan kuin intiimien sisältöjen ja aiheiden yleistymiseen. Journalistinen ilmaisu- ja esitystapa on intiimiä, kun se on arkista, henkilökohtaista, läheistä tai tuttavallista. Sisällön tasolla intiimi viittaa muun muassa

yksityiselämään ja tunteisiin, kotiin, perheeseen ja parisuhteeseen sekä sukupuoleen, ruumiillisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyviin aiheisiin (Herkman 2011, 98; Saarenmaa 2010, 141).

Henkilökohtaisuuden korostumista julkisuudessa ja journalismissa on selitetty paitsi kaupallisen medialogiikan vaikutuksilla myös myöhäismodernille ajalle tyypillisellä individualismilla. Henkilöä korostavan julkisuuden taustalla on nähty laajempi länsimaisen kulttuurin muutos: kääntyminen kohti tuntevaa ja kokevaa yksilöä. Yhteiskunnallisen epävarmuuden lisääntyessä yksilölliset tunteet ja kokemukset ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Yksilöllisestä kokemuksesta on tullut autenttisen identiteetin tae, ja avoin tunneilmaisuus on noussut ihanteeksi: tunteita kuuluu näyttää niin yksityisen kuin julkisen elämän alueella. Yksi osoitus henkilökohtaisten kokemusten ja tunteiden korostumisesta on tosi-tv-ohjelmien suosion kasvu. (Arminen 2012, 37–38, 41; Pantti 2009, 193–195; Lehtonen 2001, 133–136.) 1990-luvulta lähtien tunteet ovat saaneet entistä enemmän tilaa myös uutisjournalismissa, joka on perinteisesti ollut yksinomaan rationaalisen ajattelun aluetta. Journalismista on tullut julkinen tila, jossa tunteita näytetään, koetaan ja muokataan. Journalismi tuottaa eräänlaista tunnejärjestystä tarjoamalla mallin tunteiden ymmärtämiselle ja ilmaisemiselle. (Pantti 2009, 193, 205.)

Kun henkilökohtaisista kokemuksista ja tunteista on tullut yhä keskeisempi osa identiteettiä, on loogista, että julkisuudessa esiintyviä ihmisiä myös arvioidaan yhä enemmän näiden henkilökohtaisten ominaisuuksien ja yksityiselämän tekojen perusteella. Tutkijoiden mukaan julkisuuden henkilöiden yksityisyyden alue on kaventunut 2000-luvulla kaiken aikaa. Esimerkiksi poliitikkojen persoonan luotettavuudesta on tullut yksi keskeisistä politiikan kriteereistä. Poliitikkojen yksityiselämän julkinen käsittely oikeutetaan ajatuksella, että yksityiselämän teot kertovat harkintakyvystä tai sen puutteesta. Poliitikon maine rakentuu yhä vankemmin sille, miten poliitikko toimii yksityishenkilönä – ja miten tiedotusvälineet näistä yksityiselämän toimista kertovat. Poliitiikan mediakohuissa ei enää aina ole kyse poliittisista kysymyksistä, vaan skandaalin voi yhtä hyvin aiheuttaa horjahdus yksityiselämässä. Poliitiikan intimisoitumisesta kertoo sekin, että poliitikot käyttävät tarkoitushakuisesti tuttavallista ja henkilökohtaista puhetapaa kasvattaakseen kansansuosiotaan. (Herkman 2011, 32, 102; Juntunen & Väliaverron 2009, 263–266; Linko 2010, 89–90.)

Tietokirjallisuuden ja -kirjailijoiden julkisuutta tutkineen Maaria Linkon mukaan tietokirjallisuutta käsittelevä journalismi on osin henkilöitynyttä. Henkilöityminen näkyy esimerkiksi siten, että tietokirjojen moninaisesta joukosta tunnettujen henkilöiden elämäkertateokset saavat paljon

näkyvyyttä – varsinkin, jos ne paljastavat kohteestaan kohua herättäviä asioita (Linko 2010, 107, 135). Toisinaan tietokirjallisuutta käsittelevissä jutuissa nostetaan voimakkaasti esiin tietokirjailijoita henkilöinä, jolloin myös kirjailijan yksityiselämä voi olla puheenaiheena. Myös useat Linkon haastattelemat tietokirjailijat ovat itse huomanneet julkisuuden henkilöitymisen: toimittajat ovat kiinnostuneempia henkilöstä tämän työn sijaan. (Mt., 125–130, 177, 185–186.) Malliesimerkiksi journalismin henkilöitymisestä Linko mainitsee Helsingin Sanomien Elämäpalstalla vuonna 2010 ilmestyneen jutun. Artikkelissa kysytään kuudelta julkisuuden henkilöltä, mistä teoksesta he ovat saaneet voimaa elämän käännekohdassa. Linko pitää juttua osuvana ajankuvana kahdesta syystä. Ensiksi artikkeli kertoo terapiakulttuurin ja -kirjallisuuden noususta sekä arjen psykologisoitumisesta. Toiseksi juttu kertoo julkisuuden henkilöitymisestä ja intimisoitumisesta: tietokirjallisuuteen liittyvä aihe on tehty kiinnostavaksi julkisuuden henkilöiden avulla, ja haastattelussa julkisuuden henkilöt jakavat henkilökohtaisia kokemuksiaan. (Mt., 89–90.)

Henkilökeskeinen journalismi: hyvä vai huono juttu?

Uutiset henkilöityvät, pehmenevät ja tulevat lähemmäs ihmistä. Se tarkoittaa sitä, että näkymätön lautakasa kasvaa lamaa korkeammaksi ja sitä, että lukijoille kerrotaan entistä enemmän Paavo Haavikon alkoholinkäyttötottumuksista ja -ongelmista, naisista, sairauksista ja raivokohtauksista, vähemmän hänen tuotannostaan tai merkityksestään suomalaiselle kirjallisuudelle. – Kirjailija Juha Seppälä Aamulehden [17.10.2009] kolumnissa. (Ks. Linko 2010, 108.)

Sekä journalismin että kirjallisuuden tutkimuksen piirissä journalismin henkilöitymisellä on usein ikävä kaiku. Kuten kirjailija Juha Seppälä yllä lainatussa kolumnissaan, myös useat tutkijat puhuvat journalismin henkilöitymisen yhteydessä viihteellistymisestä, tabloidisaatiosta, spektakelisoitumisesta tai sensaatiohakuisuuden lisääntymisestä. Nämä paljon kritisoidut ilmiöt ovat herättäneet huolta laatujournalismin puolesta. (Esim. Arminen 2012, 37–38; Herkman 2011, 31; Juntunen & Väliverronen 2009.) Esimerkiksi yksityisen ja julkisen sekoittumista sekä tunteiden ilmaisua journalismissa on pidetty merkinä markkinalogiikan tuottamasta viihteellisyydestä tai tabloidisaatiosta. Tabloidisaatiolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa journalismi kaupallistumisen ja kovan kilpailun seurauksena omaksuu iltapäivälehdistölle tyypillisiä aiheita ja käsittelytapoja, kuten tarinoita julkisuuden henkilöiden yksityiselämästä. (Juntunen & Väliverronen 2009, 262, 281; Pantti 2009, 193.)

Toisinaan henkilöitymisen ajatellaan automaattisesti tarkoittavan julkisen keskustelun rappiota ja turhanpäiväisen lööppijulkisuuden voittokulkua. Journalismin henkilöitymisen seurauksiksi mainitaan usein se, että itse asiat – kuten teokset tai poliittiset kysymykset – jäävät vähälle huomiolle, kun haastateltavien ihmissuhteita ja vaatekomeroa pengotaan perusteellisesti. Esimerkiksi osa Maaria Linkon haastattelemista tietokirjailijoista on sitä mieltä, että toimittajat ovat kiinnostuneita lähinnä kirjailijan yksityiselämästä ja elämänvaiheista, kun taas kirjat jäävät sivuseikaksi (Linko 2010, 177). Journalismin henkilöityminen on yhdistetty myös kirjallisuuskritiikin heikkenemiseen. Mikko Lehtosen mukaan kritiikin ja älymystön rooli kirjallisessa julkisuudessa on heikentynyt samalla, kun tiedotusvälineiden luoman henkilöjulkisuuden rooli on voimistunut (Lehtonen 2001, 151).

Vastaavasti politiikan journalismia koskeva arvostelu suunnataan usein politiikan viihteellistä henkilöitymistä vastaan. Poliitiikan henkilöitymisen on ajateltu johtavan siihen, että tärkeiden asiakysymysten sijaan kansalaisten huomio suunnataan julkispersooniin. (Herkman 2011, 31.) Juha Herkman kuitenkin muistuttaa, ettei esimerkiksi median viihteellistymistä ole yksiselitteisesti osoitettu millään empiirisellä tutkimuksella. Poliitiikan henkilöityminen kyllä näyttää suomalaisen politiikan journalismin tutkimuksen perusteella lisääntyneen, mutta seurauksista sen sijaan voidaan kiistellä. Herkmanin mukaan henkilöitymisellä voi olla myös myönteisiä seurauksia: vaikeista ja monimutkaisista asioista voidaan tehdä helpommin lähestyttäviä ja ymmärrettävämpiä, jos niitä käsitellään henkilöiden kautta. (Mt., 30–31.)

Journalismin henkilöityminen on vaikuttanut myös kirjallisuusinstituution toimintaan. Julkisuuden muututtua entistä henkilökeskeisemmäksi 1980-luvun lopulta lähtien kirjallisuuden markkinoinnin painopiste on siirtynyt kirjojen sisällöstä kirjailijoihin. Brunilan ja Uusitalon mukaan henkilöjulkisuuden voimistuminen vaikuttaa sekä kustannuspäätöksiin että kirjojen markkinointiin: kirjailijaksi pääseminen on helpompaa, jos on jo valmiiksi mediahenkilö, ja kustantajat keskittävät markkinointia jo tunnettujen kirjailijoiden teoksiin. (Brunila & Uusitalo 1989, 15–16.) Julkisuuden henkilöityminen on merkinnyt kirjailijoille entistä enemmän mediaesiintymisiä, minkä puolestaan on uskottu vahvistaneen kirjallisuusmaailmassakin yleistynyttä brändiajattelua (Arminen 2012, 37–38). Elina Jokisen väitöstutkimus puolestaan osoittaa, että kirjailijat itse uskovat kirjailijan julkisuuskuvan ja imagon vaikuttavan merkittävästi esimerkiksi apurahapäätöksiin (Jokinen 2010, 228).

Oma suhtautumiseni journalismin henkilöitymiseen ei ole lähtökohdiltaan arvottavaa. En määrittele ilmiötä yksiselitteisesti kielteiseksi sen enempää kuin myönteiseksiäkään. Kirjallisuuden kannalta

henkilökeskeinen journalismi voi merkitä sitä, että teokset jäävät sivuun, kun kirjailijan persoona ja yksityiselämä ovat laajan käsittelyn kohteena. Yhtä lailla kirjailijoiden henkilöjulkisuus voi tuoda lisää kiinnostuneita lukijoita, jotka houkuttelevat kirjallisuusjournalismin ja kirjojen pariin kirjailijoiden persoonan avulla. Vaikka journalismi olisi käsittelytavaltaan henkilöitynyttä, se ei vielä kerro koko totuutta journalismin sisällöstä. Maaria Linkon mukaan tietokirjailijan yksityiselämän käsittely lehtijutussa ei tarkoita, etteikö kirjailija samassa jutussa puhuisi myös työnsä ydinalueista (Linko 2010, 146–150). Journalismin henkilökeskeisyys voi merkitä kirjailijan yksityiselämän käsittelyä, mutta yhtä lailla se voi tuoda kirjailijalle mahdollisuuksia puhua esimerkiksi yhteiskunnallisista kysymyksistä. Kirjailija voi omilla kasvoillaan ja omalla persoonallaan nostaa puheenaiheeksi tärkeäksi kokemiaan asioita.

2.3 Aikakauslehtien genret ja konseptit

Empiirisen tutkimukseni aineisto muodostuu aikakauslehdissä ilmestyneistä kirjailijajutuista. Kunkin aikakauslehden genre ja konsepti vaikuttavat ratkaisevasti siihen, miten kirjailijat aineistoni jutuissa esiintyvät ja mistä aiheista he haastatteluissa puhuvat. Jokaisella aikakauslehdellä on tarkkaan harkittu konsepti, jonka mukaista sisältöä lehti tuottaa numerosta toiseen. Siksi on tarpeen tehdä katsaus aikakauslehtien genreihin ja konseptoinnin periaatteisiin, ennen kuin alan analysoida aineistoni lehtijuttuja.

Aikakauslehtiä voi nimensä mukaisesti pitää eräänlaisena aikakauden peilinä. Aikakauslehtien ydintä ovat ajan ilmiöitä käsittelevät jutut, toisin kuin sanomalehdissä, joissa perinteisesti on jahdattu nopeita uutisia ja noudatettu tiedonvälitystehtävää. Aikakauslehtien yhteiskunnallista merkitystä on toisinaan vähätelty, mutta niiden kulttuurinen merkitys on sitä vastoin arvioitu suureksi. Aikakauslehtiä on pidetty paitsi kulttuurin ja sen arvojen heijastajina, myös erityisen vahvoina sosiaalisten trendien luojina. (Kivikuru 1996, 1–2; Töyry 2009, 130.) Aikakauslehdet eivät pyri vain vahvistamaan olemassa olevaa kulttuuria, vaan lehdet itse aktiivisesti rakentavat kulttuurista todellisuutta. Aikakauslehdet luovat ilmiöitä, puheenaiheita ja näkemyksiä. Kulttuurin käsitysten ja arvojen heijastajina ja muokkaajina aikakauslehdet tuottavat yhteisyyden kokemusta, ja lehtien avulla lukijat muodostavat identiteettejään. Yhteisyyden luomisessa auttaa muun muassa se, että useimmat aikakauslehdet suosivat journalistista läheisyyttä uutisjournalismille tyypillisen

etäännyttämisen sijaan. (Töyry 2009, 129, 133.) Aikakauslehdet tulevat lähelle lukijaa ja puhuttelevat tätä yhteisön jäsenenä, ja toisinaan kuin ystäväänsä.

Aikakauslehtien kirjo on niin mittava, että suurin osa niiden luonnetta koskevista yleistyksistä osuu harhaan. Aikakauslehden määritelmälle on annettu seuraavanlaisia ehtoja: Lehti ilmestyy säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa. Lehden sisältö on monipuolinen. Lehden voi tilata, ostaa irtonumerona tai se jaetaan asiakkaille tai yhdistyksen jäsenille. Lehden sisältö ei koostu pääasiassa mainoksista, tiedonannoista tai hinnastoista. (Saarenmaa 2010, 18.) Aikakauslehtien moninaista joukkoa ryhmitellään lajityypin, eli genren, mukaan. Samaan genreen kuuluvilla lehdillä on riittävästi samankaltaisia piirteitä, jotta ne voidaan ryhmitellä yhteen. Genreryhmien määrittelyt eivät kuitenkaan ole selvärajaisia, ja yksittäiset julkaisut voivat kuulua useaan eri genreen. Tavallisesti lehdet jaetaan suurelle yleisölle tarkoitettuihin yleisölehtiin, eli kuluttajalehtiin, ammatti- ja järjestölehtiin sekä asiakaslehtiin. Yleisölehtien lajityyppejä voi edelleen jaotella lehden kohderyhmän mukaan esimerkiksi naistenlehtiin, lastenlehtiin ja miesten tyylilehtiin tai aihepiiriin mukaan esimerkiksi yleisaikakauslehtiin sekä erikois- ja harrastelehtiin, kuten vaikkapa sisustus- ja golflehtiin. (Kivikuru 1996, 74; Töyry 2009, 28, 30.)

Aikakauslehtien monimuotoisuudella on selitetty sitä, että aikakauslehtien tutkimus on vailla yhtenäistä tutkimustraditiota ja teoreettista pohjaa. Tutkimuksen näkökulmat ovat yhtä moninaiset kuin tutkimuskohdekin. Suomessa aikakauslehtiä on tutkittu paljon ja useista eri näkökulmista, mutta harvemmin julkisuutena tai journalismina. Journalismin sisäisestä arvojärjestyksestä kertoo kenties se, että aikakauslehtiä on tutkittu vähemmän kuin uutisjournalismia.

Aikakauslehtitutkimuksen kohteena ovat olleet esimerkiksi aikakauslehdissä esiintyvät kulttuuriset representaatiot tai jonkin lehtigenren historiallinen kehityskaari. Aikakauslehtiä käytetään myös paljon tutkimuksen aineistona eri tutkimusaloilla, mutta tällöin lehdet eivät ole varsinaisena tutkimuskohteena. (Saarenmaa 2010, 18–19; Töyry 2009, 131–132.)

Tässäkin tutkielmassa analysoitava aineisto muodostuu aikakauslehtien jutuista. Aikakauslehti ei ole tutkimuksen pääasiallinen kohde, vaan varsinainen tutkimuskohteeni on kirjailijajulkisuus. Tutkin, minkälaista kirjailijajulkisuutta aikakauslehdet tuottavat. Ymmärrän aikakauslehdet Iris Ruohon ja Laura Saarenmaan tavoin julkisen tilan rakentajina ja näkyvyyden tuottajina lehdissä esiintyville ihmisille. Aikakauslehdet ovat yhtäältä journalistisen työn paikka ja toisaalta nähdäksi ja kuulluksi tulemisen paikka yhteiskunnan ja kulttuurin toimijoille. (Ruoho & Saarenmaa 2011, 9.) Julkisuuden miellän paitsi näkyvyyden paikaksi myös ennen kaikkea toiminnaksi. Julkisuus ei ole vain esillä olon areena, vaan se on aktiivista mediaesitysten ja julkisuuskuvioiden rakentamista. (Pietilä

& Ridell 2010, 353.) Julkisuutta tuotetaan aktiivisesti, ja toimintaan osallistuu useampi osapuoli. Sekä aikakauslehden toimijat että lehden haastateltavat vaikuttavat siihen, minkälaiseksi lehtien rakentama julkisuus muodostuu.

Lukijälähtöisyys ohjaa aikakauslehden konseptia

Aikakauslehtijournalismin ominaispiirteet asettavat tietyt reunaehdot tutkimukselle, jonka aineistona on aikakauslehtien sisältöjä. Siksi on tarpeen selvittää, millä tavalla lehden genre, konsepti ja kohderyhmä vaikuttavat lehden sisältöön. Aikakauslehtien genret perustuvat lehtien yhteisille piirteille. Esimerkiksi naistenlehden genreä yhdistää se, että lehtiä tehdään naislukijoille. Lisäksi suomalaisten naisten yleisaikakauslehtien sisältö on jossain määrin samankaltaista julkaisusta toiseen: lehdet tarjoavat lukijoille muun muassa tietoa, hyötyä, yleissivistystä, viihdettä ja lukusisältöjä. Tyypillisiä naistenlehden juttutyyppejä ovat muun muassa henkilöhaastattelut, julkisjutut, muotijutut, ruokaohjeet, jatkokertomukset sekä kysymys- ja vastauspalstat. Julkkisjutut nousivat kukoistukseensa sekä naistenlehdissä että uutispainotteisissa yleisaikakauslehdissä televisioitumisen myötä 1970–80-lukujen taitteessa. (Kivikuru 1996, 62–63.) Naistenlehtien sisällöt käsittelevät varsin usein haastateltavien yksityiselämää ja tunteita. Aikakauslehtiä tutkineen Maija Töyryn mukaan naistenlehdet ovat historiansa aikana tarjonneet julkisen paikan yksityistä koskevalle puheelle (Töyry 2005, ks. Ruoho & Saarenmaa 2011, 11). Käsittelytapana naistenlehdet suosivat tarinallista journalismia, jota kuvaa muun muassa elämyksellisyys, intiimiys ja lukijan iholla olo (Ruoho & Saarenmaa 2011, 31). Kuitenkin myös monet yleisaikakauslehdet, kuten *Apu*, *Seura* ja *Hymy*, ovat historiansa aikana käsitelleet haastateltavien – niin miesten kuin naisten – tunne-elämää ja intiimejä kokemuksia siinä missä naistenlehdetkin (Saarenmaa 2010, 173, 290–291). Intiimi sisältö ja käsittelytapa ei ole yksinomaan naistenlehtien aluetta.

Genren perustuessa samankaltaisuudelle konsepti puolestaan erottaa samaan genreen kuuluvat lehdet toisistaan. Konsepti kuvaa lehden ainutkertaisuutta. Lehden konsepti kertoo, mistä ja miten lehti kertoo sekä kuinka lehti erottuu kilpailijoistaan. Tärkeimpiä konseptiin liittyviä kysymyksiä ovat: kenelle lehteä tehdään, miksi lehteä tehdään ja mitä lukijan tarpeita lehti tyydyttää? (Töyry 2008, 26–27.)

Aikakauslehtien tekemistä ohjaa lukijälähtöinen ajattelu. Sanomalehdet ovat alkaneet kiinnittää huomiota lukijoiden kiinnostusten ja tarpeiden huomioimiseen kasvavassa määrin 2000-luvulla

(Hujanen 2009, 112). Sen sijaan kaupallisille aikakauslehdille lukijasuhteet ovat olleen tärkeitä aina. Aikakauslehtien lukijakunta muodostuu yksittäisistä, tietystä aihepiiristä kiinnostuneista ihmisistä, toisin kuin sanomalehtien lukijajoukko, jota yhdistää tietyllä alueella asuminen. Aikakauslehdet ovat riippuvaisia lukijoidensa jatkuvasta kiinnostuksesta. Lehden on vakuutettava lukija ja myytävä itsensä tälle kerta toisensa jälkeen. Aikakauslehdet pyrkivät miellyttämään lukijoitaan, ja usein – varsinkin naistenlehtien tapauksessa – ne tähtäävät mielihyvän tuottamiseen. Lehti ei kuitenkaan voi miellyttää kaikkia, sillä lehden konseptin on oltava selkeä ja yhtenäinen. Aikakauslehdet suunnitellaan alusta alkaen tietylle kohderyhmälle, tavoitellulle lukijajoukolle, jonka odotuksiin, tarpeisiin ja toiveisiin lehti pyrkii jokaisella numerolla vastaamaan. (Töyry 2009, 129; Töyry 2008, 35, 39.)

Aikakauslehtien konseptit luodaan jonkin tyylin, aiheen ja näkökulman ympärille. Olennainen osa lehden konseptia on lehden ääni, eli tapa, jolla lehti puhuttelee lukijaansa. Ääni syntyy lehden arvoista ja tavoitteista. Jos lehden arvomaailma ja tavoitteet ovat yhteneväiset lukijan arvojen ja tarpeiden kanssa, lukija vakuuttuu ja palaa lehden pariin kerta toisensa jälkeen. Näin syntyy pysyvä lukijasuhde. (Töyry 2008, 35–36.) Lehden konseptoinnin ja numerokohtaisen suunnittelun perustana on tavoitellun lukijajoukon, eli kohderyhmän, huomioiminen. Toimituksen apuna voi olla myös ajatus lehden mallilukijasta. Mallilukija edustaa lehden kohderyhmän keskeisintä lukijajoukkoa, eli lukijoita, joiden huomiota lehti eniten tavoittelee. Mallilukija on tavoitellun lukijan tiivistelmä, kuviteltu stereotyyppi, joka ohjaa lehden aihe- ja näkökulmavalintoja sekä toimii kirjoittajien työvälineenä yksittäisten juttujen teossa. Mallilukijan profiiliin sisältyy esimerkiksi tämän ikä, ammatti, sukupuoli, sosioekonominen asema, elämäntyyli, harrastukset ja tietämys lehden aihepiiristä. (Mt., 37–39.)

Kuvitellun mallilukijan lisäksi lehdellä on käytössään lukijaprofiili, joka perustuu tutkittuun tietoon lehden todellisesta lukijakunnasta. Lehdet hyödyntävät esimerkiksi kansallisen mediatutkimuksen keräämiä tietoja. Lukijaprofiili voi erota mallilukijasta, joka on eräänlainen lukijajaihanne. Lukijaprofiili kertoo, millaisia lehden lukijat todellisuudessa ovat muun muassa iältään, sukupuoleltaan, koulutukseltaan, kiinnostuksen kohteiltaan ja kulutustottumuksiltaan. Nämä tiedot kiinnostavat erityisesti lehden markkinointia ja ilmoitusmyyntiä. (Mt., 32–33.)

Aikakauslehtien toimitukset tekevät lehteä konstruoidulle lukijajoukolle, eivät kaikille mahdollisille – tai edes kaikille todellisille – lukijoille. Kohderyhmän ja mallilukijan avulla toimitukset pohtivat, mistä aiheista lukija on kiinnostunut, mistä hän haluaa tietää lisää ja miten asioista kannattaa hänelle kertoa. Kun lukija avaa lehden ja valitsee luettavakseen kirjailijasta kertovan henkilöjutun,

mitä hän odottaa saavansa? Haluaako lukija tietää kirjailijan ihmissuhteista vai ärsyyntykö hän pikemminkin liiallisesta yksityiselämän käsittelystä? Tunteeko lukija länsimaisen ajattelun ja taiteen perinnettä niin, ettei hän häiriinny lukuisista kulttuuriviittauksista, vaan kenties jopa vaatii niitä? Haluaako lukija, että juttu vetoaa hänen tunteisiinsa vai odottaako hän analyyttistä tai kriittistä kerrontatapaa? Muun muassa tällaisiin kysymyksiin lehden genre, konsepti ja kohderyhmä sekä näiden pohjalta mahdollisesti konstruoitu mallilukija vaikuttavat ratkaisevasti. Aikakauslehtiä ja niiden yksittäisiä juttuja tutkittaessa täytyy genren ja konseptin asettamat reunaehdot ottaa huomioon. Aineisto ja menetelmä -luvussa esittelen aineistoni kolme aikakauslehteä sekä niiden konseptit ja kohderyhmät.

2.4 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmani hahmottuu sen kirjailijajulkisuudesta käydyn keskustelun pohjalta, jota 2000-luvulta alkaen on käyty niin tieteellisessä tutkimuksessa kuin tiedotusvälineissä. Keskustelun perusteella voi todeta, että kirjailijat ovat 1990-luvulta lähtien olleet yhä voimakkaammin esillä mediassa. 2010-luvulla julkiseen keskusteluun ovat nousseet puheenvuorot kirjailijoiden brändäämisestä ja kirjailijakeskeisestä markkinoinnista. Nykyisin on lähes itsestään selvää, että kirjailija osallistuu teostensa markkinointiin esiintymällä mediassa omalla persoonallaan. Kehitys ei ole miellyttänyt kaikkia: ajatus uudentlaisesta, kaupallisesta kirjailijasta on herättänyt vastustusta, ja toisinaan keskusteluun on liitetty yleinen huoli kulttuurijournalismin tilasta ja kirjallisuuskritiikin heikkenemisestä. Journalismin tutkimuksessa kriittiset puheenvuorot ovat pohtineet journalismin henkilöitymisen kielteisiä seurauksia, kuten liiallista henkilökeskeisyyttä ja viihteellistymistä.

Keskustelua on käyty kahden institutionaalisen toimijan, sekä journalismin että kirjallisuusinstituution, näkökulmasta. Yhtäältä kyse on kirjallisuusalan muutoksista, toisaalta journalismin ja media-alan kehityksestä. Kyse on myös – ja ennen kaikkea – kahden instituution välillä tapahtuvista muutoksista, kirjallisuuden ja kirjailijoiden medioitumisesta. Keskustelua seurattessani olen miettinyt, millaista paljon puhuttu, risteäviä mielipiteitä ja kiivaitakin tunteita herättänyt kirjailijajulkisuus oikeastaan on. Tutkimusongelmani voi tiivistää kysymykseen: millaista on tiedotusvälineiden ja kirjallisuuden toimijoiden yhdessä tuottama kirjailijajulkisuus 2010-luvulla?

Lähestyn tutkimusongelmaani selvittämällä, miten kirjailijat ovat esillä kolmen aikakauslehden jutuissa vuonna 2011. Tutkimuskohteenani on siis journalistinen kirjailijajulkisuus aikakauslehdissä. Aikakauslehdet ovat eräänlaisia aikakautensa peilejä: lehtiä on pidetty sekä kulttuurin heijastajina että kulttuurin muokkaajina ja sosiaalisten trendien luojina (Kivikuru 1996, 1; Töyry 2009.) Siten aikakauslehdet tarjoavat hyvän tutkimusaineiston, kun selvitän, minkälaisia piirteitä 2010-luvun kirjailijajulkisuudella on. Termi kirjailijajulkisuus sisältää ajatuksen, että kyse on nimenomaan henkilöjulkisuudesta. Olen kiinnostunut siitä, miten kirjailijat ovat henkilöinä esillä aikakauslehdissä. Tutkimuskohteenani ei ole kirjallisuuden julkisuus, johon sisältyvät esimerkiksi kirja-arviot.

Kirjailijajulkisuus muodostuu median ja kirjallisuusinstituution välisessä suhteessa, kahden instituution toiminnan yhteisvaikutuksesta. Kuten olen edellisessä luvussa kirjoittanut, medioituminen ei tarkoita sitä, että kirjailijat ja muut kirjallisuusinstituution edustajat muuttamatta mukautuisivat median toimintalogiikkaan. Lähtökohtani on se, että julkisuudessa esiintyvät kirjailijat ovat aktiivisia toimijoita, joilla on mahdollisuus ainakin jossain määrin vaikuttaa heitä koskevaan journalistiseen julkisuuteen. Viime kädessä journalistiset valinnat tekee lehden toimitus. Kirjailijat voivat kuitenkin vaikuttaa juttujen sisältöön esimerkiksi valitsemalla, mistä aiheista he haastatteluissa puhuvat ja mistä eivät.

Tällaisesta näkökulmasta katsottuna journalismin henkilöityminen ei tarkoita yksioikoisesti sitä, että ainoastaan kirjailijoiden yksityisasiota käsitellään julkisuudessa entistä enemmän. Kirjailijoilla on pitkään ollut vankka asema yhteiskunnallisina keskustelijoina. Journalismin henkilöityminen voi merkitä myös sitä, että kirjailijat saavat yhä enemmän mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun ja nostaa julkisuuteen tärkeiksi kokemiaan asioita. Kiinnostavaa onkin, miten kirjailijat käyttävät heille annettua kasvavaa julkista tilaa. Tästä syystä olen kiinnostunut siitä, *miten* kirjailija on henkilönä esillä aikakauslehtien jutuissa: missä rooleissa hän esiintyy ja mistä aiheista hän puhuu. Näiden ajatusten pohjalta olen muotoillut tutkimuskysymykseni.

Tutkimukseni pääkysymys on: **Miten kirjailijat ovat henkilöinä esillä aikakauslehtien jutuissa?**

Puran pääkysymystä tutkimalla sekä kirjailijoiden rooleja että kirjailijoiden puhetta lehtijutuissa. Kirjailijoiden puheeseen sisältyvät puheenaiheet ja puheenaiheita koskevat puhetaivat. Vastaan pääkysymykseen esittämällä aineistolleni seuraavat alakysymykset:

- 1) Missä rooleissa kirjailijat esiintyvät aikakauslehtien jutuissa?
- 2) a. Mistä aiheista kirjailijat puhuvat lehtien jutuissa?
b. Minkälaisia puhetapoja kirjailijat käyttävät ko. aiheista puhuessaan?
- 3) Miten eri genreihin kuuluvat lehdet eroavat sisällöltään suhteessa edellisiin kysymyksiin?

Ensin selvitän, missä rooleissa kirjailijat esiintyvät aikakauslehdissä. Jutun kokonaisuuden pääpiirteitä tarkastelemalla tutkin, onko kirjailijan rooli esimerkiksi julkisuuden henkilö, yhteiskunnallinen vaikuttaja vai yksityishenkilö, kuten perheenjäsen tai ystävä. Analyysissä on

mukana koko aineistoni pitkistä henkilöhaastatteluista lyhyisiin juttuihin ja kuvapalstoihin. Analyysi on laadullista sisällönanalyysiä, ja analyysimenetelmänä on teemoittelu. Raportoin ensimmäisen kysymyksen tulokset luvussa 4.

Toinen aineistolle esittämäni kysymys on, mistä aiheista kirjailijat puhuvat aikakauslehtien jutuissa ja mitä puhetapoja kirjailijat käyttävät kyseisistä aiheista puhuessaan. Tähän kysymykseen vastaan analysoimalla aineiston henkilöjuttuja laadullisen sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Tutkin kirjailijan puhetta lehtitekstissä sen sijaan, että tutkisin, mitä toimittaja kirjailijasta kirjoittaa. Suuntaamalla huomion kirjailijan puheeseen, haluan korostaa kirjailijan aktiivisuutta julkisuuden tuottajana. Kirjailijahaastateltava ei ole vain mediaesitysten passiivinen kohde, vaan hän osallistuu julkisuuden tuottamiseen. Taustalla on omaksumani käsitys julkisuudesta toimintana, johon osallistuu useampi osapuoli. Sekä aikakauslehden toimijat että lehden haastateltavat pyrkivät vaikuttamaan siihen, minkälaiseksi julkisuus muodostuu. Aikakauslehdet eivät yksin määrää, minkälaiseksi niiden kirjailijajulkisuus muodostuu, vaan kirjailijat itse vaikuttavat siihen, miten he ovat julkisuudessa esillä. Vaikka kirjailijalle annettu rooli ja toimittajan valmiit kysymykset antaisivat haastatellulle vain vähän liikkumatilaa, voi haastateltava itse päättää, mitä asioita hän ottaa puheeksi ja mistä näkökulmasta hän asioita käsittelee. Haastattelu on haastateltavalle mahdollisuus nostaa julkisuuteen tärkeäksi kokemiaan asioita. Toisen kysymyksen tulokset raportoin luvussa 5.

Lehtien sisältöjä vertailemalla saan tietoa siitä, millaista sisältöä eri genren lehdet tuottavat, miten lehtien sisältö eroaa toisistaan ja mikä lehtiä puolestaan yhdistää. Vertaileva ote kulkee mukana läpi koko analyysin ja raportoinnin. Kun tutkimuskohteena on kolme keskenään erilaista lehteä, kirjailijat oletettavasti esiintyvät monissa erilaisissa yhteyksissä. Oletan, että eri tyyppisten lehtien kirjailijajutut eroavat selvästi toisistaan. Naistenlehdessä kirjailijat todennäköisesti jakavat henkilökohtaisia kokemuksiaan enemmän kuin vaikkapa asiapitoisemmassa Suomen Kuvalehdessä. Erityisen mielenkiintoista tietysti on, jos aineistoni osoittaa joitakin ennakko-oletuksiani vääriksi. Koska aineiston lehdet oletusarvoisesti eroavat toisistaan, kiinnostavaa on, mikä kirjailijajuttuja yhdistää lehdestä toiseen: mitkä kirjailijan roolit, puheenaiheet ja puhuvat läpäisevät kirjailijajutut lehden lajityypistä ja konseptista riippumatta, ja mitkä piirteet puolestaan ovat lehtikohtaisia.

3 AINEISTO JA MENETELMÄ

3.1 Kolme erilaista aikakauslehteä

Aineistonani on kolmen aikakauslehden kirjailijajutut vuodelta 2011. Käsiteltävän vuoden olen valinnut 2010-luvulta, jotta aineisto on tuoretta. Vuosina 2010–2011 mediassa käytiin vilkasta keskustelua kirjailijabrändeistä ja kirjailijoiden julkisuudesta (ks. luku 2.1). Vuosi 2011 on osuva valinta aineiston keruulle, sillä tutkimuksen aihe on ollut juuri tuolloin ajankohtainen ja puhututtanut monia. Olen valinnut tutkimukseen kolme erityyppistä aikakauslehteä, jotka ovat *Me Naiset*, *Suomen Kuvalehti* ja *Apu*. Valitsemani lehdet ovat keskenään erilaisia joko lajityypiltään tai vähintäänkin kohderyhmältään ja konseptiltaan. Lehdet kirjoittavat osin eri aiheista ja lähestyvät aiheitaan erilaisista näkökulmista. Lehtien esitys- ja kirjoitustavat poikkeavat toisistaan niin ikään. Oletan, että myös kirjailijajuttujen kohdalla eri tyyppisten lehtien sisällöt eroavat selvästi toisistaan. Naistenlehdessä kirjoituksen tyyli on oletettavasti intiimimpi ja kirjailijat jakavat henkilökohtaisia kokemuksiaan enemmän kuin vaikkapa asiapitoisemmassa *Suomen Kuvalehdessä*.

Kullakin aikakauslehdellä on tarkkaan harkittu konsepti ja kohderyhmä, jota lehdet pitävät silmällä paitsi omaa myyntiään myös mainostajien tarpeita varten. Seuraavaksi esittelen lyhyesti kunkin lehden konseptin sellaisena, kuin lehtien julkaisijat sen määrittelevät. Selvitän myös, millaisia ovat lehtien lukijaprofiilit kansallisen mediatutkimuksen tietoihin perustuen. Lukijaprofiili antaa lehden tekijöille ja mainostajille tietoa muun muassa lukijakunnan iästä, ammatista, sukupuolesta, asuinpaikasta, kiinnostuksen kohteista ja kulutustottumuksista. On hyvä huomata, että lukijaprofiili, eli lehden todellinen lukijakunta, voi poiketa lehden tavoitellusta kohderyhmästä.

Apu

Apu on viikoittain ilmestyvä yleisaikakauslehti. *Apu* on A-lehtien mediaoppaan mukaan ajankohtainen, viihdyttävä ja hyödyllinen aikakauslehti. Lehden jutut käsittelevät ajankohtaisten puheenaiheiden lisäksi muun muassa terveyttä, ruokaa, matkustelua, rahaa ja luontoa. Lehden konseptiin kuuluu tarjota lukijoilleen paitsi ajankohtaisia aiheita myös

viihdettä ja ajanvietettä. (A-lehdet.fi.) Ajanvietelukemistona 1930-luvulla aloittanut ja sittemmin uutismaisempaan konseptiin siirtynyt Apu on historiansa aikana kokeillut useita konsepteja elämyksellisestä kuvalehdestä niin sanottuun runsaudensarvikonseptiin, joka sisälsi niin huikeita erikoismatkajuttuja kuin yhteiskunta- ja kulttuuriasiantuntemusta (Kivikuru 1996, 60–61). Nykyisin lehden konsepti on sekoitus uutispainotteista aikakauslehteä ja viihdyttävää ajanvietelehteä. Lehti sisältää muun muassa politiikkaa ja yhteiskuntaa ruotivia uutisanalyysyjä ja artikkeleita. Hyötyjuttuja edustavat ruokajutut ja reseptit, ja selkeästi viihteellistä sisältöä puolestaan tarjoaa lehden loppuun sijoitettu kuvapainotteinen julkkispalsta, jossa julkisuuden henkilöt edustavat erilaisissa juhlatilaisuuksissa. Myös lehden kansikuvajuttu on jokaisessa numerossa julkkishaastattelu.

Avun kohderyhmänä ovat suomalaiset miehet ja naiset, ”ahkerat hyvinvoinnin rakentajat”, joille terveys, koti ja ympäristö ovat tärkeitä (A-lehdet.fi). Kansallisen mediatutkimuksen mukaan Avun tyypillinen lukija on pieni- tai keskituloinen eläkeläinen tai työntekijä, joka asuu pienessä kaupungissa tai maaseudulla. Lukijakunnasta 56 prosenttia on naisia ja 44 prosenttia miehiä. Lehden lukijoista yli puolet on yli 65-vuotiaita ja kolmannes 45–65-vuotiaita. Lähes puolella on peruskoulu-, ammatti- tai opistotason koulutus, ja reilulla neljänneksellä on korkeakoulututkinto. Avun lukijat ovat kiinnostuneita erityisesti ajankohtaisista kotimaan ja ulkomaiden asioista, oman paikkakunnan asioista, ruuanlaitosta, hyvinvoinnista ja terveydestä, luonnossa liikkumisesta sekä tv- ja radio-ohjelmista ja elokuvista. (Aikakausmedia.fi: Mediakortti Apu).

Avun levikki oli vuonna 2011 noin 160 300 kappaletta (Mediaauditfinland.fi). Vuonna 2014 levikki oli laskenut noin 136 500 kappaleeseen, ja lehdellä oli keskimäärin 385 000 lukijaa numeroa kohden. Lehteä julkaisee A-lehdet Oy, joka on osa A-lehdet konsernia (A-lehdet.fi).

Me Naiset

Me Naiset on naisille suunnattu yleisaikakauslehti. Sanoma Magazinesin mediaoppaan mukaan 1950-luvulla syntynyt Me Naiset on nykyisin Suomen suosituin naisten viikkolehti (Sanomamagazines.fi). Vuonna 2011 Me Naisten levikki oli noin 146 200 kappaletta (Mediaauditfinland.fi). Vuonna 2014 lehden levikki oli laskenut noin 108 400 kappaleeseen lukijamäärän ollessa 295 000 (Aikakausmedia.fi: Mediakortti Me Naiset). Me Naiset haluaa

profiloitua trendikkääksi ja rohkeaksi lehdeksi. Naistenlehdelle tyypilliseen tapaan Me Naiset kertoo muun muassa muodista, kauneudesta, terveydestä, ruuasta, sisustuksesta ja matkailusta. Kiinnostavat ihmiset ja julkkisten kuulumiset ovat niin ikään lehden keskeistä sisältöä. Myös parhaat kirjat, elokuvat, tv-ohjelmat ja musiikki kuuluvat sisällön ytimeen.

Me Naisten konseptiin kuuluu hyväntuulisuus ja huumorintajuisuus, mutta yhtä lailla lehti käsittelee jutuissaan myös ”vaikeita aiheita”. Lehden kohderyhmänä ovat aktiiviset kaupunkilaisnaiset, jotka ovat kiinnostuneita ihmisistä, maailmasta ja trendeistä monipuolisesti. He innostuvat muodista, kauneuden ja kodin tuotteista, ruokaohjeista sekä matkavinkeistä. Lehden kohderyhmän naiset ovat ennakkoluulottomia, eivätkä he säikähdä ristiriitoja tai ”elämän rosaa”. (Aikakausmedia.fi: Mediakortti Me Naiset; Sanomamagazines.fi.)

Kansalliseen mediatutkimukseen perustuvan lukijaprofiilin mukaan tyypillinen Me Naisten lukija on keskituloinen, kaupungissa asuva nainen, joka työskentelee alempana tai ylempänä toimihenkilönä tai on eläkkeellä. Hänellä on korkeakoulututkinto tai perus- tai ammattitason koulutus. Lehden lukijoista huomattava osa, yli 60 prosenttia, on yli 45-vuotiaita. Me Naisten lukijat ovat kiinnostuneita etenkin ajankohtaisista kotimaan ja ulkomaiden asioista, oman paikkakunnan asioista, liikunnasta ja kuntoilusta, ruuanlaitosta, muodista, hyvinvoinnista ja terveydestä, sisustamisesta, musiikista sekä tv- ja radio-ohjelmista ja elokuvista.

(Aikakausmedia.fi: Mediakortti Me Naiset.) Me Naisia julkaisee Sanoma Magazines, joka on osa Sanoma-konsernia (Sanomamagazines.fi).

Suomen Kuvalehti

Suomen Kuvalehti on viikoittain ilmestyvä, politiikkaan ja talouteen keskittyvä yleisaikakauslehti. Suomen Kuvalehden konseptiin kuuluu korkealaatuinen, luotettava ja ajankohtainen journalismi, joka taustoittaa yhteiskunnan, politiikan ja talouden tapahtumat sekä kertoo kulttuurista, tieteestä ja taiteesta (Otavamedia.fi). Konseptin mukaan lehden reportaasit, haastattelut ja uutisanalyysit kertovat, mikä maailman murroksessa on olennaista. Lehden sisältö on ”korkeinta journalistista tasoa” sekä ”kielellisesti ja älyllisesti palkitsevaa ja viihdyttävää”. (Aikakausmedia.fi: Mediakortti Suomen Kuvalehti.)

Suomen Kuvalehdellä on pitkät perinteet suomalaisen aikakauslehdistön lippulaivana. 1940-luvulla asemansa vakiinnuttaneen lehden klassiseen kuvalehtikonseptiin on kuulunut niin aikaansa analysoivan moraalisen aikakauslehden kuin mielipidejohtajuutta tavoittelevan laatulehden piirteitä. Aikakauslehtiä tutkineen Ullamaija Kivikurun mukaan lehden konsepti on selkeästi elitistinen, sillä lehti vaatii lukijaltaan kohtalaisesti taustatietoa maailman asioista. Aikakauslehdistön muutospaineiden myötä 1970-luvulla lehti alkoi tuottaa myös astetta populaarimpaa sisältöä, mutta korkealaatuisen uutis- ja asia-aikakauslehden konsepti on silti pysynyt melko samana vuosikymmenten kuluessa. (Kivikuru 1996, 59–60, 62.)

Kansallisen mediatutkimuksen lukijaprofiilin mukaan Suomen Kuvalehden tyypillinen lukija on korkeasti koulutettu, hyvätuloinen ja pääkaupunkiseudulla asuva henkilö, joka työskentelee ylempänä toimihenkilönä tai on eläkkeellä. Lukijoista puolet on yli 65-vuotiaita ja vajaa kolmannes 45–64-vuotiaita. Noin 60 prosenttia lukijakunnasta on miehiä ja 40 prosenttia naisia. Suomen Kuvalehden lukijat ovat kiinnostuneita muun muassa ajankohtaisista kotimaan ja ulkomaiden asioista, oman paikkakunnan asioista, politiikasta, tieteestä, kirjallisuudesta, kulttuurista sekä liike- ja talouselämästä. Lehden lukijoita kiinnostaa niin ikään hyvinvointi ja terveys, matkailu sekä tv- ja radio-ohjelmat ja elokuvat. He harrastavat muun muassa lukemista, luonnossa liikkumista, matkailua, mökkeilyä, teatterissa käymistä, puutarhanhoitoa ja viinejä. (Aikakausmedia.fi: Mediakortti Suomen Kuvalehti; Otavamedia 2014.)

Suomen Kuvalehden levikki oli noin 91 300 lehteä vuonna 2011 (Mediaauditfinland.fi). Vuonna 2014 lehden levikki oli tippunut noin 76 800 kappaleeseen, ja lehdellä oli 324 000 lukijaa numeroa kohden (Aikakausmedia.fi: Mediakortti Suomen Kuvalehti). Suomen Kuvalehteä julkaisee Otavamedia Oy, joka kuuluu Otava-konserniin. Samaan konserniin kuuluvat myös kaunokirjallisuutta kustantavat Kustannusosakeyhtiö Otava, Like Kustannus ja Kustannusosakeyhtiö Moreeni. (Otavakonserni.fi.)

Aineiston hankinta ja rajaus

Lehtien vuosikerrat löytyvät Tampereen kaupunginkirjaston lehtiarkistosta.

Olen koonnut aineistoni käymällä läpi kaikki vuonna 2011 ilmestyneet lehtien numerot ja ottanut paperikopiot jutuista. Aineistoni koostuu aikakauslehtien jutuista, joissa kirjailija on henkilönä esillä joko jutun päähenkilönä tai pienemmässä roolissa. Kirjailija tarkoittaa tässä

tutkimuksessa kaunokirjallisia teoksia kirjoittavaa nykykirjailijaa. Kaunokirjallisuus on joko kertovaa fiktiota, runoutta, esseistiikkaa tai lastenkirjallisuutta. Aineiston ulkopuolelle jäävät tietokirjailijat sekä elämäntapaoppaita, self-help-teoksia tai omaelämäkerrallisia kirjoja kirjoittavat henkilöt. Aineistossani ei myöskään ole sarjakuvapiirtäjiä tai -kirjoittajia. Rajaus nykykirjailijoihin jättää pois jutut muun muassa edesmenneistä klassikkokirjailijoista. Useimmiten kirjailija nimetään jutussa kirjailijaksi. Joissain tapauksissa olen rajannut kirjailijaksi nimetyn henkilön pois aineistostani. Tällainen tapaus on esimerkiksi Me Naisten kannessa ”hittikirjailijaksi” kutsuttu toimittaja Anna Perho, joka on kirjoittanut elämäntapaopasta muistuttavan teoksen.

Aineiston ulkopuolelle jäävät myös näytelmä-, elokuva- ja tv-käsikirjoittajat. Tutkimusaiheeni on laajasti ajateltuna kirjallisuusinstituution ja median suhde, joten rajaan pois ensisijaisesti teatterin, elokuvan tai television maailmaan paikantuvat henkilöt. Tällöin esimerkiksi näytelmäkirjailijoita koskevat jutut jäävät pois. Vaikka näytelmäkirjallisuus on kaunokirjallisuutta, näytelmiä markkinoidaan, myydään ja vastaanotetaan ensisijaisesti teatteriesityksinä, ei kirjoina. Lisäksi aineistooni kuuluvien aikakauslehtien jutuissa esiintyvät näytelmäkirjailijat ovat lähes poikkeuksetta myös teatteriohjaajia, mikä liittyy heidät entistä tiiviimmin teatteri-instituution alueelle.

Joissain tapauksissa käsikirjoittajana esiintyvä henkilö on tässä tutkimuksessa käyttämäni määritelmän mukaan myös kirjailija. Esimerkiksi Katri Manninen on kirjoittanut tv- ja elokuvakäsikirjoitusten lisäksi muun muassa romaaneja. Tällaisissa tapauksissa ratkaisevaa on se, missä roolissa henkilö esiintyy käsillä olevassa jutussa. Jos henkilö esiintyy jutussa selvästi muussa kuin kirjailijan roolissa, eli edustaa jutussa ainoastaan esimerkiksi elokuva- tai musiikkimaailmaa, olen jättänyt jutun pois. Jos taas henkilö ei esiinny missään yhdessä määrättyssä roolissa, olen ottanut jutun mukaan. Esimerkiksi muusikko-kirjailija Kauko Röyhkästä kertovat jutut olen ottanut aineistooni silloin, kun Röyhkä esiintyy kirjailijana tai ilman määrittäviä titteleitä. Sen sijaan jutut, jotka käsittelevät ainoastaan muusikon uutta albumia, olen jättänyt pois.

Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että kirjallisuuden medioituessa ja kirjailijoiden työnkuvan laajentuessa ei kirjailijan työtä enää aina pysty rajaamaan puhtaasti kirjallisuuden alueelle. Eri taiteen ja viihteen lajien sekä näiden instituutioiden rajat ovat hälvenneet. Fiktiivistä kaunokirjallisuutta kirjoittavat kirjailijat saattavat esimerkiksi käsikirjoittaa televisio-ohjelmia,

ja heidän teoksistaan voidaan tehdä näyttämö- ja elokuvasovituksia. (Ks. teorialuku 2.1.) Tämä näkyy läpikäymissäni aikakauslehdissä siinä, että kirjailijoiden nimet esiintyvät myös muun muassa teatteri- ja elokuva-aiheisissa jutuissa, kuten edellä mainitun Katri Mannisen tapauksessa. Aineistoni on vinoutunut siinä mielessä, että olen rajannut pois jutut, joissa kirjailija esiintyy vain jonkin toisen luovan alan ammattilaisena.

Tutkin sitä, miten kirjailijat henkilöinä ovat esillä aikakauslehdissä. En ole niinkään kiinnostunut siitä, miten kaunokirjallisuus itsessään on esillä. Siitä syystä rajaan kirja-arviot aineistoni ulkopuolelle silloin, kun kirjailija ei henkilöä esiinny jutussa muuten kuin teoksen kirjoittajana. Aineiston ulkopuolelle jäävät myös muut jutut, joissa kirjailija ainoastaan mainitaan nimeltä. Kirjailijanimen mainintoja löytyy pitkistä artikkeleista, joissa haastateltu esimerkiksi kertoo lukeneensa tietyn kirjailijan teoksia. Kirjailijan nimi voi vilahtaa myös esimerkiksi Suomen Kuvalehden parin virkkeen mittaisissa sähkeissä, joissa raportoidaan säännöllisesti kirjallisuuspalkinnoista tai kerrotaan kirjailijan kuolemasta. Sähkeissä kirjailija ei yleensä ole keskeisesti esillä, sillä useimmiten palkinto myönnetään teokselle. Jos taas palkinto on myönnetty nimenomaan kirjailijalle esimerkiksi tämän elämäntyöstä, olen ottanut jutun mukaan. Tällaisissa jutuissa on usein muutama taustoittava virke ja henkilökuva kirjailijasta.

Rajaan aineistoni toimitettuun sisältöön. Tällöin pois jäävät lehtien sivuilla olevat mainokset, vaikka kirjailijan esiintyminen kirjakaupan tai kustantajan mainoksessa epäilemättä voimistaakin kirjailijan henkilöjulkisuutta. Pois jäävät myös kirjailijoiden kirjoittama toimituksellinen aineisto, kuten kolumnit ja jatkokertomukset. Kaikissa aineistoni lehdissä oli vuonna 2011 kirjailija-kolumnisteja: Me Naisissa Tuomas Kyrö, Suomen Kuvalehdessä Kristina Carlson ja Avussa Juha Itkonen ja Kaari Utrio. Kolumnit ja muut aikakauslehtien kirjoitustyöt epäilemättä lisäävät kirjailijan henkilönäkyvyyttä. Rajaan kuitenkin pois sellaiset jutut, joissa kirjailija on itse toimittajana.

Aineiston moninaiset kirjailijajutut

Aineistossani kirjailijat esiintyvät monentyppisissä jutuissa. Kirjailijat näkyvät aikakauslehtien sivuilla niin pitkissä henkilöhaastatteluissa ja ajankohtaisissa artikkeleissa kuin julkisten henkilöimissä aihejutuissa ja julkisaukeamien kuvakollaaseissa. Jutulla tarkoitan tässä yhteydessä tekstin ja kuvan tai kuvien muodostamaa kokonaisuutta. Aineistossani juttu

voi siis olla myös ”pelkkä” kuva kirjailijasta lyhyen kuvatekstin kanssa. Kaiken kaikkiaan aineistooni kuuluu 219 juttua. Kattava lista kaikista aineiston jutuista on tutkielman liitteenä (liite 1).

Taulukko 1. Aineistossa esiintyneet juttutyypit ja niiden määrä kussakin lehdessä.

	Henkilö- jutut	Aihe- jutut	Kommentti- jutut	Pikku- jutut	Kuva- palstat	Kirjailijan kuva kannessa	Kansi- vinkki
Apu	27	4	4	6	11	1	5
Me Naiset	33	15	32	3	39	5	15
Suomen Kuvalehti	16	3	3	23	–	1	2
Yhteensä	76	22	39	32	50	7	22

Aineistoni sisältää 76 henkilöjuttua, jossa kirjailija on päähenkilö tai yksi päähenkilöistä. Näistä jutuista Avussa julkaistiin 27, Me Naisissa 33 ja Suomen Kuvalehdessä 16 juttua. Henkilöjutuissa kirjailijahenkilö on jutun kärki, eli toisin sanoen juttu on tehty, koska on haluttu juttu nimenomaan kyseisestä kirjailijasta. Me Naisissa henkilöjutut ovat usein jonkin valmiin juttumallin mukaisia. Aineistossa esiintyviä juttumalleja ovat esimerkiksi Meidän suhde, Miehen/Naisen logiikka, Minun osoitteeni ja Matka henk.koht. Näissä jutuissa haastateltava kertoo kokemuksistaan ja ajatuksistaan jostakin ennalta rajatusta aihepiiristä, kuten ystävyys- tai perhesuhteesta, matkustamisesta tai asuinpaikoista ja niiden merkityksestä.

Henkilöjuttujen lisäksi kirjailijat esiintyvät erinäisten aiheiden kommentaattoreina. Aineistooni kuuluu 22 juttua, joissa kirjailija asiantuntijan tai ”tavallisen ihmisen” auktoriteetilla ja julkisuuden henkilön ominaisuudessa kommentoi jotakin valittua kysymystä tai kertoo omista tavoistaan ja kokemuksistaan. Tällaiset aihejutut käsittelevät esimerkiksi kuluttamista, vapaa-ajan viettoa tai ihmissuhteita. Me Naisten aihejutuissa kirjailija kertoo esimerkiksi rahankäytöstään, laihduttamisesta ja jääkaappinsa sisällöstä sekä kommentoi työpaikkakiusaamista. Avussa kirjailija kertoo muun muassa karppaan ruokavaliostaan, stressihallinnan keinoistaan ja siitä, onko yhdeksän laudaturin kirjoittamisesta ylioppilaskirjoituksissa ollut elämässä hyötyä. Suomen Kuvalehdessä on vuoden aikana ilmestynyt kolme artikkelia, joissa kirjailija esiintyy kommentaattorina. Näissä jutuissa kirjailijaa voi pitää, toisin kuin Avussa ja Me Naisissa, käsiteltävän aiheen asiantuntijana.

Dekkarikirjailijat pohtivat, miksi pohjoismainen rikoselokuva menestyy maailmalla, ja kirjailijat pohtivat nykypäivän sankaruutta ja arvoja median ja politiikan tutkijoiden rinnalla.

Aihejuttujen lisäksi kirjailijat ovat kommentaattoreina lyhyissä, yhden kysymyksen jutuissa, jotka on usein kirjoitettu kysymys–vastaus-muotoon. Kirjailija vastaa kysymykseen joko yksin tai yhdessä muiden julkisuuden henkilöiden kanssa. Avussa kirjailija antaa kirjavinkkejä ja kertoo Gallupissa, pelkääkö liukastumista jäisillä kaduilla. Me Naisissa kirjailija muun muassa paljastaa, mitä katsoo televisiosta ja mitä aikoo tehdä viikonloppuna sekä esittelee valitsemansa klassikkokirjan. Suomen Kuvalehdessä kirjailija kertoo kirjan kirjoittamisen vaiheista. Kirjailijat ovat esillä myös muissa pikkujutuissa, kuten viihde- ja kulttuuriaiheisissa uutissähkeissä ja sitaattipalstalla. Näissä jutuissa kirjailija ei yleensä ole haastateltu. Me Naisissa kirjailija esiintyy meno- ja tv-ohjelmavinkissä. Avussa kerrotaan muun muassa Sofi Oksasen kesähäistä ja Panu Rajalan blogikirjoituksen aiheuttamasta kohusta. Suomen Kuvalehden uutissähkeissä kerrotaan muun muassa kirjailijoiden saamista palkinnoista ja pari kertaa uutisoidaan kirjailijan oikeudenkäynnistä. Lehdessä on niin ikään lainattu useaan otteeseen kirjailijan lausumaa jostakin toisesta tiedotusvälineestä.

Edellä mainittujen lisäksi kirjailijat näkyvät niin sanotuilla julkkisaukeamilla, joihin on koottu kuvia erilaisiin tapahtumiin osallistuneista julkisuuden henkilöistä. Me Naisten ja Avun kuvapalstojen juttuja on aineistossa yhteensä 50, mutta yhden jutun sisällä esiintyy usein monta kirjailijaa. Kuvapalstoilla kirjailija poseeraa yhteensä 68 kertaa vuoden 2011 aikana: Me Naisissa 54 kertaa ja Avussa 14 kertaa. Seurapiirihenkisillä palstoilla esiintyvät julkisuuden henkilöt on kuvattu erilaisissa juhlissa ja tapahtumissa, kuten elokuvien ensi-illoissa, hyväntekeväisyystapahtumissa, kirjakustantajien juhlissa tai Linnanjuhlissa. Näihin juttuihin kirjailijat ovat selvästi itse suostuneet, sillä he useimmiten poseeraavat kameralle. Kuvateksteissä henkilöt kertovat lyhyesti kuulumisiaan, mutta jo palstan kuvavaltainen muoto kertoo sen, että näkyminen on palstan konseptissa keskeisintä. Me Naisten kuvapalstaksi luen myös humoristisen ”muotinurkan”, jossa leikkimielisesti irvailaan viiden julkkiksen pukeutumiselle. Muotinurkassa kirjailijaa ei ole haastateltu, ja hänestä otettua valokuvaa käytetään irrallaan alkuperäisestä asiayhteydestä. Kirjailijoista muun muassa Jari Tervo, Anna-Leena Härkönen ja Leena Lehtolainen ovat asuvalinnoillaan päätyneet vitsailun kohteeksi. Lehden kannessa on kirjailijan kuva yhteensä seitsemän kertaa vuoden 2011 aikana: Me Naisten kansikuvana on kirjailijan kuva viisi kertaa ja Avussa kerran. Suomen Kuvalehdessä kirjailija esiintyy kannen pienessä vinkkikuvassa kerran. Kirjailijasta on kannessa vinkki ilman

kuvaa yhteensä 22 kertaa: Me Naisissa 15 kertaa, Avussa viisi kertaa ja Suomen Kuvalehdessä kahdesti.

3.2 Menetelmänä laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimukseni on laadullista ja aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tutkimuksen laadullisuus merkitsee sitä, että tilastollisten yleistysten sijaan lähestyn aineistoani syvyyssuunnassa ja pyrin tuottamaan aineistosta mahdollisimman tarkan analyysin, jonka suhteutan aiempaan tutkimukseen. Aineistolähtöisyys puolestaan tarkoittaa sitä, että olen koko tutkimusprosessin ajan pysynyt avoimena aineistossani ilmeneville piirteille. Vaikka tutkimuskysymykset sekä tutkimuksen metodologia ja teoriat ovat olleet valmiina ennen analyysin aloittamista, olen muokannut alkuperäistä suunnitelmaani aineiston niin vaatiessa. Tutkimuskysymykset ja analyysin kulku ovat kristallisoituneet tutkimusprosessissa, jossa teoriaan perehtyminen, tutkimuskysymysten pohdinta ja aineiston tarkastelu limittyvät toisiinsa. Ennen analyysin aloittamista en tiennyt, mikä juuri tässä aineistossa on kiinnostavinta. Siispä osa tutkimuksen yksityiskohdista on selvinnyt vasta aineiston analyysivaiheessa.

Laadullisen tutkimuksen luonteesta: Yleistettävyys

Kolmen lehden aineistolla en saa yleistettäviä tuloksia siitä, miten kirjailijat yleisesti ovat henkilöinä esillä aikakauslehdissä. Vuoden ajalta kerätyistä kirjailijajutuista ei myöskään vielä voi varmasti päätellä, miten kyseisissä lehdissä yleisesti ottaen kirjoitetaan. Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin samalla tavalla kuin määrällinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen ydin on jonkin ilmiön perusteellinen ja tarkka kuvaaminen. Tutkimuksen aineisto on pikemminkin näyte kuin otanta, ja tutkija lähestyy sitä syvyyssuunnassa.

Vaikka tilastolliset yleistykset eivät ole tutkimuksen tulos, tutkimuksen tavoite on aina kertoa jotain yleisempää. Yksittäisen tapauksen paikallisesta selittämisestä edetään laajempiin päätelmiin teoreettisen viitekehyksen avulla. Teorian ja aiempien tutkimustulosten avulla tutkimuskohteena oleva esimerkkitapaus sijoitetaan ja suhteutetaan yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä. Tutkimuksen yleistettävyys tarkoittaa silloin sitä, että tutkimustulokset on onnistuttu suhteuttamaan laajempiin yhteyksiin perustellulla tavalla. (Alasuutari 2001, 248–250, 263–264; Eskola & Suoranta 1998, 18, 65–68.) Tutkimukseni on esimerkkitapaus siitä, miten kirjailijat ovat henkilöinä esillä suomalaisissa aikakauslehdissä 2010-luvulla. Tuloksista en voi johtaa päätelmiä, jotka koskevat koko aikakauslehdistöä, puhumattakaan kirjailijoiden

henkilöjulkisuutta kokonaisuudessaan. Sen sijaan asetan tulokset osaksi laajempia ilmiöitä, jotka on havaittu ja teoretisoitu aiemmassa tutkimuksessa. Suhteutan tulokseni journalismin henkilöitymiseen sekä yhteiskunnan ja kirjallisuusinstituution medioitumiseen. Siten kolmen lehden esimerkkitapaukseni kertoo jotain yleistä ajankohtaisista ilmiöistä.

Teemoittelu analyysin välineenä

Tutkin laadullisella sisällönanalyysillä, missä rooleissa kirjailijat ovat esillä aikakauslehtijutuissa, mistä aiheista kirjailijat puhuvat jutuissa ja minkälaisia puhetapoja kirjailijat käyttävät aiheista puhuessaan. Laadullisella otteella saan perusteellisen kuvan siitä, miten – millaisissa rooleissa ja millaisten aiheiden yhteydessä – kirjailijat ovat esillä. Analyysimenetelmäni on teemoittelu. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä aihepiirien mukaan. Analyysissä selvitetään, mitä aihepiirejä aineistossa esiintyy ja miten aihepiireistä on kirjoitettu. Teemoittelun avulla on mahdollista vertailla, miten eri teemat aineistossa esiintyvät. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93).

Koska tutkin kirjailijoiden rooleja ja puheenaiheita, aihepiirien teemoittelu on luonteva menetelmä. Myös roolien määrällinen tutkimus olisi mielekästä, jos haluttaisiin yleistettävää tietoa esimerkiksi siitä, onko kirjailijoiden henkilöjulkisuus aikakauslehdissä lisääntynyt vuosien saatossa. Puheenaiheita voisi tutkia myös muilla tekstianalyysin keinoilla, kuten diskurssianalyysillä. Diskurssianalyysi suuntaa huomion merkitysten tuottamisen tapoihin, kun taas sisällönanalyysi on kiinnostunut puhtaasti tekstin sisältämistä merkityksistä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104). Itse olen kiinnostunut siitä, mitä puheenaiheita kirjailijajutuissa esiintyy ja mitä se kertoo nykyisestä kirjailijajulkisuudesta, en niinkään siitä, minkälaisen mekanismien kautta puheenaiheiden merkitykset syntyvät. Huomioin aikakauslehtien genret ja juttukonseptit kontekstina, jotka tuottavat aineiston tekstien merkityksiä, mutta en nähdäkseni tarvitse näiden huomioiden tekemiseen diskurssianalyysiä.

Tutkimuksen aineistolähtöisyys

Tutkimuksen tekeminen on prosessi, jossa teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat sekä aineiston analyysi limittyvät toisiinsa ja elävät keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tutkimuksen

aineistolähtöisyys näkyy siinä, että yksi tutkimuskysymykseni on syntynyt vasta aineistoon perehtymisen jälkeen. Henkilökeskeiseen kirjailijajulkisuuteen liittyvä tutkimusongelma ja tutkimuksen pääkysymys on ollut selvillä tutkimuksen alkumetreiltä lähtien. Sen sijaan alakysymys kirjailijoiden haastatteluissa käyttämistä puhetavoista syntyi vasta, kun olin jo syventynyt aineistooni ja alkanut tehdä analyysiä.

Aineistoa analysoidessani huomasin, että pelkkä puheenaiheiden erittely ei riitä tavoittamaan sitä, mikä kirjailijoiden puheessa on mielestäni kaikkein kiinnostavinta. Useimmat kirjailijat puhuvat haastatteluissa kirjailijan työstä, joka on siten yksi selvästi erottuva puheenaihe. Aineiston kiinnostavinta antia kuitenkin ovat nimenomaan keskenään erilaiset puhetavat, joilla kirjailijat kertovat työstään. Erilaiset puhetavat ilmentävät kirjailijoiden vaihtelevaa suhtautumista työhönsä ja heijastavat ajassa eläviä kirjailijakäsityksiä ja yhteiskunnan arvoja laajemminkin. Halusin huomioida erilaiset puhetavat analyysissäni, ja muotoilin yhden uuden alakysymyksen tutkimukselleni.

Analyysin aineistolähtöisyys tarkoittaa myös sitä, että minulla ei ole valmiita luokkia, joita etsin aineistosta. Aineistolähtöisessä, eli induktiivisessa, sisällönanalyysissä sekä ala-, ylä- että pääluokat muodostetaan aineiston perusteella. Luokittelua ei tuoda aineiston ulkopuolisesta teoriasta, kuten teorialähtöisessä tai teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Mikään analyysitapa ei kuitenkaan ole puhtaasti aineistolähtöistä, sillä tutkijalla on aina näkökulma, josta käsin hän tarkastelee aineistoaan. Olen kiinnostunut nimenomaan siitä, miten kirjailijat henkilöinä ovat esillä jutuissa. Tällaisessa lähestymistavassa aineistoa pidetään jo ennalta esityksenä jostakin tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä (Eskola & Suoranta 1998, 153). Tässä tapauksessa olen jo ennalta mieltänyt aineiston esitykseksi henkilöityneestä kirjailijajulkisuudesta. Ennen analyysin aloittamista ja analyysin eri vaiheissa omaksumani teorit ja aiemmat tutkimukset ohjaavat havaintojani. Esimerkiksi kirjailijan työtä käsittelevää puhetta analysoidessani havaintoihini on vaikuttanut esimerkiksi Elina Jokisen (2010) kirjailijatyyppeiden ja kirjailijakäsitysten jaottelu.

Analyysiäni ohjaa jonkin verran kandidaatin tutkielmani (Iivari 2013), jossa tutkin yhden kirjailijan saamaa lehdistöjulkisuutta vuoden ajalta. Tutkimuksen sisällönanalyysissä löysin neljä kirjailijahenkilöön liittyvää teemaa: persoona, henkilöhistoria, yksityiselämä ja henkilöjulkisuus. Teemojen alla oli seuraavia alaluokkia:

- 1) Persoona: olemus, ulkonäkö, taiteelliset harrastukset
- 2) Henkilöhistoria: elämänvaiheet
- 3) Henkilöjulkisuus: julkisuuskuva, mediapeli
- 4) Yksityiselämä: elintavat, päihteiden käyttö, rahan käyttö, ihmissuhteet, sairastelu

Kandidaatin tutkielman teemojen ja alaluokkien voi ajatella olevan aineistooni kohdistuvia esioletuksia, jotka on syytä tiedostaa. Analyysin tekeminen on vuoropuhelua tutkijan omien ennakkokäsitysten ja aineistosta tehtyjen havaintojen kanssa. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkijan ennakko-oletukset eivät määrää tutkimusasetelmaa. Tutkimuksessa ei esitetä ennalta hypoteeseja, joiden pitävyyttä tutkimuksen toimenpiteillä lähdetään testaamaan. Silti tutkijalla on kohteestaan aina ennakko-oletuksia, jotka väistämättä ohjaavat havaintoja. (Eskola & Suoranta 1998, 19–20.)

Vaikka edellisen opinnäytteeni tuloksia voi pitää havaintojani ohjaavina esioletuksina, en käytä kandidaatin tutkielman teemoittelua tämän tutkielman analyysin pohjana. Tutkimusten tutkimusasetelmat – kysymyksenasettelut ja aineistot – poikkeavat toisistaan. Kandidaatin tutkielmassa tutkin sitä, minkälaisen teemojen kautta yhdestä kirjailijasta ja tämän teoksista on kirjoitettu lehdistössä. Nyt tutkimuskohteena ovat kirjailijoiden roolit ja puheenaiheet aikakauslehtijuttujen muodostamassa aineistossa.

3.3 Analyysin kulku käytännössä

Teen niin sanotun roolianalyysin (*missä rooleissa kirjailijat ovat jutussa?*) kaikille aineiston jutuille. Kirjailija on jutussa väistämättä jossain roolissa jutun muodosta tai pituudesta riippumatta. Analyysissä ovat mukana sekä pitkät henkilöhaastattelut että yhden kuvan ja kuvatekstin muodostamat jutut. Sen sijaan puheenaiheanalyysissä (*mistä aiheista kirjailijat puhuvat jutussa ja minkälaisia puhetapoja kirjailijat käyttävät?*) mukana ovat vain henkilöhaastattelut, joissa kirjailija on jutun päähaastateltava ja hänellä on siten mahdollisuus saada sanottavansa kuuluviin. Henkilöjutuistakin analyysin kohteena on vain sellainen tekstimateriaali, jonka tuottamiseen ovat osallistuneet sekä toimittaja että kirjailijahaastateltava.

Kirjailijan roolien määrittäminen perustuu jutun kokonaisuuden pääpiirteiden hahmottamiseen. Jutun elementtejä, kuten otsikkoa, ingressiä, pääaiheita ja näkökulmia, tarkastelemalla olen tulkinnut, mitkä ovat jutussa esiintyvän kirjailijan pääasialliset roolit. Puheenaiheiden ja puhetapojen analyysi sen sijaan perustuu tarkkaan lähilukuun, jossa suuntaan huomioni siihen, mistä aiheista kirjailijat puhuvat ja miten he kyseisistä aiheista puhuvat. Analyysin välineenä käytän teemoittelua, joka on kolmivaiheinen prosessi. Teemoittelun vaiheet ovat aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja tulosten raportointi. Laadullinen analyysi on aina tulkintaa. Joku toinen voisi täsmälleen saman aineiston ja menetelmän kanssa päätyä erilaisiin tuloksiin ja tulkintoihin, kuin mihin itse olen päätenyt. Siksi pyrin seuraavaksi kuvaamaan mahdollisimman tarkasti, miten analyysini on käytännössä edennyt, minkälaisia valintoja olen tehnyt ja millä perusteella.

1) Aineiston pelkistäminen: roolit ja puheenaiheet esiin tekstistä

Analyysi on edennyt käytännössä siten, että olen lukenut aineistoa läpi ja merkinnyt tekstin reunaan kohdat, jotka olen tulkinnut kirjailijan rooleiksi ja kirjailijan puheeksi. Olen kirjannut havainnot ylös havaintomatriisiin kunkin jutun kohdalle. Olen siis merkinnyt jokaisen jutun kohdalle, missä rooleissa kirjailija esiintyy jutussa. Lisäksi jokaisen henkilöjutun kohdalle olen tiivistänyt kirjailijan keskeiset puheenaiheet. Tätä aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaihetta kutsutaan aineiston pelkistämiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109).

Kirjailijan roolit olen määritellyt joko jutun sisällön tai jutun kontekstin kautta. Jos rooli määrittyy sisällön kautta, olen tarkastellut jutun otsikkoa, ingressiä ja pääaiheita. Olen pohtinut, kertooko juttu esimerkiksi yksinhuoltajaisästä, menestyvästä kirjailijasta, yhteiskunnallisesta hyväntekijästä vai kenties näistä kaikista. Osassa aineistoni jutuista jutun merkitys ei synny niinkään sisällöstä vaan kontekstista. Esimerkiksi Me Naisten Viikon kasvot -palstan sisältö on aina samankaltainen: sivuille on koottu kuvia julkisuuden henkilöistä, jotka poseeraavat erilaisissa tapahtumissa elokuvien ensi-illoista hyväntekeväisyysjuhliin. Kirjailijan rooli – julkisuuden henkilö – määrittyy jutun muodon kautta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilöjutuissa roolit määrittyvät sisällön kautta, kun taas kommentti- ja julkkispalstoilla sekä lehden kannessa konteksti määrittää jutussa esiintyvän henkilön roolin.

Lähtökohtani on, että henkilöjutuissa kirjailijan roolit syntyvät toimituksen ja haastateltavan välisen neuvottelun tuloksena. Sekä toimittaja että haastateltava vaikuttaa jutun aiheisiin ja näkökulmiin, ja siten myös haastateltavalle muodostuviin rooleihin. Roolien määrittely ja puheenaiheiden analyysi kulkevat osin käsi kädessä, sillä jutun keskeiset puheenaiheet vaikuttavat luonnollisesti haastateltavan rooleihin. Jos jutun yhtenä keskeisenä puheenaiheena on ollut esimerkiksi kirjailijan pyrkimys pelastaa kaupungin vanhoja taloja mielipidevaikuttamisen ja talkootyön avulla, olen määritellyt yhdeksi hänen rooleistaan kansalaisvaikuttajan.

Toisinaan rooli on kuitenkin selvästi yksinomaan toimituksen määräämä. Kontekstista käsin määrittyvä rooli – kuten kirjailija julkkiksena julkkispalstalla – on aina toimituksen antama rooli, johon kirjailija ei ole voinut itse vaikuttaa muutoin kuin suostumalla kuvaukseen tai kieltäytymällä siitä. Myös tiukan formaatin mukaisissa henkilöjutuissa kirjailijalle on annettu valmis rooli. Näin on esimerkiksi Me Naisten Miehen/Naisen logiikka -jutuissa, joissa haastateltava jutun formaatin mukaisesti vastaa kysymyksiin miehenä tai naisena olemisesta. Vaikka annettu rooli ja toimittajan valmiit kysymykset antaisivat vähän liikkumatilaa puheenaiheiden suhteen, haastateltava voi itse päättää, mitä asioita ja näkökulmia hän ottaa puheeksi. Esimerkiksi matkailuaiheisessa jutussa kirjailija voi ottaa puheeksi Afrikan maiden ongelmat ja kehitysyhteistyön merkityksen, jolloin hän kääntää jutun suuntaa kohti yhteiskunnallista puhetta. Tällaiset annetun roolin ulkopuolelle ”murtautumiset” saan näkyviin puheenaihe- ja puhetapa-analyysillä, jossa ruodin roolianalyysiä tarkemmin, mistä ja miten kirjailijat puhuvat.

Kirjailijan puheeksi olen tulkinnut kirjailijan suorat sitaatit ja toimittajan muotoilemat epäsuorat lainaukset:

Kirjaideat eivät synny pelkästä mielikuvituksesta, vaan Lizan tapa on mennä ja etsiä ideoita. (MN33)

Franzén sanoo olevansa elämäntapanäyttelijä. Hän seuraa maailmaa ja ihmiskohtaloita pohdiskelemalla kuinka niistä voisi rakentaa henkilöhahmoja elokuvaan tai nykyisin kirjan sivuille. (SK1)

Toimittajan omaa kirjailijakuvausta tai taustoitusta ei sisälly puheenaiheanalyysiin, joka käsittelee vain kirjailijahaastateltavan puhetta. Olen huomioinut toimittajan kuvailun kuitenkin silloin, kun se asettuu ristiriitaan kirjailijan puheen kanssa. Tällaisissa tapauksissa on kiinnostavaa, että toimittaja ja kirjailija haluavat puhua asiasta eri tavalla.

Kirjailijan puheen tutkiminen journalistisessa jutussa ei ole ongelmatonta. Lehtitekstissä haastateltavan puhe on aina rakennettua. Kirjailijahaastateltava ei koskaan puhu suoraan lukijalle, vaan välissä on aina jutun kirjoittanut toimittaja. Valmiiksi kirjoitetun ja editoidun jutun lukijana en voi tietää, mitä haastattelutilanteessa on tapahtunut. Vaikka kirjailija puhuu jutun sitaateissa jostakin asiasta, en voi olla varma, onko aiheen ottanut puheeksi toimittaja vai kirjailija itse. En myöskään voi tietää, onko kirjailija haastattelussa yrittänyt ottaa puheeksi asioita, jotka toimittaja on rajannut pois. Tutkimusaineistonani ovat aikakauslehtijutut, eivät kirjailijoiden pyrkimyksistä kertovat tutkimushaastattelut.

Varmaa kuitenkin on, että toimittaja ei voi kirjoittaa suoriin sitaatteihin tai epäsuoriin lainauksiin mitään, mitä haastateltava ei ole itse sanonut. Haastateltavalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin, joista ei halua puhua. Haastateltavan kieltäytyminen näkyy aineistoni jutuissa esimerkiksi silloin, kun kirjailija ei ole halunnut kertoa parisuhteestaan tai raha-asioistaan ja toimittaja on kirjoittanut tämän juttuun. Haastateltava voi keskustelun toisena osapuolena yrittää johdatella keskustelua haluamaansa suuntaan. Toimittaja esittää kysymykset useimmiten valmiiksi mietityistä aiheista, mutta kirjailija päättää, millä tavalla hän kysymyksiin vastaa. Haastateltavilla on myös usein mahdollisuus nähdä kirjoitettu ja editoitu juttu ja esittää korjausehdotuksia ennen jutun julkaisua. Journalistinen juttu on aina haastattelijan ja haastatellun välisten neuvotteluiden tulos – haastattelun sopimisen hetkestä jutun julkaisuun asti. Lopputulokseen vaikuttavat molempien osapuolten pyrkimykset ja

intressit. Termi kirjailijan puhe tarkoittaa siten tässä yhteydessä välitettyä puhetta, jonka rakentumiseen ovat vaikuttaneet sekä haastateltava että lehden toimitus.

2) Aineiston klusterointi: roolien ja puheenaiheiden ryhmittely

Kirjailijoiden rooleja ja puheenaiheita listatessani aloin hahmottaa yhtäläisyyksiä juttujen välillä. Huomasin esimerkiksi, että kirjailija on toistuvasti isän, äidin, siskon tai veljen roolissa, joten nämä alaluokat voivat muodostaa yläluokan ”perheenjäsen”. Edelleen olen yhdistänyt perheenjäsenet, ystävät ja muut ihmissuhteiden kautta määrittävät roolit yhdeksi teemaksi ”läheiset”. Vastaavasti kirjailija on usein esimerkiksi yhteiskunnallinen kannanottaja, politiikan kommentoija, kansalaisvaikuttaja tai aktivisti. Nämä roolit ryhmitteivät luontevasti omaksi teemakseen ”yhteiskunnalliset keskustelijat”. Tällä tavalla olen alkanut tehdä jäsenyyksiä yläluokiksi, eli teemoiksi. Tätä vaihetta nimitetään aineiston klusteroinniksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Olen jatkanut ala- ja yläluokkien ryhmittelyä ja yhdistelyä niin kauan, että olen saanut seitsemän teemaa.

Puheenaiheiden teemoittelu on syntynyt samalla periaatteella kuin roolien teemoittelu. Olen ryhmitellyt yksittäisiä puheenaiheita laajempiin kokonaisuuksiin niin kauan, että olen saanut kolme selvästi erottuvaa pääteemaa, jotka läpäisevät lähes kaikki aineiston henkilöjutut. Näiden kolmen pääteeman ulkopuolelle jää toki joukko yksittäisiä puheenaiheita, jotka eivät istu luontevasti mihinkään teemaan. On oletettavaa, että useiden kymmenten juttujen aineistossa esiintyy mitä moninaisempia kommentteja mitä vaihtelevimmista aiheista aina avaruusolioiden olemassaolosta alkaen. Huomioni on ollut aineistossa selkeästi toistuvissa puheenaiheissa, jolloin olen jättänyt analyysin ulkopuolelle satunnaisesti esiintyvät aiheet.

Kolmen pääpuheenaiheen hahmottamisen jälkeen otin henkilöjuttujen muodostaman aineistoni vielä kertaalleen luettavaksi. Tässä vaiheessa etsin kustakin jutusta kohdat, joissa kirjailijahaastateltavan puheen voi sijoittaa johonkin kolmesta pääpuheenaiheesta. Merkitsin kyseiset kohdat juttuihin värikoodein sekä tein muistiinpanoja ja poimin aineistosta sitaatteja havaintomatriisiin. Huomasin, että aineistossa kiinnostavaa olivat nimenomaan keskenään erilaiset, vaihtelevat puhetavat, joilla kirjailijat puhuivat muun muassa työstään ja elämästään. Aloin kirjata muistiinpanoihin havaintojani erilaista puhetavoista, joita eri kirjailijat toistuvasti käyttivät puhuessaan pääteemoista, kuten kirjailijan työstä. Näille puhetavoille löytyi osuvia

vertailukohtia aiemmasta tutkimuksesta, johon olen analyysini tuloksia suhteuttanut. Tässä vaiheessa muotoilin vielä yhden alakysymyksen analyysin tueksi: minkälaisia puhetapoja kirjailijat käyttävät kyseisistä aiheista puhuessaan? Käytän analyysissä käsitettä puhetapa, sillä kyse on paitsi puheenaiheesta myös puhujien suhtautumistavasta kyseiseen aiheeseen. Puhetavalla tarkoitan sitä, että esimerkiksi työstään kertoessaan kirjailija valikoi kaikista mahdollisista työhönsä liittyvistä aiheista juuri tietyt aiheet, hän puhuu valitsemastaan (tai toimittajan kanssa yhdessä neuvotellusta) näkökulmasta ja ilmentää kaikilla valinnoillaan tietynlaista suhtautumistapaa kirjailijan työhön. Tietyn puhetavan valitessaan kirjailija myös sulkee pois vaihtoehtoiset puhetavat ja tulee samalla vahvistaneeksi tietynlaista kirjailijakuvaa.

Kirjailijan työ -puheenaiheen alle hahmottui neljä erilaista puhetapaa, jotka kaikki toistuvat aineistossa. Kiinnitin erityistä huomiota myös siihen, minkälaisia lehtikohtaisia eroja puhetapojen esiintymisessä oli. Vastaavasti hahmottelin toistuvia puhetapoja kahdelle muulle teemalle: yhteiskunnalliselle puheelle ja yksityiselämää käsittelevälle puheelle. Jälleen kiinnitin huomiota sekä yhtäläisyyksiin että eroihin lehtien välillä sekä poikkeuksellisiin piirteisiin lehtien sisällä.

3) Tulosten raportointi

Havaintomatriisin kokoamisen ja aineiston luokittelun jälkeen aloin kirjoittaa auki havaintojani. Etenin rooli ja puheenaihe kerrallaan, ja kokosin yhteen, mitä kunkin teeman alla on kirjoitettu. Olen ottanut jokaisen teeman kerrallaan tarkasteluun ja katsonut, minkälainen kuva kustakin teemasta muodostuu. Olen kirjoittanut havainnoistani kuvauksen ja poiminut aineistosta kuvaukseen sopivia sitaatteja. Lehtien välinen vertailu kulkee mukana raportoinnissa koko ajan. Tuloksien raportoinnissa on olennaista kytkeä analyysi teoriaan, jotta analyysi ei jää vain sitaateilla väritetyksi aineiston kuvailuksi (Eskola & Suoranta 1998, 176). Liitän analyysini muun muassa kirjailijakäsityksiä koskeviin tutkimuksiin sekä naistenlehtitutkimukseen. Analyysissä huomioin koko ajan tekstien kontekstin, eli aikakauslehden genren ja konseptin, joka pitkälti ohjaa tekstien tuottamisen tapaa.

4 KIRJAILIJOIDEN MONET ROOLIT

Aineistoni koostuu kaiken kaikkiaan 219 aikakauslehtijutusta. Kuten aineistoluvussa kirjoitin, joukkoon mahtuu monenlaisia juttuja. Kirjailijat ovat aikakauslehdissä esillä niin henkilöhaastatteluissa ja pitkissä artikkeleissa kuin uutissähkeissä, gallupeissa ja julkkispalstoillakin. Vaihtelevan juttukirjon sisällä kirjailijoiden roolit ovat niin ikään moninaiset. Tietokirjailijoiden julkisuutta tutkinut Maaria Linko (2010) on todennut, että tietokirjailijat esiintyvät sanoma- ja aikakauslehdissä muun muassa asiantuntijan, totuudenpuhujan, elämänfilosofin ja terapeutin roolissa. Linkon mukaan tietokirjailijan hahmo on moninainen: yhtä lailla tietokirjailija antaa elämänohjeita ja selityksiä luonnontieteellisiin ilmiöihin kuin kättelee presidenttiä Linnanjuhlista tai nostaa maljaa kutsuilla. (Linko 2010, 125–126.)

Samankaltaisen havainnon olen tehnyt oman aineistoni pohjalta kaunokirjallisuuden tekijöistä. Kirjailija voidaan esittää lehtihaastattelussa yhtä hyvin yhteiskuntakriittisenä keskustelijana kuin kirjallisuusmaailman supertähtenä ja perheenäitinä – usein vielä yhdessä ja samassa jutussa. Henkilöjutuissa kirjailijoilla on samanaikaisesti useita eri rooleja, ja jutuissa esiintyvät rinnakkain sekä henkilökohtaiset että yhteiskunnalliset roolit. Sen sijaan Avun ja Me Naisten julkkispalstoilla ja -gallupeissa sekä julkisuuden henkilöiden tapoja ja mielipiteitä esittelevissä aihejutuissa kirjailijan roolit ovat tiukemmin rajatut. Olen jaotellut aineistossani esiintyvät kirjailijoiden roolit laadullisen sisällönanalyysin keinoin seitsemään eri teemaan, jotka ovat: kirjailijat, julkkikset, yhteiskunnalliset keskustelijat, oman elämänsä pohdiskelijat, läheiset, arjen eläjät ja myyntivaltit.

Näihin seitsemään rooliin olen päätenyt siten, että olen tulkinnut kunkin jutun kokonaisuutta sekä eri elementtejä, kuten otsikkoa, ingressiä, pääaiheita ja näkökulmia. Näitä piirteitä tarkastelemalla olen määrittänyt, mitkä ovat jutussa esiintyvän kirjailijan pääasialliset roolit: esiintyykö kirjailija jutussa esimerkiksi isänä, yhteiskunnallisena vaikuttajana, julkkistähtenä vai kaikissa näissä rooleissa. Aineistosta löytämäni roolit olen edelleen ryhmitellyt yläluokiksi ja lopulta teemoiksi siten, että olen niputtanut keskenään samankaltaiset roolit yhden nimittäjän alle. Seuraavaksi esittelen ne seitsemän roolia, joissa kirjailijat toistuvasti esiintyvät aineistossani. Kirjailijan rooli on aineistossani yleisin rooli, joten aloitan siitä. Muut roolit ovat alla satunnaisessa järjestyksessä.

4.1 Kirjailijat

Itsestään selvin kirjailijan rooli on totta kai kirjailija. Aineistoni jutuissa kirjailijat useimmiten esitetään kirjailijan roolissa – ainakin silloin, kun kyse on henkilöjutuista. Poikkeuksiakin kuitenkin on: kun kirjailija esimerkiksi kertoo mielipiteensä kuluttaja-gallupissa tai poseeraa julkkispalstalla iltapuku päällään, kirjailija on yksi julkisuuden henkilö muiden julkkisten joukossa eikä henkilön kirjailijuus nouse esiin millään tavalla. Kirjailija toki lähes poikkeuksetta nimetään kirjailijaksi, mutta nähdäkseni tämä ei vielä riitä siihen, että kirjailija esitettäisiin jutussa kirjailijan roolissa. Kun kirjailijat esiintyvät kirjailijan roolissa, he muun muassa kertovat kirjailijan työn arjesta, teoksistaan, omasta kirjoittajahistoriastaan sekä kirjoittamisen lähtökohdista ja päämääristä. Perehdyn kirjailijan työtä koskeviin puheenaiheisiin ja puhetapoihin tarkemmin luvussa 5.1, jossa selvitän, miten kirjailijat puhuvat työstään.

4.2 Julkkikset

Hyvin usein etenkin Avussa ja Me Naisissa kirjailijan rooli on olla julkisuuden henkilö. Julkkisten ryhmään sisällytän julkkiskuvapalstoilla poseeraavat kirjailijat, julkisuuden henkilön ominaisuudessa tiettyä aihetta kommentoivat kirjailijat sekä kirjamaailman tähdiksi ja menestyskirjailijoiksi tituleeratut kirjailijat. Julkkisten joukkoon kuuluvat lisäksi kirjailijat, joiden tekemisistä raportoidaan viihdeuutisissa tai Suomen Kuvalehden Ihmiset-palstalla ilman, että uutinen liittyy kirjailijan työhön tai yhteiskunnalliseen kannanottoon. Suomen Kuvalehdessä julkkiksen rooli on harvinainen. Lehdessä julkkiksena esitetään vain Sofi Oksanen, joka on valittu vuoden karikatyyrihahmoksi (SK26) ja jonka kesähäistä kerrotaan Ihmiset-palstan uutissäikeessä (SK38), Päivi Alasalmi, joka on saanut syytteen kunnianloukkauksesta puolustettuaan koulukiusattua lastaan (A29) sekä Anna-Leena Härkönen, jonka radiotempausta lehden toimittaja Jukka Ukkola ironisoi kolumnissaan (SK41).

Näkyvimmin julkkiskirjailijat ovat esillä Avun ja Me Naisten julkkispalstoilla. Vuoden aikana kirjailija on kuvattu kahden lehden julkkispalstalle peräti 68 kertaa. Avun Tähtihetket- ja Me Naisten Viikon kasvot -palstalle pääseminen edellyttää, että henkilö on tunnettu ja omaa niin sanotusti kiinnostavat kasvot. Palstalla esiintyvät kirjailijat edustavat pikemminkin viihde- kuin kirjallisuusmaailmaa, ja heidän roolinsa on olla tunnettu. Kirjailijat ovat vieraina mitä

moninaisimmissa tapahtumissa aina muotigaaloista hyväntekeväisyystapahtumiin ja suurlähetystön puutarhajuhlusta kustantamoiden glögijuhliin. Kirjailijoiden työnkuvan monipuolistuminen näkyy siinä, että varsin usein kirjailija on kuvattu elokuvan tai näytelmän kutsuvierasensi-illassa, koska hänen teoksestaan on sovitettu näytelmä tai kuvattu elokuva. Kirjailijat ovat läsnä myös televisiokanavien pressitilaisuuksissa silloin, kun nämä ovat tv-ohjelmien vakiokasvoja.

Julkiskomentoijan roolissa kirjailijan tehtävänä on kommentoida vaihtelevia asioita aina lempikirjastaan ja suosikkimatkoistaan työpaikkakiusaamiseen ja treffivinkkeihin. Kirjailija ei esiinny jutuissa siksi, että on kirjailija tai aiheen asiantuntija, vaan siksi, että tunnetun henkilön yksityisasioiden ja mielipiteiden oletetaan kiinnostavan lukijoita. Yleensä jutuissa on kirjailijan lisäksi kaksi tai kolme eri aloilta tunnettua henkilöä, jotka jakavat kokemuksiaan muun muassa ruuanlaitosta, laihduttamisesta ja kauneenhoidosta. Kirjailijoiden rinnalla jutuissa esiintyy muun muassa laulajia, muusikoita, näyttelijöitä ja urheilijoita. Julkkiskomentoijia on Avussa ja Me Naisissa, kun taas Suomen Kuvalehdessä kirjailijat kommentoivat asioita siksi, että heillä voi olettaa olevan asiantuntevaa tietoa puheena olevasta aiheesta.

Avun ja Me Naisten jutuissa toistuu menestyskirjailijan rooli. Tällaisissa jutuissa kirjailijan työhön liitetään menestyminen, raha ja julkisuus. Avussa amerikkalaiskirjailija Jean M. Untinen-Auelia tituleerataan ”supertähdeksi” (A8) ja ruotsalaista Jens Lapidusta ”supermenestyjäksi” (A20). Me Naisten henkilöjutun ingressissä Lapidusta kuvaillaan ”ruotsalaisen rikoskirjallisuuden tähdeksi”. Myöhemmin samassa jutussa hänen kerrotaan olevan yksi ”puhutuimmista ja myydyimmistä ruotsalaiskirjailijoista”. Myös Lapiduksen ulkonäköä ja pukeutumista luonnehditaan superlatiiveilla, kuten supertähden arvolle sopii. Me Naisten mukaan Lapidus on ”Tukholman parhaiten pukeutuva mies” ja ”yhden jos toisenkin naisen päiväunien kohde”. (MN21.)

4.3 Yhteiskunnalliset keskustelijat

Yhteiskunnallisen keskustelijan rooli esiintyy kaikkien kolmen lehden henkilöjutuissa. Yhteiskunnallisiin keskustelijoihin sisällytän kaikki kirjailijat, jotka kommentoivat tai ottavat kantaa yhteiskunnalliseksi tulkitsemiini kysymyksiin. Rooli on hallitseva etenkin Suomen Kuvalehdessä ja osin myös Avussa. Myös Me Naisissa kirjailijat kommentoivat yhteiskunnallisia kysymyksiä, joskin aiheiden käsittelytapa poikkeaa kahden muun lehden käsittelytavoista. Me

Naisissa yhteiskunnallisuus kytkeytyy useimmiten henkilökohtaisiin aiheisiin, toisin kuin Avussa ja Suomen Kuvalehdessä.

Suomen Kuvalehdessä yhteiskunnallisen keskustelijan rooli on kirjailijan roolin ohella yleisin rooli, jossa kirjailijahaastateltavat esiintyvät. Lehden konseptiin kuuluu keskeisesti politiikkaa ja yhteiskuntaa käsittelevä sisältö, joten lehdessä kirjailijatkin saavat yhteiskunnallisen roolin. Henkilöhaastatteluissa kirjailijat keskustelevat muun muassa kansainvälisestä politiikasta, historiasta, läntisen sivistyksen tasosta ja suomalaisten yksinhuoltajien asemasta yhteiskunnassa. Kirjailijat pohtivat yhteiskunnallisia asioita myös artikkeleissa, joissa he esiintyvät asiantuntevina kommentaattoreina. Esimerkiksi artikkelissa ”Sankarin uusi elämä” kirjailijat Tommi Melender, Tuomas Kyrö ja Jarkko Tontti pohtivat nykyajan sankaritarinoita ja niiden sisältämiä arvoja median ja politiikan tutkijoiden rinnalla (SK17). Suomen Kuvalehdestä yhteiskunnallisia kannanottoja löytyy myös mediapalstalta, johon on poimittu sitaatteja toisista tiedotusvälineistä. Palstalle on nostettu esimerkiksi Pirkko Saision lausahdus kohtaamisestaan homovastaisista kannanotoista tunnetun Päivi Räsänen kanssa, Roman Schatzin kommentti uskonnon ja sananvapauden suhteesta sekä Anja Snellmanin kannanotto perussuomalaisten politiikasta.

Kun Päivi Räsänen oi siinä lähellä (linnan juhlissa), en voinut olla sanomatta: ’Kato Päivi, kun homoja kuvataan!’ Päivi tuli silti kätelemään ja toivottamaan hyvää itsenäisyyspäivää. Miksei lehdistö silloin ollut paikalla? *Kirjailija Pirkko Saisio Annassa 51–52/2010* (SK24)

Meillä vapaassa lännessä taas itesesensuuri kukoistaa. Meillä saa mollata ainoastaan omaa uskontoa, muita pitää kiltisti kunnioittaa. *Kirjailija Roman Schatz Ilta-Sanomissa 2.4.* (SK30)

Joillekuille Halla-Aho on mestari, eikä tämä kisälliys taida olla ironiaa eikä inside-huumoria. Näistä arvaamattomista seuraajista täytyy jonkun ottaa vastuu. *Anja Snellman Iltalehdessä 9. elokuuta 2011* (SK37)

Avun henkilöjutuissa kirjailijat keskustelevat muun muassa kansainvälisestä politiikasta ja kotimaansa poliittisesta tilanteesta sekä ydinvoimasta ja ympäristökysymyksistä. Lehdessä on julkaistu ydinvoimakriittisyydestään tunnetusta Risto Isomäestä laaja henkilöjuttu, joka keskittyy lähes yksinomaan ydinvoimakeskusteluun ja energiapolitiikan arvioimiseen. Jo jutun otsikko, ”Profeetta”, antaa Isomäelle selkeän roolin yhteiskunnallisena näkijänä, jonka mielipiteitä on syytä kuunnella. (A14.) Me Naisissa yhteiskunnallisen keskustelijan rooli ei ole yhtä näkyvä kuin Suomen Kuvalehdessä ja joissakin Avun jutuissa. Tämä ei silti tarkoita, etteikö yhteiskuntaa

käsiteltäisi Me Naisissa muiden, yksityiselämään liittyvien aiheiden rinnalla ja niiden yhteydessä. Me Naisissa kirjailija voi ottaa kantaa esimerkiksi silloin, kun hän kertoo omista kulutusvalinnoistaan tai matkustelustaan maailmalla. Näihin kysymyksiin perehdyn tarkemmin kirjailijoiden yhteiskunnallista keskustelua käsittelevässä luvussa 5.3.

4.4 Oman elämänsä pohdiskelijat

Kirjailijat ovat oman elämänsä pohdiskelijoina yksityishenkilöitä, jotka henkilöhaastatteluissa kertovat omaa elämäntarinaansa. Elämän pohtijat refleктоivat minuuttaan persoonallisuutensa ja ihmissuhteidensa sekä henkilöhistoriansa, vastoinkäymisten ja elämän käännekohtien kautta. Me Naisten henkilöhaastatteluissa yleinen puhetapa on niin sanottu identiteettipuhe, jonka avulla kirjailija kertoo, miten hänestä tuli juuri sellainen, kuin hän on. Kirjailija käy läpi omaa identiteettikertomustaan ja refleктоi omaa elämänkulkuaan ja elämäntapaansa. Hän kertoo esimerkiksi, minkälaisia hänen ihmissuhteensa ovat olleet, mitä hän on oppinut vastoinkäymisistään ja kuinka hän on oppinut hallitsemaan elämäänsä. Samalla kirjailija määrittelee arvojaan ja hyvän elämän edellytyksiä.

Elämän pohtijan rooli on yleinen Me Naisten jutuissa sekä joissakin Avun jutuissa. Suomen Kuvalehdessä tätä roolia ei esiinny, vaan kirjailijoiden pohdinta on luonteeltaan enemmän yhteiskunnallista kuin henkilökohtaista. Oman elämänsä pohdiskelijan rooli eroakin yhteiskunnallisen keskustelijan roolista siinä, että pohdinta suuntautuu kirjailijaan itseensä ulkopuolisen yhteiskunnan ja kulttuurin sijaan. Identiteettikertomuksiin puhetapana palaan luvussa 5.2, jossa perehdyn tarkemmin kirjailijoiden yksityiselämää koskeviin puheenaiheisiin ja puhetapoihin.

4.5 Läheiset

Läheisten teemaan kuuluvat kaikki kirjailijoiden roolit, jotka liittyvät ihmissuhteisiin. Tällaisia aineistossa usein esiintyviä rooleja ovat esimerkiksi perheenjäsenet ja ystävät. Kirjailijoita on haastateltu äiteinä ja isinä, tyttärinä, puolisoina ja ystävinä etenkin Me Naisissa, jonka konseptiin kuuluvat ihmissuhdejutut ja julkkisten kuulumiset. Me Naisten Meidän suhde -jutussa kirjailijat

Antti ja Hanna Tuuri esiintyvät isä–tytär-kaksikkona (MN1) sekä Sofi Oksanen ja Juha Vuorinen ystävyksinä (MN9). Riina Katajavuorta haastatellaan aiheesta, miten äidiksi tuleminen on vaikuttanut ystävyysuhteisiin (MN42). Antti Leikas, Tuomas Kyrö, Tomi Kontio, Matti Remes ja Marko Kilpi puolestaan kertovat rakkauskirjeen muodossa, mitä romanttinen rakkaus heille merkitsee (MN41). Myös joissakin Avun jutuissa kirjailijat ovat ensisijaisesti ystävän tai perheenjäsenen roolissa. Avussa kollegat ja ystävykset Leena Lehtolainen ja Håkan Nesser antavat yhteishaastattelun (A17), ja Heli Laaksonen juttelee mukavia yhdessä ystävänsä Lauri Tähkän kanssa (A23). Suomen Kuvalehden jutuissa kirjailija voi muiden roolien ohella esiintyä vaikkapa perheenisän roolissa, mutta koskaan läheisen rooli ei ole lehdessä kirjailijan ensisijainen rooli.

Aineistossani kirjailijat ovat varsin usein perheenisä ja -äitejä. Etenkin Me Naisissa silmiinpistävää on perheenisän roolin voimakas korostuminen useissa jutuissa. Dekkarikirjailija Jens Lapiduksen haastattelun ingressi alkaa näin:

Isä, puolustusasianajaja, kirjailija. Tätä kaikkea ja tässä järjestyksessä on ruotsalaisen rikoskirjallisuuden tähti Jens Lapidus. (MN21)

Petri Karran henkilöhaastattelun ingressi puolestaan kuuluu:

Kirjailija Petri Karra tunnistaa itsessään paitsi perusperheenisän myös pahuuden. – Kirjani aiheet voivat olla rankkoja. Kotonani on onneksi laajakatseinen vaimo. (MN20)

Me Naisten jutuissa perheenisän roolia korostetaan jo jutun ingressissä. Sen sijaan Avussa ja Suomen Kuvalehdessä kirjailijoiden perherooleja voidaan tuoda esiin jutun leipätekstissä, mutta niillä ei houkutella lukijoita jutun pariin. Kirjailijoiden ihmissuhteisiin palaan luvussa 4.2 joka käsittelee puhetta kirjailijoiden yksityiselämästä.

4.6 Arjen eläjät

Arjen eläjien teema sisältää nimensä mukaisesti kaikki yksityiseen arkielämään, kuten kuluttamiseen, asumiseen, harrastuksiin ja vapaa-ajan viettoon liittyvät roolit. Kirjailijat ovat muun muassa ruuanlaittajia, kuntoilijoita, laihduttajia, television katsojia, mökkeilijöitä ja

maailmanmatkaajia. Teeman sisällä kuluttajat on yksi suurimmista ryhmistä. Arjen eläjien roolissa kirjailijat esiintyvät pääasiassa henkilökohtaisten aiheiden yhteydessä, vaikka esimerkiksi kuluttajan rooliin voi liittyä myös yhteiskunnallinen ulottuvuus.

Me Naisissa on runsaasti aihejuttuja, joissa kirjailija kertoo muiden julkisuuden henkilöiden ohella omista arjen valinnoistaan ja tavoistaan. Pia Posti kertoo, mihin käyttää rahansa, minkälainen kuluttaja on, mistä asioista ei tingi mistään hinnasta ja missä puolestaan säästää (MN34). Pirjo Hassinen paljastaa jääkappinsa sisällön ja kertoo, mitä ruokaa ostaa ja kuinka usein (MN39). Leena Lander puolestaan antaa vinkkejä oikeanlaisen mökkitunnelman luomiseksi (MN40), ja Elina Hirvonen kertoo, mitä hyvään vappuun kuuluu (MN37). Julkkis-gallupissa Raija Oranen kertoo, mitä tekee sunnuntaisin (MN49), ja Tv-tarkastaja-palstalla Jarkko Sipilä paljastaa, mitä katsoo televisiosta ja mitä syö ohjelmaa katsoessaan (MN51). Avussa Essi Tammimaa kertoo, mitä hyötyä karppaajan ruokavaliosta on ollut (A30), ja Päivi Alasalmi valottaa stressihallinnan keinojaan (A31). Suomen Kuvalehdessä arjen eläjän rooli ei koskaan ole kirjailijan ensisijainen rooli. Kirjailijoiden harrastuksista ja vapaa-ajasta mainitaan lehden jutuissa vain ohimennen.

4.7 Myyntivaltit

Kirjailijat esiintyvät lehden myyntivaltteina silloin, kun lehden numeroa myydään kirjailijan kansikuvalla tai kannen otsikolla. Kirjailija on Me Naisten kansikuvana viidesti: kannessa poseeraavat lehden konseptin kuuluvalla tavalla kirjailijat Heli Laaksonen, Laura Honkasalo, Anna-Leena Härkönen ja Riikka Pulkkinen, joka on kannessa kahdesti. Avun kanteen on päässyt kirjailija-kuvataiteilija Katariina Souri, joka on tosin ollut julkisuuden henkilö jo ennen kirjailijan uraansa. Aiemmin Kata Kärkkäisenä tunnettu Souri tuli alun perin kuuluisaksi jo 1980-luvulla poseerattuaan amerikkalaisen Playboy-lehden alastonkuvissa, ja hänen elämänsä käänneet ovat kiinnostaneet tiedotusvälineitä siitä lähtien. Me Naisten numeroa myydään varsin usein paitsi kuvalla myös kirjailijoista kirjoitettujen juttujen kansiotsoikoilla. Kannen otsikot ovat lehden konseptin mukaisesti yksityiselämään, kuten rakkauteen, ihmissuhteisiin, ulkonäköön tai vapaa-aikaan, liittyviä:

Bestseller-tähti Michael Cunningham
Onneton rakkaus ajoi kirjailijaksi (MN31)

Kirjailija Pirjo Hassinen: "Olin sairaalloisen mustasukkainen" (MN18)

Kirjailija Petri Karra: "Pakotin itseni koti-isäksi" (MN20)

Hyvästit rastoille!

Kirjailija Katja Ketun muodonmuutos (MN27)

Kirjailijakomistus Jens Lapidus "En haluaisi olla naisten päivänien kohde" (MN21)

Toisinaan pelkkä kirjailijan nimi kannessa toimii myyntikeinona. Kirjailija Anja Snellmanin nimi on painettu kanteen missi Satu Tuomiston ja tosi-tv-tähti "Huippis-Helenin" rinnalle merkiksi siitä, että sisäsivuilla kirjailija kertoo kuulumisiaan (MN28).

Suomen Kuvalehden kirjailijoihin liittyvät kansivinkit ovat selvästi harvinaisempia kuin Me Naisissa. Sisällöltään lehden kansivinkit keskittyvät korkeakulttuuriin:

Kirjailija Johanna Sinisalo sukelsi Wagnerin oopperoihin (SK7)

Viikon Hän: Katja Kettu, pohjoisen hurja kirjailija (SK14)

Avun kannesta sen sijaan löytyy sekä politiikkaan ja yhteiskuntaan keskittyviä että kirjailijoiden yksityiselämään liittyviä vinkkejä:

Antti Tuuri "Euroopan unioni hajoaa" (A10)

Ruoka Sofi Oksasen suosikkireseptit (A24)

Lehtolainen & Nesser

Dekkaristit ystävästyivät kuumassa lähteessä (A17)

Kirjailijat ovat myyntivaltteja kaikissa kolmessa lehdessä, joskin Avussa ja Suomen Kuvalehdessä harvemmin kuin Me Naisissa. Roolien esiintyminen vaihtelee lehtien välillä muutoinkin. Suomen Kuvalehdessä kirjailijat ovat lähes yksinomaan kirjailijan ja yhteiskunnallisen keskustelijan roolissa. Myös Avussa kirjailijat ovat ensisijaisesti kirjailijan ja/tai yhteiskunnallisen kannanottajan roolissa, mutta lehdessä ovat esillä myös henkilökohtaisemmat roolit, kuten perheenjäsenen ja ystävän roolit. Me Naisissa roolit ovat kolmen lehden vertailussa kaikkein vaihtelevimpia. Vaikka Me Naisissa korostuvat kirjailijan roolin ohella julkkiksen rooli sekä yksityiselämän roolit, eli oman

elämänsä pohdiskelijan, läheisen ja arjen eläjän roolit, kirjailijat ovat lehdessä myös yhteiskunnallisia keskustelijoita.

5 MISTÄ KIRJAILIJAT PUHUVAT?

Kirjailijoiden puheenaiheanalyysissä olen selvittänyt, mistä aiheista kirjailijat puhuvat lehtien henkilöhaastatteluissa ja minkälaisia puhetapoja he käyttävät kyseisistä aiheista puhuessaan. Suuntaamalla huomion kirjailijan puheeseen, haluan korostaa kirjailijan osallisuutta julkisuuden tuottamisessa. Kirjailijahaastateltava ei ole vain lehtitekstien passiivinen kohde, vaan aktiivinen toimija siinä missä toimittajakin. Vaikka kirjailijalle annettu rooli ja toimittajan esittämät kysymykset rajaavat haastatellun liikkumatilaa, voi haastateltava itse päättää, mistä asioista hän puhuu julkisesti ja mistä näkökulmasta hän asioita käsittelee. Haastattelu on kirjailijalle mahdollisuus nostaa julkisuuteen tärkeäksi kokemiaan asioita – siinäkin tapauksessa, että juttuformaatin tarkoitus on keskittyä esimerkiksi yksityiselämän käsittelyyn.

Henkilöjuttujen analyysissä olen erotellut aineistosta kolme teemaa, eli kirjailijoiden puheenaihetta, jotka toistuvat läpi aineiston kaikissa kolmessa lehdessä ja erottuvat selkeästi omaksi kokonaisuudekseen. Teemat ovat:

- 1) puhe kirjailijan työstä
- 2) puhe yhteiskunnasta
- 3) puhe yksityiselämästä

Näiden kolmen teeman sisällä olen edelleen erotellut puhetapoja, joilla kirjailijat käsittelevät kyseisiä aiheita. Aineistossa esiintyi myös joukko muita puheenaiheita, joita en ole sisällyttänyt luomiini teemoihin enkä myöskään yhdistänyt omaksi teemakseen. Yksi tällainen, melko usein esiintyvä puheenaihe on kirjailijahaastateltavan toinen työ, kuten näyttelijän, sairaanhoitajan tai juristin työ. Näissäkin tapauksissa niin sanotusta toisesta työstä puhutaan kuitenkin usein kirjailijan työn yhteydessä: miten esimerkiksi juristin työ on antanut aineksia kirjoittamiseen ja kuinka kahden työn yhdistäminen onnistuu. Täysin teemoittelun ulkopuolelle jää lisäksi joukko sekalaisia puheenaiheita aina avaruusolioiden olemassaolosta alkaen. Seuraavaksi esittelen teemoittelevan analyysin tulokset, eli puheenaiheet ja niiden sisältämät puhetavat.

5.1 Kirjailijat puhuvat kirjailijan työstä

Sopii olettaa, että kirjailijan työ on kirjailijalle luonteva puheenaihe. Aineistoni henkilöjutuissa kirjailijat lähes poikkeuksetta esitetään kirjailijan roolissa ja yhtenä yleisimpänä puheenaiheena on kirjailijan työ. Useimmissa henkilöjutuissa kirjailija kertoo muun muassa kirjailijan työn käytännöstä, teoksistaan sekä kirjoittamisen lähtökohdista ja päämääristä. Tässä alaluvussa selvitän, miten kirjailijat puhuvat kirjailijan työstä kolmen eri lehden henkilöjutuissa: minkälaisena nykykirjailijan työ näyttäytyy kirjailijahaastatteluvuorossa 2010-luvulla? Olen jakanut kirjailijan työn teeman neljään alaluokkaan, eli neljään erilaiseen puhetapaan kirjailijan työstä:

- 1) käytännöllinen puhetapa
- 2) älyllinen puhetapa
- 3) mystinen puhetapa
- 4) puhe menestyksestä ja julkisuudesta

Nämä alaluokat ovat toisistaan erottuvia puhetapoja, joiden kautta kirjailijat aineistoni henkilöjutuissa avaavat kirjailijan työn eri puolia. Erilaiset puhetavat voivat esiintyä rinnakkain yhdessä ja samassa jutussa, ja useimmissa jutuissa näin onkin. Kirjailija voi puhua samassa haastattelussa työstään sekä käytännöllisesti, älyllisesti että mystisesti – puhetavat eivät missään nimessä sulje toisiaan pois. Yleensä jutuista kuitenkin voi hahmottaa puhetavan, joka korostuu muita puhetapoja enemmän. Puhetavalla tarkoitan sitä, että työstään kertoessaan kirjailija valikoi kaikista mahdollisista työhönsä liittyvistä aiheista juuri tietyt aiheet, hän puhuu valitsemastaan (tai toimittajan kanssa yhdessä neuvotellusta) näkökulmasta ja ilmentää kaikilla valinnoillaan tietynlaista suhtautumistapaa kirjailijan työhön. Kun kirjailija esimerkiksi puhuu haastattelussa enimmäkseen siitä, kuinka sanat ilmestyvät hänelle järjen käsityskyvyn ylittävällä tavalla, hän korostaa kirjailijan työn mystisyyttä, eli käyttää mystistä puhetapaa. Jos taas kirjailija puhuu enimmäkseen siitä, kuinka kovaa ja arkista työtä kirjoittaminen on, hänen puhetapansa on käytännöllinen.

Olen analysoinut erilaisia kirjailijan työhön liittyviä puhetapoja siten, että olen käynyt vuoropuhelua aiemman tutkimuksen kanssa. Tulkintani mukaan aineistossa esiintyvät kirjailijoiden puhetavat perustuvat erilaisiin historiallisiin käsityksiin kirjailijan työstä ja asemasta yhteiskunnassa. Yhtä lailla käytetyt puhetavat ylläpitävät, vahvistavat tai uusintavat kyseisiä

kirjailijakäsityksiä. Puhuessaan työstään kirjailijat aina rakentavat tietynlaista kirjailijakäsitystä. Vertaan aineistossani esiintyviä puhetapoja kirjallisuudentutkija Elina Jokisen (2010) esittelemiin kirjailijatyyppeihin ja niiden taustalla oleviin kirjailijakäsityksiin, joita käsittelemme tarkemmin luvussa 2.1. Kirjailijat, kirjamarkkinat ja julkisuus. Muistutuksena todettakoon, että Jokinen erottelee kirjailijahaastatteluistaan kolme kirjailijatyyppeä: romanttisen, modernin ja postmodernin kirjailijan. Romanttinen kirjailija on sisäisen pakon ja jonkin korkeamman voiman ohjaama taiteilija. Moderni kirjailija on hänkin kutsumustyöläinen, mutta suuntautuu romanttista kollegaansa enemmän kohti lukijoita. Hän on ylivertainen näkijä, joka johdattaa lukijaa kohti oivalluksia. Postmoderni kirjailija sen sijaan saa oikeutuksen työlleen siitä, että lukijat viihtyvät hänen teostensa parissa. Hän suhtautuu kirjailijan työhön kuin mihin tahansa ammattiin.

Vaikka kirjailijakäsitykset perustuvat historiallisiin ihanteisiin, kaikki kolme kirjailijatyyppeä elävät vahvasti vielä 2000-luvulla. Jokisen haastatteleminen kirjailijoiden joukosta löytyy sekä romanttisia, moderneja että postmoderneja kirjailijaidentiteettejä. Omassa aineistossani on runsaasti yhtymäkohtia Jokisen tutkimustuloksiin. Tunnistan aikakauslehtien kirjailijahaastatteluissa piirteitä kaikista kolmesta kirjailijakäsityksestä. Jos kirjailija esimerkiksi korostaa työnsä käytännöllistä ja arkista puolta, hän tukeutuu postmoderniin kirjailijakäsitykseen ja rakentaa kuvaa kirjailijan työstä tavallisena, ”oikeana” ammattina. Jos taas kirjailija puhuu enimmäkseen sanoinkuvaamattomasta inspiraatiosta, hän nojaa romanttiseen kirjailijakäsitykseen ja tulee vahvistaneeksi myyttiä luovasta kirjailijanerosta.

Aineistossani on juttuja, joissa kirjailijan työtä käsitellään hyvin vähän, jos lainkaan. Vaikka kirjailija on jutun päähenkilö, kirjailijan työtä voidaan käsitellä vain yhdellä tai parilla virkkeellä. Tällaisia juttuja ovat esimerkiksi jutut, joissa haastateltava on ensisijaisesti esimerkiksi näyttelijän roolissa ja kirjailijan työ on sivuosassa. Kirjoittaminen saatetaan kuitata esimerkiksi kertomalla, milloin haastateltavan uusin teos ilmestyy ja mitä aiheita se käsittelee. Toinen esimerkki ovat teemajutut, jotka käsittelevät ainoastaan vaikkapa miehenä tai naisena olemista tai ruokaa. Teemajuttuja on erityisesti Me Naisissa, mutta myös Avussa. Avun ruokajutussa (A24) Sofi Oksanen kertoo kirjoittamisesta vain sen, että ei koskaan syö kirjoittaessaan, sillä ”se rupeaa nukuttamaan liikaa”. Sen sijaan hän juo kupin kahvia kermalla tai punaisella ”mummonmaidolla”.

Kirjailijan työ jää vähälle huomiolle myös jutuissa, joissa kirjailija on ensisijaisesti yhteiskunnallisen keskustelijan roolissa. Kirjailija saattaa lyhyesti kommentoida teoksensa sisältöä

tai kertoa anekdootin kirjoittamisprosessistaan. Kaari Utrio kertoo työprosessin viimeisistä vaiheista:

Saan monumentaalisen siivousraivarin. Kun romaani on valmis, näen kaiken epäjärjestyksen ympärilläni. (A19)

Jos kirjailija on jutussa yhteiskunnallisena keskustelija, jutun päähuomio on arvatenkin jossakin yhteiskunnallisessa asiassa tai epäkohdassa. Usein jutun aiheena oleva yhteiskunnallinen kysymys on kuitenkin myös kirjailijan uusimman teoksen aihe, joten kiertoteitse kirjailija puhuu myös teoksestaan ja tekemästään taustatyöstä. Edellä lainattu Kaari Utrio käsittelee uusimmassa romaanissaan muun muassa naisten koulutusta 1800-luvulla. Naisten asemasta hän puhuu myös Avun haastattelussa. Tässä mielessä jako kirjailijan työhön ja yhteiskunnalliseen keskusteluun on joidenkin juttujen kohdalla osin keinotekoinen. Kirjailijoiden yhteiskunnallisista keskustelua käsittelemme tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Tämä alaluku esittelee neljä puhetapaa, joita kirjailijat käyttävät puhuessaan kirjailijan työstä kolmen aikakauslehden haastatteluissa. Luku etenee puhetapa kerrallaan: ensin käsittelemme käytännöllistä puhetapaa, toiseksi älyllistä ja kolmanneksi mystistä puhetapaa. Sen jälkeen perehdymme kirjailijoiden menestystä ja julkisuutta koskevaan puhetapaan. Lopuksi vedän yhteen havaintojani lehtikohtaisesti: millainen puhetapa ja kirjailijakäsitys on hallitseva Avussa, Me Naississa ja Suomen Kuvalehdessä vuonna 2011.

5.1.1 Käytännöllinen puhetapa: kirjailijan työ ammattina muiden joukossa

Aineistossani yksi selvästi erottuva puhetapa kuvaa kirjailijan työtä tavallisena työnä. Etenkin Avun ja Me Naisten kirjailijahaastatteluissa korostuu kirjailijoiden käytännöllinen ja ammattimainen suhtautuminen työhönsä. Kirjojen kirjoittaminen on työtä siinä missä sairaanhoitajan tai markkinoinnin ammattilaisen työkin. Avun ja Me Naisten jutuissa kirjailijat kertovat runsaasti yksityiskohtia työnsä arjesta: Mihin aikaan päivästä he kirjoittavat ja kuinka monta tuntia päivässä? Kuinka yhteistyö sujuu, kun kaksi kirjailijaa kirjoittaa kirjaa yhdessä? Kuinka romaani sovitetaan näytelmäksi? Mistä kirjailija on saanut vaikutteita henkilöhahmoihinsa? Lisäksi etenkin Me Naisten jutuissa kirjailijat – sekä miehet että naiset – puhuvat paljon siitä, miten kirjailijan työn saa

sovitettua osaksi perheen ja päivätyön hallitsemaa arkea. Suomen Kuvalehdessä kirjailijan arkisen työn kuvaus on läsnä joissakin jutuissa, mutta se jää selvästi vähemmälle huomiolle kuin *Avussa* ja *Me Naisissa*.

Kirjailijan työ on ”kuin mikä tahansa ammatti”, kuten kirjailija Hanna Tuuri toteaa (MN1). Kun kirjailijat korostavat kirjailijan työn tavallisuutta, he puhuvat usein varsin protestanttisista hyveistä: kovasta työstä, sinnikkyydestä ja itsekurista. Kirjailija Jari Tervon mukaan romaanin kirjoittaminen on kiinni päättäväisyydestä ja tahdonvoimasta. Kirjailija kertoo:

Kirjoittaminen vaatii suunnitelmallisuutta ja täsmällisyyttä, ja hyödynnän kaikki minussa olevat virkamiesmäiset hyveet. Vaikka kirjoittaminen ei innostaisi, kirjoitan silti. [...] Maailman suurin ja merkittävin inspiraatio on nimeltään deadline. (A27)

Samoilla linjoilla Tervon kanssa on ruotsalaisdekkaristi Camilla Läckberg, joka suhtautuu kirjailijantyöhön kuin mihin tahansa päivätyöhön. Markkinoinnin parissa aiemmin uraa tehnyt Läckberg kertoo tekevänsä kirjailijan työtään systemaattisesti, keskittyneesti ja tuloshakuisesti: ”Teen kovasti töitä ja haluan nähdä tuloksia” (MN24). Tällaisen puhettavan mukaan kirjailijan työssä ja kirjojen kirjoittamisessa on kyse ennen kaikkea ahkerasta ja määrätietoisesta työskentelystä, tavoitteiden asettamisesta ja itsekurista. Romaanin kirjoittaminen on monivaiheinen prosessi, johon kuuluu useita käsikirjoitusvaiheita, editointia ja virheiden korjaamista. Kirjailija voi tehdä työtään yhtä tavoitteellisesti ja tuloshakuisesti kuin kuka tahansa yksityisyrittäjä.

Eräänlaisia kirjailijayrittäjiä ovat myös Sofi Oksanen ja Juha Vuorinen, jotka paitsi kirjoittavat myös kustantavat teoksiaan. *Me Naisten yhteishaastattelussa* kirjailijat puhuvat kirjakustantamisen maailmasta ja laajentavat kirjailijan työn tehtäväkuvaa kustannusalan reviiirille. Molemmat kirjailijat ovat kokeneet pettymyksiä edellisten kustantajiansa vuoksi. Haastattelussa Oksanen – poleemiselle tyylilleen uskollisena – kommentoi kirjakustantamisen epäkohtia:

Luulin, että minun täytyy vain kirjoittaa hyviä kirjoja ja kustantaja huolehtii lopusta, mutta se ei todellakaan mene niin. [...] Kirjailijat saavat itse vain murto-osan kirjojensa myynnistä. Heidän palkkioillaan hankitaan kustantamoihin kahvikoneita ja luoja ties mitä design-tuoleja, vaikka esimerkiksi minä kirjoitan edelleen lattialla istuen. (MN9)

Pettymysten jälkeen kirjailijat haluavat itse vaikuttaa kirjojen kustannuspäätöksiin, markkinointiin, jakeluun ja hintaan. Oksanen ja Vuorinen liittävät kirjailijan työhön yrittämisen ja kirjabisneksen hallitsemisen. Vuorinen kertoo olleensa aina ”yrittäjähenkkinen” perhetaustansa ansiosta. Jutussa on äänessä kaksi haastateltavaa, jotka ovat sekä kirjoittamisen että kustantamisen ammattilaisia.

Vastaavasti dekkarikirjailija Leena Lehtolaisen ja Håkan Nesserin yhteishaastattelussa kirjamarckkinat saavat suuren roolin. Avun (A17) haastattelussa dekkaristit arvioivat eri maiden kirjamarckkinoita sekä kirjojen kääntämistä, myyntiä ja markkinointia. Lehtolainen kertoo myös siitä, miten hänen teoksiaan on sovitettu televisiosarjaksi. Tässäkin jutussa kirjailijan työssä on paljolti kyse kirjabisneksestä: marckkinoiden tunteminen ja arvioiminen on olennainen osa nykykirjailijan työnkuvaa, ja rahan ansaitseminen yksi työn tavoitteista. Menestyskirjailijoiksi nimitetyt haastateltavat eivät kuitenkaan tuijota myyntilukuja tai arvosteluja, vaan ”tärkeintä on, että kirjoittamisella elää”. Elannon ansaitseminen on yksi kirjailijan työn tavoitteista.

Avun ja Me Naisten jutuissa korostuu ammattimainen ja käytännöllinen käsitys kirjailijan työstä, mikä on tyypillistä Elina Jokisen nimeämille postmoderneille ammattikirjoittajille. Jokisen mukaan nykykirjailijoiden identiteettityypit voi jakaa kolmeen joukkoon: romanttisiin, moderneihin ja postmoderneihin kirjailijoihin. Jokisen (2010, 166–167) mukaan postmodernin ammattikirjailijan ideaali merkitsee ennen kaikkea käytännöllistä suhtautumista kirjailijan työhön ja kirjailijan työn näkemistä ”oikeana” työnä. Jokisen haastattelemat postmodernit ammattikirjoittajat suhtautuvat työhönsä hyvin samalla tavalla kuin edellä esittelemäni kirjailijahaastateltavat Avun ja Me Naisten jutuissa: eroa kirjailijan työn ja palkkatyön välillä pyritään hälventämään, ja taiteilijakutsumuksen sijaan puhutaan eräänlaisesta yksityisyrittäjyydestä. Yksi työn merkittävimmistä tavoitteista on elannon ansaitseminen mielekkäällä työllä.

Jokisen mukaan postmoderniin kirjailijaidentiteettiin kuuluu myös ajatus siitä, että kuka tahansa voi ryhtyä kirjailijaksi. Kirjailijan työ nähdään pätkätyön kaltaisena urakkana, joka on kenen tahansa valittavissa. Kirjailijaksi ryhtyminen on postmodernille kirjailijalle yhä selkeämmin tietoinen valinta. (Mt., 168.) Tällainen ajatustapa kirjailijaksi ryhtymisestä näkyy myös tämän tutkimuksen aineistossa. Hyvä esimerkki on entinen poliitikko Kari Håkämies, joka alkoi kirjailijaksi poliittisen uran loputtua. Håkämiehen ura sisäasiainministeriön kansliapäällikkönä katkesi ja hän halusi ”keksiä kevääksi ja kesäksi jotakin tekemistä”. Tekemisen puutteen lisäksi Håkämiestä ohjasi kirjailijaksi se, että hän oli haaveillut nuorena toimittajan työstä ja hänellä oli ”halu sanoa”. (A12.) Ajatusta siitä, että kirjailijan työ on kenen tahansa ulottuvilla, tukee myös Me Naisten jutuissa toistuvat maininnat, joiden mukaan kirjailija on päätenyt työhönsä sattumalta tai puolivahingossa:

Esimerkiksi ruotsalainen Anna Jansson päätyi kirjailijaksi "puolivahingossa", kun kokeili ensimmäisen kerran lastensa tietokonetta ja huomasi, ettei lukihäiriö estä tarinankerrontaa (MN14). Jopa yksi Ruotsin menestyneimmistä dekkarikirjailijoista, Jens Lapidus, päätyi kirjailijaksi vahingossa (MN21), ja Finlandia-palkittu Mikko Rimminen sanoo tulleen romaanikirjailijaksi sattumalta (MN19).

Silloinkin kun kirjailijan työ on ollut pidempiaikainen haave ja tavoite, käytännölliset ammattikirjailijat puhuvat kutsumuksen sijaan kiinnostuksesta kirjoittamista ja kieltä kohtaan. Kirjailija Annakaisa Iivari kertoo innostuneensa kirjoittamisesta toden teolla ensimmäisen kirjansa myötä. Kirjoittaminen on hänelle ”hieno kokemus” sekä ”iloa ja leikkiä”. (A2.) Ruotsalainen esikoiskirjailija Jonas Jonasson kertoo vastaavasti:

Halusin jo lapsena kirjailijaksi. Oli vain ajan kysymys milloin se tapahtuu. [...] Kirjoittaminen on minulle suuri ilo. Parhaimmillaan se tuntuu kuin jouluaattoilta lapsena. (MN22)

Käytännön työtä korostavat kirjailijat eivät puhu erityisestä missiosta tai kutsumuksesta kirjailijan työhön, pakottavasta ilmaisun ja sanomisen tarpeesta, kuten romanttiset ja modernit kirjailijat. Käytännöllinen puhetapa karistaa romanttista myyttiä kirjailijan ympäriltä. Samalla se tukee käsitystä, jonka mukaan kirjailijaksi voi ryhtyä kuka tahansa, kunhan on asiasta kiinnostunut ja kykenee kurinalaiseen ja sinnikkääseen työskentelyyn. Kirjailijan työ näyttäytyy eräänlaisena käsityöläisammattina, jonka kuka tahansa voi oppia.

Jos kirjailijaa motivoi oma kiinnostus kirjoittamista kohtaan tai pyrkimys ansaita elanto, kirjoittamisen päämääränä on usein halu kertoa tarinoita ja viihdyttää lukijoita. Jens Lapidus sanoo, että hänen ensisijainen tehtävänsä dekkarikirjailijana on viihdyttää. Jos lukija lisäksi alkaa sivutuotteena tuntea myötätuntoa henkilöhahmoja kohtaan, ”jotain tärkeää on tapahtunut.” (A20.) Samoilla linjoilla on dekkarikirjailija Tuomas Lius, jonka intohimo on kertoa tarinoita:

Päätarkoitus on tehdä hyvä viihdekirja, mutta jos mie pystyn siinä luontevasti kommentoimaan ajankohtaista tai tärkeää asiaa, niin aina parempi. (A6)

Kirjallisuudentutkija Elina Jokisen mukaan viihdyttäminen ja elämyksien tarjoaminen on yksi yleisimmistä postmodernien kirjailijayrittäjien päämääristä. Tällaiset tarinankertoajat eivät tee eroa

korkean ja matalan, taiteen ja viihteen välillä, vaan pyrkivät koskettamaan ja tempaamaan lukijan mukaan tarinaansa. Kirjailijan ammattitaitoon kuuluu, että hän saa lukijoita teoksilleen.

Postmodernit kirjailijat näkevät lukijat aiempaa tasa-arvoisemmin; kirjailijan työn oikeutus tulee siitä, että teoksia halutaan lukea. (Jokinen 2010, 167, 170–172.) Dekkaristi Tuomas Lius on malliesimerkki Jokisen hahmottelemasta postmodernista tarinankertojasta. Liuksen kirjoittamista motivoi halu kertoa hyviä tarinoita, ja hänen päämääränsä on viihdyttää lukijaa. Hän ammentaa vaikutteita ja innostusta yhtä lailla Itä-Suomen sodanjälkeisestä historiasta kuin sarjakuvista ja Indiana Jones -elokuvista. Lius ei asetu kirjailijana lukijan yläpuolelle, valistajan tai opettajan rooliin, vaan tekee työtään tarjotakseen lukijalle elämyksiä: ”En halua tuhjata lukijan aikaa”. (A6.)

Lukijan tasavertaisuudesta kertoo sekin, että useat kirjailijat kaihtavat kaikenlaista valistamista tai yhden aatteen edistämistä. Dekkaristit Leena Lehtolainen ja Håkan Nesser tyrmäävät kirjoilla ”saarnaamisen”, vaikka Lehtolainen sanookin ottavansa kirjoissaan huomioon yhteiskunnan muutokset. Nesserille kertomukset ovat ”tapa jäsentää todellisuutta ja saada siihen edes jotain tolkkua.” (A17.) Myös dekkarikirjailija Jens Lapidus sanoo ”kirjoittavansa todellisuudesta” (A20). Lapiduksella ei ole poliittista tai moraalista agendaa, vaan hänen viestinsä kirjailijana on, että maailma ei ole mustavalkoinen:

Sanomani on kutakuinkin, etteivät ihmiset ole joko enkeleitä tai hirviöitä, vaan useimmat ovat jotain siltä väliltä – myös ihmiset, jotka tekevät rikoksia. (MN21)

Silloinkin, kun kirjailijat haluavat jakaa tietoa tai opettaa, he tekevät sen viihdyttävästi. Paula Havaste kertoo Me Naisten haastattelussa (MN16), että lukijat haluavat oppia ja viihtyä samaan aikaan. Havasteen suurin pulma onkin pohtia, kuinka kirjoittaa suurelle yleisölle vaikkapa kirjailijaa itseään kiinnostavasta kyyttölehmien hoidosta.

Kirjailijan työ on ammatti muiden joukossa. Usein näin on kirjailijan elämässä aivan konkreettisesti, sillä monet kirjailijat käyvät palkkatyössä kaunokirjallisuuden kirjoittamisen lisäksi. Elina Jokisen mukaan palkkatyössä käyminen kuuluu 2000-luvun ihannekirjailijan kuvaan, sillä ideaalitapauksessa kirjailija elättää itse itsensä (Jokinen 2010, 136). Rahan lisäksi päivätyö voi antaa kirjailijalle muutakin, esimerkiksi pohjan kaunokirjallisuuden luomiselle. Kirjailija Annakaisa Iivari kirjoittaa politiikan kulisseista, joihin hän on tutustunut työssään sosiaali- ja terveysministeriössä (A2). Dekkarikirjailija Jens Lapidus puolestaan ammentaa aineksia kirjoihinsa puolustusasianajajan työstä. Kirjoittamalla Lapidus rentoutuu ja palautuu juristin raskaasta työstä:

”Toiset menevät psykiatrille, minä kirjoitan”. (A20.) Osa kirjailijoista on alkanut kirjoittaa muun luovan työn ohella. Tällaisia ovat esimerkiksi Avun haastattelemat näyttelijä-kirjailijat Hugh Laurie ja Ville Virtanen sekä kuvataiteilija-kirjailija Katariina Souri. Tällaiset monialaiset luovat taiteilijat eivät välitä taiteen lajien raja-aidoista, vaan sukkuloivat joustavasti niin elokuvan, teatterin, kuvataiteen kuin kirjallisuuden maailmassa. Kirjailijan työ on tällöin yksi luovan työn muoto, eikä ole erityisasemassa muihin taiteen lajeihin verrattuna.

Erityisesti Me Naisten jutuissa kirjailijat puhuvat paljon siitä, kuinka kirjailijan työ, palkkatyö ja perhe-elämän arki sovitetaan yhteen. Paula Havasteen haastattelussa kirjailijan työ näyttäytyy yhtenä elämän osa-alueena äitiyden ja palkkatyön rinnalla. Haastattelussa kirjailija pohtii suomalaisnaisten tarvetta suorittaa ja miettii, jääkö uran ja lasten jälkeen tilaa miehelle. (MN16.) Kirjailija ja yksinhuoltajaisä Jonas Jonasson kuvailee kirjailijan työtä osana arjen rutiineja: Jonasson vie aamulla poikansa päiväkotiin, tulee sen jälkeen kotiin kirjoittamaan, hakee pojan päiväkodista ja yrittää illalla kirjoittaa pojan leikkiessä (MN22). Jens Lapidus puolestaan pohtii kahden työn yhdistämisen etuja. Kaksi ammattia luo kirjailijan elämään tasapainon: oikeudessa pätevät tiukat lait, kirjoittaessa saa tehdä mitä haluaa. Nyt Lapidus kertoo kirjoittavansa vain harvoin, sillä arki pyörii niin tiiviisti juristin päivätyön ja perhe-elämän ympärillä. Väsynyt kirjailija miettii kirjojaan lähinnä juoksulenkillä ja metrossa. (MN21.) Kirjailijan työ nivoutuu osaksi arjen, palkkatyön ja perhe-elämän muodostamaa palapeliä. Me Naisissa kirjailijan työtä lähestytään myös ihmissuhteiden kautta. Näin on esimerkiksi Antti ja Hanna Tuurin yhteishaastattelussa (MN1), jossa isä ja tytär kertovat suhteestaan. Tuurit kertovat muun muassa siitä, miten he suhtautuvat toistensa kirjoittamiseen. Kirjailijan työtä käsitellään jutussa enimmäkseen osana isä–tytär-suhdetta.

Vaikka käytännöllinen puhetapa korostaa kirjailijan työn tavallisuutta, kirjailijan työssä on toki jotain poikkeuksellistakin. Työtä leimaa yhtäältä epävarmuus työn jatkumisesta, toisaalta taiteellisen työn vapaus. Kari Häkämies toteaa, että kirjailija ei voi juuri suunnitella uraansa (A12). Toisaalta kirjailija voi määritellä itse aikataulunsa ja halutessaan lähteä vaikkapa taidenäyttelyyn keskellä päivää, kuten Jari Tervo tekee Avun henkilöjutussa. Tervon työpäiviä rytmittävät toisinaan vain tupakkatauot. (A27.) Miika Nousiainen puolestaan kertoo kuluttavansa aikaansa lähinnä oleskellen ja ihmetellen, minkä jälkeen hän matkustaa Thaimaan saarelle kirjoittamaan romaaniensa käsikirjoituksia (MN26). Siitäkin huolimatta, että kirjailijat Avun ja Me Naisten jutuissa tuovat esiin myös työhönsä liittyviä erityisiä piirteitä ja vapauksia, kokonaiskuva kertoo enemmän työn arkisuudesta, käytännöllisyydestä ja ammattimaisesta luonteesta.

Kuten olen edellä todennut, käytännöllinen puhetapa kirjailijan työstä korostuu Avussa ja Me Naisissa. Sen sijaan Suomen Kuvalehdessä tällainen puhetapa on harvinaisempi. Tyypillinen Suomen Kuvalehden kirjailijahaastattelu keskittyy käytännön työn sijaan esimerkiksi kirjan aiheeseen ja sen herättämiin moraalisiin kysymyksiin tai kirjailijan inspiraation pohtimiseen. Lehden aineistossa poikkeuksellinen haastateltava on Jenni Linturi, joka on kirjoittanut sotaromaanin vapaaehtoisesta suomalaisesta SS-miehestä. Kirjailija ei sota-aiheestaan huolimatta myönnä, että olisi halunnut kirjallaan tuoda esiin vaiettuja aiheita tai käsitellä suuria moraalisia kysymyksiä. Linturi ei myöskään työstä omia tunteitaan tai kokemuksiaan kirjoittamalla. Sen sijaan romaanin kirjoittaminen oli hänelle rentoutumiskeino ja ”pakoa omasta arjesta”. Poikkeuksellista on myös se, että Linturi ainoana kirjailijana koko aineistossa korostaa voimakkaasti yhteistyön merkitystä kirjan kirjoittamisessa. Yleensä kirjailijat puhuvat työnsä yksinäisyydestä ja yksin tekemisestä. Linturi sitä vastoin korostaa yhdessä tekemistä. Hän kertoo, miten eri lukijoilta ja kustannustoimittajalta saatu palaute on vaikuttanut hänen kirjoittamiseensa:

Tämän kirjan kohdalla lukija oli yhtä tärkeä kuin tekijä. Romaani syntyi ihmisten välissä, kommunikaatiossa, ei sisäisistä omista prosesseista. (SK15)

Linturin näkemys kirjoittamisesta on täysin vastakkainen romanttisen kirjailijakäsityksen kanssa. Ajatus kirjallisuuden tuottamisesta yhteisproduktiona sopii huonosti käsitykseen luomistyöhönsä eristäytyneestä yksilökirjailijasta – käsitykseen, joka edelleen on yleisesti jaettu mielikuva oikeasta kirjailijasta (Hypén 2016, 29, 31). Linturi paljastaa, että hänen romaaniensa ei synnyttäneenkään luova yksilönero, vaan kirjailijan ja asiantuntevien lukijoiden välinen vuoropuhelu. Kirjoittaminen ei ole yksilösuoritus vaan yhteistyötä.

5.1.2 Älyllinen puhetapa: kirjoittaminen ajattelijan työnä

Toinen aineistossani erottuva puhetapa kertoo kirjailijan työstä teoreettisesti ja pohdiskelevasti, intellektuellin tai elämänfilosofin äänenpainolla. Älyllinen puhetapa on ominainen erityisesti Suomen Kuvalehden kirjailijahaastatteluissa. Kun kirjailijat Suomen Kuvalehdessä puhuvat kirjailijan työstä, he käsittelevät enimmäkseen kirjan aiheita ja teemoja sekä niiden herättämiä ajatuksia ja suuria kysymyksiä. Huomio ei ole niinkään kirjailijan käytännön työssä vaan hänen ajattelussaan: minkälaisista kysymyksistä, ideoista ja oivalluksista kirjailijan teokset ovat syntyneet. Suomen Kuvalehden sivuilla näyttäytyy ajatteleva kirjailija, jonka työn olennainen osa on

yhteiskunnan, kulttuurin ja historian pohtiminen sekä näistä teemoista keskusteleminen niin teosten kuin lehtihaastatteluiden välityksellä. Kirjailijan roolit kirjoittamisen ammattilaisena ja yhteiskunnallisena keskustelijana tai elämänfilosofina kietoutuvat erottamattomasti yhteen.

Suurten kysymysten äärellä on esimerkiksi kirjailija Katja Kettu Suomen Kuvalehden henkilöhaastattelussa. Ketun *Kättilö*-romaanin käsittelee Lapin sodan aikaisia tapahtumia. Kirjailija sanoo pohtivansa teoksessa muun muassa sodan moraalista:

Jos saisit tehdä ihan mitä kamalaa tahansa, etkä jäisi kiinni, mitä tekisit? Entä jos ne hirveydet olisivat sallittuja, niihin jopa kannustettaisiin? Kuka niitä hirveyksiä tekee, toteuttaako yksilö vain käskyjä? Voiko hän valita? (SK14)

Moraalinen pohdinta on ollut kirjailijan työskentelyn lähtökohta, samoin halu käsitellä Suomen sotahistorian unohdettuja, kiusallisia ja vaiettuja tapahtumia. Kettu kirjoittaa, koska ei halua olla sivussa. Hän kirjoittaa historiaa uusiksi:

Vaikka kirjoitan historiasta, niin kirjoitan siitä tämän päivän moraaliarvoista. Historiaa kirjoitetaan koko ajan uusiksi, ja se syntyy tässä päivässä. (SK14)

Tabujen käsittelyllä on kirjailijan mielestä selkeä yhteiskunnallinen funktio: "Mitä enemmän asioista puhutaan, sitä terveempi yhteiskunta on." Ketulla ei ole määrättyä aatetta tai sanomaa, jota hän haluaa kirjoillaan edistää. Hän näkee kuitenkin kirjoittamisellaan selvän yhteiskunnallisen merkityksen. Kirjailijan rooli on olla yhteiskunnan arvojen ja moraalisen tilan punnitsija, tabujen rikkoja sekä eräänlainen yhteiskunnan tervehdyttäjä.

Toinen esimerkki Suomen Kuvalehdessä esiintyvistä sivistyneistä keskustelijasta on romaaneja ja esseitä kirjoittanut toimittaja-kirjailija Tommi Melender. Melender ei puhu kirjailijan työstä lainkaan käytännön tasolla, vaan hän suhtautuu kirjoittamiseen hyvin teoreettisesti. Melender näkee kirjallisuuden eri tekstien välisinä suhteina ja kirjoittamisen eri pohjatekstien, kirjallisuuden klassikoiden, uusintamisena:

Kirjallisuus ei tule ihmisen sisältä, vaan on suhdetta ulkoiseen maailmaan, kaikkiin muihin kirjoihin. [...] En ole keksinyt mitään suoraan päästäni. Minulle olennaista on romaanin kompositio. Yritin tehdä kollaasimaisen romaanin, jossa käytän paljon erilaisia pohjatekstejä. (SK10)

Yhtä lailla kuin kirjallisuuden teoreettista pohdintaansa Melender esittelee jutussa yhteiskunnallista ja kulttuurista ajatteluaan: tradition merkitystä kulttuurissa, yhteiskunnassa vallitsevaa arvotyhjiötä, markkinatalouden vaikutuksia ja niin edelleen. Kirjailijan työ on paitsi kirjoittamista myös yhteiskunta- ja kulttuurikriitikon työtä. Myös kirjailija Christer Kihlman yhdistää syvän älyllisen pohdinnan kirjailijan työhönsä. Kihlman etsii kirjoittamalla uskottavaa maailmanselitystä ja "kuvaa todellisuudesta": "Yritän vastata kysymykseen, miksi kaikki on niin kuin on". Kihlman hakee oikeanlaista ilmaisua, jonka avulla johdattaa lukija ajatustensa äärelle:

En yritä sanoa totuutta, haluan vain kirjoittaa niin, että se olisi uskottavaa, että se voisi olla niin; että lukija tuntisi jotain arvostusta sitä kohtaan. (SK8)

Tällainen puhetapa kirjailijasta maailmanselityksen etsijänä on Elina Jokisen mukaan ominainen nimenomaan modernille kirjailijakäsitykselle. Moderniin kirjailijaidentiteettiin ja -käsitykseen kuuluu ajatus kirjailijasta poikkeuksellisena, lukijaa johdattelevana näkijähahmona. Moderni kirjailija on tiedostaja ja näkijä, jolla on jossain määrin yliverlainen kyky hahmottaa elämän ilmiöitä ja syvimpiä salaisuuksia. (Jokinen 2010, 155.) Kihlmanin voi ajatella olevan tällainen moderni kirjailija, jolla on ”herkkyys ja kyky antaa sanat sellaiselle, jota ei muuten havaittaisi (mt., 160). Modernille kirjailijalle lukijan arvostus on tärkeää, mutta hän ei kuitenkaan koe lukijaa täysin tasavertaiseksi itsensä kanssa. Kirjailija ikään kuin asettuu ylemmälle portaalle, näköalapaikalle, josta käsin hän opastaa lukijaa oivalluksien ja ideoiden pariin.

Moderneihin kirjailijoihin lukeutuvat Jokisen mukaan myös kirjailijat, jotka haluavat suoraan vaikuttaa yhteiskuntaan kirjoillaan (mt., 157). Aineistossani tällaiset valistajakirjailijat ovat huomattavan harvinaisia. Vaikka yhteiskunnallinen keskustelu ja kommentointi näyttää kuuluvan kirjailijan työhön, harva kirjailija nimeää kirjoittamisen päämääräksi suoran yhteiskunnallisen vaikuttamisen jonkin asian puolesta tai jotakin asiaa vastaan. Huomattavasti yleisempi ajatus on, että kirjailijan tehtävä on kuvata maailmaa ja sen muutosta sekä mahdollisesti avata keskustelua. Kirjailija Tiina Raevaaralla on halu ottaa kantaa, mutta hän pitää kaunokirjallisuutta liian hitaana keinona reagoida päivänpolttaviin kysymyksiin:

Kirjailijan todellisuus on usein valitettavan hidas. Keskustelu on usein jo päättynyt siinä vaiheessa, kun kirja tulee painosta. Sekä nopealla että hitaalla kommentoinnilla on paikkansa, ja molemmille on tarvetta. (SK9)

Avun haastattelema Risto Isomäki on tässä suhteessa poikkeuksellinen kirjailija. Isomäen haastattelussa yhteiskunnallinen keskustelu, tarkemmin sanottuna ydinvoima, on pääosassa. Kirjoittamisesta Isomäki puhuu keinona toimia ydinvoiman käyttöä vastaan. Hänen romaanissaan *Sarasvatin hiekkaa* tsunami iskee Pohjois-Atlantin ydinvoimaloihin. Kun tsunami todellisuudessa aiheutti ydinonnettomuuden Japanin Fukushimassa vuonna 2011, Isomäki tunsu epäonnistuneensa kirjailijana:

Olisin totta kai halunnut, että kirjoitukseni saavat ihmiset heräämään ennen kuin onnettomuus tapahtuu. (A14)

Isomäki on omaksunut herättäjäkirjailijan roolin. Hän haluaa saada ihmiset havahtumaan ydinvoiman vaaroille. Kirjailijalla on näkemisen kyky: hän ennakoi romaanillaan tsunamin aiheuttaman vaaran ydinvoimalalle. Lisäksi Isomäki ilmaisee selkeän yhteiskunnallisen motiivin ja päämäärän kirjailijan työlleen. Hänellä on halu valistaa, opettaa ja vaikuttaa kirjoillaan.

Kirjailijoiden älyllinen pohdinta kohdistuu usein ulkomaailmaan, mutta yhtä lailla pohdinnan kohteena voi olla ihmisen mieli ja sisäinen maailma. Tällöin kirjailijan tekemä identiteettityö on olennainen osa kirjailijan työtä; kirja on matka myös kirjailijalle itselleen. (Vrt. Jokinen 2010, 161.) Me Naisten haastattelema Riikka Pulkkinen kirjoittaa ennen kaikkea ihmisenä olemisesta ja elämän suurista kysymyksistä. Kirjailijalla vaikuttaa olevan poikkeuksellinen kyky eläytyä ja kokea asioita. Pulkkinen tapa kirjoittaa vaatii, että kirjailija uppoutuu syvälle henkilöidensä kipeisiin kokemuksiin ja tunteisiin, jopa uupumisen uhallä.

En halua romantisoida tätä ammattia, mutta jotain hyvin erikoista minussa silloin tapahtuu. Jotain sellaista, mitä en vielä kukaan täysin ole pystynyt käsittelemään. [...] Minulle on elinehto mennä kohti tuskallisiakin asioita. Se on tapani olla kirjailija, tehdä kokemuksista totta. (MN8)

Pulkkinen on kirjailijana eräänlainen sijaiskokija, joka sukeltaa syvälle ihmismielen ulottuvuuksiin ja palaa sitten kertomaan lukijalle, mitä on nähnyt ja oivaltanut. Kirjoittaminen edellyttää, että kirjailija itse omalla tavallaan kokee sen, mitä kirjan hahmoille tapahtuu. Kirjoittaminen on siten Pulkkiselle myös vaativaa itsetutkiskelua ja eräänlaista terapiaa, oikean terapian rinnalla:

Elän syvästi ja totuudellisesti. Työssäni käyttämä ihmistuntemus lähtee juuri itseni tuntemisesta ja siitä mitä suostun itsessäni näkemään. Terapiassa käyn läpi tarinaani ja kohtaan pelkojani.

Pulkkisen mukaan kirjailijan työ vaatii alttiutta ja avoimena pysymistä. Kirjailija ei saa muuttua kyyniseksi, vaan hänen on pysyttävä vilpittömänä ja aitona. Kirjailijan työ näyttää vaativan poikkeuksellista rehellisyyttä ja ”syvästi elämistä”. Elina Jokisen mukaan moderneja kirjailijoita yhdistää nimenomaan pyrkimys äärimmäiseen rehellisyyteen: kirjoittaminen lähtee kirjailijan sisimmästä. Tärkeintä on, että kirjailija tekee työtään omista lähtökohdistaan. Runoilija Heli Laaksonen kiteyttää rehellisyyden tavoitteen:

Pitää muistaa itsekunnioitus ja pysyä sen muotoisena kuin on. Aina on paineita muuttumiseen, puhutaan, että pitäisi uudistua. Minulla on ainakin täystyö siinä, että pysyisin tällaisena. (A23)

Me Naisten haastattelema Petri Karra on Riikka Pulkkisen kaltainen moderni itsetutkiskelija: kirjailija yrittää saada itsestään esiin tuntemattomia puolia tekstin avulla. Karra pukee sanoiksi moderniin kirjailijakäsitykseen kuuluvan ajatuksen kirjailijan kutsumuksesta: "Kirjailija ei valitse uraansa, vaan ura valitsee kirjailijan" (MN20). Jos postmodernia kirjailijaa motivoi kiinnostus kirjoittamista kohtaan ja pyrkimys ansaita elanto, modernilla kirjailijalla on työhönsä kutsumus. Romanttista kirjailijaa ajaa vieläkin pakottavampi tarve: sisäinen luomisen pakko. (Jokinen 2010, 183.)

5.1.3 Mystinen puhetapa: sanat eivät tavoita työn ydintä

Kolmas erottelemani puhetapa on mystinen puhetapa. Mystiseen puhetapaan kuuluu muun muassa puhe pakonomaisesta luomisen tarpeesta sekä inspiraatiosta, joka saa salaperäisiä, sanoinkuvaamattomia piirteitä. Mystinen puhetapa perustuu pitkälti romanttiseen kirjailijakäsitykseen, joka korostaa kirjailijan sisäistä pakkoa ja korkeammalta taholta saatua innoitusta. Kirjailijan työllä ei ole tiettyä tarkoitusta tai päämäärää; kirjailijana toimimisen pakko on kyseenalaistamaton. (Jokinen 2010, 146–147.) Tällaista kirjailijantyön mystifointia ja romanttisen myyttiin nojaavaa puhetta löytyy 2010-luvulla jossain määrin kaikista kolmesta aikakauslehdestä. Etenkin Suomen Kuvalehdessä mystinen puhetapa on paikoin jopa hallitseva tapana puhua

kirjoittamisesta ja kirjailijan työstä. Avussa mystistä puhetapaa esiintyy vain yhden kirjailijan puheessa. Me Naisissakin puhetapa on selvästi vähäisempää kuin Suomen Kuvalehdessä.

Tyypillistä mystiselle puhetavalle on, että kirjailija sanoo tekstin ikään kuin vain tulevan jostain, arvaamatta ja pakottamatta, ilman kirjailijan tietoisia pyrkimyksiä. Virolaiskirjailija Viivi Luik kertoo Suomen Kuvalehden haastattelussa, että antaa ajatusten kertyä ja jonain päivänä ne tulevat ulos tekstinä: "Yhtäkkiä vain alan kirjoittaa" (SK12). Näyttelijä-kirjailija Peter Franzénille kirjoittaminen on, kuten näyttelemisenkin, elämäntapa. Hän seuraa maailmaa ja ihmisiä pohtimalla, kuinka niistä voisi rakentaa hahmoja kirjoihin tai elokuvaan. Franzénin kirjoittaminen kumpuaa pakonomaisesta luomisen tarpeesta: "Se on kiehtovaa työtä ja oiva keino purkaa taiteellista luomisen pakkoa". (SK1.) Antti Tuuri puolestaan sanoo pitävänsä mielenkiintoaan kieleen jo jossain määrin mystisenä asiana (SK4).

Avussa ainoa luomista ja inspiraatiota romanttisesti kuvaava kirjailija on Pekka Hiltunen. Hiltunen kertoo keränneensä ideoita kirjaansa varten jo 90-luvulla, mutta kirjoittaminen käynnistyi vasta vuorotteluvapaan mahdollistamalla maailmanympärysmatkalla. Islantilaisessa mökissä kirjailija koki jotakin merkittävää:

Istuin pienessä punalautaisessa mökissä ja katsoin merta. Tuntui kuin jokin henkinen ovi olisi auennut, sillä tiesin, miten kirjan tarinan pitää edetä. (A22)

Me Naisten henkilöjutussa Heli Laaksonen puhuu runoistaan kuin niillä olisi oma, runoilijasta riippumaton tahto:

Runot ovat ehdottomia, sillä niitä ei voi vähääkään pakottaa. En silti pelännyt runosuonen ehtymistä, vaan luotin siihen, että runot ovat kuin unet: ne tulevat pyytämättä ja itsestään sitten, kun ovat tullakseen. (MN3)

Suomen Kuvalehden haastattelevalle Maria Peuralle kirjailijan inspiraatio on erityinen tila, jossa alitajunta yhdistelee asioita hallitsemattomasti ja ohjaa kirjoittamista:

Se on kuin pyörre. Jotakin minussa syöksähtää yhtäkkiä liikkeelle. Kuin tuuli puhaltaisi liikkeelle. Tunne on mahtava, sisäisessä maailmassani tapahtuu valtavasti ilman, että minun tarvitsee miettiä mitään tietoisesti. (SK5)

Artikkelissa Peura kuvaa kirjoittamista kirjailijan tietoisuudesta riippumattomana tapahtumana, jonka vietäväksi hänen on heittädyttävä. ”Kirjoittamiselle antautuminen” on ehdoton edellytys sille, että Peura saavuttaa ”virtaavuuden tilan”. Kirjailija muistaa uransa alkaneen kymmenen vuotta sitten Teatterikorkeakoulun pääsykokeissa: ”esikoisromaanini ensimmäinen lause ilmestyi paperille”. Toimittaja jatkaa omin sanoin tai Peuraa mukaillen: ”Kirja tapahtui tuona hetkenä hänen mielessään”. Kirjailijan alitajunta poimii lapsuudesta ja muista kokemuksista aineksia kirjoittamiseen, ja kirjailija itse huomaa vasta jälkeenpäin, mitä paperilla on tapahtunut. Kirjailijantyön kuvausta, jossa lauseet ”ilmestyvät” ja kirjat ”tapahtuvat”, voi jo hyvällä syyllä pitää kirjoittamisen mystifiointina – olkoonkin, että tuo inspiraation lähde ei ole ylimaallinen voima vaan kirjailijan alitajunnasta kumpuava aines.

Samoilla linjoilla Peuran kanssa on artikkelin toinen haastateltava, runoilija Ilpo Tiihonen. Kirjoittaessaan Tiihonen päästää irrationaalien valloilleen ja antaa kielen viedä mukanaan. Heli Laaksosen tavoin myös Tiihonen on sitä mieltä, ettei kirjoittamista voi pakottaa. Runojen täytyy antaa syntyä luontevasti. Tiihonen ei päätä etukäteen, mistä tai miten kirjoittaa, vaan antaa esimerkiksi suomen kielen alkusointujen ”syöttää sanoja” itselleen. Runon alkusysäys voi olla aistivoimainen näky, musiikkikappale tai tapahtuma. Vaikka Tiihonen kuvaa runoja ”enkelin tavaraksi”, hän ei halua mystifioida työtään. Luomisen selittämätöntä ja sanoinkuvaamatonta luonnetta runoilija ei kuitenkaan voi kiistää:

Se ei ole kovin järkipäristä toimintaa, vaan perustuu assosiaatioon. [...] Ongelma on siinä, että mitkään sanat eivät riitä kuvaamaan elämyksellistä ja kokemuksellista totuutta. (SK5)

Suomen Kuvalehden jutussa esiintyy kaksi romanttista kirjailijaa, jotka ovat lukijaan nähden ylivertaisia näkijöitä. Heillä on poikkeuksellinen kyky assosoida ja antautua alitajunnan ja irrationaalien vietäväksi. Kirjoittamisen kuvaus kallistuu kirjailijan työn mystifiointiin ja romantisointiin. Romanttinen kirjailija ei kyseenalaista kirjoittamistaan tai reflektoi työnsä päämääriä. ”Kirjailija on saanut tehtävänsä ’ylhäältä’”, kuten Elina Jokinen asian ilmaisee (Jokinen 2010, 147). Suomen Kuvalehden artikkelissa tällaiseen romanttiseen käsitykseen viittaa ajatus siitä, että luomisen tapahtuma ylittää järjen ja sanat. Kirjailijan työssä on pohjimmiltaan kyse jostakin, jota ei sanoin pysty kuvaamaan. Kirjoittamisen kuvauksessa jää selvästi vähemmälle huomiolle työn arkinen ja ammatillinen puoli. Jutun näkökulman rajauksen vuoksi artikkeli keskittyy inspiraation kuvaamiseen, joten siinä ohitetaan täysin flow-tilan jälkeinen raaka työ, kuten editointi

ja uudelleen kirjoittamisen vaiheet. Jutussa käytännöllinen puhetapa pilkahtaa esiin vain silloin, kun Maria Peura kertoo lyhyesti kirjoittavansa neljättä romaaniaan joka päivä riippumatta siitä, kuinka inspiroitunut hän on. Samaan aikaan hän kirjoittaa tilaustyötä. Peura ei odottele inspiraatiota, vaan teksti ruokkii itse itseään. Ilpo Tiihonen ei puutu runoilijan työn arkiseen puoleen lainkaan.

Myös Christer Kihlman tukeutuu mystiseen puhetapaan, kun hän puhuu kirjoittamisesta Suomen Kuvalehdessä (SK8). Kihlman sanoo kirjoittamisen lähtevän kirjailijan tarpeesta ilmaista itseään: ”On ilmaisutarve, ja kun se on täytetty, ei ole enää mitään sanottavaa”. Kihlman on suunnitellut ja työstänyt seuraavaa kirjaansa 23 vuoden ajan päivittäin, mutta ei ole onnistunut löytämään oikeanlaista ilmaisua ja muotoa ajatuksilleen. Välillä kirjailija pääsee lähemmäs ”sitä”:

Vaimoni Selindan kuoleman jälkeen asuin Tanskassa pienessä talossa ja tunsin lähestyväni sitä. [...] Voi olla, ettei ole oikeaa tapaa sanoa se tai sitten... yhtäkkiä se vain on siellä. (SK8)

Kirjoittaessaan Kihlman jahtaa mystistä ”sitä”. ”Sen” voi tulkita tarkoittavan oikeanlaista ilmaisua, joka välittää kirjailijan ajatukset oikealla tavalla. Myös Kihlmanin, kuten monen edellä esitellyn kirjailijan, puheessa toistuu ajatus, että yhtäkkiä vain tapahtuu jotakin. Tällainen puhetapa antaa vaikutelman, että ”se jokin” tulee kirjailijan ulkopuolelta: kirjailija voi lähestyä sitä, ja se voi vuorostaan etäännyä kirjailijasta. Jos hyvin käy, ”yhtäkkiä se vain on siellä”.

5.1.4 Menestys- ja julkisuuspuhe: menestys ja julkisuus osana kirjailijan työtä

Olen erottanut puheen menestyksestä ja julkisuudesta omaksi alaluokakseen, sillä niin sanottu menestys- ja julkisuuspuhe on aineistossani niin silmiin pistävää. Rahaa, menestystä ja julkisuutta käsiteltiin useissa jutuissa sekä Avussa että Me Naisissa. Lisäksi menestystä erityisesti korostava puhetapa on toisinaan selvästi esillä kyseisten lehtien kirjailijahaastatteluissa, tosin lähinnä toimittajien taholta. Kun kirjailijaihanne on 2000-luvulla muuttunut kohti ammattimaista kirjailijayrittäjää, joka elättää itsensä omalla työllään (Jokinen 2010, 136), lehtien kirjailijajutuissa on kenties entistä hyväksytympää puhua taloudellisesta menestyksestä kirjailijan työn yhteydessä. Avun ja Me Naisten jutuissa hyvin myynyttä kirjailijaa nimitetään esimerkiksi ”menestyskirjailijaksi”, ”supermenestyjäksi” tai ”supertähdeksi”. Tällaiset määreet ovat toimittajien sanavalintoja, eivätkä kerro siitä, miten kirjailijat itse kokevat menestyksensä. Merkille pantavaa

on, että nimenomaan toimittajat vaikuttavat olevan kiinnostuneita kirjailijoiden menestystarinoista, kun taas kirjailijat itse eivät ole niinkään innostuneita jakamaan menestyskertomuksiaan.

Suomen Kuvalehdessä puhetta kirjailijoiden menestyksestä ei esiinny juuri lainkaan. Ainoa poikkeus on amerikkalainen Jonathan Franzen, jonka teosten huikean myynnin toimittaja nostaa esille. Kirjailija itse ei puhu sanallakaan taloudellisesta tilanteestaan. Silloinkin, kun kirjailijat Avussa ja Me Naisissa kommentoivat kirjamyynä ja raha-asioitaan, he suhtautuvat menestykseen usein joko välinpitämättömästi tai nöyrän kiitollisesti. Yksikään kirjailija ei suoraan sano tavoittelevansa suuria myyntilukuja ja menestystä. Kirjailijat näkevät menestyksen välineenä, joka mahdollistaa hienoja kokemuksia, kuten ulkomaan matkoja, ja tuo taloudellista turvaa ja vapautta. Raha, maine ja julkisuus eivät ole tavoitteita sinänsä. Me Naisten jutussa runoilija Heli Laaksonen sanoo olevansa tyytyväinen kirjojensa myyntiin: ”Niiden avulla olen pystynyt ostamaan itselleni vapauden” (MN3). Taloudellinen menestys ei ole runoilijalle itseisarvo. Kirjanmyynnin hyvät tulot ovat antaneet Laaksoselle mahdollisuuden keskittyä runoilijan työhön, eli kirjoittamiseen. Avun haastattelussa dekkaristit Leena Lehtolainen ja Håkan Nesser toteavat, etteivät he tuijota myyntilukija: tärkeintä on, että kirjoittamisella elää (A17). Avun toimittaja kysyy Jens Lapidukselta, miten raha ja menestys ovat muuttaneet juristi-kirjailijan elämää. Kirjailija vastaa:

En minä niin rikas ole! Minulla on yhä sama auto, sama asunto, sama vaimo, samat ystävät. Maksoimme hiukan asuntolainaa pois. (A20)

Kirjailija Riikka Pulkkinen valottaa menestyksen hyviä ja huonoja puolia monipuolisesti Me Naisten haastattelussa (MN8). Yhtäältä Pulkkinen nopea menestys on tuntunut ”uskomattomalta, jännältä ja hauskalta”. Välillä hän on seurannut uransa huippuhetkiä ulkopuolisen silmin ja jäsentänyt elämäänsä kuin lehtitekstin muodossa. Julkisuuden etäännyttävää kokemusta kuvaillaan:

Pulkkinen saa kustannussopimuksen ja nostaa maljoja enonsa kanssa pihlajamäkeläisen rivitalon terassilla. (...) Pulkkinen istuu rock-tähden lailla Amsterdamissa hotellin peilisalissa, jakaa nimikirjoituksia ja ottaa vastaan toimittajia. Pulkkinen kävelee New Yorkissa pitkin Park Avenueta matkalla sopimaan amerikkalaisesta yhteistyöstä. (MN8)

Vaikka Pulkkinen äkillisen menestyksen seurauksena välillä mieltää itsensä rock-tähden kaltaiseksi, menestys on kaiken kaikkiaan muuttanut hänen käsitystään itsestä realistisemmaksi. Kun Pulkkinen ennen esikoiskirjan julkaisua saattoi elää rauhassa ”oman erinomaisuutensa kuplassa”, kirjailijan

uran eteneminen on pakottanut arvioimaan omaa asemaa realistisemmin. Nöyränä Pulkkinen toteaa, että uran huippuhetki on kuitenkin ollut kustannussopimuksen saaminen. Toisaalta menestys on tuonut Pulkkiselle myös paineita, pettymyksiä, ylirasitusta ja uupumusta. Teosten markkinointirumba on vienyt kirjailijan voimia, ja sietämätön levottomuus, ahdistus ja syrjäytymisen pelko iskee silloin, kun kirjoittaminen ei suju.

Uuden vuosituhannen kirjailijan ammattitaitoon kuuluu olennaisena osana julkisuudessa esiintyminen (esim. Jokinen 2010, 229). Julkisuus on osa nykykirjailijan työnkuvaa, ja niinpä se on myös puheenaiheena useissa kirjailijajutuissa, kaikissa kolmessa lehdessä. Jutuissa haastatellut kirjailijat itse suhtautuvat julkisuuteen joko käytännönläheisesti, varovaisesti tai tympääntyneesti. Toisinaan julkisuus on itsestään selvä osa kirjailijan elämää ja kirjailijanuraa, eikä sitä kyseenalaisteta tai problematisoida. Näin on kirjailija Jari Tervon haastattelussa (A27), jossa julkisuutta käsitellään hänen poikansa kautta. Kysymyksenä on, miten Tervon 13-vuotias poika suhtautuu isän julkisuuteen. Tervo tosin on poikkeuksellinen kirjailijahaastateltava, sillä hän on esiintynyt julkisuudessa vuosien ajan säännöllisesti, esimerkiksi tv-ohjelma Uutisvuodon vakiokasvona. Kirjailija Antti Tuuri suhtautuu julkisuuteen, markkinointiin ja brändipuheisiin "kuivan huvittuneesti". Tuuri on tyypillinen moderni kirjailija: hänen mielestään kirjailijalle tärkeintä on pysyä itsenäisenä, eikä kirjamyyntiä tai julkisuutta pidä miettiä liikaa:

Myyviksi ajatelluista 'tilaustöistä' ei synny yhtään mitään kestävää. [...] Kirja tehdään niin, että syntyy sopimus lukijan kanssa. Esillä pitää jaksaa olla jonkin verran, mutta kirjoittaminen on kirjailijan työtä ja markkinointia. Ei sen kummempaa. (A10)

Ruotsalainen dekkarikirjailija, "supermenestyjäksi" tituleerattu Jens Lapidus on pistänyt omalla kohdallaan merkille julkisuuden henkilöitymisen:

Mitä useamman kirjan julkaisen, sitä enemmän kiinnostus on alkanut siirtyä kirjoista persoonaani. (A20)

Julkisuudessa on käsitelty toistuvasti muun muassa kirjailijan energisyyttä sekä tyylikästä pukeutumista ja ulkonäköä. Lapidus itse sanoo pitävänsä julkisuutta jo naurettavana. Hän jatkaa: "Ei se [kirjailijan persoona] ole kiinnostavaa. En halua esitellä yksityisasioitani." Me Naisten (MN21) haastattelussa Lapidus puolestaan toteaa, että hänen ulkonäkönsä saattaa lisätä kiinnostusta hänen kirjojaan kohtaan, mutta toisaalta se vie huomion tärkeimmästä, eli kirjojen sisällöstä.

Eräät kirjailijat kertovat jännittävänsä tai kammoavansa julkisuutta. Mikko Rimminen sanoo jännittävänsä julkisuutta paniikinomaisesti. Kirjailija ei ole koskaan nauttinut huomion kohteena olemisesta ja ihmisten kohtaaminen kauhistuttaa vuodesta toiseen: "Kun pitää puhua itsestään, joutuu ikään kuin näyttelemään itseään". Jopa Finlandia-palkinnon voittaminen herätti kirjailijassa aluksi paniikkia, koska voitto merkitsee myös julkisia esiintymisiä. (MN19.) Amerikkalaiskirjailija Jonathan Franzen kertoo Suomen Kuvalehden haastattelussa olevansa julkisuuskammoinen, mutta antavansa silti kymmeniä lehtihaastatteluita ja esiintyvänsä esimerkiksi suosituissa tv-showssa *Oprahissa*. Kirjailijan suhtautuminen julkisuuteen on nuiva, mutta pragmaattinen: "Kukapa kirjailija ei haluaisi, että lukijat löytävät hänen teoksensa". (SK11.)

Vaikka julkisuus on selvästi ymmärretty osaksi nykykirjailijan työnkuvaa, se on edelleen useimmille kirjailijoille välttämätön paha. Yhtäältä julkisuudessa esiintyminen on väsyttävää tai jopa kammoksuttavaa pakkopullaa, toisaalta se on keino saattaa lukijoita omien teosten äärelle. Yksikään kirjailija ei suoraan sano nauttivansa julkisuudesta tai hyödyntävänsä sitä tarkoituksella. Me Naisissa (MN24) kerrotaan ruotsalaisesta dekkarikirjailijasta Camilla Läckbergistä, joka on saanut kritiikkiä kirjailijan työn ja bisneksen yhdistämisestä. Toimittaja kirjoittaa, ettei "Ruotsin parhaiten tienaavan dekkaristin" menestys ole sattumaa, vaan markkinoinnin parissa työskennellyt kirjailija on huolehtinut PR:stä ja rakentanut brändiä itsestään. Toimittaja mainitsee myös, että kirjailijan bisneshenkisyys on ärsyttänyt monia. Läckberg itse ei kuitenkaan kommentoi jutussa menestyksensä taustoja tai markkinointiin osallistumista millään tavalla. Sen sijaan kirjailijaa ärsyttää toimittajien jatkuva utelu siitä, mihin hän käyttää rahansa. Enää Läckberg ei suostu puhumaan raha-asioistaan julkisesti: "Teen rahoillani mitä haluan, eikä minun tarvitse pitää siitä kenellekään kirjaa".

Aineistossani poikkeuksellinen kirjailija on Me Naisten (MN2) haastattelema Henna Helmi Heinonen, joka aineiston ainoana kirjailijana itse puhuu myönteiseen sävyyn kirjailijan osallistumisesta markkinointiin. Heinonen on kirjoittanut blogia esikoisromaanin kirjoittamisen vaiheista ja huomannut blogin olevan hyvä apu markkinoinnissa. Läckbergin tavoin Helminen on herättänyt närää kirjailijapiireissä. Helmisen omien sanojen mukaan syy on se, että hän on tullut kirjallisuuden maailmaan "pystymetsästä". Hän ei esimerkiksi tunne suomalaista kirjallisuutta hyvin. Osaltaan Helmisen saama kritiikki voi liittyä myös siihen, että hän suhtautuu myönteisesti henkilökeskeiseen markkinointiin ja kirjailijan ura on käynnistynyt hyvin epätyypillisellä tavalla, blogin avustuksella. Vaikka 2000-luvun kirjailijaihanne on ammattikirjoittaja, joka tienaa työllään

ja esiintyy luontevasti julkisuudessa, kirjailijat eivät lehtien haastatteluissa mielellään korosta menestystään. Kirjailijoiden suhde julkisuuteenkin on enimmäkseen nihkeä, olipa kyseessä sitten dekkaristi tai niin sanottu korkeakirjailija. On mahdollista, että linjasta poikkeava – ja sen avoimesti myöntävä – kirjailija herättää kollegoissa epäilyksiä.

5.1.5 Yhteenveto: lehdet vertailussa

Avun kirjailijajutuissa korostuu kirjailijan työn käytännöllinen puhetapa. Vallitseva kirjailijakäsitys on postmoderni ammattikirjoittaja, jolle tärkeää oma kiinnostus kirjoittamista kohtaan, lukijoiden viihdyttäminen, tarinankerronta ja itsensä elättäminen kirjoittamisella. Vain harva kirjailija tuo esiin kirjoittamisen muita päämääriä, kuten todellisuuden jäsentämisen tai terapiankaltaisten asioiden käsittelyn. Kirjailijat puhuvat paljon työn arkisista käytännöistä sekä omien teosten taustoista ja vaikutteista. Jutuissa tulee esiin ajatus siitä, että kirjailijaksi voi alkaa kuka tahansa. Kirjailijaksi ei synnytä, vaan ryhdytään. Työ vaatii ahkeraa ja kovaa työtä, sinnikkyyttä ja päättäväisyyttä. Kirjailijan työ nähdään ammattina muiden joukossa.

Avussa esiintyy joitakin moderneja kirjailijatyyppejä, joka korostavat kirjailijan itsenäisyyttä ja itsekunnioitusta sekä kirjailijan pyrkimystä tehdä omia rehellisiä valintoja. Joukossa on yksi moderni herättäjäkirjailija, Risto Isomäki, jolla selkeä yhteiskunnallinen motiivi ja päämäärä. Usein kirjailijantyön yhteydessä puhutaan menestyksestä, rahasta ja julkisuudesta. Toimittajat nimittävät kirjailijoita menestyskirjailijoiksi tai supertähdiksi. Kirjailijat suhtautuvat rahaan ja menestykseen yleensä melko välinpitämättömästi tai korkeintaan myöntävät, että taloudellinen menestys on suonut tiettyjä etuja. Koskaan menestys tai raha ei ole kirjailijalle itse tarkoitus. Kuitenkin kirjailijoille on tärkeää, että työllä elättää itsensä. Julkisuudesta kirjailijat puhuvat joko itsestään selvänä osana työnkuvaa tai välttämättömänä pahana. Jens Lapidus on pistänyt merkille tiedotusvälineiden kiinnostuksen kirjailijan persoonaa ja yksityiselämää kohtaan.

Suomen Kuvalehdessä kirjailijat puhuvat paljon työnsä älyllisestä puolesta. Kirjailijan työ on leimallisesti ajattelutyötä, johon kuuluu yhteiskunnallisten asioiden ja elämän suurten kysymysten pohtiminen sekä kulttuurikriittikkona toimiminen. Kirjoittamista motivoi esimerkiksi halu vaikuttaa mielipiteisiin, tarve pohtia suuria moraalikysymyksiä ja käsitellä historian vaiettuja tapahtumia tai pyrkimys kuvata maailman muutosta. Kirjoittamisen arjen ja käytännön kuvaus jää Suomen

Kuvalehdessä vähemmälle huomiolle kuin Avussa ja Me Naisissa. Myös menestys- ja julkisuuspuhe on vähäisempää kuin kahdessa muussa lehdessä.

Älyllisen puhettavan lisäksi Suomen Kuvalehdessä käytetään mystistä puhetapaa selvästi enemmän kuin Me Naisissa tai Avussa. Suomen Kuvalehdessä kirjoittamista kuvaillaan useimmiten romanttisen taiteilijamyytin tai modernin kirjailijäkäsityksen kautta: kirjailijat puhuvat sanoinkuvaamattomasta inspiraatiosta, luomisen pakosta ja kyvystä antautua ”irrationaalien” viettäviksi. Tekstistä puhutaan aivan, kuin se syntyisi kirjailijasta riippumatta. Runoilla vaikuttaa olevan oma tahto. Kirjailija on yliverinen ja poikkeuksellinen taiteilijayksilö, näkijä, joka johdattaa lukijaa suurten oivallusten äärelle. Poikkeuksellisen näkökulman antaa Jenni Linturi, joka korostaa kirjan syntyprosessissa yhteistyötä ja kommunikaatiota yksin kirjoittamisen sijaan.

Me Naisten kirjailijajutut eivät keskity kirjailijan työhön yhtä selvästi kuin useat Suomen Kuvalehden ja Avun jutut. Me Naisissa kirjailijan työn rinnalla käsitellään lähes aina esimerkiksi ihmissuhteita tai kirjailijan elämäntarinaa. Vain harvoin kirjailijan työ on jutun selkeä pääaihe. Kenties juuri siitä johtuen Me Naisissa kirjailijat antavat kaiken kaikkiaan vaihtelevimman kuvauksen kirjailijan työstä. Jutuissa eri puhettavat esiintyvät tasaisemmin kuin Avussa tai Suomen Kuvalehdessä: läsnä ovat yhtä lailla käytännöllinen, älyllinen ja mystinen puhetapa, kuten myös menestys- ja julkisuuspuhe. Joukosta erottuu selvästi niin postmoderneja ammattikirjailijoita kuin romanttiseen ja moderniin kirjailijaihanteeseen samaistuvia kirjailijoita.

Me Naisten jutuissa toistuvat kirjailijoiden maininnat siitä, että he ovat päätyneet kirjailijaksi sattumalta tai vahingossa. Yhtä lailla lehden sivuilta löytyy kirjailijoita, jotka romanttisesti puhuvat kirjailijan kutsumuksesta sekä kirjailijan syvällisestä ja herkstä elämäntavasta. Kirjailijan työn ammattimaisuutta korostetaan esimerkiksi silloin, kun puhutaan kustannusmaailmasta. Apuun ja Suomen Kuvalehden verrattuna yksi aihe erottaa Me Naiset joukosta: puhe kirjailijan työstä osana arkielämää. Kun juttujen näkökulma usein on ihmissuhteissa ja arjessa, ei liene yllättävää, että kirjailijat puhuvat kirjailijan työn yhteydessäkin perheestä ja arjen pyörittämisestä. Kirjailijan työ näyttyy yhtenä osana arjen palapeliä perhe-elämän ja palkkatyön rinnalla.

5.2 Kirjailijat kertovat yksityiselämästään

Kirjailijoiden yksityiselämä on aineistoni kirjailijahaastatteluissa yleinen puheenaihe: kirjailijat puhuvat runsaasti henkilökohtaisista asioistaan, kuten perhesuhteistaan ja oman elämänsä käännekohdista. Olen erottanut yksityiselämää koskevasta puheesta kaksi alateemaa: ihmissuhteita koskevan puheen ja omaelämäkerrallisen pohdiskelun, jota nimitän identiteettipuheeksi. Näiden lisäksi aineistossa esiintyy laaja kirjo muitakin yksityiselämää koskevia puheenaiheita, jotka osoittavat, kuinka moninaista kirjailijoiden henkilökohtaisten asioiden käsittely lehdissä – etenkin Me Naisissa – on. Kirjailijan yksityiselämää tai persoonaa koskevia yksittäisiä tai harvoin esiintyviä aiheita ovat esimerkiksi matkakokemukset, asuminen ja koti, ulkonäkö ja pukeutuminen sekä ruokailutottumukset. Nämä aiheet eivät toistu aineistossa niin usein, että niitä olisi mielekästä ryhmitellä alateemoiksi. Vapaa-ajan viettoa ja harrastuksia, kuten kuntoilua, käsitellään jutuissa toistuvasti, mutta useimmiten aihe käsitellään nopeasti ja pintapuolisesti: kirjailija kertoo lyhyesti esimerkiksi, mitä urheilulajeja harrastaa ja mitä aikoo tehdä ensi kesänä. Näissä tapauksissa aihe ei jutun kokonaisuudessa saa suurta painoarvoa, vaan kyse on enimmäkseen maininnoista. Lyhyen ja pintapuolisen käsittelyn takia en ole muodostanut vapaa-ajan vietosta alateemaa, jota tarkastelen lähemmin.

Yksityiselämästä puhumista voi pitää merkkinä journalismin henkilöitymisestä ja intimisoitumisesta. On kuitenkin huomattava, että lehtien konseptit vaikuttavat paljon siihen, minkä verran yksityiselämää kunkin lehden jutuissa käsitellään. Me Naisissa kirjailijan yksityiselämä on läsnä lähes jokaisessa jutussa, ja se on usein jutun pääaihe. Naistenlehtenä Me Naisten konseptiin kuuluu kiinnostavien ihmisten tarinat ja julkkisten kuulumiset. Naistenlehdet suosivat tarinallista kerrontatapaa, joka on elämyksellistä ja intiimiä. Juttujen on tarkoitus tulla lukijan ”iholle”. (Ruoho & Saarenmaa 2011, 31.) Siten on loogista, että haastateltavien yksityiselämä kuuluu Me Naisten keskeiseen sisältöön ja muun muassa tunteista ja ihmissuhteista kirjoitetaan lehden jutuissa usein ja paljon. Me Naisten kirjailijahaastatteluissa käsitellään muun muassa kirjailijoiden pari- ja ystävyysuhteita, perhe-elämän arkea sekä kotiin, asumiseen ja vapaa-aikaan liittyviä aiheita, kuten harrastuksia ja kuntoilutottumuksia. Kirjailijan ulkonäkö on voimakkaasti esillä jutussa, jossa Katja Kettu osallistuu lehden järjestämään muodonmuutosleikkiin. Jutussa luodaan uusi kampaussuunnitelma ja tyyli kirjailijalle, joka kirjan valmistumisen ja parisuhde-eron jälkeen kaipaa ”siirtymäriittä”. Samalla Kettu kertoo, mitä ulkonäkö ja pukeutuminen hänelle merkitsee, minkälaisia ennakkoluuloja kirjailija on kohdannut entisen tyyliinsä vuoksi ja miltä uusi tyyli tuntuu. (MN27.) Me Naisista

löytyy niin ikään monta kirjailijan elämäntarinaa, jossa kirjailija pohtii elämänkulkuaan ja persoonallisuuttaan. Me Naisissa kirjailijat kertovat paljon sellaisista yksityisistä asioista, jotka eivät liity kirjailijan työhön millään tavalla. Kirjailijat ovat Me Naisissa selvästi esillä myös – ja toisinaan ennen kaikkea – yksityishenkilöinä.

Suomen Kuvalehdessä yksityiselämän käsittely ei ole yhtä silmiinpistävää kuin Me Naisissa. Useissa lehden jutuissa ei käsitellä yksityiselämää lainkaan. Silloin, kun kirjailijan elämäntarinaa, ihmissuhteita tai muuta yksityiselämää käsitellään, aiheet sidotaan kirjailijan työhön, teosten aiheisiin tai johonkin yleisempään keskusteluun, kuten lähihistorian käännekohtiin tai Euroopan tilanteeseen. Esimerkiksi kirjailija Antti Tuuri kertoo junamatkoistaan Euroopassa ja raiteilla sattuneista kommelluksista (SK4). Euroopassa matkustaminen ja Tuurin reissukokemukset ovat kuitenkin myös kirjailijan uusimman teoksen aiheena, joten haastattelussa kirjailija puhuu lopulta lähinnä kirjansa sisällöstä. Tyypillisessä Suomen Kuvalehden jutussa yksityiselämästä ei puhuta sen itsensä vuoksi, vaan ainoastaan silloin, kun se on relevanttia kirjailijan työn tai yhteiskunnallisen keskustelun kannalta. Vain kahdessa Suomen Kuvalehden henkilöjutussa kirjailija kertoo yksityiselämästään ilman, että se liittyisi johonkin yleisesti merkittävään aiheeseen.

Avussa yksityiselämän käsittely on vaihtelevaa. Lehden konseptiin kuuluu tarjota lukijoille sekä asiajuttuja että viihteellistä sisältöä: juttukirjosta löytyy niin politiikkaa ja yhteiskuntaa käsitteleviä juttuja kuin julkkishaastatteluja ja ruokajuttuja. Se kuinka paljon kirjailijan yksityiselämä on esillä, riippuu pitkälti juttutyypistä ja jutun paikasta lehden kokonaisuudessa. Ajastin-palstalla julkaistaan juttuja ajankohtaisista yhteiskunnan, politiikan ja kulttuurin kysymyksistä. Kun kirjailija on haastateltavana Ajastin-jutussa, hän ei puhu yksityiselämästään. Lisäksi Avussa on julkaistu henkilökeskeisiä kirjailijahaastatteluja, joissa ei lainkaan puhuta kirjailijan yksityiselämästä tai sitä käsitellään vain ohimennen. Toista äärilaitaa edustaa ruokasivulla julkaistu juttu Sofi Oksasesta. Jutussa Oksanen puhuu yksinomaan yksityisistä asioista: ruuanlaitosta, kodistaan ja ystävistään. Koti on kirjailijalle tärkeä paikka, ja kodin tärkein huone on keittiö. Innostus ruuanlaittoon alkoi jo lapsena. Oksanen muistelee lapsuuttaan Viron mummolassa:

Virossa leikin myös leikin ruoanlaittoleikkejä. En ollut koskaan kiinnostunut nukke- tai vauvaleikeistä, mutta mummon hellalla kokkasin leikkiruokaa. (A24)

Oksanen toteaa, että hänestä tulisi hyvä suurperheen äiti, sillä hän on innokas laittamaan ruokaa ja organisoimaan. Toistaiseksi kirjailijan laittamista ruuista nauttivat avomies ja ystävät.

Kahden ääripään väliltä löytyy henkilöjuttuja, joissa yksityiselämä on esillä kirjailijan työn ohella. Esimerkiksi Kari Häkämiehen haastattelussa kirjailija kertoo, miten perhe on vaikuttanut työvalintoihin ja kuinka arki rytmittyy lasten mukaan, kuten lapsiperheissä yleensä on tapana. Entinen poliitikko valottaa myös hieman yksityiselämän vaikutuksia entiseen työuraan:

Vuonna 2003 taivas putosi päälleni. Tein yksityiselämässäni virheitä, joista sain sakot, ja kansliapäällikön ura katkesi. Palasin lähtöruutuun: se tarkoitti reilua 15 vuotta taaksepäin elämässäni. (A12)

Häkämies ei kuitenkaan sen yksityiskohtaisemmin perkaa, mitä virheitä hän yksityiselämässään teki. Näyttelijänä paremmin tunnetun Hugh Laurien henkilöhaastattelussa (A1) haastateltava sen sijaan kertoo hyvin avoimesti harrastuksistaan ja Los Angelesissa asumisesta, myös synkästä ja masentuvaisesta mielenlaadustaan sekä terapiassa käymisestä. Yksityisyyden rajat voivat toki olla amerikkalaisessa kulttuurissa erilaiset kuin Suomessa. Terapiassa käyminen on Laurien mukaan hänen kotikaupungissaan varsin arkipäiväistä: ”Jollei Losissa tee niin, pidetään hulluna.”

5.2.1 Ihmissuhteita yksityisessä ja yleisessä kontekstissa

Me Naisten kirjailijajutuissa ihmissuhteet ovat yleinen ja keskeinen puheenaihe. Kaikissa lehden jutuissa ei kirjailijan perheestä tai ihmissuhteista puhuta, mutta kyseiset jutut ovat selvästi vähemmistössä. Lehdessä kirjailijat puhuvat perhe- ja ystävyysuhteistaan, parisuhteistaan ja avioliitoistaan sekä miehen ja naisen välisestä kanssakäymisestä yleisesti. Suhteita pohditaan ja perataan monenlaisista näkökulmista. Avun kirjailijajutuissa ihmissuhteet eivät yleensä ole juttujen keskeistä sisältöä. Usein perheenjäsenet mainitaan, mutta suhteisiin ei paneuduta sen tarkemmin. Joissakin jutuissa toimittaja on tosin yrittänyt saada kirjailijan kertomaan ihmissuhteistaan, mutta tämä on kieltäytynyt. Esimerkiksi näyttelijä-kirjailija Ville Virtanen on vetänyt selvät rajat julkisuudelle: hän ei puhu avioerostaan eikä uudesta avioliitostaan, vaikka toimittaja on mitä ilmeisimmin asiasta kysynyt (A18). Myös ruotsalaiskirjailija Jens Lapidus suostuu toimittajan mukaan kertomaan lapsistaan vain näiden iän ja nimen (A20).

Suomen Kuvalehden jutuissa kirjailijoiden perhetaustasta ja ihmissuhteista puhutaan lähes poikkeuksetta vain silloin, kun se liittyy kirjan aiheeseen. Esimerkiksi kirjailija Katja Kettu kertoo isoisiensa sotakokemuksista ja kuinka sodan traumaista vaiettiin perheessä (SK14). Isoisien kokemukset liittyvät tiiviisti Ketun *Kättilö*-romaaniiin, joka sijoittuu Lapin sodan aikaan ja käsittelee sodan moraaliin liittyviä kysymyksiä. Samassa haastattelussa Kettu kertoo lähes joutuneensa raiskauksen uhriksi. Tämänkin henkilökohtaisen kokemuksen kirjailija liittää työhönsä: tapauksesta raivostuneena Kettu sai idean feministiseen kirjallisuusantologiaan. Kiinalainen kirjailija Tao Lin kertoo löytäneensä itselleen oikean kumppanin vasta, kun törmäsi rehellisiin suomalaisiin. Ennen muuttoaan Suomeen, Tao tiesi ainoastaan jotain Suomen maantiedosta. (SK6.) Yksityiselämän käännteiden jälkeen jutussa siirrytään nopeasti pohtimaan kiinalaisen ja suomalaisen kulttuurin eroja sekä nyky-Kiinan elämänmenoa. Vastaavasti Avun (A15) haastattelema Leena Krohn muistelee lapsuuttaan, jolloin mummo vei lapsenlapsen poimimaan marjoja, äidille luonto oli yhtä kuin jumala ja Krohn itse seuraili kiinnostuneena muurahaisia ja koppakuoriaisia. Jälleen kirjailijan omat kokemukset liitetään osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua: Krohnin henkilökohtaisten luontokokemusten kautta siirrytään pohtimaan nykyihmisen luontosuhdetta ja keskustelemaan ympäristöpolitiikasta.

Tärkeintä on perhe

Aineistoni kirjailijajutuissa toistuu perheenisän tai -äidin roolin käsittely. Silmiinpistävää on, kuinka monet mieskirjailijat puhuvat perheenisän roolistaan ja lasten kasvattamisesta. Laura Saarenmaan mukaan ”miesintiimi”, eli miesten yksityiselämään ja tunteisiin liittyvä henkilökohtainen puhetapa, sisälsi 1960-luvun ajanvieteledissä runsaasti kertomuksia alkoholismista. Seuraavalla vuosikymmenellä rinnalle tuli puhe ihmissuhteista, rakkaudesta ja isyydestä. (Saarenmaa 2010, 173.) Omasta aineistostani voi puolestaan todeta, että isyys, parisuhde ja perheen arvostaminen määrittelevät pitkälti aikakauslehtien kirjailijahaastatteluiden miesintiimiä vuonna 2011. Me Naisissa tämä näkyy selvimmin, mutta isyys, perhe ja lastenhoito ovat puheenaiheena myös Avussa ja Suomen Kuvalehdessä sikäli, kun niiden jutuissa yksityiselämää käsitellään.

Me Naisten henkilöjutussa Petri Karra sanoo olevansa ennen kaikkea lastensa isä ja vasta sen jälkeen kirjailija. Karra kertoo pakottaneensa itsensä koti-isäksi esikoisen syntymän jälkeen.

”Machoiluun” tottunut mies halusi tehdä asiat eri tavalla, kuin mihin hän on taustansa vuoksi tottunut. Karra puhuu lastenhoidon hyvistä ja huonoista puolista:

Lastenhoito perustuu puuduttavaan toistoon. Silloin pitää oppia löytämään ne pienet hyvät hetket. Palkinnot tulee lapseen syntyvästä tunneyhteydestä. Nautin eniten siitä, kun lasten silmät puhuvat lautasina luottamuksesta, sekä pienistä rakkaudenosoituksista puolin ja toisin. (MN20)

Me Naisten haastatteleman Jens Lapiduksen kiireinen ja ”tavallinen” arki pyörii lasten ja työn ympärillä. Lapiduksen arvojärjestyksessä perhe on ensimmäisenä, ja juristin ja kirjailijan työt jäävät kakkossijalle. Lapidus pitää oman perheen saamista elämän suurena saavutuksena: ”Nyt minulla on perhe ja lapsia. Se riittää.” (MN21.) Avun henkilöjutussa Kari Håkämies kertoo, että arjen rutiinit rytmittyvät, kuten lapsiperheissä yleensä. Perhe on vaikuttanut entiset poliitikon työvalintoihin, kun on pitänyt valita asuinpaikkaa. Håkämies kertoo myös kokemuksistaan lastenhoidossa:

”Kakkavaippon vaihto on lapsen hoidossa yksinkertaisin asia.” (A12.) Myös Avun haastattelema Jari Tervo pyörittää arkeaan 13-vuotiaan poikansa Kallen tekemisten mukaan: ensin hoidetaan koulu ja läksyt, illalla poika katsoo *Simpsonia* ja vanhemmat lukevat meilejä, yhdeksältä mennään nukkumaan ja ”kerrotaan, että rakastetaan”. Kirjailija puhuu poikaansa kohtaan tuntemista tunteista:

Tiesimme Katin kanssa jo etukäteen, että aika Kallen kanssa kuluu nopeasti, koska olimme jo yli nelikymppisiä Kallen synnyttyä. Kalle on vanhaksi äijäksi asti meidän pikku poikamme, mutta olemme aina kohdelleet häntä – koska hän on fiksu poika – oikeastaan vähän vanhempana kuin hän onkaan. (A27)

Suomen Kuvalehdessä Peter Franzén toteaa, että on tyytyväinen saadessaan viettää paljon aikaa perheensä kanssa, vaikka perhettä ei muuten jutussa käsitellä (SK1). Kauko Röyhkä puolestaan puhuu Suomen Kuvalehden henkilöjutussa vaimostaan, lapsistaan ja isän roolistaan avoimemmin kuin yksikään toinen lehden haastattelema kirjailija. Muusikko-kirjailija haluaa kasvattaa lapsistaan ”rehellisiä ihmisiä, jotka tykkäävät hyvistä asioista” (SK16).

Me Naisissa useat jutut tehdään valmiiseen juttumalliin. Yksi lehden juttuformaatti on nimeltään Meidän suhde. Kyseessä on juttu, jossa julkisuuden henkilö esiintyy perheenjäsenen kanssa ja haastateltavat kertovat keskinäisestä suhteestaan. Perhesuhteet ovat siis juttutyypin keskeisin aihe. Meidän suhde -jutussa kirjailijat Antti ja Hanna Tuuri muistelevat isä–tytär-suhdettaan elämän eri

vaiheissa. Hanna Tuuri muistelee lapsuuttaan kirjailijaisän työhuoneella, kirjoituskoneen lohduttavaa naputusta ja isän automaatioilla keksimiä tarinoita. Antti Tuuri puolestaan kertoo tyttären syntymästä ja lapsenhoidosta:

Olin mukana synnytyksessä, ja muistan vieläkin, kuinka lähdin Eiran sairaalasta kävelemään. Lunta satoi, ja ihmisiä käveli vastaan. Ajattelin, että voi, te ette tiedä, mitä minä tiedän! (MN1)

Hoidin Hannaa aika paljon, kun Pirkko kävi töissä ja minä opiskelin. Kerran otin vauvan mukaankin, kun menin palauttamaan harjoitustyötä eräälle naisassistentille. Ajattelin, että jos hän siitä heltyisi. Ainakin työ meni läpi. (MN1)

Muistelussa vuoron saavat niin ikään tyttären murrosikä, itsenäistyminen ja poikaystävien esittelyt. Kirjailijat kertovat myös, mikä isää ja tytärtä yhdistää ja mistä kaksikko on vuosien varrella riidellyt.

Kirjailijat avoimina parisuhteestaan

Me Naisissa useat kirjailijat avautuvat parisuhteestaan, avioliitostaan tai avioerostaan. Haastateltavat kertovat esimerkiksi, miten suhde sai alkunsa, mitä ominaisuuksia kumppanissaan arvostaa ja mikä puoliossa viehättää. Esimerkiksi ruotsalaiskirjailija Anna Jansson kertoo ensimmäisen aviomiehensä kuolemasta ja kuinka uusi kumppani löytyi yllättäen ja arvaamatta. Jansson kertoo, kuinka uuden aviomiehen ”välkkyvät silmät”, huumoritaju ja sivistys tekivät kirjailijaan vaikutuksen. (MN14.) Amerikkalaiskirjailija Michael Cunningham puolestaan kertoo 25 vuoden mittaisen parisuhteensa kestäneen siksi, että molemmat arvostavat toisiaan eivätkä tieteen tahtoon käy toistensa hermoille. Puoliossa viehättää sekä älykkyys että ymmärtävä suhtautuminen kirjailijan työtä kohtaan. (MN31.)

Inna Patrakova kertoo Me Naisten jutussa (MN32) ennakkoluuloista, joita on kohdannut siksi, että miesystävä on naista huomattavasti nuorempi. Jutun aiheena on nimensä mukaisesti ”vääränlainen ikäero”, ja vaikka jutun päähenkilö on kirjailija, Patrakova ei puhu lainkaan kirjailijan työstä. Kyseessä ei siis ole varsinainen kirjailijahaastattelu, vaan parisuhdejuttu, jonka haastateltava sattuu olemaan kirjailija. Haastattelussa Patrakova kertoo tuttavapiirissä syntyneestä kohusta, jonka kirjailijan suhde nuorempaan mieheen aiheutti. Patrakova myös kertoo suhteen hyvistä ja huonoista

puolista: Nuoren miesystävän kanssa saa puhua elokuvista, kirjoista ja peleistä, mutta ikäero voi aiheuttaa ristiriitoja, kun perheen perustaminen tulee ajankohtaiseksi kysymykseksi. Jutussa käsitellään jonkin verran myös kulttuurierojen vaikutusta parisuhteeseen. Venäläistaustainen Patrakova sanoo monen suomalaismiehen pettyneen, kun hän ei olekaan ”blinejä paistava korkokenkänainen”, vaan ”tylsästi pukeutuva pahansisäinen akka”. Nykyisessä suhteessaan Patrakova kuitenkin nauttii elämästään, sillä hänellä on ”kirjailijan ura, ihana tytär ja vapaus”.

Parisuhteesta puhuessaan kirjailijat määrittelevät, mitä hyvään parisuhteeseen kuuluu.

Amerikkalaisen Siri Hustvedtin mukaan parisuhteen osapuolten täytyy muuttua riittävästi, jotta suhde ei väljähdä. Puolison on pysyttävä jollain tavalla itselle tavoittamattomana. (MN13.)

Saksalaiskirjailija Wolfram Eilenberger puolestaan kritisoi parisuhdepuheessa esiintyvää uudistumisen tarvetta:

Eivät ihmiset oikeasti voi, eikä heidän tarvitsekaan, uudistua täysin aina parin vuoden välein. Aikuinen saa olla oma tylsä itsensä. Esimerkiksi jatkuva, pakonomainen romanttisten hetkien tavoittelu voi olla jopa tuhoisaa suhteelle. Spontaanit, ilman valmistelua syntyvät herkät tilanteet ovat paljon arvokkaampia. Tajusin tämän vasta asuttuani Suomessa suomalaisen kanssa. (MN5)

Wolframin mielestä naimisissa olemisen kuuluukin olla yksitoikkoista, ja siksi se on ”niin ihanaa”. Oma lukunsa parisuhdejuttujen joukossa ovat Me Naisten Parisuhteellista- ja Miehen/Naisen logiikka -jutut, joiden juttuformaattiin kuuluu nimenomaan oman parisuhteen avaaminen tai miehen ja naisen välisen suhteen pohtiminen yleisemmin. Parisuhteellista-jutussa kirjailija Pirjo Hassinen esiintyy aviomiehensä kanssa. Jutussa molemmat osapuolet vastaavat samoihin kysymyksiin, kuten: Mihin ihastuit hänessä? Miten teillä riidellään ja sovitaan? Mikä on suhteenne tähtihetki? (MN18.) Naisen logiikka -jutussa Laura Honkasalo kommentoi stereotyyppisiin sukupuolirooleihin perustuvia väittämiä, kuten: ”Nainen nalkuttaa.” ”Nainen yrittää kouluttaa miestänsä.” ”Nainen ajattelee seksiä vähemmän kuin mies.” (MN7). Miehen logiikka -jutuissa puolestaan Jari Tervo (MN25), Kauko Röyhkä (MN10) ja Reijo Mäki (MN11) vastaavat väittämiin, kuten: ”Mies ei siivoa oma-aloitteisesti.” ”Mies ei koskaan saa kylliksi seksiä.” ”Mies ei puhu eikä pussaa.”

Jutun ideaan kuuluu, että haastateltavat puhuvat henkilökohtaisista kokemuksistaan ja kertovat siis, millainen suhde heillä on oman puolisonsa kanssa. Jutussa liikutaan vahvasti intiimien aiheiden – parisuhteen, sukupuoliroolien ja seksin – alueella. Jari Tervo muun muassa kertoo, että inhoaa

imurointia ja pölyjen pyyhkimistä ja haluaa sairaana ollessaan silityksiä ja graavilohivoileipiä. Vaimoa joutuu aina odottamaan, eikä tämä osaa ajaa autoa. Sen sijaan vaimo kylläkin asentaa kodin tekniset laitteet ja vaihtaa tuuletusritilät. (MN25.) Kauko Röyhkä puolestaan vastaa väittämään, jonka mukaan mies ei saa koskaan kylliksi seksiä:

Varmasti pitää paikkansa. Seksi pitää miehen ja naisen elinvoimaisena. Rakastelun jälkeen tulee onnellinen ja rentoutunut olo. Hyvä seksi nostaa myös itsetuntoa. Haastavinta seksielämän ylläpitäminen on pienten lasten vanhemmille. Kun mukulat lopulta nukahtavat ja olisi aikaa rakastella, moni mieskin on niin väsynyt, ettei seksi ole ensimmäisenä mielessä. (MN10)

Kauko Röyhkä avautuu parisuhteestaan myös Suomen Kuvalehdessä, mikä on lehden kontekstissa harvinaista. Toinen poikkeuksellinen Suomen Kuvalehden haastateltava on amerikkalaiskirjailija Jonathan Franzen. Sekä Röyhkä että Franzen puhuvat haastatteluissa menneistä ja nykyisistä avioliitoistaan sekä takavuosien ”sekoilemisestä”. Röyhkä kertoo olleensa ennen nautintoja tavoitteleva hedonisti, jonka elämässä on ollut ”aika lailla bailaamista”. Nykyinen elämä pyörii kuitenkin vaimon ja lapsien ympärillä. Kolmannen elämäkumppaninsa kanssa Röyhkä on saanut avioliiton toimimaan:

Mentiin naimisiin ja ollaan saatu homma pysymään kasassa, vaikka meilläkin on omat ongelmamme ollut. En jaksaisi enää lähteä etsimään uusia ihmisiä ja sekoilemaan. Olen tehnyt sen jo niin monta kertaa. (SK16)

Röyhkä puhuu haastattelussa myös lapsistaan ja näiden kasvattamisesta. Amerikkalainen Jonathan Franzen puolestaan puhuu vuolaasti lintubongauksesta, joka on New Yorkissa asuvan kirjailijan mielipuhua. Haastattelun lomassa kirjailija tulee kertoneeksi ystävänsä itsemurhasta, äitinsä kuolemasta, avioerostaan ja uudesta avioliitostaan. Näitä yksityiselämän käännekohtia ei käsitellä perusteellisesti, vaan ne jäävät lähinnä juttua värittäviksi yksityiskohdiksi. Franzen esimerkiksi toteaa, että lintubongaus olisi voinut pelastaa hänen ensimmäisen avioliittonsa. Nykyisen vaimon ja lintuharrastuksen ansiosta kirjailija ei enää hortoile öisin kaupungilla, polta tupakkaa ja juo yhtä paljon kuin ennen. (SK11.) Sekä Röyhkän että Franzenin haastattelussa kirjailijat kertovat yksityisistä ihmissuhteistaan asioita, jotka eivät millään tavalla liity kirjailijan työhön. Poikkeuksellisesti näissä Suomen Kuvalehden jutuihin yksityisiä kokemuksia, kuten avioeroa tai

lasten kasvatusta, ei liitetä laajempaan yhteiskunnalliseen tai historialliseen kontekstiin. Kirjailijat puhuvat yksityisasioistaan niiden itsensä vuoksi.

Ystävyyttä määrittelemässä

Sekä Avussa että Me Naisissa on ihmissuhdejuttuja, joissa haastateltavana ovat ystävykset. Avussa kirjailijat Håkan Nesser ja Leena Lehtolainen kertovat, kuinka tapasivat kuumassa lähteessä rikoskirjailijoiden kokoontumisessa Islannissa. Kirjailijat arvostavat toistensa huumorintajua, arvomaailmaa ja tapaa suhtautua kirjoittamiseen. Myös tutkijatausta yhdistää kirjailijoita. (A17.) Samankaltainen juttu on Me Naisten Meidän suhde -haastattelu, jossa Sofi Oksanen ja Juha Vuorinen kertovat, kuinka kaksi erityyppistä kirjailijaa on päätenyt tekemään töitä yhdessä. Oksasta ja Vuorista yhdistää musta huumorintaju, työnarkomania ja innostus ruuanlaittoon. Kirjailijat myös kertovat arvostavansa toisissaan rohkeutta ja oman tien kulkemista. (MN9.) Vaikka jutussa puhutaan kirjailijoiden yhteistyön lisäksi yksityiselämästä, kumpikaan haastateltava ei suostu puhumaan Oksasen huhutuista kesähäistä. Se on osoitus siitä, että Oksanen on määritellyt yksityisyytensä rajat ja pitää niistä kiinni julkisuudessa esiintyessään.

Avussa Heli Laaksonen esiintyy yhdessä laulaja Lauri Tähkän kanssa. Ystävykset kertovat, mitä ovat oppineet toisiltaan ja pohtivat ystävyuden merkitystä. Laaksonen on saanut Tähkältä uskallusta tehdä isoja runoesiintymisiä ja oppinut olemaan ”suureellisempi”. Hän toteaa ystävyydestä:

Meidän ei tarvitse pienentää itseämme toistemme seurassa. Saamme olla juuri niin suurellisia ja riemastuneita kuin huvittaa. Ja tietysti myös surkeita raasuja.
(A23)

Jutun puheenaiheena on myös ystävyysuhteesta syntynyt murrerunokalenteri, jonka kaksi hahmoa muistuttavat Laaksosta ja Tähkää. Me Naisten Minun ystäväni -jutussa Anna-Leena Härkönen puhuu siitä, miten ystävät olivat läsnä lapsuudessa ja nuoruudessa, kirjailijauran alkuvaiheissa, teatterikoulun aikana ja elämän vaikeina hetkinä. Härkösen mielestä ystävyyteen kuuluu loputon lojaalius ja hyväksyntä:

Ystävät ovat minulle turvavyöhyke. Koska elämä on muuten niin rankkaa ja parisuhteessa tulee aina yhteentörmäyksiä, ystävien kanssa pitää saada olla

täysin oma itsensä. Minä en kaipaa mitään haastavia keskusteluja tai järkyttäviä mielipide-eroja. On ihanaa, että ystävydessä saa palata varhaislapsuuden 'minä olen hyväksytty' -tunteeseen. (MN30)

5.2.2 Miten minusta tuli minä: kirjailijoiden identiteettikertomukset

Me Naisissa ja Avussa on julkaistu kirjailijoiden elämäntarinoita, joiden puhettavassa näkyy kulttuurin psykologisoituminen ja intimisoituminen. Tällaisissa jutuissa kirjailija käy läpi elämänkulkuaan sekä reflektoi persoonallisuuttaan ja elämäntapaansa. Hän avautuu vastoinkäymisistään ja epäonnistumisistaan ja kertoo, mitä on oppinut vaikeuksien myötä. Yleensä haastateltava oivaltanut jotain tärkeää ja oppinut hallitsemaan elämäänsä. Nimitän tällaisia intiimejä, psykologisella otteella kerrottuja elämäntarinoita identiteettikertomuksiksi ja niiden käyttämää puhetapaa identiteettipuheeksi. Identiteettipuhe on hallitseva puhetapa useassa Me Naisten henkilöjutussa ja yhdessä Avun kirjailijahaastattelussa, mutta puhetta esiintyy jonkin verran tai pienissä määrin useissa jutuissa. Yhteiskunnallisesta pohdinnasta puhetapa eroaa siinä, että pohdinta suuntautuu sisäänpäin, kirjailijaan itseensä yhteiskunnan tai kulttuurin sijaan.

Hyvä esimerkki psykologisoivasta identiteettipuheesta on jo nimensä puolesta Avun julkaisema juttu ”Jatkuvaa terapiaa” (A13), joka on kirjailija-kuvataiteilija Katariina Sourin henkilöhaastattelu. Jutussa Souri kertoo vuolaasti yksityiselämänsä asioista, muun muassa asumisesta maaseudulla, miehestään ja lapsistaan, työuupumuksesta sekä oivalluksista, joita vaikeudet ovat synnyttäneet. Juttu sisältää runsaasti kirjailijan pohdintaa tämän elämänvalinnoista. Maalle muutto ja uusi ekologisempi elämäntapa ovat lisänneet hyvinvointia: luonto ja eläimet ovat hyväksi psyykelle, eikä Souri enää kaipaa design-vaatteita tai kaupungin baareja. Ihmissuhteetkin ovat muuttuneet henkisen kasvun myötä.

Nyt kun isot asiat elämässä ovat loksahaneet paikoilleen, minun ei tarvitse peilata jokaista asiaa toisten kautta ja kysyä muiden mielipidettä. (A13)

Olen tajunnut sen, että en edes halua jatkuvaa onnellisuuden ja tyyneyden tilaa. Elämässä pitää olla myös draamaa – kun vain pystyy leikkaamaan ääripäät pois. (A13)

Souri on oppinut määrittämään omat rajansa, ja elämästä on tullut hallittavampaa. Juttu kertoo ennen kaikkea ihmisestä, joka on vaikeuksien myötä oppinut tuntemaan itsensä paremmin ja tekee nyt entistä itsenäisempiä valintoja.

Me Naisissa kirjailijan intiimejä kasvutarinoita on lukuisia. Kuvaavaa on, että lehdessä on kasvutarinoille oma juttuformaatti, ”Matkalla minuksi”. Tosin identiteetikertomuksia löytyy myös kirjailijahaastatteluista, jotka eivät ole kyseiseen juttumalliin kirjoitettuja. Riikka Pulkkisesta kirjoitettu henkilöjuttu on tyypillinen esimerkki psykologisoivalla otteella kerrotusta elämäntarinasta. Me Naisissa julkaistu juttu (MN8) kertoo tutun kasvutarinan ihmisestä, joka on pelkojen, työssä uupumisen ja epäonnistuneiden ihmissuhteiden jälkeen oppinut ottamaan rennommin ja arvostamaan läsnäoloa ja ”tavallista elämää”. Pulkkisen haastattelu sisältää runsaasti kirjailijan oman elämän pohdiskelua ja itsereflektointia, eli identiteettipuhetta. Pulkkinen käy läpi tarinansa murroskohtia. Hän kertoo Riikasta, joka kymmenen vuotta sitten Oulusta Helsinkiin muutettuaan oli ailahtelevainen, epätoivoon vajoava ja huolekas. Hän kantoi mukanaan maailman tuskaa ja pelkäsi, ettei koskaan tule onnelliseksi. Aineistoni identiteetikertomuksille tyypilliseen tapaan kirjailijan kehitystarinaa peilataan erityisesti ihmissuhteiden kautta. Pulkkinen kertoo kokeneensa useita onnettomia rakkaussuhteita:

Ennen sorruin rakkaudessa ylilyönteihin, pistin peliin kaikki tunteet. [...] kuvittelin, että kaipaus ja ulottuminen mahdottomaan on rakkautta. (MN8)

Nyt, jutun kirjoitushetkellä, Pulkkinen kuitenkin huomaa olevansa eri ihminen kuin kymmenen vuotta sitten. Hän sanoo aikuistuneensa kirjojensa myötä. Kirjailija työstää kipujaan ja pelkojaan terapiassa, jossa hän ”käy läpi tarinaansa”. Enää kirjailijan sisällä asuva kaipaus ei estä iloa. Hän on löytänyt itsestään huolettomamman, luottavaisemman ja riehakkaamman puolen: ”tyypin, joka naurattaa muita” ja ”joka ensimmäisenä aloittaa bileissä tanssin.” Pulkkinen on oivaltanut, että rakkaudessa on kyse läsnäolosta:

Nyt arvostan toteutuvia asioita, läsnäoloa. Osaan tunnistaa sellaisen rakkauden ja menen sitä kohti. En tiennyt, että onni on näin pelkkää ja tavallista. (MN8)

Pulkkinen näyttää myös löytäneen ratkaisun kirjailijan dilemmaan: kuinka olla ”syvästi ja totuudellisesti elävä” kirjailija ja onnellinen ihminen samaan aikaan?

Olen tajunnut, että vaikka kirjailijana oleminen on herkkää sormenpäillä elämistä, voin silti elää tavallista, pelkkää elämää. (MN8)

Kirjailija on oppinut tunnistamaan itsessään uupumisen merkit ja osaa tarvittaessa höllätä kirjoittamisen kanssa. Pulkkinen elämäntarina kulkee vaikeuksista voittoon, epäonnistumisista suuriin oivalluksiin.

Aineistossani uupuminen ja siitä selviäminen on toistuva yksityiselämään liittyvä aihe, josta kirjailijahaastattelut kertovat. Niin Riikka Pulkkinen kuin Katariina Sourin tarinoissa käsitellään työuupumista. Näin on myös ruotsalaisen Jonas Jonassonin henkilöhaastattelussa. Jonasson käy Me Naisten jutussa läpi elämänvaiheitaan, joihin kuuluu uralla eteneminen, työuupuminen, lapsen saaminen, kaksi avioeroa ja lukuisia muuttoja paikasta toiseen (MN22). Kirjailija ilmaisee jutussa avoimesti tunteitaan: hän puhuu sekä lapsen saamisen tuomasta ilosta että avioeron aiheuttaman surusta. Myös Laura Honkasalo kertoo avoimesti yllättävän avioeron aiheuttamasta shokista ja synnytyksen jälkeisestä uupumuksesta, joka vei kirjailijan lopulta psykiatriseen hoitoon. Matkalla minuksi -jutussa Honkasalo puhuu äitiyteen liittyvistä paineista, syyllisyydestä ja huonouden tunteista. Petetyksi tullut Honkasalo ei halua katkeroitua, vaan luottaa entistä enemmän ihmisiin. Uupumuksesta toipunut kirjailija kertoo saavansa voimaa lapsistaan ja arkielämästä näiden kanssa. (MN23.) Uupumista käsittelevissä jutuissa kirjailijoita on auttanut paitsi itsetuntemuksen kasvattaminen ja omien rajojen tunnistaminen, myös maalle muutto ja elämän yksinkertaistaminen. Kasvutarinoiden viesti näyttää olevan, että onni löytyy niin sanotusta tavallisesta arjesta, johon kuuluvat läheiset ihmiset, rutiinit ja pienistä asioista iloitseminen.

Me Naisiin mahtuu myös toisentyyppisiä elämäntarinoita, kuten Minun osoitteeni -juttuja, joissa tunnettu henkilö esittelee itselleen tärkeitä paikkoja ja kertoo samalla elämänsä tapahtumista. Nämä jutut poikkeavat edellä mainituista kasvutarinoista siinä, että jutun sävy on kepeä eikä siinä pureuduta kipeisiin kokemuksiin. Kyse ei ole niin sanotusta terapiapuheesta, vaan sisältö on myönteisen muistelun ja hauskojen anekdoottien muodostama hyväntuulinen kokonaisuus. Esimerkiksi Leena Lehtolainen muistelee lapsuuden kesiään tädin maalaistalossa, kalareissuja isän kanssa, kapinallista nuoruuttaan Outokummussa ja opiskeluajan bileitä sekä tulevan aviomiehen tapaamista, yhteenmuuttoa ja esikoispojan syntymää (MN15).

Myös Suomen Kuvalehdessä käsitellään kirjailijoiden elämänvaiheita. Toisin kuin Me Naisissa, Suomen Kuvalehdessä kirjailijoiden yksityiset kokemukset sidotaan kuitenkin lähes poikkeuksetta joko kirjailijan työhön tai lähihistorian vaiheisiin ja poliittiseen tilanteeseen. Esimerkiksi Christer Kihlmanin henkilökuvassa kirjailija mainitsee vaimonsa kuoleman, kun hän puhuu kirjoittamisen mystisestä prosessista (SK8). Israelilainen kirjailija David Grossman puolestaan kertoo, miten Israelin ja Palestiinan konflikti on vaikuttanut hänen elämäänsä: Grossmanin poika sai surmansa Israelin armeijan asepalvelusta suorittaessaan (SK13). Virolaiskirjailija Viivi Luik jäsentää elämäntarinaansa Viron historian vaiheiden kautta. Kirjailijan elämän käännekohtat nivoutuvat yhteen Viron lähihistorian käännekohtien kanssa. Kirjailija ajattelee, että ihmisen elämässä kaikki liittyy kaikkeen:

Samaan tapaan kuin minussa on 1950-luvun Viro, minussa on myös 1990-luvun Rooma ja kaikki paikat, joissa olen elänyt. (SK12)

Tarinassa Luik kertoo lapsuudestaan Viron maaseudulla, jossa kytevä vastarinta, metsäveljien kohtalo ja ”puun ja kuoren välissä eläminen” synnytti ahdistavan ilmapiirin. Tallinnaan muuton ja kirjailijaksi ryhtymisen jälkeen Luikin elämäntarinassa hypätään Viron itsenäistymisen aikaan:

Mieheni oli Viron parlamentin jäsen eli yksi niistä, jotka päättivät itsenäistymisestä. Emme tienneet silloin, mitä tapahtuu. Se oli pelottavaa, hengenvaarallistakin. Niiden kolmen päivän aikana hyvästelimme aamuisin kuin viimeistä kertaa, koska emme olleet varmoja, tapaammeko enää. (SK12)

Jutussa Luikin henkilökohtaisista kokemuksista, elämäntarinasta, tulee osa Viron tarinaa – yksityisestä tulee yleistä. Henkilökohtaiset kokemukset esitetään osana laajempaa kuvaa, ja kokemuksista edetään pohtimaan asioita yleisemmällä tasolla. Kun Luik on muuttanut ympäri Eurooppaa aviomiehensä työn perässä, hänen maailmansa ja perspektiivinsä on laajentunut. Kun Luik kertoo, kuinka kääntyi katolilaiseksi Roomassa asuessaan, hän alkaa pian pohtia uskontoa. Kirjailija haluaa uskoa siihen jumalaan, jonka olemassaolosta ydinfyysikotkin ovat vakuuttuneita:

Uskonto ei ole minulle esoteeristä sumua vaan melkein matematiikkaa. Oikeastaan on ihan samantekevää, mikä uskonto ihmisellä on tai onko mitään. Pääasia, että hän on ehjä oma itsensä eikä tekopyhä. (SK12)

Elämäntarinaansa kertoessaan Luik puhuu samalla paitsi Viron historiasta ja politiikasta myös teoksistaan ja kirjoittamisesta, sillä Viron menneisyys on keskeinen aihe Luikin tuotannossa. Kirjailijan viimeisin romaani puolestaan käsittelee haastattelussakin esiin nostettuja ajatuksia: romaani kertoo nyky-Euroopasta sekä kirjailijan matkasta ajassa ja paikoissa.

5.3 Kirjailijat keskustelevat yhteiskunnasta

Suomessa kirjailijoiden yhteiskunnallisuudella on pitkät perinteet. Yhteiskunnallisen näkijän asema on pitkään määrittänyt suomalaisten arvokirjailijoiden tuotantoa ja vastaanottoa. Kirjailijoita on pidetty kansakunnan suunnannäyttäjinä 1800-luvun lähtien, jolloin kirjailijoilla oli keskeinen rooli kansallisuuden rakentamisessa ja kansan sivistämisessä. (Hypén 2002, 30; Jokinen 2010, 112–117.) Sotien jälkeen perinteisellä kirjailijaälymystöllä oli edelleen sananvaltaa, ja kirjallinen julkisuus oli osa kansallista julkisuutta (Lehtonen 2001, 117–118). Kenties tunnetuin esimerkki yhteiskunnallisesti vaikuttaneesta kirjailijasta on Väinö Linna, jonka romaanit *Tuntematon sotilas* (1954) ja *Täällä Pohjantähden alla* (1959) nostivat kansalaissodan ja jatkosodan vaiettuja kokemuksia osaksi julkista keskustelua. Linnan teosten myötä Suomen lähihistorian tulkinnoista keskusteltiin ja kiisteltiin, ja sittemmin Linnasta tuli yksi yhteiskunnan merkittävimmistä mielipidevaikuttajista. (Nummi, 1997.) 1960-luvulla vasemmistokirjailijat kirjoittivat poliittisia ja avoimesti kantaa ottavia teoksia (Laitinen 1997, 539–541). Vaikka kirjallisen älymystön määrittelyvalta alkoi huveta 1960-luvun lopulla ja usko tieteeseen yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisijana vahvistui (Lehtonen 2001, 117–118), kirjailijoiden yhteiskunnallisuus ei kadonnut. Poliittinen tendenssikirjallisuus ei ehkä enää ole muodissa, mutta edelleen suuri osa nykykirjailijoista mieltää yhteiskunnallisen vaikuttamisen omaksi tehtäväkseen kirjailijana (Jokinen 2010, 159).

Kolmen aikakauslehden analyysi osoittaa, että lehtien tekijät uskovat edelleen kirjailijoiden auktoriteettiin yhteiskunnallisina keskustelijoina. Aineistoni lehtijutuissa kirjailijoita haastatellaan tietyn aihepiirin asiantuntijoina siinä missä esimerkiksi tutkijoita tai tietokirjailijoita. Kirjailijoiden kommentoimia aiheita ovat esimerkiksi ydinvoima, luonto ja ekologia, naisten asema ja koulutus 1800-luvun Suomessa, Venäjän poliittinen tilanne, Israelin ja Palestiinan konflikti sekä romanien asema Euroopassa. Aineistoon sisältyy sekä suomalaisten että ulkomaisten kirjailijoiden haastatteluja, ja joissain tapauksissa kirjailijan kotimaa vaikuttaa merkittävästi kirjailijan rooliin ja haastattelun aiheisiin. Kirjailijajutuista käy ilmi, että kirjailijat haluavat edelleen osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Osa kirjailijoista pitäytyy puolueettomana sivustaseuraajana ja kommentaattorina, kun taas osalla on selvä halu vaikuttaa yhteiskuntaan ja edistää tärkeäksi kokemaansa asiaa.

Yhteiskunnallisia kysymyksiä käsitellään kaikissa kolmessa lehdessä: niin Avussa, Me Naisissa kuin Suomen Kuvalehdessä. Suomen Kuvalehdessä yhteiskunnallinen pohdinta on kuitenkin leimallisesti teoreettisempaa kuin Avussa ja Me Naisissa. Tyypillisessä Apu-jutussa kirjailija kommentoi tiettyä, tarkkaan rajattua ilmiötä tai kysymystä, kuten Venäjän poliittista tilannetta tai ydinvoimaa. Suomen Kuvalehdelle tyypillisessä jutussa kirjailijan yhteiskunnallinen pohdinta puolestaan laajenee toisenlaisiin sfääreihin: kirjailija arvioi länsimaisen kulttuurin tilaa sekä läntisen sivilisaation historiaa ja nykyisyyttä. Me Naisissa puolestaan yhteiskunnallinen keskustelu ei yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ole koskaan jutun pääaiheena, vaan yhteiskunnalliset kannanotot ja kommentit esiintyvät useimmiten sivumainintoina muiden aiheiden lomassa tai johonkin kirjailijan henkilökohtaiseen kokemukseen liittyneenä.

5.3.1 Yhteiskunnalliset kannanotot Avussa ja Suomen Kuvalehdessä

Avussa ja Suomen Kuvalehdessä kirjailijat kommentoivat yhteiskunnallisia kysymyksiä ja tekevät suoria poliittisia kannanottoja. Kummankin lehden konseptiin kuuluu yhteiskuntaa ja politiikkaa käsittelevät jutut, joten myös kirjailijahaastatteluissa yhteiskunta on usein keskeinen puheenaihe. Kirjailijoiden yhteiskunnalliset puheenaiheet ulottuvat kansainvälisestä politiikasta ympäristökysymyksiin ja koulumaailman ongelmista yksinhuoltajien asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Avun Ajastin-palstalla julkaistaan juttuja ajankohtaisia yhteiskunnan, politiikan ja kulttuurin kysymyksiä. Näissä jutuissa kirjailijat puhuvat yksinomaan politiikasta tai jostakin yhteiskunnallisesta epäkohdasta. Esimerkiksi yhdysvaltalainen kirjailija Paul Polansky kommentoi mustalaisvähemmistön asemaa Euroopassa ja ottaa voimakkaasti kantaa vähemmistön kohteluun:

Kommunismien romahdus oli melkein kuolemantuomio Itä-Euroopan mustalaisille. Se vei työt, ja kun he eivät pystyneet maksamaan vuokriaan, he löysivät itsensä puistoista, hökkelikylistä tai töiden hausta Italiasta tai Saksasta. He lähtivät länteen, koska eivät voi muuten selviytyä. (A4)

YK edesauttaa kansanmurhaa asuttamalla heitä myrkyllisille alueille. YK:n lääkärit voivat sanoa, että leiri on evakuoitava välittömästi, mutta kymmenen vuotta myöhemmin he ovat yhä samassa paikassa. (A4)

Venäläiskirjailija Ljudmila Ulitskaja puolestaan kommentoi Venäjän poliittisista tilannetta sekä Avun (A5) että Suomen Kuvalehden (SK3) haastattelussa. Kirjailija puhuu Venäjällä vallitsevasta

pelon ilmapiiristä ja öljymiljardööri Mihail Hodorkovskia vastaan käydyistä oikeudenkäynneistä. Ulitskajan mukaan Hodorkovskin tuomitseminen poliittista syistä on ”Venäjälle suuri häpeä”. Ulitskaja on kahden kollegansa kanssa kirjoittanut kirjan Hodorkovskin kanssa käydystä kirjeenvaihdosta, jota viranomaiset vaikeuttivat alusta asti. Kirjaa ei sensuroitu, mutta monet kirjakaupat eivät uskaltaneet myydä teosta. Pelko toimii sensuurin välineenä, ja puolueettoman tiedon saaminen on vaikeaa. Ulitskajan mukaan Venäjällä ihmiset elävät ”totaalisessa valheessa, jota joukkotiedotus pitää yllä.”

Suomen Kuvalehdessä julkaistu David Grossmanin haastattelu on omistettu yksinomaan arabikevään vaikutusten sekä Israelin ja Palestiinan konfliktin analyysille. Israelilainen Grossman on Israelin rauhanoppositio johtohahmo, joka nousi lähes profeetan asemaan sotaa käsittelevän *Sinne missä maa päättyy* -romaaninsa julkaisun jälkeen. Grossman arvioi arabikevään kansannousujen vaikutuksia Lähi-idässä:

On turha kuvitella, että yhdessäkään diktatuurissa voitaisiin siirtyä demokratiaan yksillä vaaleilla. [...] Toisilleen vihamielisten heimojen saattaminen yhteen [...] voi olla mahdotonta. Pahimmassa tapauksessa arabikevät päättyy poliittiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja sotilaalliseen kaaokseen Lähi-idässä. Ja tilanne on jopa pahempi kuin ennen kansannousuja. (SK13)

Kirjailija analysoi Lähi-idän maiden suhteita ja muun muassa arvostelee Yhdysvaltoja haluttomuudesta sovittaa Israelin ja Palestiinan konfliktia. Grossman esittää myös arvionsa konfliktin ratkaisusta: kirjailijan mielestä ainoa vaihtoehto on kahden itsenäisen valtion perustaminen ja rajan pitäminen mahdollisimman avoimena.

Kansainvälisen politiikan lisäksi ympäristöpolitiikka on toistuva aihe, jota kirjailijat kommentoivat aineistoni haastatteluissa. Avun julkaisemassa ”Profeetta”-artikkelissa Risto Isomäki ottaa voimakkaasti kantaa ydinvoimaa vastaan ja tuulivoiman puolesta. Ydinvoiman vastustajana tunnettu Isomäki on kirjoittanut aiheesta sekä kauno- että tietokirjallisuutta. Avun jutussa hän pohtii ydinvoiman uusia uhkia ja kritisoi ydinvoimaa kannattavia poliitikkoja. Isomäen mukaan Suomeen on syntynyt konsensus, joka väärin perustein pitää ydinvoimaa riskittömänä ja edullisena.

Näkisin siihen kaksi pääsyytä. [...] Ensimmäinen on se, että meillä ei juuri ole ydinvoimakriittisiä tutkijoita, siis ydinfysiikoita. Ei ole vakuuttavia, ydinvoimakriittisiä lähteitä toisin kuin monissa muissa maissa. Toinen syy on

Säteilyturvakeskus. [...] Stuk pitää radioaktiivisiin altistuksiin liittyviä riskejä pienempinä kuin juuri mikään muu maailman ydinvoimaa valvovista viranomaisista. (A14)

Isomäki arvioi, että ydinvoiman hinta tulee nousemaan, kun taas tuulivoimasta tulee entistä edullisempää. Kirjailijan mukaan Suomi sijaitsee täydellisellä paikalla tuulivoiman suhteen, sillä lähellä on kolme merta. Myös Leena Krohn arvostelee Suomen ympäristöpolitiikkaa Avun henkilöhaastattelussa. Krohn on pettynyt vihreiden politiikkaan ja kritisoi muun muassa soiden valjastamista talouskäyttöön. Krohn pohtii niin ikään länsimaista luontosuhdetta, joka on kirjailijan mielestä vääristynyt kristillis-juutalaisen luontokäsityksen vuoksi. (A15.)

Niin Polanskyn, Ulitskajan ja Grossmanin kuin Isomäen ja Krohnin tapauksessa jutun aiheena olevia yhteiskunnallisia kysymyksiä käsitellään tavalla tai toisella kirjailijoiden teoksissa. Siten ne ovat luontevia puheenaiheita lehtihaastatteluissa, ja kirjailijalla voi olettaa olevan punnittua tietoa aiheesta. Kirjailijan yhteiskunnallinen auktoriteettiasema, joka tekee kommentoinnista uskottavaa, syntyy kirjailijan henkilökohtaisesta taustasta sekä taustatyöstä, jota kirjailija on tehnyt teoksiaan varten. Taustatyön merkitys korostuu myös esimerkiksi Suomen Kuvalehden haastatteleman Katja Ketun kohdalla. Kettu on tutkinut Lapin sotaa *Kättilö*-romaniaan varten ja kertoo muun muassa siviiliväestön kohtalosta sodan aikana. Kirjailija ihmettelee ihmisten tietämättömyyttä Lapin sodasta ja pohtii syitä sodasta vaikenemiselle:

Lapin sota se vasta kiusallinen onkin meidän poliittisessa historiassamme. Luulen, että Lapin sotaa on kuitenkin helpompi käsitellä etelässä, sillä täällä aseveljeys ei ole niin suuri tabu kuin Lapissa. (SK14)

Kaikki kyllä mielellään puhuvat niistä naapureista, jotka ovat veljeilleet saksalaisten kanssa, mutta kukaan ei itse myönnä tehneensä niin. En minäkään halua ajatella, että pappani ovat raiskanneet tai tappaneet. Ongelma on, ettei kukaan muukaan. Kuitenkin jokaisessa sodassa on tapahtunut hirveyksiä, eikä Suomen sotahistoria ole poikkeus. (SK14)

Ketulla on työlleen yhteiskunnallinen motiivi: hän haluaa saada ihmiset puhumaan vaietuista asioista. Kirjailijan mukaan yhteiskunta on sitä terveempi, mitä enemmän asioista puhutaan. Myös Päivi Alasalmen työtä on ohjannut halu vaikuttaa lukijoidensa mielipiteisiin. Romaanikirjailijana tunnettu Alasalmi on kirjoittanut haastattelukirjan yksinhuoltajien kokemuksista. Suomen Kuvalehden haastattelussa Alasalmen viesti on, ettei yksinhuoltajuudessa ei ole mitään hävettävää,

vaan se voi olla ylpeydenaihe. Alasalmi puhuu haastattelussa yksinhuoltajien huonosta asemasta yhteiskunnassa: yksinhuoltajia ei arvosteta, mikä näkyy muun muassa tukien määrässä. (SK2.)

Kirjailijan yhteiskunnallinen auktoriteettiasema voi syntyä myös kirjailijan entisestä työstä. Näin on esimerkiksi Avun haastatteleman entisen poliitikon Kari Häkämiehen tapauksessa. Häkämies kritisoi politiikan pinnallisuutta, kansanedustajien elämäkokemuksen puutetta ja julkisuuden kaksijakoisuutta: ”joko kaikki on pysyvän ihanaa päivänpaistetta, tai sitten on oltava vähintään kolme burnoutia” (A12). Vastaavasti esikoisrunoilija ja 40 vuotta äidinkielen opettajana työskennellyt Martta Rossi on opettajan ammattinsa vuoksi pätevä henkilö esittämään mielipiteitään koulumaailmasta. Rossi ottaa kantaa niin luokkien liian suuriin ryhmäkokoihin, koulukiusaamiseen kuin taideaineiden merkitykseen koulussa. Suomalaisen sivistyksen taustalla Rossi näkee korkean koulutustason, erinomaisen kirjastolaitoksen sekä akateemisen koulutuksen, joka takaa sosiaalisen tasa-arvon ja on ”onneksi yhä maksutonta”. (A9.)

Edellä mainittujen esimerkkien lisäksi Avun ja Suomen Kuvalehden henkilöjuttujen joukossa on yhteiskunnallisesti virittyneitä tai yhteiskunnallisia kysymyksiä sivuavia haastatteluja, joissa kirjailijan auktoriteettiasemalle ei ole mitään itsestään selvää syytä. Näissä tapauksissa kirjailijan yhteiskunnallinen status vaikuttaa olevan peräisin lähinnä kirjailijuudesta ja työn julkisesta luonteesta. Suomen Kuvalehden haastattelussa amerikkalaiskirjailija Jonathan Franzen toteaa, ettei näköpiirissä ole asiaa, joka pelastaisi planeettamme (SK11). Jari Tervo puolestaan kommentoi Avun henkilöjutussa nettikirjoittelun ruokottomuuksia ja sananvapauden tuomaa vastuuta (A27). Avun haastattelussa ruotsalainen Jens Lapidus ottaa kantaa maahanmuuttajien asemaan Ruotsissa:

Maahanmuuttajat eivät ole pelkkiä rikollisia, vaan yhteiskuntamme alaluokkaa. He ovat samanlaisia ihmisiä kuin mekin, ja olisi naurettavaa kirjoittaa kirja nyky-Ruotsista ilman heitä. (A20)

Myös pitkään poliittisen keskustelun ulkopuolella pysytellyt Kauko Röyhkä on alkanut ilmaista mielipiteitään esimerkiksi maahanmuuttokysymyksestä. Suomen Kuvalehden haastattelussa Röyhkä kertoo nettikirjoittelun tuoneen uuden kantaa ottavan puolen hänen julkisuuskuvansa:

Nykyisin voin olla enemmän asioiden puolesta. [...] Olen ollut esimerkiksi kovasti rasismia ja maahanmuuttajien syrjintää vastaan. En kannata ollenkaan tällaista mentaliteettia, joka nyt on voimistunut. (SK16)

Euroopan matkakirjan kirjoittanut Antti Tuuri arvioi Euroopan Unionin suuntaa sekä Avun (A10) että Suomen Kuvalehden (SK4) henkilöjutuissa. Avussa Tuuri ennustaa suuria vaikeuksia EU:lle ja euroalueelle:

Väkisin pystyssä pidetty yhteisvaluutta tulee kaatumaan omaan mahdottomuuteensa. Talouselämällä ja sen lobbausjärjestöillä on ylivalta EU:n päätöksenteossa. Eurooppa ja unioni hajoavat, jos poliitikot eivät ajoissa ymmärrä, että byrokratiaa ja kansalaisiin kohdistuvia, jatkuvasti lisääntyviä rajoituksia on lievennettävä. (A10)

Avun kannessa lehteä myydään otsikolla ”Antti Tuuri ’Euroopan unioni hajoaa’”. Kirjailijuus ja Euroopassa matkustaminen antaa Tuurille yhteiskunnallisen aseman, jonka turvin hän voi kommentoida EU:n taloustilannetta ja politiikkaa uskottavasti.

5.3.2 Sivistynyttä kulttuurikritiikkiä Suomen Kuvalehdessä

Suomen Kuvalehdessä yhteiskunta-analyysi on usein teoreettisempaa kuin Avussa ja Me Naisissa. Lehden haastatteluissa kirjailijat esittävät oppinutta yhteiskunta- ja kulttuurikritiikkiä sekä viittaavat puheessaan tunnettuihin teoreetikoihin ja näiden ajatuksiin. Esseisti ja kirjailija Tommi Melender puolustaa henkilöhaastattelussaan sivistyksen ja tradition tuntemisen merkitystä. Melender kritisoi nykykulttuurin sivistymättömyyttä sekä kulutus- ja nautintokeskeisyyttä.

Kilpailemme aineellisesta vauraudesta, sosiaalisesta arvostuksesta ja siitä kuka nauttii eniten. (SK10)

Markkinatalous on humanisoitu; työelämässäkin vallitsee nykyään sosiaalisesta todellisuudesta irti oleva new age -tyyppinen positiivinen ajattelu. Hyvin toimeentuleva, pirtsakka ja urheilullinen hahmo on korvannut vanhan sivistysporvarin. (SK10)

Melenderin mukaan vanhat rakenteet, arvot ja myytit on revitty rikki ja tilalle on tullut kulutuskeskeisen elämäntavan synnyttämä arvotyhjiö. Hierarkioiden purkamisen jälkeen jäljellä on vain ironiaa ja loputonta kyseenalaistamista. Nuorten ajattelu on ”tyhjää”, ja ”syvemmat päämäärät

puuttuvat." Osansa Melenderin kritiikistä saa myös kaupallinen, klikkauksia metsästävä journalismi sekä netissä käytävä kansalaiskeskustelu.

Myös Christer Kihlman pureutuu syvälle läntisen kulttuurin tilaan Suomen Kuvalehden henkilöjutussa. Kihlman uskoo läntisen sivilisaation lähestyvän päätepistettään. Kirjailija esittelee historioitsija Oswald Spenglerin tunnetun ajatuksen kulttuurin elämänsyklistä, joka päättyy perikatoon.

Minun käsitykseni on, että se on jo tapahtunut. Nykyinen on jotakin muuta kuin traditionaalista länsimaista kulttuuria. [...] Spengler sanoo, että kun kulttuurit ovat tulleet viimeiseen vaiheeseensa, sitä ilmentää muun muassa laadun korvautuminen määrällä. (SK8)

Kihlmanin mukaan yksi osoitus läntisen kulttuurin iltaruskosta on se, että taiteilijat eivät enää luo taideteoksia, jotka muuttaisivat koko kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä tapaa ajatella. Kulttuurikritiikin esittämisen ohella kirjailija kommentoi päivän politiikkaa. Kihlmanin mielestä puolueet ovat jääneet jälkeen ajastaan:

Kehitys on ollut niin nopeaa, että koko läntinen puoluepoliittinen järjestelmä on jäänyt siitä jälkeen. Se vastaa tilannetta, joka vallitsi 40–50 vuotta sitten. Puolueet eivät elä tässä ajassa. Se on huolta herättävää. Ja sitten tulee näitä perussuomalaisia, jotka taas katsovat taakse päin. (SK8)

Suomen Kuvalehdessä korostuu kirjailijan asema sivistyneenä ja kriittisenä keskustelijana. Lehden haastatteluissa kirjailijat kertovat, miten he näkevät maansa ja kulttuurinsa tilan ja kuinka he arvioivat tulevaisuutta. Lehdessä elää käsitys näkijä-kirjailijasta, jolla on kyky katsoa yhteiskuntaa laajalti ja nähdä huomispäivää pidemmälle.

5.3.3 Elämänpoliittinen puhetapa Me Naisissa

Me Naisissa politiikkaa käsitellään harvoin suoraan eikä se juuri koskaan ole jutun pääaihe. Ainoa poikkeus on Annakaisa Iivarin haastattelu, jossa sosiaali- ja terveysministeriössä päivätyötään tekevä kirjailija valottaa ministerien työn arkea ja moittii käynnissä olevaa vaalikamppailua pintapuoliseksi (MN6). Kirjailija on kirjoittanut politiikan maailmaan sijoittuvan romaanin, joten

aihevalinta on siitäkkin syystä luonteva. Useimmiten politiikka ja yhteiskunnalliset kysymykset ovat Me Naisissa esillä sivuhuomautuksina, epäsuorina kannanottoina tai johonkin henkilökohtaiseen aiheeseen, kuten kirjailijan omaan kokemukseen tai kulutusvalintoihin, liittyen. Esimerkiksi Anja Snellman kommentoi lyhyesti talouskriisin kanssa kamppailevan Kreikan tilannetta, sillä kirjailijan toinen koti on Kreikassa:

Vuokranantajani kanssa keskustellessa olen viime vuosina toden totta oppinut paljon uusia kreikankielisiä kiro sanoja. Veroja ja maksuja keksitään joka kuukausi ja hinnat nousevat raketin lailla. Kreikan hallitus on toilaillut, tavalliset ihmiset eivät todellakaan vietä siellä kulutusjuhlaa. (MN28)

Miika Nousiainen tekee puoluepoliittisen kannanoton ohimennen ja humoristisesti, kun kertoo miksi viihtyy asuinpaikassaan Helsingin Hakaniemessä:

Pitkäsillanranta on myös henkisesti minulle – nelikymppisenä sosiaalidemokraattina syntyneelle – oikeaa aluetta: demareiden puoluetomisto sijaitsee nurkan takana. (MN26)

Me Naisissa useat henkilöjututkin ovat tietyn konseptin mukaisia, mikä tarkoittaa sitä, että jutun aihepiiri ja toisinaan kysymyksetkin ovat ennalta määrättyjä. Kirjailijalla ei tällöin ole kauheasti liikkumavaraa siinä, mistä hän voi puhua. Kuitenkin rajatun aihepiirin sisällä kirjailijan on mahdollista valita, mistä ja miten hän puhuu. Tietokirjailijoiden julkisuutta tutkineen Maaria Linkon mukaan naistenlehtien artikkeleissa tietokirjailijoiden elämäntapa, yksityiselämä ja ihmissuhteet ovat esillä työn ohella. Yksityiselämän käsittely ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö tietokirjailijat puhuisi myös työnsä ydinalaista, kuten suomen kielen merkityksestä tai historioitsijan työstä. (Linko 2010, 146–150.)

Vastaavasti omasta aineistostani voi sanoa, että vaikka Me Naisten juttuja leimaavat henkilökohtaiset ja yksityiset aiheet, kirjailijat puhuvat myös yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista. Esimerkiksi ruotsalainen dekkarikirjailija Liza Marklund kertoo Matka henk.koht. -palstan haastattelussa Unicef-lähettilään työstään. Jutun formaattiin kuuluu, että tunnettu henkilö kertoo omista matkakokemuksistaan ja jakaa samalla matkustusvinkkejä lukijoille. Omien reissuanekdoottien ohella Marklund puhuu jutussa siitä, miten Unicef auttaa lapsia Keniassa:

"Työni on jakaa tietoa. Kun kerron tilanteesta maailmalla, ihmiset haluavat auttaa." Välillä kirjailijan puhe muistuttaa jopa järjestön markkinointiviestintää:

Liza on nähnyt itse, että Unicefin apu todella pääsee perille, vaikka sen toimittaminen keskelle ei mitään onkin hankalaa. –Matkustimme viisisataa kilometriä Nairobista pohjoiseen, ja siellä erään puun alla odotti kaksisataa lasta äiteineen. Unicef oli toimittanut paikalle pinoittain Plumpy'nutia eli ravinteikasta pähkinätahnaa lapsille. Järjestön palkkaamat paikalliset hoitivat lasten mittaamisen ja ruuanjakelun. Joskus tv:ssä tuollainen tilanne näyttäytyy kaaoksena, mutta nyt kaikki tapahtui hyvässä järjestyksessä. (MN33)

Lainauksessa Marklund puhuu Unicef-lähettilään roolissaan ja hänellä selvä pyrkimys edistää edustamansa järjestön toimintaa. Jutussa matkustaminen on aihe, jossa yhdistyy puhe kirjailijan työstä, yhteiskunnasta ja yksityisasiosta, kuten kirjailijan henkilökohtaisista mieltymyksistä ja vapaa-ajan viettotavoista.

Me Naisille tyypillistä on, että yhteiskunnallista aihetta kommentoidaan henkilökohtaisen tarinan yhteydessä. Esimerkiksi Laura Honkasalo kertoo uupumisestaan äitinä ja vie aiheen käsittelyä myös yleiselle tasolle. Hän puhuu äitien kokemista paineista, turvaverkon merkityksestä ja lasten oikeudesta ammattiapuun erotilanteessa:

Olen miettinyt paljon niitä kauheita juttuja, joissa äiti tappaa itsensä ja lapsensa. Aiemmin en voinut tajuta, miten kukaan tekee sellaista, mutta nyt ymmärrän, että uupuneelle se voi olla ihan mahdollinen vaihtoehto, jos turvaverkkoja ei ole. Eihän pienillä paikkakunnilla ole edes psykiatrista päivystystä, josta saisi kriisiapua. (MN23)

Me Naisten kirjailijajutuissa ei juuri puhuta päivänpolitiikan kysymyksistä, puolueista tai yhteiskunnan rakenteista, mutta jos politiikka määritellään laajemmin – henkilökohtainen on poliittista -periaatteen mukaisesti – lehdestä löytyy poliittista ja yhteiskunnallista puhetta yllin kyllin. Esimerkiksi kuluttaminen on usein esiintyvä aihealue, jossa henkilökohtaiset arjen valinnat ja politiikka kietoutuvat yhteen. Naistenlehtien poliittisuutta tutkineiden Laura Saarenmaan ja Iris Ruohon mukaan naistenlehdissä, kuten Me Naisissa, on 2000-luvulla siirrytty käsittelemään niin sanottua elämänpolitiikka, eli arjen ja yksityisen politiikkaa. Tutkijoiden mukaan naistenlehdissä pohditaan paljon esimerkiksi omia kulutus- ja elämäntapavalintoja.

Ruoho ja Saarenmaa lainaavat sosiologi Anthony Giddensin ajatuksia elämänpolitiikasta, johon kuuluvat neuvottelut hyvästä elämästä ja onnesta, ihmissuhteista ja itseymmärryksestä sekä arvoista ja moraalista. Kääntekehti elämänpolitiikkaa merkitsee sitä, että politiikan alue siirtyy puoluepolitiikasta ja yhteiskunnallisista rakenteista kohti yksityisen aluetta: kotiin, perheeseen ja yksilöiden henkilökohtaisiin valintoihin. Henkilökohtaisista elämäntapavalinnoista, kuten kuluttamisesta, on tullut moraalisia ja poliittisia kysymyksiä. Saarenmaa ja Ruoho huomauttavat, että tällaisessa tilanteessa naistenlehtien yksityiselämän käsittelyllä on poliittista merkitystä, kuten myös sillä, kenelle tarjoutuu mahdollisuus puhua yksityiselämän valinnoista julkisesti. (Ruoho & Saarenmaa 2011, 72.) Kyse on siitä, kuka pääsee määrittelemään hyvää elämää ja moraalisia periaatteita, kuten oikeanlaista kuluttamista.

Me Naisten kirjailijajutuissa yhteiskunnallisuus näyttäytyy ennen kaikkea henkilökohtaisina valintoina. Suorien (puolue)poliittisten kannanottojen sijaan kirjailijat puhuvat kansalaisvaikuttamisesta ja arjen politiikasta, kuten kuluttamisesta. Esimerkiksi Laura Gustafsson osallistuu arvovalintoja koskevaan keskusteluun. Kun toimittaja kysyy Gustafssonilta, minkä miehen ja naisen välisen epäkohdan tämä korjaisi, kirjailija vastaa:

Toivoisin, että kaikkia eläviä olentoja – niin miehiä, naisia, kaikkia sukupuolia ja eläimiä – kunnioitettaisiin ja arvostettaisiin riippumatta siitä mikä olento on. [...] uskon, että sillä päästäisiin jo pitkälle. Olen ollut 15-vuotiaasta saakka vegaani, koska en halua vahingoittaa muita eläviä olentoja. (MN29)

Leena Lehtolainen mainitsee lempipaikoistaan kertoessaan ohimennen, että haluaa tehdä ruokaostoksensa pienessä paikallisessa ruokakaupassa, joka suosii luomu- ja lähiruokaa. Kirjailija myös kertoo liittyneensä takaisin kirkkoon muutama vuosi sitten ja toteaa arvostavansa kirkon tekemää humanitääristä työtä. (MN15.) Elämänpoliittinen puhetapa esiintyy myös Avun jutussa, jossa Katariina Souri puhuu ekologinen elämäntavan puolesta. Maalle muuttanut kuvataiteilija-kirjailija kertoo haastattelussa, että kuluttaminen tuntuu hänestä vastenmieliseltä, tehotuotettu liha ei kuulu perheen ruokavalioon ja autoa käytetään vain pakon edessä.

Hankimme osan ruoastamme suoraan lähellä sijaitsevalta tilalta, ja suosin luomua muutenkin – jos hintaero ei ole aivan järkyttävä. Mielestäni energiaveroa pitäisi nostaa, vaikka se tuntuu omassakin kukkarossa. (A13)

Me Naisissa Heli Laaksonen puolestaan kertoo tekevänsä kansalaistyötä vanhojen talojen pelastamisen puolesta. Runoilija käyttää aikaansa ja rahaansa kansalaisvaikuttamiseen, kuten talkootyöhön ja mielipidekirjoittamiseen. Kuten Gustafsson, Lehtolainen ja Souri, myös Laaksonen valottaa kulutustottumuksiaan ja pitää kulutuskriittisen puheenvuoron. Hän kritisoi Suomen kaltaisen rikkaan maan ylenmääräistä kulutusta ja kertoo itse ostavansa harkiten ja vastuullisesti.

Kaikki hohto shoppailusta on kadonnut, koska olen liian tiedostava. En saa siitä mitään nautintoa, sillä mietin aina, että tuon puolukkamehun marjat on varmaan poiminut joku hyväksikäytetty thaimaalainen. Kerran haaveilin hiuslisäkkeistä, mutta kun kuulin, että hiuksia varastetaan naisten päästä, en todellakaan voinut enää ottaa sellaisia. (MN3)

Roskalavojen tutkiminen on lempipuuhaani. Olen tosin sitä mieltä, että tämä maa on aivan liian rikas, kun niin paljon tavaraa voidaan heittää roskiin. Kyllä jonkinlainen pula-aika tekisi terää meille kaikille. (MN3)

Laaksosen puheenvuoro sotii kulutuskeskeistä ajattelua vastaan, minkä voi jossain määrin ajatella olevan ristiriidassa Me Naisten konseptin kanssa. Lehden keskeistä sisältöä ovat muun muassa muotiin ja kauneuteen keskittyvät jutut ja shoppailuvinkit. Lehden kohderyhmä muodostuu aktiivisista kaupunkilaisnaisista, jotka myös kuluttavat ahkerasti muun muassa kauneuden, muodin ja kodin tuotteita. Lukijoidensa kuluttajatietoja lehti myy mainostajille, joilta on peräisin merkittävä osa lehden tuloista. Kulutuskriittinen puheenvuoro ei tunnu istuvan tähän asetelmaan kovinkaan hyvin. Naistenlehtien sisältö voi kuitenkin myös yleisesti ottaen olla hyvin ristiriitaista. Yhdessä jutussa voidaan esittää kulutuskriittisiä näkemyksiä, ja seuraavalla aukeamalla voidaan kehottaa kokeilemaan kuumimpia muotitrendejä.

Me Naisten kirjailijajutuissa kirjailijat pääsevät myös määrittelemään, mitä on hyvä elämä ja onnellisuus ja mikä elämässä on tärkeintä. Kirjailijat määrittelevät niin ikään hyvää parisuhdetta ja ystävyyttä, kuten edellisessä, yksityiselämää käsittelevässä luvussa osoitin. Kirjailijoiden identiteettikertomusten viesti on usein se, että onni ja elämän merkityksellisyys löytyy lopulta tavallisesta arjesta, johon kuuluvat läheiset ihmiset, rutiinit ja pienistä asioista iloitseminen. Riikka Pulkkinen tiivistää ajatuksen: ”En tiennyt, että onni on näin pelkkää ja tavallista.” Myöhemmin hän jatkaa: ”Onni on sitä, että kaapista löytyy sämpylöitä ja kirsikkahilloa.” (MN8.) Mikko Rimminen puolestaan toteaa:

Elämässä on tärkeintä kaikenlaisen hyvän, mukavan ja kivan toiveikkaana odottaminen. Odottelen, että tulee syksy ja voin istua mökillä pikkuhiljaa aloittelemassa uutta kirjaa. (MN19)

Kirjailijat eivät intiimeissäkään Me Naisten jutussa puhu ”vain” yksityiselämästään. Kun kirjailijat puhuvat yksityiselämästään julkisesti, he osallistuvat samalla kulttuurissa elävien käsitysten määrittelyyn. Kirjailijat toki osallistuvat tähän määrittelytyöhön jo teoksissaan. 2010-luvulla he tekevät elämänpoliittisia linjauksia myös mediassa oman persoonansa ja henkilöhistoriansa kautta.

6 PÄÄTELMÄT

Tässä tutkielmassa selvitin, miten kirjailijat ovat henkilöinä esillä kolmen aikakauslehden jutuissa. Aineistonani oli 219 juttua Avusta, Me Naisista ja Suomen Kuvalehdestä vuodelta 2011. Laadullisen sisällönanalyysin, teemoittelun, keinoin tutkin ensin, missä rooleissa kirjailijat esiintyvät aikakauslehtien jutuissa. Analyysin perusteella voi todeta, että kirjailijat esiintyvät tutkimissani aikakauslehdissä varsin moninaisissa rooleissa: kirjailijat ovat paitsi kirjailijoita myös julkkiksia, yhteiskunnallisia keskustelijoita, oman elämänsä pohdiskelijoita, läheisiä, arjen eläjiä sekä myyntivaltteja, joiden avulla lehteä tehdään houkuttelevaksi lukijoille.

Lehden konsepti vaikuttaa ratkaisevasti siihen, minkälaisissa rooleissa kirjailijat lehden sivuilla esiintyvät. Ihmissuhdetarinoita suosivassa Me Naisissa kirjailijat ovat muiden haastateltavien tavoin usein läheisen, kuten äidin, isän tai ystävän, roolissa. Me Naisissa korostuvat niin ikään oman elämänsä pohdiskelijan, julkkiksen ja arjen eläjän, kuten kuluttajan, roolit. Poliitiikkaan, talouteen ja yhteiskuntaan keskittyvässä Suomen Kuvalehdessä sen sijaan oletetusti korostuu kirjailijoiden yhteiskunnallisen keskustelijan rooli – joskin yhteiskunnallinen rooli on läsnä kaikissa kolmessa lehdessä. Avussa kirjailijat esiintyvät yhtä lailla niin yhteiskunnallisina keskustelijoina kuin julkkiksina, läheisinä, oman elämänsä pohdiskelijoina kuin arjen eläjinäkin. Apu kurotteleekin konseptillaan moneen suuntaan: se lupaa tarjota niin uutisanalyysejä kuin hyötyjuttuja ja julkkiskuulumisiakin.

Julkkiksen rooli on näkyvä kirjailijan rooli Avussa ja Me Naisissa. Vuoden aikana kirjailija poseerasi kyseisten lehtien julkkiskuvapalstoilla lähes 70 kertaa. Julkkispalstoilla kirjailijat esiintyvät muun muassa elokuvien ja näytelmien ensi-illoissa, muotigaaloissa, hyväntekeväisyystapahtumissa sekä tv-ohjelmien pressitilaisuuksissa yhdessä näyttelijöiden, juontajien, missien ja muiden viihdealan ammattilaisten rinnalla. Kirjailijoiden esiintyminen tällaisilla julkkispalstoilla on yksi esimerkki kirjallisuuden ja kirjailijoiden medioitumisesta. Kuten Mikko Lehtonen on todennut, kirjallisuuden ja kirjailijoiden medioituminen on liittänyt kirjailijat osaksi viihdemaailmaa (Lehtonen 2001, 164). Kirjailijoiden työnkuva on laajentunut käsittämään muun muassa elokuva- ja televisiotuotannot. Teoksista tehdään sovituksia eri välineisiin, ja kirjailijat työskentelevät elokuva- ja tv-käsikirjoittajina sekä esiintyvät television viihdeohjelmissa.

Toiseksi selvitin, mistä kirjailijat puhuvat aikakauslehtien jutuissa ja minkälaisia puhetapoja he käyttävät kyseisistä aiheista puhuessaan. Erottelin puheenaiheet kolmeen pääteemaan, jotka ovat kirjailijan työ, yksityiselämä ja yhteiskunta. Kirjailijan työtä koskevan puheen erottelin edelleen käytännölliseen, älylliseen ja mystiseen puhetapaan sekä menestystä ja julkisuutta koskevaan puheeseen. Kaikki neljä puhetapaa ovat läsnä kaikissa kolmessa lehdessä, joskin lehtikohtaiset painotukset vaihtelevat suuresti. Kirjailijan työstä puhuttaessa yksi hallitsevimista puhetavoista on käytännöllinen puhetapa. Kirjailijat puhuvat usein työstään tavallisena ja arkisena työnä, joka vaatii vaivannäköä, ahkeruutta ja sinnikkyyttä. Käytännöllinen ja ammattimaisuutta korostava puhetapa esiintyy usein Avussa ja Me Naisissa, kun sitä vastoin Suomen Kuvalehdessä puhetapa on harvinainen. Aineistossani esiintyvä kirjailijoiden puhe on julkista puhetta, jota ohjailevat erilaiset intressit. Lehtijuttujen puhetavat kertovat osin toimittajien näkökulmavalinnoista, osin kirjailijoiden omista pyrkimyksiä: mitä kirjailijat haluavat kertoa työstään ja minkälaista mielikuvaa he haluavat työstään luoda.

On mielenkiintoista, että käytännöllinen puhetapa korostuu aineistossani voimakkaasti. Analyysini havainto ammattimaisen puhetavan korostumisesta vahvistaa kirjallisuudentutkija Elina Jokisen käsitystä 2000-luvun ihannekirjailijasta. Jokisen mukaan tämän vuosituhannen ihannekirjailija on muuntautumiskykyinen ammattikirjoittaja, joka elättää itsensä omalla työllään. Jokisen mukaan uudenlaisen ihannekirjailijan syntyyn on mahdollisesti vaikuttanut kilpailutalouden puhetavan rantautuminen kirjallisuuspoliittiseen keskusteluun 1990-luvulla. Ajatus kaupallisesta kirjailijasta on haastanut romanttisen ja modernin käsityksen kansaa sivistävästä taiteilijanerosta, jonka työtä valtio tukee apurahoin. Kirjailijakäsitys on muuttunut, ja samalla uudenlainen puhetapa kirjailijan työstä on tullut mahdolliseksi. Kirjailijan työssä voidaan nykyisin korostaa yrittäjämäisyyttä, elannon ansaitsemista ja ”työ muiden joukossa” -asennetta. (Jokinen 2010, 166, 181.) Uudenlaisen puhetavan myötä kirjailijoiden on kenties entistä hyväksytympää kertoa tavoitteekseen esimerkiksi lukijoiden viihdyttämisen ja elämyksien tarjoamisen taiteen tekemisen tai yhteiskunnallisten kysymysten pohtimisen sijaan.

Aineistoni kirjailijajutuissa käsitellään usein menestystä, kirjojen myymistä ja julkisuutta, minkä voi tulkita olevan merkki kilpailutalouden puhetavan yleistymisestä kirjallisuutta ja kirjailijoita koskevissa jutuissa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kirjailijoiden menestyksestä ja julkisuudesta puhutaan lähinnä toimittajien aloitteesta: toimittajat tekevät mielellään juttuja kirjailijoiden menestystarinoista, mutta kirjailijat itse ovat vähäpuheisia omasta menestyksestään. Kirjailijat ilmaisevat yleensä joko välinpitämätöntä tai varovaisen kiitollista asennetta kaupallista

menestystään kohtaan. Eräissä aineistoni haastatteluissa kirjailija jopa narkästyy siitä, että toimittajat haluavat puhua hänen raha-asioistaan. Kirjailijoiden puheissa julkisuus näyttäytyy edelleen välttämättömänä pahana, vaikka julkinen esiintyminen hyväksytäänkin osaksi kirjailijan työtä.

Suomen Kuvalehti on ainoa kolmesta aikakauslehdessä, jossa ei suosita käytännöllistä puhetapaa. Lehden haastatteluissa kirjailijat käyttävät usein älyllistä tai mystistä puhetapaa: haastateltavat kertovat kirjoittamisen älyllisistä motiiveista ja pyrkimyksistä tai puhuvat luomisprosessista, jota on vaikea kuvata sanoin. Älyllinen ja mystinen puhetapa ovat läsnä myös Me Naisissa ja Avussa, joskin selvästi Suomen Kuvalehteä vähemmän. Tässä suhteessa Suomen Kuvalehti on kolmesta lehdestä perinteisin: lehti pitää voimissaan romanttista ja modernia kirjailijakäsitystä, jossa kirjailija nähdään poikkeuksellisen luovana nerona sekä yhteiskunnan suunnannäyttäjänä. Älyllinen pohdiskelu ja yhteiskunnallinen keskustelu kuuluvat oleellisesti kirjailijan työhön.

Kirjailijoiden yksityiselämän käsittely on yleisintä Me Naisissa, jonka naistenlehden genreen ja konseptiin intiimien aiheiden, kuten haastateltavan ihmissuhteiden ja elämän käänneiden, käsittely kuuluu. Me Naisissa kirjailijan yksityiselämä on läsnä lähes jokaisessa jutussa, usein jutun pääaiheena. Juttujen aiheina ovat niin perhe-elämän arki ja vanhempana oleminen kuin pari- ja ystävyysuhteet. Toisinaan kirjailijat kertovat varsin avoimesti parisuhteestaan ja seksielämästään. Ihmissuhteista puhuessaan haastateltavat samalla määrittelevät, millainen hyvä ihmissuhde on. Yksityiselämää käsittelevissä jutuissa identiteetti-puhe on yleinen puhetapa. Identiteetti-puheella tarkoitan kirjailijan puhetta elämän vaikeuksista, onnistumisista ja epäonnistumisista, joiden kautta kirjailijan identiteetti ja nykyinen elämäntapa on rakentunut.

Yksityiselämästä puhumista voi pitää merkinä journalismin henkilöitymisestä ja intimoitumisesta, mutta lehden konsepti vaikuttaa paljon siihen, minkä verran yksityiselämää kunkin lehden jutuissa käsitellään. Me Naisten ohella kirjailijoiden yksityiselämää käsitellään osassa Avun juttuja. Avun konseptiin kuuluvat sekä ajankohtaiset asiajutut että kevyempi sisältö: lehdessä ovat läsnä niin julkkiskekkerit, kirjailijoiden identiteettikertomukset ja kirjailijoiden antamat ruokaohjeet kuin yhteiskunnallinen keskustelu. Sen sijaan Suomen Kuvalehdessä kirjailijoiden yksityiselämä on paria poikkeusta lukuun ottamatta esillä vain kirjailijan työn tai jonkin yhteiskunnallisen aiheen yhteydessä. Lehti on profiloitunut asiallisena politiikan ja yhteiskunnallisten kysymysten käsitelijänä, joten intiimiä puhetta tunteista tai yksityiselämästä ei lehden sivuilla juurikaan esiinny. Kirjailijoiden yksityiselämää kyllä käsitellään lehden jutuissa,

mutta yksityiselämästä ei kirjoiteta sen itsensä vuoksi. Haastateltavan henkilökohtaiset kokemukset liitetään osaksi yksilöä laajempaa, yhteiskunnallista tai historiallista aihetta. Kirjailijan yksityiselämän käsittelystä tulee osa yhteiskunnallista analyysiä.

Kolmas aineistosta erotteleman puheenaihe on yhteiskunta. Analyysin perusteella voi todeta, että lehdet uskovat edelleen kirjailijoiden vahvaan auktoriteettiasemaan yhteiskunnallisina keskustelijoina. Avun ja Suomen Kuvalehden jutuissa kirjailijoita haastatellaan tietyn aihepiirin asiantuntijoina siinä missä tutkijoita tai tietokirjailijoitakin. Aiheet vaihtelevat maailmanpolitiikasta ympäristökysymyksiin ja EU:n tulevaisuudesta maahanmuuttoon. Osa kirjailijoista pitäytyy puolueettomana kommentaattorina, kun taas osa haluaa selvästi vaikuttaa yhteiskuntaan ja edistää tärkeäksi kokemaansa asiaa. Avussa kirjailijat kommentoivat ajankohtaisia poliittisia kysymyksiä. Suomen Kuvalehdessä puolestaan korostuu kirjailijan asema sivistyneenä ja kriittisenä keskustelijana. Kirjailijat pohtivat toisinaan hyvinkin teoreettisesti maailman tilaa sekä arvioivat mennyttä ja tulevaa. Lehdessä elää käsitys niin sanotusta näkijä-kirjailijasta, jolla on kyky esittää kauaskatseisia arvioita yhteiskunnasta ja kulttuurista.

Suomen Kuvalehden ja Avun konseptista johtuen ei ole yllättävää, että juuri niiden haastatteluissa kirjailijat puhuvat paljon yhteiskunnasta. Kenties yllättävämpää on se, että yhteiskunnallinen puhe on esillä Me Naisissa niinkin voimakkaasti, kuin se on. Me Naisissa kirjailijat tuovat yhteiskunnallisia mielipiteitään esiin ennen kaikkea henkilökohtaisista arjen valinnoistaan puhuessaan. Puoluepolitiikan tai yhteiskunnan rakenteiden sijaan kirjailijat puhuvat niin sanotun elämänpolitiikan piiriin kuuluvista asioista, kuten kuluttamisesta ja ekologisesta elämäntavasta. Me Naisissa on useita kirjailijoiden vaikeuksista voittoon -kasvutarinoita ja kuvauksia perhesuhteista. Näissä jutuissa kirjailijat pääsevät määrittelemään onnistuneiden ihmissuhteiden ja hyvän elämän kriteerejä. Intiimit aiheet ja käsittelytavat eivät sulje pois yhteiskunnallisista aiheista puhumista – varsinkin, jos yhteiskunnallisena puheena pidetään myös henkilökohtaisista arvoista ja valinnoista puhumista.

Vaikka kirjailijat näyttävät suhtautuvan julkisuuteen edelleen välttämättömänä pahana, julkiset esiintymiset ovat nykyisin olennainen osa työnkuvaa. Kirjailijoiden työ on toki aina ollut julkista ainakin siinä määrin, että teokset ovat kaikkien luettavissa ja julkisen arvioinnin kohteena. Uutta ei ole sekään, että myös kirjailijoiden persoona ja yksityiselämä kiinnostavat yleisöä. Ei liene harvinaista, että kiinnostavan kirjan luettuaan lukija miettii, minkälainen ihminen teoksen kirjoittaja on ja minkälaista elämää hän on elänyt – mistä kirjan materiaali on peräisin? Kiinnostusta kirjailijan

persoonaa ja elämää kohtaan on epäilemättä lisännyt romanttinen taiteilijamyöty, joka korostaa luovan neron erikoislaatuisuutta. Yksityiselämän värikkäät käänteet ovat kuuluneet taiteilijaelämään, ja näistä käänteistä tiedotusvälineet ovat raportoineet jo vuosikymmenten ajan. Kirjailijat ovat esiintyneet julkisuudessa niin ikään yhteiskunnallisina keskustelijoina, jolloin myös kirjailijan persoona ja henkilökohtaiset mielipiteet ovat väistämättä esillä.

Tätä pro gradu -työtä varten läpi kahlatun akateemisen tutkimuksen, kirjailijoiden kommenttien ja muun julkisen keskustelun valossa näyttää kuitenkin siltä, että jokin on muuttunut: medioituneessa yhteiskunnassa nykykirjailijan työstä on tullut entistä julkisempaa. Kirjailijat esiintyvät television viihdeohjelmissa harva se päivä, eikä ole vaikeaa löytää aikakauslehteä, jossa on yksi tai useampi henkilöjuttu kirjailijasta. Teorialuvussa määrittelin medioitumisen kirjallisuusinstituution ja median väliseksi riippuvuussuhteeksi, jonka seurauksena kirjallisuusinstituutio alkaa osittain toimia medialogiikan mukaisesti. Kirjallisuusinstituutio toisin sanoen hyödyntää median omia toimintatapoja saadakseen näkyvyyttä. Instituutioiden toimijat, kuten kirjailijat ja kustantajat, sisäistävät median toimintatavat, kuten tiedotusvälineiden asettamat uutisstandardit ja kerrontatavat, ja muokkaavat tarvittaessa omaa toimintaansa vastaamaan median toimintatapoja. Kirjailijoiden teokset saavat näkyvyyttä, ja tiedotusvälineet saavat kiinnostavaa sisältöä julkaisuihinsa.

Yhteiskunnan medioitumisen seurauksena käsitys kirjailijuudesta on ainakin joiltain osin muuttunut. Jos kirjailijalle joskus onkin ollut sallittua tai jopa suotavaa olla vetäytyvä hahmo, nykyajan ihannekirjailija on toisenlainen. Syystalvella 2016 ilmestyneen Image-lehden kirjallisuusnumeron kansikuvassa poseeraavan Miika Nousiaisen esittelyteksti kertoo paljon: ”Hauska, komea, tv:stä tuttu...Siitä huolimatta Miika Nousiainen on kirjailija” (Image 2016). Muuttuneista asenteista kertoo myös se, kuinka usein kirjailijat tutkielmani aineistossa puhuvat kirjailijan työn yrittäjämäisistä puolista. Ainakin osa kirjailijoista näyttää pyristelevän eroon käsityksestä, jonka mukaan kirjailijan työssä on jotakin mystistä ja kerrassaan poikkeuksellista. Kirjailijan työstä puhutaan usein pikemminkin luovan alan yksityisyrittämisenä, ja yrittäjän työhönsä oman osaamisen ja valmiin työn markkinointi kuuluu olennaisesti.

Kustannussopimuksissa kirjailijalta voidaan edellyttää – ja edellytetäänkin – teosten markkinoimista ja tiedotusvälineissä esiintymistä. Kirjailijan on kuukausien tai vuosien mittaisen, yksin puserretun kirjoitusurakan jälkeen muuntauduttava sanavalmiiksi mediapersoonaksi, jolta irtoaa juttua niin televisiossa kuin naistenlehden henkilöhaastattelussa. Tämän tutkimuksen aineistossa kirjailijat esiintyvät lehdissä usein juuri silloin, kun heidän teoksensa on ilmestynyt.

Tällöin kyse on selvästi kirjan markkinoinnista. Siitä huolimatta jutun aiheena ei välttämättä ole teos tai edes kirjailijan työ, vaan juttu saattaa käsitellä vaikkapa perhesuhteita. Kirjailijoilta edellytetään kykyä puhua julkisesti sellaisistakin asioista, jotka eivät liity kirjailijan työhön millään tavalla. Naistenlehdessä kirjailijoita pyydetään kommentoimaan mitä vaihtelevimpia aiheita: kirjailija voi esimerkiksi antaa lukijoille kauneusvinkkejä tai kertoa, mitä hänen jääkaapistaan löytyy.

Nykykirjailijan ammattitaitoon kuuluu paitsi esiintyminen julkisuudessa, myös erityylisten tiedotusvälineiden kerrontatapojen omaksuminen ja niihin mukautuminen. Kirjailijoiden pelisilmästä suhteessa julkisuuteen kertonee jotakin se, kuinka suvereenin oloisesti useat kirjailijat esiintyvät erityyolisissä lehdissä ja erilaisissa asiayhteyksissä. Puheenaiheet vaihtuvat sen mukaan, missä lehdessä kirjailija kulloinkin esiintyy. Naistenlehdessä kirjailijat puhuvat paljon yksityiselämästään, kun taas asiakeskusteluun keskittyvässä Suomen Kuvalehdessä kirjailijat ottavat yhteiskunnallisen keskustelijan roolin. Kirjailijat tosin sanoen tarjoavat lehdelle ja sen lukijoille sitä, mitä nämä odottavat. Kirjailija Antti Tuuri pohtii Suomen Kuvalehdessä nyky-Euroopan tilaa, kun taas Me Naisissa hän kertoo suhteestaan tyttärensä. Kirjailija Katja Kettu pohtii Suomen Kuvalehden jutussa sota-ajan moraaliala ja yhteiskunnan vaiettuja aiheita. Me Naisissa hän puolestaan osallistuu muodonmuutosleikkiin, jossa kirjailijan rastat leikataan uuden glamourtyylin tieltä. Jutussa Kettu puhuu enimmäkseen ulkonäöstään ja hiustyylistään, mutta mainitsee tosin, että tyyliuudistus tulee hänelle tarpeeseen raskaan kirjoittamisurakan jälkeen. Vasta julkaistu teos on henkilökeskeisessä jutussa mukana vain pienessä sivuosassa, mutta joka tapauksessa kirjailija saa ulkonäköaiheiseen juttuun pienen mainoksen tuoreelle kirjalleen.

Mitä tulee kirjojen saamaan huomioon, medioituneessa yhteiskunnassa esiintymistaitoinen kirjailija saa epäilemättä jonkin verran etumatkaa jäykkäsanaisempaan kollegaansa verrattuna.

Todennäköisesti kirjailija saa sitä enemmän haastattelukutsuja ja näkyvyyttä, mitä kiinnostavampaa sanottavaa hänellä on. Itsekin luettuani kolmen lehden kirjailijajutut vuoden ajalta kiinnostuin useammasta minulle uudesta kirjailijasta ja kirjasta, jotka myöhemmin hankin käsiini. Vuoden aikana julkaistiin varmasti muitakin yhtä hyviä – ellei jopa parempia – kirjoja, mutta nämä eivät ole julkisuuden puutteen vuoksi päätyneet lukulistalleni. Kirjailijan media- ja esiintymistaidot vaikuttavat kirjojen saamaan huomioon ja siten todennäköisesti myös kirjojen myyntiin ja kirjailijan elantoon. Mielenkiintoinen kysymys on, vaikuttavatko ulkokirjalliset asiat, kuten mediataidot, kirjallisuusinstituution ytimeen, eli kustannuspäätöksiin. Jos vaikuttavat, kuinka paljon? Saako kirjailijakokelas kustannussopimuksen taskuunsa varmemmin, jos hän on

sanavalmis, kuvauksellinen ja kiinnostava persoona, jonka teoksen markkinointi hoituu kuin itsestään? Selvältä vaikuttaa ainakin se, että sopimuksen saaminen on helpompaa, jos kirjoittaja on jo valmiiksi julkisuuden henkilö. Julkkikset markkinoivat itse teoksiaan jo pelkällä nimellään.

Kirjailijoiden voimistunut henkilöjulkisuus on paitsi seurausta yhteiskunnan medioitumisesta ja journalismin henkilöitymisestä, myös kirja-alan reagointia tilanteessa, jossa kirjat joutuvat tappelemaan elintilastaan. Kirjailijoihin, julkisuuteen ja markkinointiin liittyvän puheen taustalla on usein huoli kirjojen tulevaisuudesta. Kirja-alalla ei mene hyvin: myyntiluvut ovat tippuneet, ja kirjat taistelevat yleisön ajasta muiden lukuisten vapaa-ajan aktiviteettien kanssa. Tällaisessa tilanteessa olisi luontevaa ajatella, että kaikki kirjallisuuden ja kirjailijoiden saama julkisuus, samoin kuin markkinointiin panostaminen, on vain ja ainoastaan hyvä asia – varsinkin kun kustantamojen markkinointiosaaminen ei kaikkien alan ihmisten mielestä ole mikään itsestänselvyys. Kirjailija, taloustoimittaja ja kirjallisuuslehti *Parnasson* tuottaja Karo Hämäläinen on moittinut kustantamoja markkinointi- ja myyntitaitojen puutteesta. Hämäläisen mukaan kirja-alalla ollaan jämähdetty vanhanaikaiseen ajatteluun, jossa numerotaidottomuus on jopa ylpeilyn aihe. Hämäläisen viesti kirja-alalle on, että kirjoja tulee markkinoida ja myydä aggressiivisesti, vaikka se tuntuisi epämiellyttävältä – tämä on koko alan etu ja lopulta myös elinehto. Hämäläinen suhtautuu kustantamiseen kuin mihin tahansa liiketaloudelliseen toimintaan. Hän kyseenalaistaa sellaisten kirjojen kustantamisen, jotka eivät myy. Esimerkiksi taloudellisesti kannattamaton runous löytää Hämäläisen mukaan julkaisukanavansa jostain muualta kuin suuren kustantamon listalta. (Valkama 2016.)

Nykyisin tällainen kustantamisen sivistystehtävän kyseenalaistava näkemys on entistä yleisempi: kirjat ymmärretään entistä vahvemmin tuotteiksi, kun ne vielä muutama vuosikymmen sitten olivat ensisijaisesti taideteoksia. Koska tuotteet on tehty myytäviksi, olisi vain loogista, että epäkaupallista kirjaa ei kustannuslistalle oteta. Asiaan kuuluu myös se, että hyvien tuotteiden valmistajilla on kiinnostava henkilöbrändi, jonka avulla tuotetta myydään. Kun henkilöitynyt julkisuus yhä enenevässä määrin pyörii kiinnostavien persoonien ympärillä, kirja-alan on täytynyt hypätä leikkiin mukaan. Tämän kaiken seurauksena voi olla kirjamarkkinoiden entistä selvempi jakautuminen myyviin ja ei-myyviin kirjoihin. Edelliset näkevät päivänvalon suurten kustantamoiden avustuksella, jälkimmäiset kustannetaan pien- tai omakustanteina. Kiinnostava kysymys on, mitä kirjojen sisällölle tapahtuu, jos kustannusalalla tavoitellaan ensisijaisesti suuria myyntilukuja. Muuttuuko kirjojen sisältö suurta yleisöä koskiseksi, laskelmoiduksi ja riskittömäksi, jos kirjan julkaisun ehtona on mahdollisimman suuri myyntipotentiaali?

Vaikka osalle kirjailijoista medialeikkiin ryhtyminen on epämiellyttävää ja julkiset esiintymiset ovat enemmän tai vähemmän sivussa työn ytimestä, kirja-alan tulevaisuuden kannalta lienee kuitenkin ainoastaan hyvä asia, jos kirjailijat esiintyvät mediassa entistä enemmän ja kiinnostavammin. Toinen kysymys on, mitä kiinnostava esiintyminen tarkoittaa kirjailijan kohdalla. Kirjailija Kaari Utrio kirjoitti kärjekkäästi Apu-lehden kolumnissaan, että kirjailijoilta vaaditaan nyt rohkeaa pukeutumista ja glitteriä, persoonallisuutta ja nokkelaa sanankäyttöä (Utrio 2011). Olisi kuitenkin yleisön aliarvioimista ajatella, että kiinnostava esiintyminen tarkoittaisi pelkkää pintakiiltoa ja tyhjöpäistä hauskuuttamista. Kiinnostava sisältö voi olla myös asiapitoista ja kantaa ottavaa. Lisäksi täytyy muistaa, että julkisuuden kasvaessa lisääntyvät myös vaikuttamisen mahdollisuudet. Kuten olen tässä tutkielmassa usein kirjoittanut, henkilökeskeinen julkisuus antaa kirjailijalle mahdollisuuden nostaa puheenaiheeksi asioita, jotka tämä kokee tärkeäksi – liittyivätpä ne sitten kirjojen aiheisiin, kustannusalaan, yhteiskunnallisiin kysymyksiin tai ihmissuhteisiin ja hyvään elämään. Mitä tulee sujuvaan esiintymiseen, romanttisen taiteilijamyytin nojalla kirjailijalle todennäköisesti edelleen sallitaan pieniä tai suuriakin omituisuuksia, vaikka taiteilijakirjailijan rinnalle on ilmaantunut kaupallisemmin suuntautunut yrittäjäkirjailija. Saattaahan televisiossa mumiseva kirjailija joissakin tapauksissa olla jopa kiinnostavampi hahmo kuin sujuvasanainen, pr-henkinen kirjailija.

Tutkimuksen pulmakohdat: Aineiston ja menetelmän arviointia

Tutkimuksen vaiheista etenkin aineiston rajaus aiheutti päänvaivaa, ja on selvää, että olisin voinut tehdä rajauksessa toisenlaisiakin valintoja. Päätin rajata aineistoni toimittajien tekemään journalistiseen sisältöön, joten aineistosta jäivät pois kirjailijoiden itse kirjoittamat kolumnit ja jatkokertomukset. Kolumnien sisällyttäminen aineistoon olisi kuitenkin ollut tarkoituksenmukaista, kun tutkimuskysymykseni on, mistä aiheista ja minkälaisia puhetapoja käyttäen kirjailijat puhuvat lehdissä. Kolumnissa kirjailija kirjoittaa valitsemastaan aiheesta ilman kirjoittavan toimittajan välikäyttä. Hän siis puhuu lukijalle valitsemistaan aiheista suoremmin kuin toimittajan kirjoittamassa jutussa, vaikka toki lehden genre, konsepti sekä numerokohtainen suunnittelu ja editointi jossain määrin rajaa kirjailijoiden puheenvuoroja myös kolumneissa. Olisi ollut kiinnostavaa selvittää esimerkiksi, miten yhteiskunnalliset aiheet ovat läsnä kirjailijoiden kolumneissa ja ottavatko kirjailijat itselleen yhteiskunnallisen keskustelijan roolia. Entä jakavatko he kolumneissaan kokemuksia yksityiselämästään ja ihmissuhteistaan?

Aineistoni on vinoutunut myös siinä mielessä, että olen rajannut pois jutut, joissa kirjailijanakin tunnettu henkilö esiintyy vain jonkin toisen alan ammattilaisena, kuten näyttelijänä.

Pulmia aiheutti myös päätökseni tutkia kirjailijoiden ”puhetta” lehtijutuissa, mikä ei ole suinkaan ongelmatonta. Lehtitekstissä kirjailijahaastateltavan puhe on aina rakennettua ja välitettyä. Haastateltava ei koskaan puhu suoraan lukijalle, vaan välissä on aina jutun kirjoittanut toimittaja. Valmiin lehtijutun lukijana en voi tietää, mitä haastattelutilanteessa on tapahtunut. Vaikka kirjailija puhuu jutun sitaateissa jostakin asiasta, en voi olla varma, onko aiheen ottanut puheeksi toimittaja vai kirjailija itse. En myöskään voi tietää, onko kirjailija haastattelussa yrittänyt ottaa puheeksi asioita, jotka toimittaja on rajannut pois. Nämä seikat asettavat varauksia tutkimuskysymyksilleni, mistä aiheista kirjailijat puhuvat ja mitä puhetapoja he käyttävät. Käytännössä termi ”kirjailijan puhe” tarkoittaa aina haastateltavan ja toimittajan yhteistyönä syntyntä tekstiä, johon vaikuttavat molempien osapuolien pyrkimykset.

Kirjailijajulkisuudessa riittäisi tutkittavaa mielin määrin. Tutkielmani kattaa kirjailijajulkisuudesta vain ohuen siivun, kolme aikakauslehteä vuoden ajalta. Kiinnostavaa olisi myös tutkia esimerkiksi kirjailijoiden esiintymistä televisiossa. Tämän tutkielman kirjoitushetkellä, keväällä 2017, useat kirjailijat esiintyvät television humoristisissa paneelikeskusteluohjelmissa ja ovat epäilemättä koko kansan tunnistamia julkisuuden henkilöitä. Kiinnostavaa olisi myös tutkia, löytyykö iltapäivälehdistä tai keltaisen lehdistön lehdistä kirjailijoita koskevia julkkisjuoruja tai kirjailijaskandaaleja samalla tavalla kuin vaikkapa tv-tähtien, muusikkojen tai poliitikkojen yksityiselämästä. Aihetta olisi niin ikään hedelmällistä tutkia kirjailijoiden näkökulmasta teemahaastattelun keinoin. Tällöin saataisiin tietoa siitä, miten kirjailijat itse suhtautuvat julkisuuteen ja miten he mahdollisesti hyödyntävät julkisuutta työssään. Myös määrällinen tutkimus olisi mielekästä, jotta saataisiin yleistettävää tietoa siitä, onko kirjailijoiden julkisuus lisääntynyt vuosien kuluessa.

Lähteet

Ahola, Suvi (2016): 'Kirjailija Juha Itkonen myöntää vertailevansa itseään kollegoihin: "Kateus on järjetöntä mutta inhimillistä"'. Helsingin Sanomat 2.4.2016. Saatavilla osoitteessa

<http://www.hs.fi/kulttuuri/a1459482741602> (Viitattu 6.4.2016.)

Aikakausmedia.fi: Mediakortti Apu. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.mediakortit.fi/mediakortit/apu/3/#profiles> (Viitattu 8.5.2016.)

Aikakausmedia.fi: Mediakortti Me Naiset. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.mediakortit.fi/mediakortit/me-naiset/15/#kmt-profiles> (Viitattu 8.5.2016.)

Aikakausmedia.fi: Mediakortti Suomen Kuvalehti. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.mediakortit.fi/mediakortit/suomen-kuvalehti/383/#media> (Viitattu 8.5.2016.)

Alasuutari, Pertti (2001): *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

A-lehdet.fi: Mediaopas. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.a-lehdet.fi/mediaopas/apu> (Viitattu 18.2.2015.)

Arminen, Elina (2012): "Kutsumuksen hinta. Antero Viinikaisen *Orgo* ja Kreetta Onkelin *Kutsumus* kustannusmaailman peilinä". Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti *Avain* 2012 (2), 34–51.

Brunila, Anne & Uusitalo, Liisa (1989): *Kirjatuotannon rakenne ja strategiat*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 15. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998): *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Esser, Frank & Strömbäck, Jesper (toim.) (2014): *Mediatization of Politics. Understanding the Transformations of Western Democracies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hellman, Heikki & Jaakkola, Maarit 2009. Kulttuuritoimitus uutisopissa. Kulttuurijournalismin muutos Helsingin Sanomissa 1978–2008. *Media & viestintä* 32/2009, 24-42.

Helsingin Sanomat (2011): ”HS-raadin vastaukset kysymykseen: Markkinoidaanko kirjallisuutta nykyisin liikaa kirjailijan persoonalla?” Helsingin Sanomat 28.10.2011. Saatavilla osoitteessa: <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1305548145929> (Viitattu 27.1.2015.)

Herkman, Juha (2011): *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.

Hiltunen, Pekka (2011): ”Menestystarina”. Image 5/2011.

Hjarvard, Stig (2014): ”Mediatization and cultural and social change: an institutional perspective”. Teoksessa Knut Lundby (toim.) *Mediatization of Communication*. Berliini: De Gruyter Mouton, 199–226.

Hollsten, Anna (2012): ”Tapaus Kejonen: esimerkki 1960- ja 1970-luvun tunnustuksellisuuden ja julkisuuden suhteesta”. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain 1/2012. 3–18.

Hotakainen, Kari (1997): *Klassikko*. Helsinki: WSOY.

Hujanen, Jaana (2009): ”Kiinnostavaa vai tärkeää? Ihmisläheisen journalismin kaksi polkua”. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 112–128.

Hypén, Tarja-Liisa (2016): *Minä olen imagoni. Jari Tervon tuotanto, brändi ja kirjailijuus*. Helsinki: SKS.

Hypén, Tarja-Liisa (2012): ”Julkkiskirjailijan ja bestselleristin brändi: Jari Tervon tapaus”. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain 2012 (2), 5–18.

Hypén, Tarja-Liisa (2002): ”Kirjailija mediatuotteena”. Teoksessa Markku Soikkeli (toim.) *Kurittomat kuvitelmat. Johdatus 1990-luvun kotimaiseen kirjallisuuteen*. Turun yliopiston taiteiden tutkimuksen laitoksen sarja A, n:o 50. Turku: Turun yliopisto, 29–45.

Ihlen, Oersten & Pallas, Jofef (2014): ”Mediatization of corporations”. Teoksessa Knut Lundby (toim.) *Mediatization of Communication*. Berliini: De Gruyter Mouton, 423–442.

Iivari, Suvi (2013): *Kirjallisuuden ja kirjailijan saama tila sanoma- ja aikakauslehtijutuissa. Tapaustutkimus runoilija Miki Liukkosen lehdistöjulkisuudesta syyskuulta 2011 lokahuulle 2012.* Kandidaatin tutkielma, tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Image (2016). Lehden kansi. Image 10/2016.

Jokinen, Elina (2010): *Vallan kirjailijat. Valtion apurahoituksen merkitys kirjailijoille vuosituhanteen vaihteen Suomessa.* Helsinki: Avain.

Juntunen, Laura & Väliverronen, Esa (2009): ”Intiimin politiikka ja skandaalin yhteiskunnallinen merkitys”. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*, 262–284.

Kirjakauppaliitto.fi: ”Mitä Suomi lukee”. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.kirjakauppaliitto.fi/ratings> (Viitattu 15.1.2015.)

Kivikuru, Ullamaija (1996): *Vieraita lehtiä. Aikakauslehti ajan ja paikan risteyksessä.* Helsinki: Yliopistopaino.

Klinge, Matti (1997): Runeberg, Johan Ludvig. Kansallisbiografia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/2846/> (Viitattu 7.1.2015.)

Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2009): *Media vallan verkoissa.* Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos. Julkaisuja sarja A 112. Tampere: Tampereen yliopisto.

Laitinen, Kai (1997): *Suomen kirjallisuuden historia.* Helsinki: Otava.

Lehtonen, Mikko (2001): *Post Scriptum. Kirja medioitumisen aikakaudella.* Tampere: Vastapaino.

Linko, Maaria (2010): Asiantuntija vai julkkis? Tietokirjallisuus ja tietokirjailijat mediassa. Helsinki: Edita Prima. Saatavilla sähköisesti http://suomentietokirjailijat-fi-bin.directo.fi/@Bin/9964d2f5d60ba788b5a76d4f356e727f/1452596879/application/pdf/159762/Asiantuntija_vai_julkkis_kansineen.pdf (Viitattu 6.5.2016.)

Lundby, Knut (2014): ”Mediatization of Communication”. Teoksessa Knut Lundby (toim.) *Mediatization of Communication*. Berliini: De Gruyter Mouton, 3–35.

Lundby, Knut (2009): ”Introduction: ‘Mediatization’ as Key”. Teoksessa Knut Lundby (toim.) *Mediatization: concept, changes, consequences*. New York: Peter Lang, 1–18.

Majander, Antti & Saarikoski, Saska (2010): ”Muutos sattuu aina”. Helsingin Sanomat 22.6.2010. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.hs.fi/paivanlehti/arkisto/Muutos+sattuu+aina/aaHS20100622SI1KU01r3o?src=haku&ref=arkisto%2F> (Viitattu 6.4.2016.)

Mediaauditfinland.fi: Levikkitilasto. Saatavilla osoitteessa:

<http://mediaauditfinland.fi/levikit/tilastot/> (Viitattu 2.12.2014.)

Moran, Joe (2000): *Star Authors. Literary Celebrity in America*. London; Sterling, VA: Pluto Press.

Niemi, Juhani (2000): *Kirjallinen elämä. Kirjallisuuden yhteiskuntasuhteiden kartoitusta*. Helsinki: SKS.

Nummi, Jyrki (1997): Linna, Väinö. Kansallisbiografia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/701/> (Viitattu 5.6.2016.)

Otavakonserni.fi. Saatavilla osoitteessa: www.otavakonserni.fi. (Viitattu 5.4.2016.)

Otavamedia (2014): Lukijaprofiili Suomen Kuvalehti 2014. Saatavilla osoitteessa.

<http://tilaisuudet.otavafiles.fi/files/library/attachments/Suomen%20Kuvalehden%20lukijaprofiili%202014.pdf> (Viitattu 8.5.2016.)

Otavamedia.fi: Suomen Kuvalehti. Saatavilla osoitteessa:

<https://www.otavamedia.fi/web/guest/suomenkuvalehti> (Viitattu 2.12.2014.)

Pantti, Mervi (2009): ”Journalismi ja tunteet”. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 193–206.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010): Näkökohtia julkisuudesta. Teoksessa Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja mediat. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 353–370.

Ruoho, Iris & Saarenmaa, Laura (2011): Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan. Naistenlehdet journalismina ja julkisuutena. Journalismin tutkimusyksikkö, viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampere: Tampereen yliopisto.

Saarenmaa, Laura (2010): *Intiimin äänet. Julkisuuskulttuurin muutos suomalaisissa ajanvietelehdissä 1961–1975*. Tampere: Tampere University Press.

Sandbacka, Kasimir (2012): ”Työtä vai leikkiä? Rosa Liksomien ambivalentti taiteilijakuva”. Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain 2012 (2), 19–33.

Sanomamagazines.fi: Mediaopas, Me Naiset. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.sanomamagazines.fi/mediaopas/brandit/menaiset.html> (Viitattu 2.12.2014.)

Snellman, Anja (2000): *Aura*. Helsinki: Otava.

Strömbäck, Jesper (2008): “Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics”. *The Harvard Journal of Press/Politics* 13(3), 228–246.

Tervo, Jari (1999): *Minun sukuni tarina*. Helsinki: WSOY.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turunen, Risto (2009): ”Kirjatuotanto ja kulttuurinen murros”. Teoksessa Maarit Grahn & Maunu Häyrynen (toim.) *Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö, prosessit*. Helsinki: SKS, 82–104.

Töyry, Maija (2009): ”Lukijalähtöisyys aikakauslehdissä”. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 129–149.

Töyry, Maija (2008): *Editointi aikakauslehdessä*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu & IADE Suomen taideyliopistojen koulutus- ja kehittämisinstituutti.

Utrio, Kaari (2011): ”Sydän sävähti”. *Apu* 26/2011.

Vaarala, Noora (2011): ”Puheenaihe: Tuleeko kirjailijan olla hovinarri vai vimmainen metsäläinen?” *Aamulehti.fi*. 6.10. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.aamulehti.fi/Kulttuuri/1194682607812/artikkeli/puheenaihe+tuleeko+kirjailijan+olla+hovinarri+vai+vimmainen+metsalainen+.html> (Viitattu 28.11.2014.)

Valkama, Heikki (2016): ”Kirjoja ei osata myydä”. *Image* 10/2016.

Viinikainen, Antero (2009): *Orgo*. Helsinki: WSOY.

Väliverronen, Esa & Kunelius, Risto (2009): ”Politiikan journalismi medioitumisen aikakaudella”. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 225–247.

Wilke, Jürgen (2014): ”Art: multiplied mediatization”. Teoksessa Knut Lundby (toim.) *Mediatization of Communication*. Berliini: De Gruyter Mouton, 465–482.

Liite 1: Analysoidut jutut

1. Henkilöjutut

Jutun tiedot muodossa: Viittauskoodi, kirjoittaja, jutun nimi, lehden numero, juttuformaatti, päähenkilö

Apu

- A1 Kinnunen Raila: Talon mies, Apu 6/11, Näyttelijä-kirjailija Hugh Laurie
- A2 Talvitie Liisa: Siskokset vuoropuhelussa, Apu 6/11, Kirjailija Annakaisa Iivari ja poliitikko Ulpu Iivari
- A3 Kinnunen Raila: Ihmisen ääni, Apu 8/11, Kirjailija Kari Hotakainen ja näyttelijä Ritva Valkama
- A4 Lehtola Jorma: Mustalainen ei liikehdi huvikseen, Apu 9/11, Ajastin, Kirjailija Paul Polansky
- A5 Talvitie Liisa: Pelon ilmapiirissä, Apu 10/11, Ajastin, Kirjailija Ljudmila Ulitskaja
- A6 Lehtola Jorma: Käsämän mysteeri, Apu 10/11, Kirjailija Tuomas Lius
- A7 Rautio Yrjö: Tarinoita Tornionlaaksosta, Apu 12/11, Ajastin, Kirjailija Paula Vartiainen
- A8 Eskola Meri: Mennyt maailma, Apu 12/11, Kirjailija Jean M. Untinen-Auel
- A9 Luikku Susanna: Esikoinen, Apu 12/11, Runoilija Martta Rossi
- A10 Luikku Susanna: Elämä raiteillaan, Apu 16/11, Kirjailija Antti Tuuri
- A11 Luikku Susanna, Murhaava aviopari, Apu 20/11, Kirjailijat Alexandra ja Alexander Coelho Ahndoril
- A12 Koskela Hannu: Ministeristä kuoriutui kirjailija, Apu 20/11, Kirjailija, ex-poliitikko Kari Häkämies
- A13 Itkonen Leila: Jatkuvaa terapiaa, Apu 22/11, Kirjailija-kuvataiteilija Katariina Sourin
- A14 Kauppinen Juha: Profeetta, Apu 22/11, Kirjailija Risto Isomäki
- A15 Kaipainen Sini: Turvassa metsän sylissä, Apu 22/11, Terveys, Kirjailija Leena Krohn ja taidemaalari Inari Krohn
- A16 Luikku Susanna: Vallankumouksen jälkeen, Apu 23/11, Kirjailija Ghada Abdel Aal

- A17 Luikku Susanna: Murha mielessä, Apu 25/11, Kirjailijat Leena Lehtolainen ja Håkan Nesser
- A18 Talvitie Liisa: Sam Shepardin näköinen mies, Apu 31/11, Näyttelijä-kirjailija Ville Virtanen
- A19 Hietamies Eve: Sievistelevät hupsut, Apu 33/11, Kirjailija Kaari Utrio
- A20 Eskola Meri: Lapidus, Apu 34/11, Kirjailija Jens Lapidus
- A21 Talvitie Liisa, Nuorten miesten hätää, Apu 35/11, Ajastin, Ohjaaja-kirjailija Pasi Lampela
- A22 Talvitie Liisa: Ajankohtaista jännitystä, Apu 36/11, Ajastin, Kirjailija Pekka Hiltunen
- A23 Korpela Tanja: Pyy ja susi, Apu 39/11, Runoilija Heli Laaksonen ja muusikko Lauri Tähkä
- A24 Nevalainen Minna: Tarinoiden keittiössä, Apu 40/11, Ruoka, Kirjailija Sofi Oksanen
- A25 Luikku Susanna: Pään yllä pohjoinen taivas, Apu 41/11, Ajastin, Kirjailija Katja Kettu
- A26 Luikku Susanna: Omilla ehdoilla, Apu 47/11, Ajastin, Kirjailija Jenni Linturi
- A27 Väänänen Jukka: Autuas keskeneräisyys, Apu 49/11, Kirjailija Jari Tervo

Me Naiset

- MN1 Latvala Taina: "Olemme riidelleet vain kerran", Me Naiset 5/11, Meidän suhde, kirjailijat Antti ja Hanna Tuuri
- MN2 Myllyoja Essi: Möläyttelijä haluaa viihdyttää, Me Naiset 6/11, Viikon nimi, esikoiskirjailija Henna Helmi Heinonen
- MN3 Serkamo Rosanna: "Olen aina raivoissani tai riemuissani, Me Naiset 7/11, murrerunoilija Heli Laaksonen
- MN4 Laukia Marjut: Arvoituksia avaruudesta, Me Naiset 11/11, Viikon olennaiset, esikoiskirjailija Hannu Rajaniemi
- MN5 Korhonen Petri: Ulkomaanvävy, Me Naiset 13/11, Viikon nimi, kirjailija Wolfram Eilenberger
- MN6 Korhonen Petri: Meri vie virkamiestä, Me Naiset 14/11, Viikon nimi, kirjailija Annakaisa Iivari

- MN7 Hakamo Tanja: Itsekuria ja vollotusta, Me Naiset 14/11, Naisen logiikka, kirjailija Laura Honkasalo
- MN8 Parkkonen Sari: "Terapiassa puen pelkoni sanoiksi", Me Naiset 15/11, kirjailija Riikka Pulkkinen
- MN9 Myllyoja Essi: Täysi katastrofi tai napakymppi, Me Naiset 18/11, Meidän suhde, kirjailijat Sofi Oksanen ja Juha Vuorinen
- MN10 Wallenius Sanna: Suoran toiminnan kaveri, Me Naiset 20/11, Miehen logiikka, muusikko-kirjailija Kauko Röyhkä
- MN11 Pantsu Pekka: Odottaminen on miehen osa, Me Naiset 22/11, Miehen logiikka, kirjailija Reijo Mäki
- MN12 Ruuska Maria: Tyttäristä polvi paranee, Me Naiset 24/11, Meidän suhde, kirjailija Juuli Niemi sekä elokuvaohjaajat Inari ja Raimo O. Niemi
- MN13 Sommers Sanna: Salamarakkaus, joka säilyi, Me Naiset 27/11, Kesämimmit, kirjailijat Paul Auster ja Siri Hustvedt
- MN14 Ruuska Maria: "En enää odottanut rakastuvani", Me Naiset 27/11, kirjailija Anna Jansson
- MN15 Myllyoja Essi: Murharouva löysi kodin kallioilta, Me Naiset 28/11, Minun osoitteeni, kirjailija Leena Lehtolainen
- MN16 Lehto Anna: Tarzan-tohtori ei jumita, Me Naiset 31/11, Viikon ilmiöt, kirjailija Paula Havaste
- MN17 Hiiri Jukka: Sattumalta sotakirjailijaksi, Me Naiset 32/11, Viikon ilmiöt, kirjailija Jenni Linturi
- MN18 Latvala Taina: "Riitamme ovat ohi minuutissa", Me Naiset 33-34/11, Parisuhteellista, kirjailija Pirjo Hassinen ja aviomies Pekka Hassinen
- MN19 Kirssi Elina: Jännittävä möhköfanti, Me Naiset 32/11, kirjailija Mikko Rimminen
- MN20 Serkamo Rosanna: "Olen hyväksynyt pedon sisälläni", Me Naiset 36/11, kirjailija Petri Karra
- MN21 Laukia Marjut: Tukholman parhaiten pukeutuva mies, Me Naiset 37/11, kirjailija Jens Lapidus
- MN22 Ruuska Maria: Burnout kypsytti kirjailijaksi, Me Naiset 39/11, esikoiskirjailija Jonas Jonasson
- MN23 Laari Susanna: "Tapahtui se, mitä eniten pelkäsin", Me Naiset 39/11, Matkalla minuksi, kirjailija Laura Honkasalo

- MN24 Laukia Marjut: Nainen, joka vihaa numeroita, Me Naiset 40/11, kirjailija Camilla Läckberg
- MN25 Myllyoja Essi: Häpeilemätön juoru-ukko, Me Naiset 41/11, Miehen logiikka, kirjailija Jari Tervo
- MN26 Laukia Marjut: "Olen sosiaalinen erakko", Me Naiset 44/11, Minun osoitteeni, kirjailija Miika Nousiainen
- MN27 Lätti Johanna: Jäähyväiset rastoille, Me Naiset 44/11, Mimmit kauneus, kirjailija Katja Kettu
- MN28 Laukia Marjut: Jälleen nuori, Me Naiset 45/11, Viikon ilmiöt, kirjailija Anna Snellman
- MN29 Laari Susanna: Värikäs blondi, Me Naiset 47/11, Viikon ilmiöt, kirjailija Laura Gustafsson
- MN30 Laari Susanna: "Ystävien seurassa olen aina hyväksytty", Me Naiset 47/11, Minun ystäväni, kirjailija Anna-Leena Härkönen, elokuvatuottaja Rimbo Salomaa ja kielikouluttaja Sinikka Nevala
- MN31 Laari Susanna: Charmantti Mr. Cunningham, Me Naiset 48/11, kirjailija Michael Cunningham
- MN32 Wallenius Sanna: Vääränlainen ikäero, Me Naiset 49/11, kirjailija Inna Patrakova ja miesystävä Maksim Smolnikau
- MN33 Laukia Marjut: Tarinoiden metsästäjä, Me Naiset 50/11, Matka henk.koht, kirjailija Liza Marklund

Suomen Kuvalehti

- SK1 Saksa Markku: Harjunpäästä Puhdistukseen, Suomen Kuvalehti 6/11, Kohtaamiset, näyttelijä-kirjailija Peter Franzén
- SK2 Roponen Marjaana: Yksinhuoltaja ja ylpeä siitä, Suomen Kuvalehti 8/11, Kohtaamiset, kirjailija Päivi Alasalmi
- SK3 Tiilikainen Teppo: "Elämme totaalisisessa valheessa", Suomen Kuvalehti 10/11, Ajassa, kirjailija Ljudmila Ulitskaja
- SK4 Lindstedt Risto: Antti Tuuri, Suomen Kuvalehti 16-17/11, Hän, kirjailija Antti Tuuri
- SK5 Kylänpää Riitta: Tuolla puolen sanojen, Suomen Kuvalehti 21/11, kirjailija Maria Peura, runoilija Ilpo Tiihonen, pianisti Paavali Jumppanen ja kuvataiteilija Anna Tuori

- SK6 Roponen Marjaana: Suomalaiseksi kahvilla ja kirjoittamalla, Suomen Kuvalehti 24/11, Kohtaamiset, kirjailija Tao Lin
- SK7 Lindgren Minna: Seikkailu oopperassa, Suomen Kuvalehti 34/11, Kirjailija Johanna Sinisalo
- SK8 Repo Risto: Christer Kihlman, Suomen Kuvalehti 35/11, Hän, Kirjailija Christer Kihlman
- SK9 Salminen Juho: Tarinoita tieteestä, Suomen Kuvalehti 36/11, Kirjailija Tiina Raevaara
- SK10 Kylänpää Riitta: Syvällä sivistyksessä, Suomen Kuvalehti 36/11, Kirjailija Tommi Melender
- SK11 Kylänpää Riitta: Manhattanin lintumies, Suomen Kuvalehti 37/11, Kirjailija Jonathan Franzen
- SK12 Virtanen Leena: Viivi Luik, Suomen Kuvalehti 38/11, Hän, Kirjailija Viivi Luik
- SK13 Kylänpää Riitta: Rauha vai kaaos?, Suomen Kuvalehti 39/11, Kirjailija David Grossman
- SK14 Koljonen Laura: Katja Kettu, Suomen Kuvalehti 43/11, Hän, Kirjailija Katja Kettu
- SK15 Kärnä Päivi: Kun muistot eivät jätä, Suomen Kuvalehti 45/11, Kohtaamiset, Kirjailija Jenni Linturi
- SK16 Lehtinen Lauri: Kauko Röyhkä, Suomen Kuvalehti 47/11, Hän, Kirjailija-muusikko Kauko Röyhkä

2. Aihejutut

Aihejutuissa kirjailija kommentoi tiettyä aihetta omasta kokemuksestaan usein muiden julkisuuden henkilöiden tai asiantuntijoiden rinnalla.

Jutun tiedot muodossa: Viittauskoodi, kirjoittaja, jutun nimi, lehden numero, palsta /juttuformaatti, haastateltu kirjailija

Apu

- A28 Malms Tea: Kirjailija osaa keskittyä, Apu 3/11, Terveystieteiksi, Kirjailija Leena Lehtolainen
- A29 Kaipainen Sini: Auttavatko ällät elämässä?, Apu 21/11, Ajastin, Kirjailija Pauliina Vanhatalo

A30 Malms Tea: Monipuolista karppausruokaa, Apu 37/11, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Kirjailija Essi Tammimaa

A31 Malms Tea: Stressinhallintaa, Apu 38/11, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Kirjailija Päivi Alasalmi

Me Naiset

MN34 Heino Heidi: Laaturusinoihin on aina varaa, osa juttukokonaisuutta Tästä en tingi, Me Naiset 7/11, Kirjailija Piia Posti

MN35 Kalmari Heidi: Afrikan tähti, Me Naiset 8/11, Matka henk.koht, Kirjailija Elina Hirvonen

MN36 Halpaa hupia elokuvan ystäville, Me Naiset 11/11, Mimmit matka, Kirjailija Eppu Nuotio

MN37 Nordlund Katja: Tangoa ja samppanjaa, osa juttua Kevät kuplii lasissa, Me Naiset 16-17/11, Mimmit ruoka, Kirjailija Elina Hirvonen

MN38 Ruuska Maria: Kahvilatunnelmaa Tampereella, osa juttua Kotimaan kohokohdat, Me Naiset 19/11, Matka ekstra, Kirjailija Miina Supinen

MN39 Nordlund Katja: Mainostajien unelma, osa juttua Kaappi auki, Me Naiset 21/11, Mimmit ruoka, Kirjailija Pirjo Hassinen

MN40 Meriläinen Mari & Kerttula Anu: Kiinni rikkaruohoihin, osa juttua Vinkeät viemiset, Me Naiset 23/11, Mimmit koti, Kirjailija Leena Lander

MN41 Harala Jouni: Rakkaudella, sinun, Me Naiset 25–26/11, Kirjailijat Antti Leikas, Tuomas Kyrö, Tomi Kontio, Matti Remes ja Marko Kilpi

MN42 Ruuska Maria: "Synnytyksjutut ovat tosi puuduttavia", osa juttua Vauvasta poikki?, Me Naiset 30/11, Mimmit suhde, Kirjailija Riina Katajavuori

MN43 Lehto Anna: Kohtuus kaikessa & Hampaat irvessä, osa juttua Tämä tepsii!, Me Naiset 31/11, Kirjailijat Hanna-Helmi Heinonen ja Virpi Hämeen-Anttila

MN44 Kerttula Anu, Kopola Anu, Luhtanen Iia & Lähti Johanna: Pynttäämättä paras, osa juttua Eleganssia etsimässä, Me Naiset 36/11, Mimmit matka, Kirjailija Kira Poutanen

MN45 Maksimainen Heini: Pakastin täynnä kotiruokaa, osa juttua Vitamiinit hallussa, Me Naiset 39/11, Hyvä fiilis, Kirjailija Outi Pakkanen

MN46 Nordlund Katja: Ennen oli pannut valurautaa, osa juttua Aarteita ja turhakkeita, Me Naiset 40/11, Mimmit ruoka, Kirjailija Miina Supinen

- MN47 Wallenius Sanna & Myllyoja Essi: "Kiusaajia suojellaan, uhri saa lähteä", osa juttua Töissä nujerretut, Me Naiset 43/11, Mimmit työ & raha, Kirjailija Aino Kontula
- MN48 Maksimainen Heini: Saksanpähkinöitä satumetsissä, osa juttua Hyvinvointituristit, Me Naiset 44/11, Mimmit matka, Kirjailija Johanna Sinisalo

Suomen Kuvalehti

- SK17 Kylänpää Riitta: Sankarin uusi elämä, Suomen Kuvalehti 15/11, Kirjailijat Tommi Melender, Tuomas Kyrö ja Jarkko Tontti
- SK18 Kinnunen Kalle: Rikosaalto Pohjolassa, Suomen Kuvalehti 45/11, Kirjailijat Liza Marklund ja Jo Nesbo
- SK19 Kylänpää Riitta: Harri Haanpää, Suomen Kuvalehti 51–52/11, Hän, Kirjailijat Rosa Lixsom, Juha Seppälä, Jari Tervo, Sofi Oksanen

3. Kommentitjutut

Kommenttijuutuissa kirjailija kommentoi lyhyesti yhtä tai kahta toimittajan esittämää kysymystä.

Jutun tiedot muodossa: Viittauskoodi, kirjoittaja, jutun nimi, lehden numero, palsta/juttuformaatti, haastateltu kirjailija

Apu

- A32 Malms Tea: Pelkäätkö liukastumista? Miten olet varautunut siihen?, Apu 4/11, Terveudeksi, Kirjailija Antti Tuuri
- A33 Talvitie Liisa: Tervo ottaa kantaa, Apu 39/11, Ajastin, Kirjailija Jari Tervo
- A34 Luikku Susanna: Lasten kesken, Apu 39/11, Ajastin, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- A35 Talvitie Liisa: Katariinan pauloissa, Apu 50/11, Joulun kirjat, kirjailija Laila Hirvisaari

Me Naiset

- MN49 Asikainen Merja: Mitä teet sunnuntaisin?, Me Naiset 1/11, Mimmi nuuskii / Viikon kasvot, Kirjailija Raija Oranen

- MN50 Lätti Johanna: Poikamiestarinoina, Me Naiset 1/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Mari Mörö
- MN51 Keskeevari Outi & Mäki-Kala Linda: Tv-tarkastaja, Me Naiset 5/11, Kirjailija-toimittaja-juontaja Jarkko Sipilä
- MN52 Laukia Marjut: Venäläistä kuohuntaa, Me Naiset 6/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Juha Itkonen
- MN53 Finell Linda: Me Naiset 7/11, Tästä alkaa viikonloppu, Kirjailija Tiina Raevaara
- MN54 Finell Linda: Tule ja katso, Me Naiset 8/11, Viikon leffa / KalenteriLeffa, Näyttelijä-kirjailija Reidar Palmgren
- MN55 Ryyänen Riitta: Karjala kajahtaa, Me Naiset 8/11, KalenteriKirjat, Kirjailija Tuomas Lius
- MN56 Finell Linda: Me Naiset 10/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija Jarkko Tontti
- MN57 Finell Linda: Me Naiset 12/11: Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija Antti Tuomainen
- MN58 Ruuska Maria: Onko isää näkynyt?, Me Naiset 13/11, KalenteriKirjat, Kirjailija Turkka Hautala
- MN59 Finell Linda: Helppolukuista syvyyttä, Me Naiset 15/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Helena Sinervo
- MN60 Finell Linda: Me Naiset 16–17/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija Reetta Niemelä
- MN61 Kirssi Elina: Veren vangit landella, Me Naiset 19/11, Kirjailija Sari Peltoniemi
- MN62 Kerttula Anu: Rohkein tekosi?, Me Naiset 21/11, Mimmi nuuskii / Viikon kasvot, Kirjailija Sinikka Nopola
- MN63 Kerttula Anu: Elämänohjeita pöytälaatikosta, Me Naiset 22/11, KalenteriKirjat, Kirjailija Nelli Hietala
- MN64 Lehto Anna: Jokimatka pimeyteen, Me Naiset 29/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Maarit Verronen
- MN65 Heino Heidi: Eric on ehkä sexyin..., Me Naiset 33–34/11, KalenteriKirjat, Kirjailija JP Koskinen
- MN66 Kerttula Anu: Me Naiset 35/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija Anne Leinonen

- MN67 Hiiri Jukka: Me Naiset 36/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Runoilija Saira Susiluoto
- MN68 Hiiri Jukka: Me Naiset 37/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija-kuvataiteilija Rosa Liksom
- MN69 Sommers Sanna: Tiedeyhteisön viiltävä kuvaus, Me Naiset 37/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Risto Isomäki
- MN70 Myllyoja Essi: Vihapuheella pöksyihin, Me Naiset 38/11, Viikon olennaiset, Kirjailija Tuomas Kyrö
- MN71 Hiiri Jukka: Me Naiset 38/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija-ohjaaja Pasi Lampela
- MN72 Wallenius Sanna: Me Naiset 39/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija Chris Cleave
- MN73 Wallenius Sanna: Kirjailijaksi 14-vuotiaana, Me Naiset 39/11, KalenteriKirjat, Kirjailija Veera Laitinen
- MN74 Puustinen Marja, Kiehtovaa epäsuhtaa, Me Naiset 41/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Sari Malkamäki
- MN75 Puustinen Marja: Unenomainen lukukokemus, Me Naiset 46/11, Kuukauden klassikko / KalenteriKirjat, Kirjailija Pasi Ilmari Jääskeläinen
- MN76 Marila Rosanna: Noloin pikkujoulumuistosi?, Me Naiset 47/11, Mimmi nuuskii / Viikon kasvot, Kirjailija Tuomas Kyrö
- MN77 Heino Heidi: Me Naiset 48/11, Lukutuulella / KalenteriKirjat, Kirjailija Harri Nykänen
- MN78 Latvala Taina: Tumman huumorin eurooppalainen, Me Naiset 49/11, KalenteriKirjat, Kirjailija Satu Taskinen
- MN79 Laari Susanna: Atlantin valli murtuu, Me Naiset 50/11, Viikon leffa / KalenteriLeffa, Kirjailija Riikka Ala-Harja
- MN80 Laari Susanna: Joulukortti vai tekstari?, Me Naiset 50/11, Mimmi nuuskii / Viikon kasvot, Kirjailija Laura Honkasalo

Suomen Kuvalehti

- SK20 Simukka Salla: Näin sen tein: Ilkka Remes, Suomen Kuvalehti 49/11, 2011 kirjat, Kirjailija Ilkka Remes

- SK21 Pyysalo Joni: Näin sen tein: Pirjo Hassinen, Suomen Kuvalehti 49/11, 2011 kirjat, Kirjailija Pirjo Hassinen
- SK22 Hämäläinen Karo: Näin sen tein: Juhani Känkänen, Suomen Kuvalehti 49/11, 2011 kirjat, Kirjailija Juhani Känkänen

4. Pikkujutut

Sisältää lyhyet juttupätkät, kuten uutissähkeet ja sitaattit muista tiedotusvälineistä.

Apu

- A36 Kesähäät, Apu 7/11, Viihdeutiset, Kirjailija Sofi Oksanen
- A37 Marjamäki Tuomas: García Márquezin maisema, osa juttua Vastakohtien Kolumbia, Apu, Matkailu, Kirjailija Gabriel García Márquezin
- A38 Rautiainen Milla: Superstara, Apu 12/11, Ajastin: Havainnot, Kirjailija Sofi Oksanen
- A39 Hooli Niku: Ei nimi kirjaa pahenna, Apu 24/11, Ajastin, Kirjailija Ritva Sarkola, Tiukat turvatoimet, Apu 32/11, Viihdeutiset, Kirjailija Sofi Oksanen
- A40 Koskela Hannu: Paluu, Apu 41/11, Ajastin: Ennusteet, Kirjailija Wexi Korhonen
- A41 Koskela Hannu: Kovaa peliä kihlauksella, Apu 44/11, Kirjailija Panu Rajala
Talvitie Liisa: Ehdotusräppiäisistä, osa juttua Apu Linnassa, Apu 50/11, Linnan juhlat 2011, Kirjailija Riikka Pulkkinen

Me Naiset

- MN81 Sofin totuudet, Me Naiset 4/11, Kirjailija Sofi Oksanen
- MN82 Bongaa Jens, Me Naiset 43/11, Viikon ilmiöt, Kirjailija Jens Lapidus
- MN83 Salmi Virpi: Ensimmäiset mänlandia-ehdokkaat, Me Naiset 46/11, Viikon olennaiset, Kirjailija Jari Tervo

Suomen Kuvalehti

- SK23 Kylänpää Riitta, Kiihkeä kirjavuosi, Suomen Kuvalehti 1/11, Kirjailija Sofi Oksanen

- SK24 Suomen Kuvalehti 1/11, Media: muualta, Kirjailija Pirkko Saisio
- SK25 Suomen Kuvalehti 1/11, Media: muualta, Kirjailija Laila Hirvisaari
- SK26 Lehtinen Lauri, Suomen Kuvalehti 2/11, Kohtaamiset, Kirjailija Sofi Oksanen
- SK27 Penttilä Pauliina: Kirjailijan karkotus, Suomen Kuvalehti 4/11, Ajassa, Kirjailija Maria Amelie
- SK28 Koljonen Laura: Rushdie televisioon, Suomen Kuvalehti 11/11, Ihmiset, Kirjailija Salman Rushdie
- SK29 Koljonen Laura: Kalliiksi tuli, Suomen Kuvalehti 13/11, Ihmiset, Kirjailija Päivi Alasalmi
- SK30 Suomen Kuvalehti 14/11, Media: muualta, Kirjailija Roman Schatz
- SK31 Suomen Kuvalehti 18/11, Psst!, Kirjailija Anja Snellman
- SK32 Suomen Kuvalehti 18/11, Psst!, Kirjailija Juha Vuorinen
- SK33 Koljonen Laura: "Kyllä minä niin...", Suomen Kuvalehti 18/11, Ihmiset, Kirjailija Tuomas Kyrö
- SK34 Koljonen Laura: Kirjallisuuden valtionpalkinto, Suomen Kuvalehti 19/11, Ihmiset, Kirjailija Märta Tikkanen
- SK35 Suomen Kuvalehti 28/11, Media: muualta, Kirjailija Henna Helmi Heinonen
- SK36 Jäämeri Hannele: Suomen Kuvalehti 31/11, Kohtaamiset, Kirjailija-kuvataiteilija Hannu Väisänen
- SK37 Suomen Kuvalehti 32/11, Media: muualta, Kirjailija Anja Snellman
- SK38 Lehtinen Lauri, Tahdon, näin meidän kesken, Suomen Kuvalehti 32/11, Ihmiset, Kirjailija Sofi Oksanen
- SK39 Suomen Kuvalehti 33/11, Media: muualta, Kirjailija Tuula-Liina Varis
- SK40 Suomen Kuvalehti 37/11, Media: muualta, Kirjailija Jari Tervo
- SK41 Ukkola Jukka: Full Monty, Suomen Kuvalehti 38/11, Ukkola, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- SK42 Koljonen Laura, Palkittu esikoiskirjailija, Suomen Kuvalehti 46/11, Ihmiset, Kirjailija Satu Taskinen
- SK43 Koljonen Laura: Finlandia Junior menee..., Suomen Kuvalehti 47/11, Ihmiset, Kirjailija Vilja-Tuulia Huotarinen

- SK44 Salminen Juho: Finlandia-voittajan tarina, Suomen Kuvalehti 48/11, Kirjailija Rosa Liksom
- SK45 Koljonen Laura: Oikeus kokemuksiinsa, Suomen Kuvalehti 50/11, Ihmiset, Kirjailija Åsne Seierstad

5. Kuvapalstat

Jutun tiedot muodossa: Viittauskoodi, kirjoittaja, jutun nimi, lehden numero, juttuformaatti, kuvassa oleva kirjailija

Apu

- A42 Talvitie Liisa: Kansanmiehen viimeinen matka, Apu 1/11, Kirjailijat Kari Hotakainen ja Jari Tervo
- A43 Pyykkönen Emilia: Kulttuurivuosi, Apu 3/11, Tähtihetket, Muusikko-kirjailija Kauko Röyhkä
- A44 Pyykkönen Emilia: Kulttuuria ja kuhinaa, Apu 10/11, Tähtihetket, Kirjailija Kirsti Simonsuuri
- A45 Havukainen Katariina: Puutarhanhoitoa, Apu 16/11, Tähtihetket, Kirjailija-käsikirjoittaja-kuvataiteilija Katariina Souri
- A46 Pyykkönen Emilia: Tuplatulot, Apu 17/11, Tähtihetket, Kirjailijat Sinikka ja Tiina Nopola
- A47 Pyykkönen Emilia: Keikkailu jäihin, Apu 18/11, Tähtihetket, Kirjailija Juha Itkonen
- A48 Sirkesalo Aino: Lähetystössä juhittiin, Apu 29/11, Tähtihetket, Kirjailija Riikka Ala-Harja
- A49 Korpela Tanja: Sarjakuvat juhlivat, Apu 44/11, Tähtihetket, Kirjailija Sofi Oksanen
- A50 Pyykkönen Emilia: Hahmot valmiina, Apu 45/11, Tähtihetket, Kirjailija-kuvataiteilija Katariina Souri
- A51 Pyykkönen Emilia: Sisko lähellä, Apu 48/11, Tähtihetket, Kirjailija Juha Vuorinen
- A52 Pyykkönen Emilia: Haasteita tiedossa, Apu 48/11, Tähtihetket, Kirjailijat Tuomas Kyrö ja Miika Nousiainen

Me Naiset

- MN84 Asikainen Merja: Koti Kreikassa, Me Naiset 1/11, Viikon kasvot, Kirjailija-käsikirjoittaja Katri Manninen
- MN85 Asikainen Merja: Hyvästi jää, Me Naiset 1/11, Viikon kasvot, Kirjailijat Kari Hotakainen ja Jari Tervo
- MN86 Salmi Virpi: Miehen monta roolia, Me Naiset 2/11, Viikon olennaiset: Muotinurkka, Kirjailija ja Jari Tervo
- MN87 Asikainen Merja: Komea lähtölaukaus, Me Naiset 2/11, Viikon kasvot, Kirjailija Reijo Mäki
- MN88 Rautiainen Henna: Talvista tyyliä, Me Naiset 5/11, Viikon kasvot, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- MN89 Jokela Pia: Kaija laulatti Pyhällä, Me Naiset 6/11, Viikon kasvot, Muusikkokirjailija Kauko Röyhkä
- MN90 Salmi Virpi: Häivähdys punaista, Me Naiset 8/11, Viikon olennaiset: Muotinurkka, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- MN91 Eerola Kaisa: Rakkautta ravintolassa, Me Naiset 8/11, Viikon kasvot, Näyttelijäkirjailija Reidar Palmgren
- MN92 Asikainen Merja: Viimeinen suuri rooli, Me Naiset 9/11, Viikon kasvot, Kirjailija Kari Hotakainen
- MN93 Salmi Virpi: Ollaan kaksin läl-läl-lää, Me Naiset 11/11, Viikon olennaiset: Muotinurkka, Kirjailija-näyttelijä Reidar Palmgren Satu Silvon kanssa
- MN94 Rautiainen Henna: Unelmasta totta, Me Naiset 14/11, Viikon kasvot, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- MN95 Rautiainen Henna: Arvosta aivojasi, Me Naiset 14/11, Viikon kasvot, Kirjailija Sirpa Kähkönen
- MN96 Salmi Virpi: Mitä ihmeen asusteita nuo laukut raahaavat mukanaan?, Me Naiset, 15/11, Viikon olennaiset: Muotinurkka, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- MN97 Asikainen Merja: Uudet tähdet, Me Naiset 16–17/11, Viikon kasvot, Kirjailijat Sinikka ja Tiina Nopola
- MN98 Asikainen Merja: Antti musisoi, Me Naiset 16–17/11, Viikon kasvot, Kirjailijakuvataiteilija Katariina Souri
- MN99 Asikainen Merja: Onnellinen Oskari, Me Naiset 19/11, Viikon kasvot, Näyttelijäkirjailija Reidar Palmgren

- MN100 Kerttula Anu, Pantsu Pekka: Äitiä jännitti, osa juttua Nuorta riemua, Me Naiset 22/11, Viikon kasvot, Kirjailija Pirjo Hassinen
- MN101 Asikainen Merja: Synttärisankareita, Me Naiset 24/11, Viikon kasvot, Kirjailija Juha Itkonen
- MN102 Rautiainen Henna: Hiljaa hyvä tulee, Me Naiset 35/11, Viikon kasvot, Kirjailijat Riikka Pulkkinen, Anna-Leena Härkönen, Laura Honkasalo, Joel Haahtela, Katja Kallio, Miika Nousiainen ja Maikki Harjanne
- MN103 Rautiainen Henna: Skandaalinkäryä, Me Naiset 35/11, Viikon kasvot, Kirjailija Jari Tervo
- MN104 Rautiainen Henna: Muotia keskustassa, Me Naiset 37/11, Viikon kasvot, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- MN105 Rautiainen Henna: Kaikki laulavat, Me Naiset 37/11, Viikon kasvot, Käsikirjoittaja-kirjailija Katri Manninen
- MN106 Asikainen Merja: Sadonkorjuun aikaa, Me Naiset 40/11, Viikon kasvot, Kirjailijat Leena Lehtolainen, Kalle Isokallio, Lauri Törhönen, Tiina ja Sinikka Nopola
- MN107 Eerola Kaisa: Hissukasta gangsteriksi, Me Naiset 40/11, Viikon kasvot, Kirjailija Eppu Nuotio
- MN108 Salmi Virpi: Kiinnitä huomiota yksityiskohtiin, Me Naiset 42/11, Viikon olennaiset: Muotinurkka, Kirjailija Leena Lehtolainen
- MN109 Rautiainen Henna: Peruukit vaihtuvat, Me Naiset 43/11, Viikon kasvot, Kirjailija Marko Leino
- MN110 Rautiainen Henna: Sotaa ja rakkautta, Me Naiset 44/11, Viikon kasvot, Kirjailija Kjell Westö
- MN111 Asikainen Merja: Kenraali kalassa, Me Naiset 44/11, Viikon kasvot, Kirjailija Jens Lapidus
- MN12 Rautiainen Henna: Vappu avioliittoon, Me Naiset 45/11, Viikon kasvot, Kirjailijakuvataiteilija Katariina Souru
- MN13 Asikainen Merja: Taidetta ja elämyksiä, Me Naiset 45/11, Viikon kasvot, Kirjailija Anna-Leena Härkönen
- MN114 Asikainen Merja: Hollywoodin hohtoa, Me Naiset 46/11, Viikon kasvot, Kirjailija Roman Schatz
- MN115 Rautiainen Henna: Hurjaa menoa, Me Naiset 47/11, Viikon kasvot, Käsikirjoittaja-kirjailija Katri Manninen

- MN116 Asikainen Merja: Naisten tarinoita, Me Naiset 47/11, Viikon kasvot, Kirjailija Riikka Pulkkinen
- MN117 Salmi Virpi: Musti ja mirri ja pupu sekä nalle, Me Naiset 48/11, Viikon olennaiset: Muotinurkka, Kirjailija-käsikirjoittaja Katri Manninen
- MN118 Rautiainen Henna: Saapasmaan herkkuja, Me Naiset 48/11, Viikon kasvot, Kirjailijat Tuomas Kyrö ja Miika Nousiainen
- MN119 Asikainen Merja: Tähtien satuilua, Me Naiset 48/11, Viikon kasvot, Kirjailija Juha Vuorinen
- MN120 Rautiainen Henna: Linnan tähti, Me Naiset 49/11, Viikon kasvot / Linnanjuhlat, Kirjailija Riikka Pulkkinen
- MN121 Rautiainen Henna: Taidetta parketilla, Me Naiset 49/11, Viikon kasvot / Linnanjuhlat, Kirjailijat Tuomas Kyrö ja Sinikka Nopola
- MN122 Rautiainen Henna: Kirjoja ja glögiä, Me Naiset 51–52/11, Viikon kasvot, Kirjailijat Riikka Ala-Harja ja Sinikka Nopola